

Ю.В. ПАСМОР

НАПРЯМИ КОНСОЛІДАЦІЇ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОВОЇ
НАУКИ УКРАЇНИ

*СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ
АСПЕКТ*

Ю видавництво
РАЙТ

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут правового забезпечення
інноваційного розвитку

Ю. В. Пасмор

**НАПРЯМИ КОНСОЛІДАЦІЇ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ:
СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

Монографія

Харків
«Юрайт»
2013

УДК 34:001 (477):316.774

ББК 67.9(УКР)

11 19

*Рекомендовано до видання вченою радою
Науково-дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрІІ України
(протокол № 12 від 19 листопада 2012 року)*

Рецензенти:

Требін М. П. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології та політології Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»;

Давидова І. О. – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури

Пасмор Ю. В.

**П 19 Напрями консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України : соціально-комунікаційний аспект : монографія / Пасмор Юлія Вікторівна ; Нац. акад. правов. наук України, НДІ правов. забезп. інновац. розвитку. – Х. : Юрайт, 2013. – 272 с.
ISBN 978-966-2740-25-7**

У монографії досліджуються напрями консолідації як стратегія розвитку інформаційного забезпечення правової науки України. Визначальним є дослідження консолідації правової інформації, інтеграції інформаційних ресурсів із проблем правознавства, консолідації законодавства та кооперації інформаційної діяльності соціально-комунікаційних структур суспільства. Виходячи із феноменологічного значення правової інформації та інфоресурсів, вдосконалення системи інформаційного забезпечення правової науки має спиратися на єдність та взаємозалежність системно-організаційного, інформаційно-ресурсного та структурно-семантичного напрямів консолідації.

Для науковців, викладачів, студентів, аспірантів та правників.

ISBN 978-966-2740-25-7

УДК 34.001 (477):316.774

ББК 67.9(4УКР)

© Ю. В. Пасмор, 2013

© «Юрайт», оформлення, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ КОНСОЛІДАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОВОЇ НАУКИ	14
§ 1. Трансформаційні зміни в організації інформаційного забезпечення користувачів у галузі права.....	14
§ 2. Методи дослідження напрямів консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки.....	30
<i>Висновки до розділу 1</i>	40
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ НАПРЯМ КОНСОЛІДАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ	44
§ 1. Правова наука України в контексті інформаційного забезпечення.....	44
§ 2. Системні характеристики інформаційного забезпечення правової науки.....	63
<i>Висновки до розділу 2</i>	78

РОЗДІЛ 3. ПРОЦЕСИ КОНСОЛІДАЦІЇ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІЗ ПРОБЛЕМ ПРАВА.....	81
§ 1. Система інформаційних ресурсів із проблем права як базовий інтелектуальний компонент інформаційного забезпечення користувачів.....	81
§ 2. Інтеграційні процеси в системі інформаційних ресурсів із проблем права.....	93
§ 3. Інформаційно-комунікаційні потреби науковців у галузі права як чинник удосконалення інформаційного забезпечення.....	106
<i>Висновки до розділу 3.....</i>	<i>121</i>
РОЗДІЛ 4. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА КОНСОЛІДАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ.....	123
§ 1. Консолідація правової інформації та знань.....	123
§ 2. Консолідація законодавства.....	137
§ 3. Концептуальні засади та перспективи розвитку інформаційного забезпечення правової науки.....	148
<i>Висновки до розділу 4.....</i>	<i>162</i>
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	165
ДОДАТКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	240
ANNOTATION.....	270

CONTENTS

LIST OF ABBREVIATIONS.....	7
INTRODUCTION.....	9
PART 1. THEORETICAL BASIS OF THE RESEARCH OF THE CONSOLIDATION DIRECTIONS IN INFORMATION SUPPORT OF LEGAL SCIENCE.....	14
§ 1. Transformation changes in organization of information support of the users in the field of law.....	14
§ 2. Methods of the research of the consolidation directions in information support of legal science.....	30
<i>Conclusions to part 1.....</i>	40
PART 2. SYSTEM-ORGANIZATIONAL DIRECTION OF CONSOLIDATION IN INFORMATION SUPPORT OF LEGAL SCIENCE OF UKRAINE.....	44
§ 1. Legal science of Ukraine in context of information support.....	44
§ 2. System characteristics of information support of legal science.....	63
<i>Conclusions to Part 2.....</i>	78

PART 3. PROCESSES OF CONSOLIDATION IN THE SYSTEM OF INFORMATION RESOURCES ON THE PROBLEMS OF LAW.....	82
§ 1. System of information resources on the problems of law as a basic intellectual component of information support of users.....	82
§ 2. Integration processes in the system of information resources on the problems of law.....	94
§ 3. Information-communication needs of scientists in the field of law as factor of information support improvement.....	107
<i>Conclusions to Part 3.....</i>	<i>122</i>
PART 4. STRUCTURAL-SEMANTIC CONSOLIDATION AS STRATEGY OF THE DEVELOPMENT OF INFORMATION SUPPORT SYSTEM OF LEGAL SCIENCE OF UKRAINE.....	124
§ 1. Consolidation of legal information and knowledge.....	124
§ 2. Consolidation of legislation.....	138
§ 3. Conceptual foundations and perspectives of the development of information support of legal science.....	149
<i>Conclusions to Part 4.....</i>	<i>163</i>
COMMON CONCLUSIONS.....	166
SUPPLEMENT.....	169
LIST OF SOURCES.....	240
ANNOTATION.....	270

*Присвячується моїй мамі –
Пасмор Надії Петрівні*

ВСТУП

Розбудова України як правової конкурентоспроможної держави потребує врахування базових вітчизняних юридичних традицій і кращих світових надбань у правничій сфері. Одним із важливих чинників успішного досягнення цієї мети є інформаційне забезпечення правової науки (ІЗПН) в Україні. Це пов'язано з тим, що наука продукує інноваційні ідеї, адаптовані до національних особливостей і європейських стандартів розвитку; успішно проводить фундаментальні й прикладні дослідження, спрямовані на ефективне регулювання всіх суспільних процесів.

Роль і значення оперативного й ефективного ІЗПН в Україні зростає в умовах сучасного глобального комунікаційного простору (КП). Функціонування електронного середовища соціальних комунікацій та інформаційних технологій (ІТ) загострює і вимагає якнайшвидшого вирішення проблеми ефективного пошуку, відбору й поєднання розпорошених у багатьох документах правової інформації і знань, що, до того ж, ускладнюється й протиріччями між: наявністю значного обсягу неструктурованих правових даних, законодавчих актів та специфічних відомостей і рівнем їх упорядкування й консолідації; кількісними ознаками розширення КП науки права та якістю ІЗПН в Україні; зростанням інформаційних потреб (ІП) учених-правознавців щодо вчасного, оперативного одержання якісної правової інформації та сучасним станом задоволення ІП.

Вирішення зазначених проблем і знівелювання протиріч у сфері ІЗПН залежить від консолідації всіх учасників інформаційно-комунікаційної взаємодії простору у цій сфері. Збільшення обсягів правових інфопотоків, їх різноманітність за видами, специфікою, формами, змістом висуває нові вимоги, передусім ті, що пов'язані з процесами тезисно-аналітичного синтетичного моделювання правової інформації, удосконалення, упорядкування, консолідації розрізаних документів, нормативно-правових актів та інформаційних ресурсів (ІР). Це, у свою чергу, потребує інновацій у системі ІЗПН в Україні. Виходячи із загальноновизнаної ролі правової інформації, ІР, банків знань як базових інтелектуальних компонентів єдиної інформаційної системи ІЗ потреб науки, особливо акту-

альним стає питання щодо визначення напрямів консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України відповідно до тенденцій, що складаються в сучасній системі соціальних комунікацій суспільних відносин.

З огляду на сказане метою монографії є теоретико-практичне обґрунтування напрямів консолідації як стратегії розвитку інформаційного забезпечення правової науки України в сучасній системі соціальних комунікацій.

Враховуючи важливість і необхідність консолідованих процесів КП права для розвитку суспільства в цілому і науки зокрема, при підготовці роботи зроблена спроба: з'ясувати рівень наукової розробки проблеми консолідації у процесі ІЗПН та визначити методологічну базу дослідження; проаналізувати сучасний стан соціально-комунікаційного простору правової науки в контексті інформаційного забезпечення; виявити особливості інформаційно-комунікаційних потреб науковців у галузі права як чинника удосконалення системи інформаційного забезпечення; визначити напрями консолідації у системі інформаційних ресурсів із проблем правознавства; дати характеристику процесам структурно-семантичної правової інформації та консолідації законодавства як засобу розвитку системи права України та стратегії модернізації ІЗПН; дослідити системні характеристики консолідації ІК структур (бібліотек, інформаційних центрів, органів НДІ, центрів правової інформації) у забезпеченні ІП науки; обґрунтувати перспективи розвитку інформаційного забезпечення правової науки в сучасному комунікаційному просторі на основі концептуалізації програмних засад реалізації напрямів консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України.

У методологічному аспекті та в межах нашого монографічного дослідження відповіді на окреслені питання були знайдені за допомогою поєднання загальнонаукових та спеціальних методів. Основну групу склали аналітичні методи, зокрема: аналізу і синтезу – для виділення основних теоретичних і практичних засад дослідження; порівняння – для співставлення даних, одержаних у результаті дослідження; статистичний – для інтерпретації даних, одержаних у процесі дослідження; концептуалізації – для формування теоретичних положень роботи та визначення стратегічних напрямів розвитку системи ІЗ правової науки в умовах створення єдиного КП; моделювання – для відображення процесів та їх змісту у конкретних елементах, що відповідають реальному стану і тенденціям інформаційного забезпечення (ІЗ) у галузі науки права. Для вивчення інформаційних потреб науковців залучені соціологічні методи: анкетування, фокус-групи. У монографічному дослідженні використано аналіз комунікаційно-інформаційних потреб через діагностику струк-

турних елементів системи правової науки, залежність від внутрішніх та зовнішніх чинників, цілей, засобів, суб'єктів, результатів. Це дозволило окреслити конкретні шляхи вирішення проблем перспективного розвитку ІЗПН у сучасному комунікаційному просторі.

Використання вищеназваних підходів дозволило комплексно дослідити КП правової науки як єдність інформаційної інфраструктури, інфо потоків, інфоресурсів, ІП та системи ефективних засобів ІЗ; вивчити ІП учених-правників у співставленні з можливостями ІЗ у комунікаційному просторі правової науки; проаналізувати стан ІР в єдності їх документальної, інформаційної та когнітивної складової на базі використання інформаційних технологій; сформулювати системні складові консолідованих форм діяльності інформаційно-комунікаційних структур (ІКС) та інші інформаційні установи на програмних засадах стратегічного інноваційного розвитку системи ІЗ галузі правової науки.

Виокремлюється такий аспект, як необхідність консолідації правничих бібліотек, та інших соціально-комунікаційних структур (СКС) у створенні асоціацій, інфорпорталів, інфоресурсів галузі як стратегічної основи подальшого підвищення ефективності системи інформаційного забезпечення правових наук України. Це дало можливість здійснити обґрунтування необхідності консолідації в ІЗ правової науки України як соціально-комунікаційного процесу, що має такі напрями: 1) системно-організаційний, пов'язаний із посиленням системних та міжсистемних зв'язків СКС правового простору та інформаційних установ; 2) інформаційно-ресурсний, спрямований на інтеграцію правових ІС; 3) структурно-семантичний як поєднання правової інформації та знань. Крім того, аналіз консолідаційних процесів дозволив зробити розгорнуте тлумачення уявлення про КП правової науки через ґрунтовне вивчення особливостей діяльності всіх суб'єктів, що генерують наукову правову інформацію; повний і всебічний аналіз стану інфопотоків галузі та інфопотреб науковців-правознавців в умовах поширення технологій комунікаційної взаємодії; дослідження правових документопотоків в їх структурно-семантичній, цільовій визначеності. На підставі аналізу зроблена спроба розвинути положення про трансформаційні зміни у системі ІЗПН, що зумовлені процесами консолідації правової інформації і знань у КП правової науки України. На формування ефективної інноваційної системи ІЗ впливають консолідовані процеси подолання пасивності, незбалансованості, неузгодженої роз'єднаної діяльності багатьох інформаційно-комунікаційних структур, органів НТІ, інформаційно-аналітичних центрів, бібліографічних служб у вирішенні проблем інформаційної взаємодії та інтеграції інформаційних ресурсів галузі в єдиному комунікаційному просторі права.

У роботі доводиться, що система ІЗПН є невід'ємною базовою складовою ефективною науковою комунікації у сфері права, має основні чинники і характеристики, на які необхідно зважати в умовах розвитку інформаційно-комунікаційного простору правової науки. У першу чергу, це стосується видової різноманітності наукових розробок як результату дослідницької роботи (нові законодавчі, нормативно-правові акти, сучасні криміналістичні практики розслідування, мультимедійні електронні ресурси тощо); широкого спектру наукових публікацій, які створюють і формують єдиний науково-освітній простір через видання монографій, навчальних посібників, підручників, підготовку кандидатських і докторських дисертацій; існуючої системи координаційних дій і взаємообіну правової інформації між інформаційно-комунікаційними структурами, правничими бібліотеками, інформаційними центрами, архівами на базі міжнародних систем та концентрації ІР галузі для повного і якісного ІЗ проведення наукових досліджень у правовій сфері й поширення їх результатів.

Робота містить положення, узагальнення, висновки, які можна використовувати в дослідницькій, навчальній та практичній діяльності соціально-комунікаційних структур правової галузі під час з'ясування поточних і перспективних завдань якісних змін інформаційного забезпечення науковців-правознавців; розширення підготовки аналітичних продуктів для системи ІЗПН; встановлення внутрішніх та зовнішніх інформаційно-комунікаційних зв'язків суб'єктів права.

Монографія підготовлена на основі кандидатської дисертації авторки «Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової науки в Україні: напрями консолідації». У ній значно розширені наукознавчий, емпіричний матеріал стосовно проблем української та зарубіжної системи ІЗ науки права, що неможливо було здійснити в межах дисертації, хоча основні концепції, методологія дослідження та наукова новизна відбивають зміст дисертаційної роботи.

Авторка висловлює щире подяку своєму науковому керівнику доктору наук із соціальних комунікацій, професору Шемаєвій Ганні Василівні та кафедрі бібліотекознавства та соціальних комунікацій Харківської державної академії культури за наукову школу, цінні поради і підтримку; завідувачому кафедрою соціології та політології Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» доктору філософських наук, професору Михайлу Петровичу Требіну – за позитивну оцінку рукопису монографії та доброзичливість; фахівцям Державної національної бібліотеки імені В.І. Вернадського, Наукової державної бібліотеки імені В.Г. Короленка, Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» – за сприяння у підготовці джерелознавчого матеріалу.

Особливо я хочу висловити вдячність моїй мамі – директору наукової бібліотеки Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», кандидату педагогічних наук Пасмор Надії Петрівні за корисні зауваження і консультації при написанні монографії.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ КОНСОЛІДАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОВОЇ НАУКИ

§ 1. Трансформаційні зміни в організації інформаційного забезпечення користувачів у галузі права

Становлення та розвиток інформаційного суспільства сучасної цивілізації дають більше можливостей для здобуття і поширення соціальної інформації. Еволюція суспільства залежить у першу чергу від здатності генерувати, обробляти та ефективно використовувати інформацію, засновану на знаннях. Відбувається радикальна трансформація суспільного устрою, яка торкається його структури, відносин, взаємозв'язків. Розуміння особливостей досліджень у сфері права сприятиме формуванню якісно нового інформаційного забезпечення в бібліотечній системі України.

Неможливо просувати вперед науку та освіту, не модернізуючи їх інформаційну складову. Тому стан національних науково-інформаційних систем відображує рівень розвитку наукової культури нації, її інформаційно-технологічні можливості та інтелектуальний потенціал. Для інформаційного суспільства головним став ІР соціокультурних систем сучасної цивілізації [206].

ІЗ як напрям ІД отримало своє теоретичне обґрунтування ще у 70-ті роки ХХ ст., особливо в науково-технічній сфері. Визначення, рівні, форми здійснення інформаційного забезпечення, залежність від ІІ споживачів, засоби організації представлені у класичних для цього напрямку роботах: А. В. Блека, Ф. В. Воройського, Г. І. Гольдгамера, Р. С. Гіляревського, С. Н. Звезинського, Д. І. Блюменау, Б. С. Єлепова, В. О. Ільганаєвої, О. Г. Кириленка, М. С. Слободяника, А. С. Чорного [23; 44; 51; 50; 78; 25; 70; 93; 107; 232; 268]. Необхідність участі комунікаційних структур, бібліотечних установ та органів НТІ в ІЗ потреб користувачів, зіставлення, наприклад, правничих бібліотек з інформаційними органами та іншими ІКС у здійсненні ІЗ, навіть заперечення факту можливостей інформаційної діяльності бібліотек, архівів (забезпечувати тільки підготовчий етап – формування фондів і бібліографічної підтримки) з часом додалися практикою вдосконалення ІЗ у період фронтальної інформатизації і глобалізації суспільства. Остаточним було визнання інформаційно-діяльнісного компонента бібліотечних установ на початку ХХ ст. і підтверджено соціальнокомунікаційний феномен інформаційно-аналітичної діяльності як теоретиками, так і практиками в інформаційно-бібліотечній сфері та правничій галузі [27;28;29;44;89;146].

На основі еволюційного підходу до соціальних комунікацій (СК) трансформаційне підґрунтя ІД в інформаційно-бібліотечній сфері аргументувала В. О. Ільганаєва у докторському дослідженні [117] і монографії [115]. На прикладі інформаційного забезпечення наукової сфери

України це зробив М. С. Слободяник [285]. До проблем коеволюції права і інформації звернувся О. П. Дзьобань [89]. Поглиблення і обґрунтування напрямів інформаційної діяльності бібліотечних установ здійснили І. О. Давидова, В. М. Горовий, Л. Й. Костенко, О. С. Оніщенко Л. Г. Петрова, В. В. Дерлеменко, Г. В. Шемаєва [71;76;84 ;85; 86; 90; 123;161; 255; 333; 335]. Правильність цих підходів підтверджують послідовники науково-дослідних розвідок та практична діяльність НБУ ім. В. І. Вернадського [90;123; 214], яка на національному рівні реалізує проекти створення національних електронних ресурсів для забезпечення науки України, вдосконалює роботу інформаційно-аналітичних служб, інформаційних центрів, діяльність яких спрямована на підтримку соціально-економічного розвитку країни, піднесення інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства. Теоретичні розробки колективу наукових співробітників НБУ ім. В. І. Вернадського в напрямі обґрунтування моделей інформаційного, документально-бібліографічного, інформаційно-когнітивного забезпечення користувачів реалізовані у конкретних проектах, зокрема, створення електронної національної бібліотеки та єдиної бібліотечної системи «Бібліотека–XXI» [51;58;59;60;83].

Науково-теоретичне опанування інновацій в системі ІЗ суспільства при участі інформаційних структур, бібліотек пов'язане з проведенням низки фундаментальних досліджень. По-перше, це стосується аспектів еволюції діяльності соціально-комунікаційних структур взагалі. Їх інтеграція до інфосфери суспільства стала загальним теоретичним положенням і емпіричним фактом, який підтверджує нові форми організації діяльності СКС – бібліотечно-інформаційних центрів, інтелект-центрів, медіатек. Зокрема доведено, що бібліотечна установа є потужною виробничою підсистемою інформаційної індустрії [62; 75; 76], постачальником різноманітних інформаційних продуктів та послуг, що містять у собі невичерпний інтелектуальний потенціал [29; 42; 76; 90; 123]. По-друге, важливим напрямом теоретичного осмислення інформаційної діяльності бібліотек та інших ІК структур стала трансформація системи інформаційних ресурсів, як традиційних, так і електронних. Вивченню інформаційно-бібліотечної діяльності та розвитку інформаційних центрів з точки зору формування, збереження, конвертації друкованих носіїв в електронні архівації, створення тематичних і ведення електронних бібліографічних баз даних (БД), а також процесів зведення бібліографічних ресурсів та їх використання, надання доступ до світових ІР присвятили свої наукові роботи І. О. Антоненко, В. В. Лучанська, Л. Я. Філіпова, Г. В. Шемаєва, Т. О. Ярошенко [6; 180; 315; 316; 317 ;332-336; 347; 348]. По-третє, у полі зору дослідників знаходяться системно-інтеграційні тенденції у бібліотечній сфері, системоцентричні функції наукових бібліотек (НБ) і регіональних або центральних галузевих бібліотечних установ, створення корпоративних об'єднань бібліотечно-інформаційних ресурсів або систем інформаційного забезпечення. У цьому аспекті при формуванні основних положень роботи

важливу роль відіграли праці О. П. Башун, В. Г. Загуменної, Т. М. Костирко, В. В. Лучанської [20; 95; 96; 162; 180]. По-четверте, це стратегічні орієнтири розвитку бібліотек і систем інформаційного забезпечення суспільних потреб на міжнародному, національному, регіональному, галузевому і місцевому рівнях; основи інформаційної політики в бібліотечній підсистемі суспільства. Розкривають зміст цього напрямку праці І. О. Давидової, Ю. М. Столярова, Л. Я. Шрайберга [59; 239; 283–285]. По-п'яте, актуалізуються просторово-середовищні аспекти діяльності бібліотек як соціально-комунікаційних структур. Цей напрям отримав поширення та став вагомим тільки в останні роки. По-шосте, розширюється уявлення про ІЗ із позиції комунікаційного процесу [59; 69]. Інформатизація змінила характеристики комунікаційного простору суспільства, і, відповідно, інтерес, який викликали автоматизація, інформаційна технологізація ІЗ, переключається на його мережеву організацію і доступ до інтелектуальних ресурсів, а також на питання здійснення ІЗ в мультимедійному просторі. Водночас слід зауважити, що останнім часом зростає потік публікацій, пов'язаних із проблемами консолідації інформації у надвеликих масивах структурованої та неструктурованої інформації. По-сьоме, модернізуються засоби і моделі інформаційного забезпечення окремих суспільних підсистем або груп споживачів, зокрема наукової сфери [8; 29; 34; 42; 46; 59; 60; 75; 96; 123; 161; 177].

На необхідність вдосконалення поняття «інформаційне забезпечення» вказують К. І. Беляков; А. Г. Вороб'єв; О. Л. Лаврик і Л. Б. Шевченко, які і наголошують, що поняття «інформаційне забезпечення», «бібліотечне обслуговування» в умовах електронного середовища інтегрують [27; 56; 173]. Крім того, в аспекті організації і методики, інформаційне забезпечення має прямий зв'язок з інноваційною діяльністю [56]. Вищим рівнем ІЗ вони вважають інформаційний супровід, що базується на нових методах обробки інформації і способах представлення знання в інформаційно-інтелектуальних системах нового покоління ІТ. Прогрес останніх пов'язаний з розвитком автоматизації інтелектуальних процесів, створенням експертних систем та систем штучного інтелекту [31; 56; 67; 68; 164; 167; 170; 235; 289]. У цілому, на нашу думку, прогрес в ІЗ пов'язаний з медіатизацією СК простору і формуванням умов переходу до суспільства знань, де базовими стають мультимедійні технології. ММТ забезпечують представлення всього комплексу послуг щодо задоволення суспільних потреб у документах, інформації та знаннях. Таким чином, можна вважати, що перспективним напрямом розвитку ІЗ є перехід на більш високий якісний рівень, що потребує відповідного моделювання поведінки СКС, зокрема бібліотек, інформаційних центрів, органів НТІ і визначення певних завдань на шляху освоєння нових практик ІЗ. Також важливо при вирішенні цих завдань обрати відповідний ефективний методологічний інструментарій дослідження.

Розподіл рівнів ІЗ за етапами розвитку комунікаційних відносин у суспільстві в наш час ґрунтовно досліджено і перевірено практикою

здійснення ІЗ як у бібліотечній сфері, так і в інших інформаційних установах [12; 14; 24; 44; 45; 46; 131; 132; 134; 234; 285; 289;]. У результаті діяльності інформаційно-комунікаційних структур з ІЗ відповідно до організаційно-технологічних, цільових і функціональних станів формуються різні пропозиції для споживачів. Простежується їх зміна за обсягом представлення на ринку інформаційних продуктів та послуг, формами, каналами. До переліку інформаційної продукції на початку засвоєння методів інформаційної роботи в бібліотечних службах належали: тематичне, фактографічне інформування, тематичні покажчики, створення інформаційно-пошукових систем, індивідуальне розповсюдження інформації та інше [20; 29; 38; 57–58; 118]. Це визначалося як документальний аспект інформаційної діяльності, що відносять до другого рівня цього виду ІД [27; 31; 254; 335; 336]. Натомість у добу інформатизації перелік засобів ІД набув зовсім іншого вигляду і наповнення, що розглядаються у багатьох роботах [57;58; 60; 62; 106; 107; 134; 138; 233; 281; 285; 294].

Головним висновком досліджень ІЗ як одного з напрямів ІД є формування положення відносно того, що інформаційно-комунікаційні технології створюють нові, адекватні умови для пошуку, виготовлення інформаційного продукту та надання інформаційних послуг, їх систематизації і транспортування комунікаційними каналами [275; 277]. Інформаційне забезпечення визнано невід'ємним елементом комунікаційної взаємодії у суспільстві, притаманним діяльності комунікаційних структур – бібліотек, органів НТІ, архівів, музеїв, ЗМІ, центрів аналізу інформації [91; 95; 235; 251;275; 277].

Склалися необхідні теоретичні підвалини щодо системної організації ІЗ. Зокрема, концептуалізація основних положень відносно цієї проблематики, а також регіонально-галузеві аспекти як чинники концентрації та інтеграції при формуванні систем ІЗ розглядаються в роботах О. О. Карпенко, Т. М. Костирко, В. В. Лучанської, Г. В. Шемаєвої та інших [89; 162; 180; 201; 215; 335;]. Автори наголошують на необхідності визначення учасників процесу організації інформаційного обслуговування (ІО), змісту функціонально-цільової взаємодії, умов створення єдиної техніко-технологічної бази ІО, етапів створення регіональних, регіонально-галузевих, галузевих систем. Так, В. В. Лучанська окреслила основні концепти системи інформаційно-бібліотечного забезпечення: єдність цілей (забезпечення доступу до ІР); функціональна єдність (формування, обробка, розповсюдження ІР); системна організація ІЗ; системне управління (кооперація, координація); системні ресурси [180]. Подальші дослідження дозволили поглибити зміст цих концептів і оцінити рівень втілення їх змісту в практику роботи інших інформаційних структур.

У сучасних умовах підтвердилася думка про те, що ІЗ є видом інформаційної діяльності разом із одержанням, використанням, поширенням та зберіганням інформації. Проте цей вид ІД більше пов'язаний із змістом інформації та її властивостями, ніж інші види, що тяжіють до організаційних

питань здійснення ІД, функціонального розподілу між різними СК структурами. Можна погодитися, що ІЗ теж має організаційний аспект, але він зумовлюється ІІ споживачів, співставлення яких із інфоресурсами породжує конкретні форми ІЗ і досягнення ефективного задоволення ІІ і/або стимулювання нових ІІ. Змістовна інформація складає ядро ІД як сукупності дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб або держави [149].

Зростання обсягів інфоресурсів, у тому числі у праві, дало змогу виявити певні їх характеристики, що стали особливо помітним як раз в умовах широкого доступу до інформації. Серед них фахівці називають: слабку структурованість інформації; зниження інформаційної живучості; зростання інформаційного шуму; засилля паразитної інформації, спаму; багаторазове дублювання інформації [31;36;125; 126; 228]. Тому в перехідний період від індустрії інформації до індустрії знань ІД сягає рівня синтезу «оригінальних знань» [100; 101; 102; 104;130; 134;186; 260; 270].

Автори все частіше звертаються до різних моделей інформаційного забезпечення, оскільки ІР у друкованій та електронній формі складають базову основу в сучасній системі ІЗ. Вважаємо, що системна характеристика ІЗ наукової сфери суспільства пройшла необхідний рівень теоретичної і практичної перевірки як в умовах діяльності українських інформаційних структур, так і на міжнародному рівні. Оригінальну модель системи ІЗ сучасних форм наукових досліджень, зорієнтовану на вибір із деякої множини можливих шляхів комунікації, запропоновано російською дослідницею Н. М. Шабуровою. До сучасних форм НДР вона віднесла колективні й індивідуальні гранти, національні наукові програми, інтеграційні проекти, договірну тематику та міжнародні контракти, які легко перевірити на практиці. Врахування соціально-економічних та організаційних змін у науці на тлі глобальних змін у сфері ІТ дозволило їй визначити взаємовплив сучасних форм наукових досліджень і засобів та методів інформаційного забезпечення; вплив нових форм організації досліджень на структуру інформаційної бази і спектр інформаційних послуг. Розроблена нею теоретична модель системи ІЗ вирізняється тим, що включає тематико-видову структуру інформаційної бази, яка співвідноситься з формами і методами представлення системних (основна інформація для досліджень за фундаментальними й прикладними напрямками) і ситуативних (специфічна тематико-видова інформація) знань. Архітектуру інформаційної бази такої системи представлено у вигляді чотирьох рівнів. Перший рівень – це конкретна інформаційна структура (бібліотека), що надає, головним чином, системні знання. Другий – центральна бібліотека і бібліотеки НДУ. Третій – інформаційні центри, електронні бібліотеки, медіатеки, наукові організації і видавництва, що надають віддалений доступ до своїх ресурсів, у яких представлені системні та ситуативні знання. Четвертий рівень – бібліотеки світу, міжнародні центри інформації, які надають, в основному, ситуативні знання [281].

Інший підхід до побудови моделі ІЗ науки застосувала О. Л. Лаврик. Вона визначила чотири ймовірні моделі розвитку наукових комунікацій у глобальній мережі з акцентом на комунікаційних зв'язках між автором, видавцем, бібліотекою і користувачем. В її першій моделі видавці поставляють інформаційні продукти споживачам поза бібліотекою, що пов'язується з розвитком електронних публікацій. У другій, на думку авторки, домінують бібліотеки, а видавці залишають комунікаційний процес. У третій – комунікації між автором і користувачем здійснюються безпосередньо в мережі, що пов'язується з розвитком технологій самостійного розміщенні інформації в ресурсах Інтернету. У четвертій моделі усі учасники виконують свої ролі [172].

На наше переконання, найбільш вірогідною є остання модель. Разом із тим слід зауважити, що всі розглянуті моделі обмежені кількістю як учасників, так і засобів і форм електронної комунікації, оскільки дослідниця акцентує увагу тільки на публікаціях. Поза увагою О. Л. Лаврик залишаються урізноманітнення наукових ІР, інтеграційні процеси різних засобів, форм і каналів електронної комунікації, процеси взаємодії між інформаційно-комунікаційними структурами (бібліотеками, видавництвами, архівами, музеями, центрами та службами інформації тощо) та науковими співтовариствами. Авторкою не були повністю враховані наступні чинники сучасності, що впливають на інформаційне забезпечення науковців: прискорення використання наукових знань, посилення процесів диференціації і спеціалізації науки в цілому та її галузей, їх інтеграція, вплив політичних, економічних та інших чинників на пріоритети наукових досліджень, інтернаціональний характер науки, розвиток форумів, блогів, телеконференцій, веб-сайтів науково-освітніх установ, персональних сайтів учених.

Поширення набуло розроблення моделей ІЗ правової діяльності та задоволення потреб в цілому. До таких моделей можна віднести російську модель інформаційного забезпечення права, в якій поєднуються програмний системний апарат пошуку інформації з повнотекстовими БД та банків знань (БЗ). Структура моделі включає наступні блоки: російське федеральне законодавство; регіональне законодавство; міжнародне право; судову та арбітражну практику; інформаційні модулі за окремими галузями права; проекти законів; довідкові ПС, зокрема, «Гарант», «Кодекс», «Консультант Плюс», «ЮСІС». Модель вирізняється наявністю комфортності, можливістю замовлення пошуку рідкісних вузькоспеціальних документів, додатковими послугами [144; 145; 178; 204; 205; 229; 247; 248; 269; 279; 308; 310].

Іншого спрямування модель пропонує український дослідник А. В. Мінченко, до якої він включає організацію інформаційних потоків і вузлів, що дозволяє задовольнити як поточні, так і майбутні потреби установ у сфері права. Автор аналізує специфічну інформацію, що надходить до правоохоронних органів, надає модель інформаційно-аналітичного

спрямування, яка теж має певні властивості: динамічність, інтелектуальність, специфічність [205].

У зарубіжних публікаціях значного поширення набули практичні поради щодо забезпечення доступу до ЕР залежно від особливостей потреб користувачів – студентів юридичних факультетів, дослідників у сфері права, працівників юридичних установ; теоретичні і практичні засади організації доступу до електронних ресурсів у галузі права; проблеми вільного доступу до правової інформації, її якості; питання наукометричних досліджень [114; 349–353; 301; 302; 311; 314]. На важливу роль різного виду правової інформації в роботі поліції вказують, зокрема, зарубіжні дослідники J. Zhaao і Q. Thurman, які розкривають співвідношення пріоритетів такої роботи з методами їх досягнення [381]. Інші автори торкаються проблеми цитування судами URL, які більше не існують; надають пропозиції щодо удосконалення інформаційного забезпечення [350; 351]. Зокрема, Peter Binfield на 13 конференції ELPUB (2009) запропонував створення соціальної мережі на технологіях Web 3.0, що, на його думку, дозволить сформувати семантичну мережу з можливістю глибинного аналізу текстів, допомагатиме науковим співтовариствам у написанні складних наукових статей, постачати коментарі, реєструвати дослідницькі інтереси учасників співтовариств, проводити дискусійні форуми, взаємодіяти з іншими мережами, а також сприятиме зменшенню бар'єрів між дослідницькими дисциплінами та прискоренню їх більш динамічного інформаційного обміну [350; 351]. Також до проблем розробки семантичної моделі багатofункціонального інформаційного середовища звертаються й російські дослідники [43; 73].

У правовій сфері одним із дієвих напрямів ІЗ є формування системи консолідованої інформації, тобто виявлення знань у надвеликих масивах інформації, консолідація різнорідного за своєю структурою і розподіленого контенту [64; 125; 126; 168]. Логіко-гносеологічний аналіз консолідації як інструмент аналізу в інформатиці здійснив відомий український вчений Г. І. Калитич [127]. На його думку, консолідація – це діалектичний процес тезисно-аналітично-синтетичного моделювання інформації, знань і мудрості з метою бути використаними для проектування гармонійного поступу [127]. У сфері права звертаються до зазначеної проблеми у контексті організаційного упорядкування і форма об'єднання правової інформації [72]. Зокрема, фахівці-правники розуміють консолідацію як спосіб систематизації, метою якого є усунення множинності нормативно-правових приписів; зведення воедино всіх чинних нормативних положень, що регулюють те саме конкретне питання, сформульоване у низці нормативних актів, прийнятих у різний час; їх уніфікація та створення у системі джерел права об'ємних нормативно-правових масивів за предметом правового регулювання [72; 175; 179; 184; 192; 193; 195; 324]. Поняття «консолідована інформація» належить до інформаційно-аналітичної діяльності і розглядається як результат інформаційного аналізу [168]. Дослідники зауважують, що в англomовній літературі термін «competitive intelligence» використовується у розумінні

«конкурентна розвідка», а також як «інтегрована інформація». Однак ці розбіжності більше пов'язані зі сферою використання поняття (економіка, менеджмент, інформаційна діяльність), ніж торкаються сутності поняття, яке охоплює «одержані з декількох джерел та системно інтегровані різнотипи ІР, що в сукупності мають ознаки повноти, цілісності, несуперечності» та складають адекватну інформаційну модель проблемної сфери з метою її аналізу, опрацювання й ефективного використання у процесах підтримки прийняття рішень [168]. Поняття «консолідація» набуло поширення в сучасній науці. Семантику слова докладно розглядає І. Тітар [305]. Автор відмічає, що зміст поняття спирається на значення «зміцнення», «об'єднання», а особливість його полягає в здатності «означати і процес, і його результат, тобто стан» [305, с. 41]. Консолідація розглядається науковцями як комплексна процедура упорядкування та систематизації об'єктів різної природи. У правовій науці – С. Г. Меленко розглядає консолідацію як вид систематизації НПА у процесі формування норм права [194; 195]. Особливості використання консолідаційних механізмів у правничій та законотворчій сфері представлені в роботах [72; 175; 179; 192; 194; 305]; у бібліотекознавстві – у наукових розвідках Ф. В. Воройского, Т. М. Костирко, Г. В. Шемаєвої [57; 162; 335]. Суть консолідації в органічному поєднанні усіх інформаційних ресурсів, їх взаємопроникненні і взаємозбагаченні на міжвідомчій основі, взаємному розширенні сфери дії усіх структурних елементів системи та їх функцій. Узгоджується це із теорією соціальних комунікацій та синергетичним підходом, ідея якого орієнтована, з одного боку, на інваріантність, універсальність, взаємопов'язаність, єдність, а з іншого – на взаємно-адаптивні зміни і різноманітність. До основних процесів відносять інтеграцію, консолідацію, координацію, адаптацію, інтелектуалізацію [222; 224].

У науці соціальних комунікацій проблеми консолідації як об'єднання зусиль бібліотек з іншими інформаційними установами останнім часом активно вивчають українські дослідники: О. В. Башун, В. В. Загуменна, О. О. Карпенко, Т. М. Костирко, В. С. Пашкова, І. О. Шевченко [20; 95; 96; 162; 253]. Зокрема, В. С. Пашкова досліджує питання організаційних принципів консолідації публічних бібліотек на рівні професійних об'єднань, І. О. Шевченко розкриває практичні заходи консолідації українських бібліотек із такими структурами, як видавництва, органи влади, місцевого самоврядування. Інший напрям консолідації, пов'язаний з інформаційним аналізом, спрямований на об'єднання інформації виробничої та невиробничої сфер у системах спеціального призначення розглядають Н. Е. Кунанець та В. В. Пасічник [168].

Вищеокреслене вимагає вирішення низки завдань, пов'язаних з проблемами соціалізації правових знань у мережевому просторі, системної організації і відповідного подання юридичної інформації, встановлення тісних взаємозв'язків між усіма складниками системи ІЗ наукових досліджень у сфері права.

Значна кількість публікацій присвячена ролі ІТ та ІЗ різних аспектів юридичної діяльності. Зокрема, інформаційне забезпечення розслідування злочинів, розглядається як сукупність законних, своєчасних, ефективних, цілеспрямованих і захищених процесів збирання, сприйняття, зберігання, переробки, передачі, надання, отримання і використання криміналістичної інформації у зручній для слідчого формі з метою вирішення завдань кримінального судочинства. Необхідність удосконалення ІЗ краще помітна при розслідуванні багатоепізодних і складних злочинів слідчими групами і бригадами. Відзначаються труднощі в аналізі, обробці та використанні масивів правової інформації традиційними методами [279; 325; 330]. Акцентується увага на потребі подальшого впровадження обчислювальної техніки, засобів зв'язку, систем телекомунікацій для інформаційного забезпечення правозастосовчої діяльності [178]. Роль інформаційних структур, центрів, бібліотек у електронному інформуванні з питань права, правочинності, забезпечення інформаційних потреб широкого кола читачів досліджувала Н. Г. Іванова [113].

Зарубіжні автори вбачають нову роль інформаційно-комунікаційних служб та структур в оцінці якості друкованих та електронних видань, в укріпленні своїх позицій як основного учасника місій правових установ. Вони наголошують, що для цього ІД має адаптовуватися до нових потреб досліджень, нової інформаційної поведінки дослідників, суддів, адвокатів, студентів [327; 352; 354]. Значна увага приділяється проблемам: удосконалення організації кооперації між інформаційними системами; координації доступу до електронних ресурсів; передплати ліцензій на електронні публікації і БД; селекції ІР, їх аналізу; узгодження критеріїв якості; розвитку професійних комунікацій електронними засобами [89; 91; 99; 100]. Важливе місце займають публікації, в яких висвітлюються проблеми взаємодії науковців-правників, правових бібліотек, видавців, адміністрації, музеїв, архівів [46; 78; 79, 133; 253]. Значення та важливість таких зв'язків зростає на сучасному етапі не тільки через розвиток електронних комунікацій, процесів інформатизації, а також в аспекті особливостей суспільного розвитку української державності, зокрема, послаблення виконавчої дисципліни, зниження ефективності управлінських рішень, недотримання вимог законодавства тощо.

Звичайно, СКС, інформаційні установи правничого спрямування були і залишаються провідним каналом, що забезпечує інформаційні потреби науки та комунікацій через документні та інформаційні засоби. Вони стають не тільки важливим, а й (за результатами досліджень) системоутворюючим компонентом системи соціальних комунікацій у суспільстві. У багатьох наукових роботах доведено, що інтеграційні процеси каналів, засобів і форм наукової комунікації у праві найбільш чітко проявляються в поєднанні потоків різних видів наукової правової інформації; взаємодоповненості традиційних ресурсів електронними; розгортанні кооперації і координації бібліотек різних видів і типів; оптимізації взаємодії між соціально-

комунікаційними структурами системи наукової комунікації, зокрема, між закладами НТІ, бібліотеками, центрами, видавництвами, архівами, музеями; встановленні зв'язків науки із структурами суспільства в цілому та окремих підсистем; поглибленні процесів формування адаптованого інформаційного середовища для розповсюдження наукової правової інформації і здобуття знань у КП, підвищення рівня фахового спілкування вчених; поєднанні прогресивних форм фіксації інформації, її збереження, обробки із засобами її подання і поширення та з каналами транспортування [335; 336]. Наведене вище характеризує складність системи ІЗ, що розвивається.

Російські вчені Р. С. Гіляревський, О. О. Корінний, В. А. Михайлов визначають місце, роль та співвідношення різних видів наукової комунікації, підкреслюють неможливість проведення чітких меж між різними видами комунікацій, відзначають роль системи науково-технічної інформації та ІК структур і бібліотек у здійсненні ІЗ наукових досліджень [66; 156; 202].

Становлення інформаційного суспільства зумовило виникнення в комунікаційній сфері суспільства електронних ресурсів і послуг. Цілком закономірним є посилення інтересу вчених різних спеціальностей до проблем електронної комунікації [6; 7; 16; 34; 38; 49; 75; 83; 84]; до електронної складової системи інформаційного забезпечення різних напрямів у сфері права [2; 17; 31; 77; 107; 151; 156]. Зарубіжними авторами значна увага приділяється проблемам он-лайн відповідальності за достовірність електронної інформації та даних, її захист, моральність [349; 350; 352; 355]. Так, на основі дослідження наукових контактів засобами електронних комунікацій (використання електронної пошти, ресурсів Інтернету академіками, державними службовцями, представниками профспілок, менеджерами, студентами), проведеного в 16 країнах світу, були встановлені комунікаційні пріоритети кожної з груп [186].

Електронні комунікації широко використовуються науковцями США, Франції, Німеччини, Іспанії, Канади, які проводять дослідження у сфері права [353; 355; 358; 360; 370; 371]. Детальний аналіз регулювання комунікацій у Великій Британії, відслідкування змін, що відбулися у структурі, використанні, задоволенні ІІ законодавчої, правозастосовчої, судової сфер в умовах електронних комунікацій наводять деякі відомі автори [367; 376; 379].

Розгляду проблем сучасних комунікаційних технологій в юриспруденції, дослідженню реформ цивільного процесуального та господарського процесуального права, питанням співпраці судів у регіоні Балтійського моря присвячена стаття директора Інституту права країн Східної Європи А. Трунка [307].

Останнім часом в Україні проводяться дослідження у сфері правової інформатики, свідченням чого є наявність широкого тематично-проблемного спектра монографій, навчальних посібників і підручників, статей; розробка і створення БД, систем інформаційно-аналітичного забезпечення; визначення теоретичних засад інформаційної культури, правовідносин у сфері

інтелектуальної власності; створення концепції інформатизації правоохоронних органів; термінологічного уточнення понять у галузі інформаційного права; кодифікації інформаційного законодавства, нормативно-правового вирішення проблем захисту інформації [87; 93; 99; 124; 126; 160; 189; 227; 259; 262; 279; 282; 266; 292; 324; 330].

Використання ІТ у сфері права є одним з головних аспектів здійснення ефективного ІЗ. Питання комп'ютеризації, автоматизації та інформатизації галузі детально вивчені у правовій і соціальній інформатиці, бібліотекознавстві та суміжних дисциплінах документально-комунікаційного циклу, Загальнотеоретичні проблеми досліджувалися і вирішувалися в практиці ІК структур, що забезпечують інформаційний супровід у науки права, завдяки участі провідних учених і керівників спеціальних проектів як в Україні, так і за кордоном. У роботах з цієї тематики чітко простежується рух досліджень від використання комп'ютера до розробки і впровадження високотехнологічних інформаційних систем та мереж, а також їх інтеграція до глобальних ІС. Прогрес у сфері ІТ визначається як чинник формування нового мережевого простору, який на базі комунікаційних технологій і систем створив «всесвітнє павутиння» безперешкодного доступу до ІР [97; 99; 266; 267; 268]. Дослідники відмічають, що основу нового рівня інформатизації інфосередовища суспільства та КП права складають інтегрованість, інтерактивність, гнучкість новітньої технології, що пов'язано з інтелектуалізацією технологій, самого середовища і діяльності людей [4; 39; 64; 77; 80; 121; 122; 135; 148; 184; 188; 189].

Зміни інформаційного середовища сфери права під впливом ІТ та їх комунікаційних можливостей викликають за собою необхідність створення якісно нових продуктів і послуг, зокрема, більш пертинентної, придатної до швидкого використання в різних ситуаціях життя та діяльності інформації. Ці потреби, на думку вчених, мають вирішуватися через когнітивну революцію, що відбувається як в ІТ, так і в програмному супроводженні інтелектуальної обробки інформації та синтезі нового знання, що на практиці вже знайшло свій активний прояв у розробці автоматизованих інтелектуальних технологій, експертних систем та інформаційних моделей штучного інтелекту, які розвиваються та активно використовуються, наприклад у криміналістичних правових системах [2; 9; 26; 31; 32; 33; 74; 128; 178; 191; 159; 205; 227; 234; 265; 277; 290; 338].

У теорії соціальних комунікацій це також виявляється у формуванні положень про єдиний СК простір цивілізації та нові комунікаційні реальності; у бібліотекознавстві – у розробці теоретичних підходів до формування когнітивного рівня ІЗ, управління знанням, когнітивних продуктів [66; 77; 98; 100; 197; 237-199; 200; 275]; у юридичній науці розглядається інфокомунікаційний аспект закону і права, йдеться про комунікаційну природу інформаційного простору, концептуалізується питання щодо особливостей правовідносин у банківській сфері, розробляються основи правової стратегії на засадах розвитку інформаційно-

комунікаційної взаємодії [10; 19; 85; 86; 94]. Надзвичайно важливий внесок у визначення ролі електронного середовища, яке активізує ІЗ у сучасних умовах, зробив відомий фахівець у науки із соціальних комунікацій А. В. Соколов. Він наголошує, що всі головні функції документної комунікації можуть без змін або краще виконуватися електронною комунікацією. Автор підкреслює, що такі функції, як мнемонічна, поширення знань і ціннісно-орієнтована, в умовах електронної комунікації виконуються повніше, оперативніше, комфортніше й економічніше; значно покращуються можливості компіляції, пошуку, редагування та оформлення нових документів, що є важливим аспектом для вчених [286; 288]. Електронні комунікації суттєво впливають на процес ІЗ наукових розробок, зокрема, у сфері права. Правова система на сучасному етапі розвитку української державності характеризується науковим пошуком оптимальних механізмів удосконалення правотворчої, правозастосовної, судової, правоохоронної та законодавчої діяльності.

Нові комунікаційно-інформаційні умови у правничій сфері, що базуються на ІТ, електронного трансферу інфомасивів створюють необхідні підвалини для корегування ІД (що має на меті не тільки зміну її моделей, а й цілей), а це, безперечно, веде до потреби діагностики стану системи ІЗ та її основних елементів, інтелектуалізації процесів оброблення наукових даних.

В інформаційно-комунікаційному просторі науки права інтелектуалізація визначається як найвищий рівень розвитку ІТ, наслідок накопичення ІР суспільства, утворення єдиного КП [31; 97; 98; 101; 102; 130; 134; 229; 258; 283; 287; 291; 292]. Як свідчать науковці, інтелектуалізація інформаційно-комунікаційної взаємодії – це не кількісний прояв інформатизації, підвищення технологічних характеристик зовнішніх по відношенню до особистості ІД, а «цілісна інформатизація» взаємодії людини та комп'ютера [164]. При цьому «комп'ютер» – це якісно нове середовище багатофункціональних і параметризованих інформаційно-когнитивних даних, що мають відношення до опису дійсності, зокрема спеціальної. Отже, йдеться про об'єктно-предметне середовище віртуального простору. Інтелектуалізація КП розглядається як загальна тенденція його розвитку. Вона вимагає певної переорієнтації в організації ІР, зокрема ЕІР, методах обробки і представлення інформації та вилучення і представлення знань в ІС, а також в процесі ІЗ, засвоєння нових автоматизованих інтелектуальних технологій, створення відповідних робочих місць у ІК структурах, зокрема у центрах правової інформації, бібліотечних установах [170; 146].

Нині збільшується потік наукових публікацій, в яких визначається місце і роль юридичних бібліотек у системі науково-освітньої діяльності. Наприклад, зарубіжні автори наголошують, що зміни, викликані розширенням електронних каналів, відбуваються в напрямі інновацій у структурах установ, що здійснюють ІЗ наукових досліджень з проблем правознавства; у сферах послуг, інформаційних сервісів, які надають юридичні бібліотеки; організації і збільшенні доступу до електронних

правових ресурсів; у напрямі використання правової інформації і даних та правового регулювання їх захисту [349–351; 354; 304; 357; 363].

На рівні дисертаційних та монографічних робіт досліджуються проблеми ІЗ різних напрямів права: розслідування злочинів [2; 13; 26; 28; 32; 37; 178], законотворчого процесу [40; 175; 195; 243; 283; 324], системи державного управління [9; 30; 126; 191; 271; 279; 290; 336], правоохоронних органів [28; 32; 37; 69; 99; 147; 232; 265; 330], інтелектуальної власності [160; 67; 130], органів прокуратури [252; 267; 325], судочинства [124; 136; 145; 282], органів внутрішніх справ, митних служб, боротьби з кіберзлочинністю [1; 40; 69; 74; 278;]. Науковці приділяють увагу особливостям інформаційного забезпечення наукових досліджень у сфері права, зокрема, вказують на необхідність використання різної правової інформації: про фактичний стан суспільно-правових відносин, законодавче регулювання сфер юридичної діяльності, застосування альтернативної інформації щодо варіантів і правових рішень [39; 126].

Важливим аспектом ІЗ наукових досліджень у сфері права є інформаційна підтримка наукових розробок, що сприяють вирішенню проблем розбудови правової держави, однією з ознак якої є рівень правової культури, правової свідомості. Формування правової культури, поширення правових знань мають носити цілеспрямований, постійний та комплексний характер. Зазначеним проблемам присвячено багато робіт українських дослідників [1; 262]. Проте автори не розглядають завдання соціально-комунікаційних структур у сфері права, їх ролі і значенні для формування і розвитку правової культури громадян. Правову обізнаність та засоби формування правової культури, соціально-комунікаційний аспект проблеми досліджувала І. П. Коваленко [142].

Проблеми державного регулювання інформаційних ресурсів в Україні та напрями їх подолання окреслені українськими дослідниками: М. С. Горовим, Ш. О. Давидовою, В. О. Ільганаєвою, Й. У. Мастяницею, Г. Г. Почепцовим, О. В. Сосніним, Л. Є. Шиманським [71; 75; 117; 118; 191; 260; 261; 290]. Зокрема, на думку представників Національного інституту стратегічних досліджень, функціональна структура організаційно-правової системи державного управління ресурсами має декілька рівнів: прийняття політичних рішень, законодавче і нормативно-правове забезпечення, державна інформаційна політика; організаційне, нормативно-методичне забезпечення, виконання законодавчих і нормативно-правових актів, координації і контролю за формуванням, поширенням, використанням та захистом інформаційних ресурсів; виконавчий рівень [191]. Одним із елементів реалізації інформаційної політики є інформаційне право. Ґрунтовному розгляду інформаційного права в період комп'ютеризації, автоматизації та інформатизації організаційно-функціональної сфери діяльності ІК структур, бібліотек присвячена робота І. П. Орлова [227]. Основні питання інформаційного права також із різних боків розглянуті в роботах С. А. Антонечка, К. І. Беякова, Б. М. Брижка, Р. А. Калюжного,

М. Я. Швеця, А. В. Мінченка, А. О. Морозова, В. О. Ковтуна, В. Л. Косолапова, О. В. Отрішка [6; 26; 40; 125; 205; 160]. Розвиток електронних каналів виявив комплекс проблем, пов'язаних з інтелектуальною власністю, яка виступає як стратегічний ресурс інноваційного розвитку, в основі якого закладена творча діяльність особи. Окремо особливу увагу заслуговують проблеми використання, копіювання та поширення електронних ресурсів в Інтернеті відповідно до норм авторського права. Постають питання співвідношення права інтелектуальної власності та ІІ користувачів інформації, що передається ЕК. З одного боку, існує загальновизнане право на доступ і розповсюдження інформації, з іншого – діє правова охорона інформаційних ресурсів за допомогою авторського права або права промислової власності. Навколо цього розгортаються гострі дискусії серед учених і громадськості. Більшість наукових співтовариств, університетів та бібліотек відстоює відкритий доступ до електронних публікацій, що відображають результати науково-дослідної роботи, зокрема у сфері права [272; 273; 303; 324; 340]. Проблема полягає у збалансуванні інтересів тих, хто відстоює права на вільний доступ до інформації та знань, і тих, хто покладається на конфіденційність і засади й принципи інтелектуальної власності щодо охорони і захисту прав авторів. Як зазначають українські та зарубіжні дослідники, питання про відкритість інформації є неоднозначним та складним [131; 160; 270; 272]. Одночасно слід наголосити, що легкий і комфортний доступ до загальних ІР не завжди забезпечує доступ до авторитетної та достовірної інформації, тому слід завжди враховувати зміст і взаємозв'язки категорій «інформація», «інформаційні ресурси», «знання», фахово вирішувати питання систематизації, упорядкування інформації, створення авторитетного ресурсу[289].

Разом із тим необхідно зауважити, що система ІЗ сфери права може бути якісною тільки за умови відповідності ІР галузі інформаційним потребам їх споживачів, а рівень успіху та ефективність наукової роботи залежать від якості забезпечення ІІ учених. Інформаційні потреби є головним структурним компонентом системи інформаційного забезпечення, що й відмічають їх дослідники – В. С. Бабич, О. В. Васюк, Л. А. Захарова, С. Д. Коготков, М. С. Мириманова, Д. Ніколас, М. С. Слободяник, Д. Е. Шехурін та багато інших [15; 52 ; 100; 144; 199; 218; 285; 339]. Зокрема, Д. Ніколас зупиняється на функціях, які необхідно враховувати при вивченні ІІ. До них він відносить функцію знаходження відповіді на специфічні запити, поінформованості про сучасну ситуацію, стан досліджень, постачання інформації, знань [218].

ІР вважаються рушійною силою процесів розвитку правової науки. Загальні питання їх класифікації, моніторингу, державної політики у правовому, економічному та технологічному аспектах розкриті російським дослідником А. Б. Антопольським. Він виділяє в системі правової інформації

державні та недержавні ресурси, порушує питання правового регулювання правовідносин у сфері інформаційної діяльності [7].

Проблемам організаційного, правового та наукового забезпечення права на основі системного підходу до організації інформаційних ресурсів присвячена робота К. І. Белякова [26]. Під системою національних ІР автор розуміє класифіковану множину відомостей, даних і знань, придатну для використання та включення до системи світового інтелектуального потенціалу [26, с. 82]. Як об'єкт суспільно-правових відносин інформаційні ресурси можуть виступати одночасно товаром, засобом, джерелом та формою соціальної комунікації.

Загальні теоретико-практичні підходи до електронних ресурсів як актуального масиву наукової інформації і знань розглянуто в монографічному дослідженні Г. В. Шемаєвої. Важливим є виокремлення нею трьох груп ресурсів. До першої вона віднесла потік наукової інформації, матеріалізований через наукові видання, звіти науково-дослідницьких робіт, дисертації, плани, програми наукових досліджень; до другої – конвертовану інформацію у формі баз даних, електронних бібліотек, репозитаріїв, порталів; до третьої – недокументні інформаційно-когнітивні активи у формі дискусійних груп, форумів, телеконференцій та інших засобів наукової взаємодії [334, с. 240].

Отже, трансформаційні зміни в інформаційному забезпеченні є очевидними. Для формування якісно нової системи ІЗ правової науки з урахуванням процесів соціальних комунікацій, що відбуваються в загальній системі, потрібно встановити особливості проявів цих процесів у всіх підсистемах: Інформаційних центрах, бібліотеках, архівах, органах науково-технічної інформації. Не менш важливою у становленні досконалої системи ІЗ сфери права є діяльність наукових установ та організацій, до основних завдань яких відносять: розробку наукових доктрин, що визначатимуть трансформацію української правової науки, її зближення з правовим полем провідних країн з урахуванням національних правових традицій; розширення порівняльно-правових досліджень, що виражають інтегративну функцію правової науки. Принципи структурно-функціональної організації правової науки, внутрішніх та зовнішніх її зв'язків, взаємозв'язок з ІР, потребами правничої сфери створюють ланцюг закономірностей, які виступають об'єктивною основою переводу системи ІЗ правової науки на якісно новий, більш ефективний рівень.

§ 2. Методи дослідження системи інформаційного забезпечення правової науки

Фактично матеріал п. 1.1. є систематизованим представленням теоретико-методологічних передумов для досягнення мети дослідження. Складність зазначеної проблеми та завдань дослідження зумовлює необхідність орієнтації на комплекс методологічного інструментарію.

Як свідчать дані попереднього підрозділу, до питань ІЗ правових галузей останнім часом звертаються представники інформатики, інформаційного права, інших сфер права та бібліотекознавства. Звичайно кожен дослідник разом із певним професійним досвідом вносить своє специфічне бачення проблеми, чим збагачує та доповнює методологічні підходи та дослідницькі методи. Загальні підходи до формування та розвитку системи ІЗ наукових розробок визначені відомими дослідниками, зокрема, у галузі соціології – В. М. Бебіком, Дж. Берналом, Т. Куном, Р. Мертоном [21; 24; 167; 197]; у галузі інформатики – Ю. М. Арським, Р. С. Гіляревським, К. К. Коліним [12; 66; 152; 164]; у галузі соціальних комунікацій – В. П. Конецькою, Я. В. Круковським, Г. Г. Почепцовим, А. В. Соколовим [152; 164; 260; 286; 287]; у галузі документознавства – Н. М. Кушнарєнко, Ю. М. Столяровим, Г. М. Швецовою-Водкою [331; 294; 328]; у галузі бібліотекознавства – О. Л. Лаврик, М. С. Слободяником [172; 173; 285]; у галузі інформатизації права – К. І. Беляковим, О. В. Васюк, В. П. Захаровим, М. Я. Швецем [26; 52; 99; 330]. Більшість із них вказує на багаторівневість та багатофункціональність системи ІЗ науки. Ці ідеї адаптовані та розвинуті в бібліотекознавчій теорії та інформаційній сфері права як напрям когнітивної діяльності центрів інформації, бібліотечних установ, що дає можливість підвищити роль ІК структур у новій соціально-комунікаційній ситуації в інформаційному суспільстві та подальшого руху до суспільства знань.

Дослідники відзначають, що комунікація в науці формується протягом розвитку соціуму під впливом різних матеріальних і духовних факторів; реалізується у формі соціальних відносин і діяльності, що включають у себе виробництво, передачу і споживання інформації [11; 27; 31; 39]. Зазначене свідчить, що розвиток комунікацій вчених у КП права значною мірою залежить від рівня організації циркуляції інформації в суспільстві, тобто від якості й оперативності системи ІЗ. І навпаки, розвиток системи інформаційного забезпечення впливає на розширення й удосконалення комунікаційних процесів у науці. Найбільш комплексним інструментом для дослідження особливостей ІЗ правових наук є теорія соціальних комунікацій, оскільки включає сукупність пізнавальних засобів і підходів, що дають можливість досліджувати багатоаспектність системи ІЗ в її різноманітних зв'язках з іншими сферами суспільного життя. Значення соціально-комунікаційної парадигми зростає, про що свідчать публікації відомих українських та зарубіжних науковців, зокрема, В. М. Бебика, В. І. Ільганаєвої, А. А. Деркача, О. П. Дзьобаня, Г. Ламберта, А. В. Соколова, А. В. Полякова, Г. Г. Почепцова та інших [21; 85; 116; 174; 257; 258; 260; 261]. Єдність процесів соціально-комунікаційної взаємодії у науці, її соціокультурні залежності і трансформаційну динаміку досліджено у роботах українських і зарубіжних дослідників С. В. Бориснева, М. А. Василика, Л. М. Землянової, Н. Н. Зіменкової, В. П. Конецької, О. П. Коршунова, Т. Куна, Н. Лумана, А. І. Манкевича [38; 50; 105; 108; 123; 152; 158; 167].

На наш погляд, суспільство реалізує себе через комунікаційну взаємодію, зокрема, через обмін інформацією, яка є, по суті, тією ланкою зв'язків, без якої неможливі будь-які зміни. А право – надзвичайно складне явище не лише за своєю соціальною природою, а й за механізмами світосприйняття. Крім того, право виступає одним із найважливіших інструментів регулювання соціальних взаємовідносин у суспільстві, оскільки воно регулює діяльність як основний зміст суспільних відносин [85].

Комунікації у структурі цивілізації, їх значення в інформаційному суспільстві, загальні характеристики, види, соціологічні, семіотичні, прикладні комунікації Г. Г. Почепцов пов'язує зі складною структурою взаємодії і взаємовпливу сучасних комунікаційних процесів, засобів, каналів [260; 261].

Російський дослідник Я. В. Круковський розглядає соціальну комунікацію як мережу зв'язків, утворених циклічними потоками інформації, які, у свою чергу, складають основу процесів у суспільстві, що самоорганізуються [164]. Соціальна комунікація – одна з найважливіших характеристик суспільства. Комунікативні зв'язки утворюють тканину соціуму та відображають рівень його розвитку. Відповідно до теорії німецького філософа Ю. Хабермаса людська еволюція визначається комунікаційними зв'язками, що формуються у процесі життєдіяльності і охоплюють міжособистісні комунікації, комунікації між соціальними спільнотами, пронизують усі сфери громадського життя [85]. У процесі комунікації здійснюється взаємодія і взаємовплив, забезпечується розширене відтворення інтелектуальної складової суспільства.

Позиція відомої дослідниці Л. Землянової, на нашу думку, наближається до просторово-середовищних поглядів у контексті розгляду комунікаційних феноменів, що поширюються в ІК структурах. Так, вона виділяє декілька аспектів вивчення: представлення комунікацій як технічних засобів (інформаційний); дослідження комунікабельності інформаційних засобів, міжособистісного, міжгрупового і міжнародного спілкування (соціологічний); акцентування на значенні комунікації для створення співтовариства людей, об'єднаних принципами віри; аналіз знакової атрибутики комунікаційно-інформаційних мов (семіотичний); вивчення взаємодії людей, груп, організацій, держав і регіонів через інформаційні зв'язки (соціокультурний) [105].

Нове бачення теорії соціальних комунікацій як методологічної основи досліджень пропонує українська дослідниця В. О. Ільганаєва. На її переконання, функціонування системи соціальних комунікацій включає три основні рівні: документний, інформаційний, когнітивний [115]. Названі рівні в сучасній системі комунікацій зумовлюють їх цілісність, оскільки вони взаємодоповнюють один одного і мають забезпечити системність і повноту функціонування сфери діяльності й мислення в суспільстві. Разом із тим В. О. Ільганаєва відзначає, що соціальні комунікації проявляються не тільки через виконання функції забезпечення суспільної взаємодії, а також і завдяки

діяльності, предметності праці, що розвивається згідно з соціально-історичними, соціально-організаційними, соціально-економічними, соціально-технологічними, соціально-психологічними факторами [115]. Застосування методів соціально-комунікаційного підходу до вивчення системи ІЗ дозволяє охарактеризувати комунікаційне середовище правової науки; виявити і дослідити загальні та специфічні принципи процесів ІЗ; охарактеризувати інформаційні зв'язки в науковому співтоваристві, зумовлені галузевою специфікою. Додатково застосовується поняття «комунікаційна єдність», що досліджувалося на міжособистісному рівні комунікаційної взаємодії в бібліотечному колективі [231] та організаційному рівні системи ІЗ в бібліотеках ВНЗ [135].

Соціально-комунікаційний підхід розглядає ІЗ як невід'ємну частину єдиного комунікаційного процесу в системі СК; він дозволяє чітко підслідити зв'язки ІЗ із цільовим модусом, суб'єктами (комунікаторами), що генерують інформаційні посилання і завдають їм певну форму для передачі комунікаційними каналами; формами представлення інформаційних повідомлень готової для споживання і використання, наприклад у бібліотечно-інформаційній підсистемі СКС.

Діяльнісний підхід дозволяє охарактеризувати основні фактори і напрями ІД соціально-комунікаційних структур та їх зв'язки з іншими КС сфери правової науки із задоволення суспільних потреб в інформації та знанні. Крім того, такий підхід дає здійснити аналіз середовищ, що утворюють КП правової науки, як чинника формування потреб науковців, інфопотоків, які циркулюють в галузі права; визначити структури та суб'єктів, що створюють цільовий та змістовний шар суспільно-професійної, науково-професійної та спеціальної інформації; встановити його типовидове розмаїття, форми, методи, канали, що з'являються при виконанні завдань ІЗ, а також основні складові організації діяльності КС з інформаційного забезпечення науковців; уточнити основні характеристики і моделі ІЗ в умовах інформаційного суспільства; встановити рівні його виконання відповідно до предмета комунікаційних відносин у мультимедійному комунікаційному просторі сучасності.

Інформаційний підхід дозволяє вивчати особливості системи ІЗ з урахуванням специфіки права. Зокрема, оптимальний склад системи має забезпечувати використання різних видів інформації про: фактичний стан суспільних відносин та можливі тенденції і перспективи їх розвитку; стан законодавства; про досягнення правової науки та зарубіжний досвід; нові концепції, теоретичні розробки; економічну, комерційну, фінансову, демографічну, технічну інформацію; можливі наслідки впровадження результатів дослідження; суспільну думку; альтернативні проекти та варіанти їх вирішення. Крім того, вивчення інформаційних потоків, ІІ науковців у сфері права можливе за умови застосування принципів, законів, властивостей, методів і засобів інформаційного підходу.

Не менш важливим методом формування сучасної концепції системи ІЗ наукових досліджень у сфері права є метод інформаційного аналізу. Різні підходи, що сприяють пізнанню особливостей ІЗ, пропонують Ю. М. Арський, А. Д. Урсул, Р. С. Гіляревський, В. М. Горовий, В. О. Ільганаєва, К. К. Колін та багато інших [12; 312; 66; 71; 115; 148; 258; 260]. Так, з позицій інформаційного підходу К. К. Колін виділяє в інформаційній системі суспільства техносферу, соціосферу, інтелектуальну та духовну сфери [120].

Використання методологічних принципів інформаційного підходу дозволяє виявити як загальні, так і специфічні інформаційні аспекти системи ІЗ правової науки; проаналізувати риси, властивості, функції системи, що розвивається; розглянути сукупність процесів одержання, обробки, збереження, пошуку та поширення правової інформації.

Формування сучасної концепції ІЗ правової науки потребує визначення шляхів та перспектив розвитку системи ІЗ з питань права як інтелектуальної складової соціальних комунікацій через розкриття актуальних проблем взаємодії традиційних і сучасних засобів створення, використання та актуалізації наукової інформації. При цьому неможливо, на наш погляд, не звернути уваги також на те, що удосконалення ІЗ правової науки в Україні потребує вивчення соціально-комунікаційного простору права як багатоаспектного та багаторівневого інформаційного середовища, яке формують в першу чергу інформаційні структури: органи НТІ, бібліотеки, інформаційні центри, музейно-архівні організації, видавництва. Від їх злагодженої діяльності залежить якість проведення наукових досліджень у сфері права, як і в будь-якій іншій сфері [251]. Це передусім доступність ІЗ, їх достовірність, відповідність ІЗ, інформативність, важливість, вплив на подальший розвиток науки. Таким чином, якісна система ІЗ збільшує можливість професійних контактів, впливає на розвиток наукової діяльності. Дані про інформаційні потреби науковців у сфері права є важливим інструментом встановлення ефективності ІЗ правової науки, тому для вивчення ІЗ необхідно застосовувати комплекс соціологічних методів.

Слід сказати, що ІЗ залежать від розвитку наукових закономірностей функціонування інформаційних потоків, засобів і форм задоволення потреб науковців, усіх тих взаємовідносин, в яких проявляється конкретна діяльність окремого дослідника, групи або колективу. Спробувала проаналізувати ІЗ юристів О. В. Васюк, але її увага зосереджена лише на інформаційно-бібліографічному забезпеченні потреб фахівців у сфері права [52]. Досліджено: бібліотечні каталоги і картотеки, бібліотечно-бібліографічні БД; ступінь використання періодичних видань України фахівцями та освітянами у галузі права; витрати часу на пошук необхідної інформації; інформаційні потреби суддів. Звичайно, роль бібліографічної інформації для наукових досліджень, до вивчення якої вдаються й інші дослідники (зокрема, місце бібліотечно-інформаційних ресурсів з питань держави і права вивчає український вчений В. С. Бабич), є вагомим, але

недостатньою [10]. Дослідження ІЗ правової науки потребує врахування усіх аспектів знаходження відповідей на специфічні запити вчених-юристів. ІІ постають із прагнення одержати необхідну інформацію для поглиблення знань, проведення наукових досліджень. Важливим є врахування функцій, виконання яких сприяє прийняттю інформаційних рішень, та специфічних ознак. Існує чітке теоретичне положення про те, що, наприклад в бібліотечно-інформаційній системі всі дії по ІЗ мають бути скеровані та відрегульовані на основі інформаційних потреб [52; 236; 252]. Для того, щоб підсистема ІЗ правових наук ефективно працювала, необхідно виявляти та аналізувати інформаційні запити, знати закономірності взаємодії між потребами та їх ефективним задоволенням, між інформаційними структурами та споживачами. Це пов'язане з тим, що використання інформації залежить від системи її забезпечення. Отже, чим краще організований доступ до ІР, тим більше використовується необхідна науковцями інформація. Одержані результати про використання точніше вказують на потреби і сприяють удосконаленню системи.

Разом із тим ще більш важливими є дані щодо запитів користувачів інформації, оскільки саме вони дозволяють відстежити інформаційні потреби, оцінити відповідність й ефективність системи інформаційного забезпечення з точки зору її користувачів. Крім того, як зазначає Д. Ніколас, вивчення інформаційних потреб дає змогу виявляти щілини, прогалини у процесі ІЗ і швидко реагувати на зміни в потребах. Він виокремлює одинадцять головних ознак інформаційних потреб: тема, функція, характер, інтелектуальний рівень, точка зору, кількість, якість, хронологічне охоплення, місце видання/походження, опрацювання і пакетування [218, с. 20]. Тема, безумовно, є центральною у системі визначень інформаційної потреби. До того ж Д. Ніколас зауважує, що існує два аспекти виявлення теми. Перший стосується кількості понять, тем, що їх містить предмет дослідження. Другий – це глибина наукового інтересу. Під характером розуміється інформація, яка потрібна конкретному науковцю для проведення дослідження: теоретична, тематична, історична, статистична, методологічна чи інша. Подібної думки додержується С. Д. Коготков. Він акцентує увагу на вивченні ІІ на основі аналізу професійної та ІД споживачів [144]. У контексті організації і методики інформаційної роботи, функціональний аналіз ІІ учених НДІ зробив Д. І. Шехурін [339].

Крім того, необхідне зазначити, що ІІ науковців-правознавців характеризуються необхідністю не тільки одержання правової інформації, а й обміном нею, у здійсненні певної комунікації, під час якої задовольняються інформаційні потреби. У даному напрямі заслуговує на увагу підхід М. С. Бургіна, який стверджує, що ІЗ інформаційних потреб на основі використання ІР поділяється на три групи: сама інформація, технічні засоби, людина. Кожна з означених груп, на думку дослідника, має свою тріаду. Інформація виконує функції розкриття змісту, впливу, трансформації; технічні засоби сприяють інформуванню, обробці, використанню інформації;

людський фактор формує таку тріаду – окремі фахівці, організації, соціальні системи [48]. Інші автори спосіб задоволення ІІ розділяють на такі види: документальний, у процесі якого фахівці забезпечуються первинними документами (монографії, журнали тощо); фактографічний – через надання фактів; концептографічний – шляхом представлення інтерпретованої інформації [44; 48]. Проте, на наш погляд, доцільнішим для формування стратегічних напрямів розвитку ІЗ правової науки є рівневий підхід [78].

Системний підхід до вивчення соціальних процесів дозволяє авторам розглядати суспільство як складну соціальну систему із певними взаємозв'язками окремих її елементів. Системний підхід отримав розвиток у наукових дослідженнях, пов'язаний із працями В. Г. Афанасьєва, В. Н. Садовського, Дж. Форрестера та багатьох інших [14; 142; 144]. У сфері бібліотекознавства та інформатики основою для нашого дослідження стали публікації провідних українських і російських вчених, зокрема, Ю. М. Арського, Р. С. Гіляревського, В. М. Горового, В. І. Ільганаєвої, Н. С. Карташова, І. В. Маршакової, В. А. Михайлова, М. С. Слободяника, Ю. М. Столярова, Г. В. Шемаєвої [12; 66; 71; 115; 190; 285; 294; 335; 336]. Для системного аналізу науки характерні розвиток форм спілкування вчених, взаємодія наукових шкіл, поширення комунікацій, публікацій, присутність критеріїв цінностей у науковому співтоваристві [3; 183]. На нашу думку, актуальність такого підходу в умовах сьогодення посилюється. Розвиток системного підходу сприяв виокремленню концепції самоорганізації відкритих складних систем у нерівних умовах, що допомагало становленню та поширенню синергетичного підходу. Значний внесок у його розвиток зробили Н. Н. Мойсєєв, А. П. Огурцов, Г. Хакен, В. М. Шейко [177; 219; 331]. На рівні національної науки перший крок до визначення сучасної еволюційної парадигми та відповідної системної ідеології бібліотеки як соціального інституту суспільства, що здійснює ІЗ, зробила Г. В. Шемаєва [276]. Синергетичну парадигму вона нерозривно пов'язує з перспективами визначення траєкторії еволюції інформаційних структур у системі соціальних комунікацій, а зміну ієрархічно-організованих комунікацій на нові нелінійні моделі спрямовує на модернізацію комунікаційної структури науки [334].

Останнім часом відбувається розвиток теоретичних і практичних підходів до формування сучасних моделей інформаційних систем. Заслуговує на увагу концептуальна модель консолідації інформації, запропонована відомим українським дослідником Г. І. Калитичем. Він вважає, що необхідною умовою наукової консолідації є розробка моделі тезис-аналіз-синтез на основі глибокого, системного, комплексного пізнання об'єктів та суб'єктів [98]. Логіко-гносеологічний аспект консолідації у праві вивчав С. Г. Меленко [194]. Це підкріплює нашу думку щодо формування концепції ІЗПН як системи консолідованої правової інформації.

Питання консолідації інформації у багатофункціональних інформаційних системах вивчаються уже тривалий час, що на практиці реалізується на засадах поєднання бібліографічної інформації у зведених

каталогах та тематичних банках знань. Із впровадженням ІТ цей напрям набув нового вираження через технології пошукових машин і систем (використання індексів, кодів, ключових слів, алфавітних і систематичних класифікаторів, логічних операторів, атракторів та інше). У веб-орієнтованому просторі ІС застосовується пошук з використанням технології веб-археології – HTML, гіперпосилання на сайти та інше [139].

З 90-х років ХХ ст. спостерігається потужний рух у напрямі створення інформаційно-аналітичних центрів у структурі бібліотек, а також як окремих СК структур підтримки прийняття рішень у різних сферах суспільної діяльності [95; 111; 113; 122; 138]. Зокрема, до них можна віднести такі інновації, як «Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ)» в НБУ ім. В. І. Вернадського, аналітичні центри в Парламентській бібліотеці України, ОУНБ Миколаївської, Одеської областей [122].

Методологічне значення для окреслення напрямів консолідації як стратегії розвитку ІЗ наукових досліджень у сфері права мають такі принципи:

- 1) оптимального управління складними динамічними системами;
- 2) необхідної різноманітності;
- 3) сполучення внутрішніх і зовнішніх регуляторів;
- 4) ієрархічності;
- 5) кооперативності;
- 6) зовнішнього доповнення;
- 7) нерівномірності розвитку [14].

Формуванню якісно нового середовища ІЗ правової науки сприятиме використання системного підходу ноосферного етапу розвитку науки, що забезпечить перехід від інформації до знань. У цьому контексті важливим є усвідомлення законів системного підходу, які розглянув К. І. Беляков. Зокрема, закону ієрархічності, який зумовлює те, що всі системи взаємозалежні як частина та ціле, а кожна система складається з підсистем і сама може бути підсистемою більш високого рівня. Закон кооперативності систем, на його думку, стане у нагоді при поясненні того, яким чином у стані нелінійного середовища зароджується впорядкованість. Закон необхідно наростаючої інформації науковець пов'язує з розумінням складності системи, а закон зовнішнього доповнення – зі встановленням зовнішніх впливів на систему [26].

Отже, системний підхід дозволяє вивчити СІЗПН як систему, кількісні та якісні сторони якої змінюються у соціальному часі та просторі, в єдності зовнішніх та внутрішніх зв'язків і взаємозв'язків з урахуванням різних аспектів, зокрема, елементного, структурного, функціонального, інтегративного, комунікаційного. Ці аспекти повністю відповідають тенденціям, що склалися в інформаційно-правовій сфері щодо здійснення ІЗ, і зумовили залучення поняття «консолідація» як концепту для розвитку інформаційного забезпечення в умовах єдиного КП.

Вирішення завдань розвитку ІЗ правової науки в Україні та побудови якісно нової системи ІЗПН відповідно до методологічних настанов можна здійснити на основі діагностики стану комунікаційного простору правової науки, наприклад, інфраструктурних складових, інфопотреб, інфопотоків, інфоресурсів і структур посередників.

З урахуванням сказаного, а також з огляду на характер дослідження, його мету і завдання існує необхідність використання групи аналітичних методів, починаючи з етапу вивчення джерелознавчої бази. Нам під час роботи стали у нагоді наступні аналітичні методи: систематизації, що дозволяє привести отримані дані в певну систему і пояснити їх з позицій системного підходу; індукції і дедукції – для побудови певних висновків відносно характеристики ІЗ на основі їх абстрактного відображення і конкретного візуального представлення; синтезу – для зведення змісту основних елементів ІЗ після їх аналітичного розгляду; узагальнення – при визначенні головних тенденцій розвитку КП науки та його середовищних складових; аксіологічний – при використанні вихідних положень про визначення, характеристики і системну будову ІЗ правової науки в Україні та її головні ознаки.

При проведенні дослідження використано аналіз комунікаційного простору через діагностику його структурних елементів, залежності від внутрішніх та зовнішніх факторів, цілей, засобів, суб'єктів, результатів. Це також дозволило окреслити шляхи вирішення проблеми розвитку ІЗПН.

Як відомо, для реалізації дослідницьких завдань необхідним є залучення загальнонаукових та конкретних методів, у першу чергу, аналітичних методів порівняння та узагальнення (для виділення основних теоретичних і практичних засад формування сучасної системи інформаційного забезпечення правової науки), діяльнісного (для аналізу інформаційно-комунікаційних процесів правничих бібліотек, профільних архівів, видавництв, центрів правової інформації та наукових установ і організацій), статистичного методу (для аналізу та інтерпретації одержаних у ході дослідження даних), методу концептуалізації (для формування теоретичних положень розвитку ІЗ як елементу загального комунікаційного процесу в суспільстві; консолідованої моделі ІЗПН України); соціологічних методів (анкетування, фокус-групи, інтерв'ю).

Соціологічні методи використані для визначення пріоритетних напрямів досліджень у сфері права; встановлення ступеня використання науковцями традиційних та електронних ІР; їх тематико-типологічного складу; застосування інформації залежно від категорії користувачів та вибіркового аналізу (для виявлення комунікативних засобів, яким надається перевага у споживанні та передачі наукової правової інформації).

Поєднання анкетування, інтерв'ю та фокус-груп сприяло виявленню інформаційно-комунікаційних потреб науковців у галузі права в Україні.

Важливою ознакою встановлення ІІ є обсяг знань, рівень інформативності даних, абстрактності чи компактності інформації, тобто

інтелектуальний рівень інформації, яка необхідна для дослідження різних аспектів у сфері права [280]. Для визначення ІП важливим є з'ясування прихильності науковців до певних наукових шкіл, галузевих орієнтацій. Визначаючи кількісні характеристики необхідної правової інформації та даних за типами і видами, слід встановити якість задоволення ІП. Тому при вивченні інформаційних потреб важливим є застосування критеріїв якості інформації. Корисним у зазначеному аспекті є наукометричний та бібліометричний аналіз. Комплексний аналітично-бібліографічний аналіз якісних і кількісних показників оцінювання, зокрема періодичних видань, пропонують українські та зарубіжні автори [55; 97; 112; 140; 157; 181; 302; 339]. У соціології, бібліотекознавстві та інформатиці сформовані методи та методики вивчення ІП. Узагальнені підходи до вивчення ІП використовує М. С. Слободяник [285]. Він поділяє методи на документні (аналіз інформаційних потоків, читацьких вимог, читацьких формулярів, бібліографічних посилань), соціологічні (анкетування, інтерв'ю, бесіди, експертні оцінки), аналітичні (аналіз закономірностей розвитку об'єктів інформування; професійної діяльності фахівців; сутності та характеру завдань, що вирішуються фахівцями; синтезування ситуації) і називає їх переваги та суттєві недоліки, що зумовлює необхідність використання їх у комплексі.

У процесі вивчення ІП нами враховувалися три компоненти: споживач інформації, який формулює свої задачі; інформаційний масив, де зосереджена необхідна інформація; бібліотечна система, інформаційні структури, архіви, музеї, видавництва, книготорговельні установи, які є посередником між споживачем та інформаційним масивом. Урахування зазначених ознак сприятиме формуванню адресної, доречної, економічної, якісної системи ІЗ правової науки.

Експериментальна перевірка стану ІЗПН на базі проекції основних положень щодо характеристики сучасного рівня ІЗ суспільних потреб правничої сфери полягає у: 1) вивченні просторового стану і зв'язків зовнішніх та внутрішніх чинників функціонування правової науки; 2) взаємозалежності сфери формування ІП і основних параметрів ІП науковців права; 3) аналізі ресурсної бази; 4) організаційно-структурному устроїдуючої системи ІЗ правової науки; 5) перспективних аспектах функціонування системи ІЗПН в умовах інтеграції СК простору на базі новітніх мультимедійних технологій.

Застосування усіх цих методів та основних підходів складає об'єктивне підґрунтя для визначення напрямів консолідації як стратегії вдосконалення і розвитку ІЗПН в Україні з урахуванням комунікаційної ситуації, що склалася в галузі науки права.

Проведення запланованого дослідження дає необхідний матеріал для уточнення теоретичних положень і практичних висновків відносно ІЗ як складової комунікаційного процесу в системі СК у цілому – як загального

рівня функціонування, в інформаційній сфері – як часткового рівня, на галузевому рівні – як окремого випадку.

Таким чином, проведений огляд публікацій (п. 1.1.) та визначених методологічних підходів (п. 1.2.) свідчить про широке коло проблем, які постають перед дослідниками сфери інформаційного забезпечення правової науки в умовах розгортання соціально-комунікаційної парадигми.

Висновки до розділу 1

Вивчення теоретико-практичної бази дослідження ІЗПН свідчить про те, що інформаційне забезпечення правової галузі з точки зору широкого діапазону факторів функціонування сучасного комунікаційного простору раніше не здійснювалося, що підтверджує актуальність і своєчасність роботи.

Для формування умов ефективного інформаційного забезпечення правової сфери, зокрема у напрямі правової науки, важливим є врахування ІЗ як складового елементу наукової комунікації і різновиду інформаційної діяльності ІК структур (органів НТІ, бібліотечних установ, центрів правової інформації). Значний внесок у вивчення питань ІЗ у сферах ІД зробили: А. В. Блек, Ф. С. Воройський, Р. С. Гіляревський, Г. І. Гольдгамер, В. О. Ільганаєва, О. Л. Лаврик, М. С. Слободяник, А. І. Чорний, Г. В. Шемаєва. Різні аспекти ІЗ у сфері права в контексті інформатизації, вивчення інформаційних потреб споживачів різних категорій, особливості правової інформації, склад і характеристика інфоресурсів з права, створення різних моделей інформаційного обслуговування споживачів розглядалися у працях: Н. Г. Іванової, В. О. Кондрашової, П. Д. Біленчука, В. В. Бірюкова, Н. І. Васькової, В. А. Журавель, В. П. Захарова, Л. М. Калініна, В. Я. Колдіна, Є. О. Корнілової, О. Л. Лаврик, Ю. П. Мелентьєвої, Л. Я. Михєєвої, К. М. Серьогіна, О. П. Сударикової, О. В. Тихонової, О. Б. Червякова, Н. М. Шабурової.

Науковцями порушуються проблеми правового ІЗ, питання інформаційної безпеки, інформаційних засобів, правової культури, автоматизації процесів правоохоронних, правозастосовних, судових та інших організацій, визначаються напрями вдосконалення інформаційного, бібліотечно-бібліографічного забезпечення окремих галузей, зокрема: кримінології, законотворчого процесу, розслідування злочинів. Більшість доробок у сфері ІЗ права стосується інформаційної підтримки практичної діяльності різних груп споживачів. Питання ІЗ правознавців переплітається з проблемами організації доступу до наукових електронних ресурсів; з'являються нові технології семантичної соціальної мережі, що сприяє розширенню та збагаченню комунікацій у науковому співтоваристві. Нові інтелектуальні технології ставлять завдання щодо опрацювання галузевих ІР з точки зору їх когнітивної наповнюваності та змістовності.

ІЗ розвивається під впливом трансформаційних змін, які торкаються всіх аспектів ІД соціально-комунікаційних структур як учасників

комунікаційної взаємодії в інформаційному просторі науки права. Встановлено, що СКС та інформаційні структури виконують свою провідну роль у процесах інформаційної діяльності, створення ІР, електронних каталогів, БД, політематичних банків знань у період інтеграції до інформаційних сфер суспільних підсистем та становлення електронного КП правової науки.

Під впливом ІТ зміни ситуацій у КП науки права потребують діагностики стану всіх компонентів ІЗ та об'єднання їх в єдину ефективну систему ІЗПН на засадах консолідації інформаційної інфраструктури простору науки права, ІР галузі, засобів і форм ІЗ потреб науки.

Трансформаційні зміни в КП науки привели до повної перебудови традиційних схем ІЗ і зумовили появу нових комунікаційних зв'язків між суб'єктами ІД, що відповідає сучасним тенденціям інтеграції комунікаційних засобів, представлення, транспортування і використання правової інформації. Швидке зростання обсягів інформації, інфоресурсів, урізноманітнення можливостей доступу до них взагалі ставлять нові завдання з організації ІЗ у сучасному КП суспільства, зокрема, у досліджуваній сфері – науці права.

Визначено, що ІЗ сфери науки права відповідає етапу еволюційних змін комунікаційної діяльності, системним трансформаціям його основних складових як елементу комунікаційного процесу. З'ясовано, що проблеми консолідації як об'єднання зусиль інформаційно-комунікаційних структур з іншими інформаційними установами активно вивчають українські дослідники: О. В. Башун, В. В. Загуменна, О. О. Карпенко, Т. М. Костирко, В. С. Пашкова, І. О. Шевченко, Г. В. Шемаєва. Процеси консолідації інформації належать до інформаційно-аналітичної діяльності. Так, Н. Е. Кунанець розглядає «консолідовану інформацію» як результат інформаційного аналізу. Правознавці активно досліджують напрям консолідації як вид упорядкування законодавчих актів та іншої правової інформації. Зокрема, дослідники В. В. Бірюков, А. І. Граціанов, І. О. Ієрасулимов, Є. Д. Лук'янчиков, Л. Луць, М. Я. Швець та багато інших висвітлюють проблему систематизації нормативно-правових документів і визначають необхідність об'єднання всіх даних, відомостей та зведень в єдиний банк правової інформації.

Пріоритетним напрямом удосконалення системи ІЗ правової науки України виступають консолідаційні тенденції в сучасному КП, що містять різні за своїм призначенням середовища, пов'язані із природою інформаційної та комунікаційної діяльності СК структур сучасності.

Для вирішення завдань дослідження визначено комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Основну групу склали аналітичні методи, зокрема: аналізу і синтезу – для виділення основних теоретичних і практичних засад дослідження; порівняння – для співставлення даних, одержаних у результаті дослідження; статистичного – для інтерпретації даних, одержаних у процесі дослідження; концептуалізації – для формування теоретичних положень роботи та визначення стратегічних напрямів розвитку

системи інформаційного забезпечення правової науки в умовах єдиного КП; моделювання – для відображення процесів та їх змісту у конкретних елементах, що відповідають реальному стану і тенденціям ІЗ у галузі науки права. При вивченні ІІ науковців стали у нагоді соціологічні методи: анкетування, інтерв'ю, фокус-групи. Обґрунтовано здійснення аналізу КП через діагностику його структурних елементів, залежності їх від внутрішніх та зовнішніх факторів, цілей, засобів, суб'єктів, результатів. Це також дозволило окреслити шляхи вирішення проблеми розвитку КП.

Необхідне поєднання соціально-комунікаційного, системного, інформаційного підходів для комплексного дослідження комунікаційного простору правової науки як єдності інформаційної інфраструктури, інфопотоків, інфоресурсів, ІІ та системи засобів ІЗ; вивчення ІІ учених-правників у співставленні з можливостями їх ІЗ у КП правової науки; аналіз стану ІР з права в єдності їх документальної, інформаційної та когнітивної складової на базі активного використання ІТ; визначення консолідованих форм діяльності СК структур з розвитку ІЗ в галузі правової науки.

На основі формування теоретико-методологічних засад дослідження доведено необхідність здійснення аналізу КП правової науки; виявлення характерних особливостей ІІ науковців галузі правової науки в комунікаціях; визначення ролі ІР з проблем права як інтелектуального активу соціальних комунікацій; з'ясування тенденцій розвитку та стратегій удосконалення ІЗПН з урахуванням особливостей КП України.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ НАПРЯМ КОНСОЛІДАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ

§ 1. Правова наука України в контексті інформаційного забезпечення

Завдання науки права в Україні зумовлені соціокультурною ситуацією в нашій державі. По-перше, до них можна віднести необхідність виконання певних норм, правил і вимог у процесі комунікації, що складають інформаційно-правову основу розвитку соціально-комунікативних зв'язків у суспільстві. Ці вимоги знаходять вираз у таких соціальних регуляторах, як норми права, моралі, професійної етики, звичаї, традиції тощо [26; 63; 64]. По-друге, стають актуальнішими дослідження в багатьох правових сферах, зокрема, у цивільному та кримінальному праві, аграрному праві, інформаційному праві, праві інтелектуальної власності, фінансовому праві, космічному праві тощо. По-третє, наявність певних зв'язків і відношень між індивідом і соціальними групами, колективами, інститутами, а також їх взаємовідносини із суспільством, зокрема в науці права. Важливість цього аспекту підкреслено в багатьох публікаціях [26; 63; 64; 68]. По-четверте, плюралізм соціально-комунікаційних зв'язків у суспільстві, що знаходиться на шляху стабілізації соціально-політичного, соціально-економічного, національно-культурного стану та інтеграції до всесвітнього цивілізаційного простору. По-п'яте, рівень прозорості правового простору в країні. По-шосте, намагання зробити правове знання рушійною силою, яка стимулюватиме розвиток загальної правової культури і відповідні позитивні зміни у правосвідомості громадян. По-сьоме, потреби, очікування комфортного правового середовища суспільних відносин для всього населення України.

На створення сучасної інформаційної інфраструктури спрямована державна політика України, що знайшло відображення в багатьох законодавчих документах. Зокрема, в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». У документах наголошується, що ключовим завданням має стати реалізація принципу формування єдиного середовища з вільним рухом інформаційних продуктів, розвитком інтегрованих мультимедійних комунікацій та Grid-технологій на користь ефективного функціонування всіх сфер діяльності суспільства [69; 74; 87; 124; 125; 227; 266].

Визначення КП правової науки є необхідним завданням дослідження, що дозволяє встановити основних учасників цього простору (науковці, їх групи, наукові установи), тематико-типологічні основи, що впливають на зміст ІЗ, семіотичне наповнення наукових зв'язків, яке також зумовлюється характером і науково-стильовими аспектами, інформаційно-технологічний базис діяльності науковців і наукової комунікації. Головною ознакою КП

вважаються потоки інформації та знань [118; 129; 267; 279; 282]. Ми також розглядаємо комунікаційний простір науки права як «простір цілеспрямованої активності» з виробництва, просування, формування інфопотоків, що забезпечують суспільну, зокрема наукову, діяльність. Інформаційна інфраструктура науки складає основу вивчення інформаційного простору і зумовлює його розвиток. Існує думка про єдність соціально-комунікаційного простору правової науки, у якому формуються система IP та інформаційна інфраструктура. Вони включають до себе організаційні структури, що забезпечують функціонування й розвиток IP галузі права через активні процеси збору, наукової обробки, збереження, поширення, пошуку і передачі масивів інформації, а також науково-методичне, інформаційне, лінгвістичне, технічне, кадрове, фінансове супроводження їх існування, телекомунікації, система інформаційного законодавства тощо [39].

Дійсно, саме вчені, науковці, дослідники проблем, що виникають у сфері держави і права, як активні учасники соціально-комунікаційних взаємовідносин одночасно є і виробниками правової інформації та знань, і споживачами. Отже, можна констатувати, що відповідно до теоретичних розробок А. В. Соколова, смислові значення, закладені в інформації, постійно рухаються у часово-просторовому правовому середовищі комунікаційними каналами (КК), від виробника до споживача, відповідно до завдань правової науки та IP дослідників [287; 288].

Символічна структура простору права базується на розкритті проблем справедливості, відповідальності, солідарності. З другого боку, система ІЗ правової науки як і будь-якої іншої є соціально-комунікаційним процесом, спрямованим на обмін соціально значущою інформацією. Таким чином, соціально-комунікаційний аспект ІЗ правової науки зумовлений також особливостями права в суспільстві.

Відповідно до цього підходу соціальний час є часом, що визначає історико-культурні межі формування системи ІЗПН, соціально-комунікаційний простір – конкретний простір правової науки, обумовлений національними особливостями правової системи. Зміст, закладений в інформацію, рухається у часі і просторі інформаційного середовища комунікаційними каналами відповідно до IP науковців у галузі права. До таких особливостей можна віднести необхідність виконання певних правил і вимог, що знаходять вираз у соціальних регуляторах у процесі комунікації і забезпечують нормальне функціонування суспільства [288].

При цьому поява правових інститутів викликана об'єктивним існуванням однорідних груп замкнутих суспільних відносин, що регулюються самостійною й автономною групою відповідних правових норм. Розрізняють загальні інститути права, що поширюються на всі галузі правової сфери [63; 68]. Це такі інститути, як: суб'єкт і об'єкт права, норми права, правовідносини, нормотворчість тощо. Існують також міжгалузеві інститути права, що використовуються в декількох галузях права.

Наприклад: інститут опіки – цивільне і сімейне право; інститут інтелектуальної власності – цивільне й інформаційне право; інститут власності – цивільне і сімейне право, земельне та інформаційне право. Особливу роль у праві відіграють галузеві інститути права. Саме їх сукупність і є головною підставою виділення окремої галузі права. Крім того, інститути права поділяються на матеріальні та процесуальні, прості та складні (або комплексні), регулятивні, охоронні і установчі. Деякі складні, комплексні інститути права включають більш дрібні самостійні субінститути права [64]. Отже, особливості розвитку науки приводять до виникнення комплексу інноваційних соціальних утворень, нових напрямів досліджень.

Сучасними завданнями правової науки виступають інноваційні фундаментальні і прикладні розробки, законотворчі ініціативи та, водночас, якнайшвидша модернізація системи ІЗ наукових досліджень. Правова наука виконує важливу функцію у формуванні та життєдіяльності громадянського суспільства. Право є тим елементом, за допомогою якого розвиваються такі принципи, що складають громадянське суспільство: економічна свобода; соціально орієнтовані ринкові відносини; захист природних прав людини і громадянина; рівність громадян перед законом і судом; демократичний характер взаємодії законодавчої, виконавчої та судової гілок влади; реальність правового і судового захисту прав і законних інтересів громадян; верховенство права; недоторканність особи і невтручання держави у приватне життя громадян; взаємна відповідальність держави і громадянина один перед одним; ефективна соціально-правова політика, що забезпечує достойний рівень життєдіяльності людей [64; 68; 124; 125; 126].

Цілісність системи науки у сфері права, як і будь-якої іншої сфери, можлива завдяки системі комунікацій, що має консолідувати всіх суб'єктів та об'єктів, об'єднує всі компоненти і елементи в єдине ціле [150; 152]. Наукові комунікації – це своєрідний діалог, під час якого вчені обмінюються інформацією, здійснюють посилення, апелюють до авторитетів, ідентифікують себе з певними науковими напрямами, певними науковими школами [3; 185; 206; 262]. Останні посідають важливе місце в системі науки, оскільки наукова творчість неможлива за своєю сутністю без наукової школи.

На особливу увагу заслуговує комплексне бачення теоретичних і практичних завдань і їх осмислення у наукових доробках А. В. Мінченка. Він зосереджується на питанні впровадження методів інформатики в діяльність правоохоронних органів; описує концепцію інформаційно-аналітичних комплексів для управління правоохоронними органами [205]. Про значну увагу, яка приділяється в Україні проблемам оперативного і своєчасного ІЗ функціонування правової галузі, свідчить також заснування Науково-дослідним центром правової інформатики Національної академії правових наук України (НАПрН України) наукового журналу з питань правової інформатики, інформаційного права та інформаційної безпеки – «Правова інформатика» та « Інформація і право» на сторінках яких обговорюються

проблеми системної інформатизації права, створення інтегрованих інформаційних систем, питання організаційного, правового та наукового забезпечення правової галузі, здобутки наукової школи правової інформатики, інформаційно-комунікаційні аспекти права і закону.

Важливе значення має вивчення проблем ідентифікації дисциплінарних пріоритетів у сфері правових досліджень. На перший план виходять наукові розвідки, спрямовані на вивчення структурних особливостей окремих напрямів права, аналіз наукового потенціалу. Цього торкаються І. А. Булкін у межах аналізу різних наукових напрямів, зокрема у сфері юридичних наук [47, с. 60]; С. А. Антоненко – у процесі розробки концепції програми правової інформатизації в Україні [4]; В. М. Брижко – у науковому обґрунтуванні концептуальних основ кодифікування інформаційного законодавства, системного впорядкування суспільних відносин в інформаційно-правовій сфері України [39; 40].

Інтеграційні тенденції в науці яскраво виявляються в досліджуваній сфері. Зокрема, важливим напрямком діяльності НАПрН України є співпраця з Національним університетом «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»). Так, починаючи з 2006 р. при НАПрН України функціонує Експертна рада, головним завданням якої є оцінка всіх тем досліджень, запланованих до фінансування із Державного бюджету України незалежно від відомчого підпорядкування, на предмет проведення фундаментальних досліджень, що сприяє розширенню наукових контактів на національному рівні [103; 126; 213; 256; 298; 299].

У сфері правової науки чітко визначені напрями взаємодії установ і науковців права. Здійснення міжнародних комунікацій відбувається шляхом проведення спільних наукових досліджень, запрошення для участі в наукових заходах іноземних учених, участі вітчизняних науковців у закордонних наукових конференціях тощо, співпраці та обміну інформацією з міжнародними та іноземними структурами. Географія цих взаємин досить широка. Так, НАПрН України та її Інститути підтримують творчі зв'язки з науковими установами і вищими навчальними закладами Російської Федерації (Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова, Московська юридична академія, Російська академія права, Воронежський державний університет, Саратовська державна академія права, Єкатеринбурзький державний університет, Краснодарський державний університет та ін.), Хартфордширським університетом (Велика Британія), Академією МВС Республіки Білорусь, Університетом м. Корк (Південна Ірландія), Інститутом конституційної та правової політики (COLPI) Інституту відкритого суспільства (Угорщина, м. Будапешт), Міжнародним центром юридичного захисту прав людини «Interrights» (Велика Британія, Лондон), Ягеллонським університетом (Польща, м. Краків), Люблінським університетом імені Марії Кюрі-Складовської (Польща), Міжнародною асоціацією філософії права та соціальної філософії (IVR), Міжнародним центром некомерційного права (США, м. Вашингтон), Інститутом Макса

Планка (Німеччина). Продовжено співробітництво з представниками Варшавської політехніки, представниками Федерації науково-технічних співтовариств (Польща) та Міжнародної Організації Спеціалістів Інновацій (МОСІ), Представництвом Організації Об'єднаних Націй в Україні, Координатором проектів ОБСЄ в Україні, Університетом Туріна (Італія), Всесвітньою Організацією Інтелектуальної Власності, Міжпарламентською Асамблеєю держав-учасниць СНД [103; 226; 298; 299].

Особливість соціально-комунікаційного простору правової сфери проявляється, перш за все, через актуалізацію досліджень у таких галузях, як адміністративне право, аграрне право, інформаційне право, право інтелектуальної власності, фінансове право, космічне право, цивільно-процесуальне право, інноваційне право тощо. Поширення глобалізаційних процесів зумовлює необхідність вирішення проблем, пов'язаних із соціальною взаємодією в соціумі, яка включає зв'язки і відносини індивідів, відносини між соціальними групами, колективами, їх відносини із суспільством. Між правом і суспільними відносинами існує діалектичний взаємозв'язок. Регламентуючи різні сфери практичної діяльності людей, право тим самим регулює відносини, які встановлюються в різних сферах суспільства [64; 224; 225]. Разом із тим право відображає вже існуючі в суспільстві відносини.

Формування якісної системи ІЗ наукових досліджень у правничій сфері вимагає врахування специфічності завдань, що вирішують правові науки; багатогранності функцій права, його комунікативної природи, світових тенденцій, а також поглибленого розуміння тих змін, що відбуваються в умовах інформаційного суспільства та інноваційного розвитку сфер правничої діяльності. Тому важливим є вивчення структури національної правової науки.

Національна правова наука розвивається разом із становленням української державності та права, затвердженням конституційних свобод, захисту прав людини, верховенства права і закону, принципів демократії та спільного європейського простору. Відомо, що право, яке є сукупністю норм, що створюються і охороняються державою, являє собою узгоджену, цілісну систему зі складною взаємозалежною ієрархічною структурою. Прийнято розрізняти наступні структурні елементи системи права в їх ієрархічній послідовності: галузь; підгалузь; інститут; субінститут, норма [64].

Функціонування системи правової науки має відповідати єдиним глобальним завданням держави і суспільства. Це значною мірою пов'язано з наявністю ефективної системи комунікаційних наукових зв'язків інформаційного процесу, що об'єднують через сталі контакти всіх учасників наукової діяльності і юридичної практики [214; 226; 262; 298; 299].

Виокремлюють два рівні соціальних комунікацій в науці – безпосередній та опосередкований [131]. Їх поєднання складає консолідоване підґрунтя дослідницької діяльності. Надзвичайно важливе значення у здійсненні таких комунікацій мають професійні наукові товариства та

асоціації, оскільки вони сприяють обміну галузевою інформацією як на основі публікацій, так і завдяки організації конференцій, семінарів, нарад тощо. Професійні комунікації в межах товариств відкривають широкі творчі можливості. Це пов'язується з тим, що успіх або інформація щодо результатів дослідження одного вченого в процесі комунікаційного акту породжує нові думки, ідеї в інших учасників комунікації; сприяє оперативному зворотному зв'язку, прискорює розвиток науки в цілому. Одночасно слід враховувати, що право забезпечує регулювання усіх суспільних відносин, які змінюються швидше за правову систему. Такі зміни приводять до необхідності вдосконалення системи права, у першу чергу, завдяки науковим здобуткам.

Проблеми професійних комунікацій у сфері права торкаються автори публікацій, присвячених юридичним товариствам, основні зусилля яких спрямовані на налагодження співробітництва між юристами-практиками і представниками юридичної науки на рівні встановлення доктринальних засад діяльності вченого як наукового лідера та сприяння побудові правової держави [3; 16; 205; 206; 207; 213; 221].

Разом із тим слід зазначити, що вдосконалення ІЗ наукових досліджень, а отже, і підвищення якості останніх можливе за умови усвідомлення значення соціальних комунікацій не тільки в середовищі самого наукового співтовариства з його організацією, структурою, нормами, правилами, традиціями між наукою та політико-правовими інститутами, а й між наукою та політичними інститутами влади, наукою і культурою, наукою та освітою, іншими соціальними групами [115; 222; 223; 224; 225]. Це надзвичайно актуально для сфери науково-правничих досліджень, результати яких впливають на всі ланки функціонування й розвитку держави.

За роки незалежності в Україні створені відповідні організаційно-координаційні умови для забезпечення системності розвитку правової науки, здійснення наукових досліджень у галузі держави і права, законотворчої та правотворчої діяльності. Ще у 1992 р. за ініціативи юридичної громадськості з метою інтеграції академічної, вузівської та галузевої правової науки засновано НАПрН України. Їй надано статус спеціалізованої вищої наукової установи в галузі держави і права (1993), яка організовує, координує, фінансує правові наукові дослідження за багатьма напрямками права, що проводять відповідні галузеві відділення: теорія та історія держави і права; державно-правові науки і міжнародне право; цивільно-правові науки; екологічне, господарське і аграрне право; кримінально-правові науки [213; 256]. НАПрН України як вища структурна будова правової науки виконує наступні завдання:

– комплексний розвиток правової науки, координація, організація і проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі держави і права;

- виконання замовлень органів державної влади стосовно розроблення засад наукової та правової політики, проведення наукової експертизи проектів законів та інших нормативно-правових актів;
- консолідація інтелектуального потенціалу наукових працівників науково-дослідних установ та професорсько-викладацького складу навчальних закладів юридичного профілю;
- сприяння інтеграції академічної і вузівської правової науки;
- наукове забезпечення правотворчої діяльності органів державної влади, вивчення та узагальнення механізмів реалізації актів законодавства;
- визначення пріоритетних напрямів побудови правової держави;
- наукове забезпечення проведення правової та адміністративної реформ;
- підготовка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- підготовка наукових кадрів і підвищення їх кваліфікації;
- сприяння поширенню правової інформації, формуванню правосвідомості громадян, розвитку юридичної освіти;
- узагальнення світового досвіду правового регулювання суспільних відносин;
- підтримка талановитих учених, наукової творчості молоді в галузі держави і права;
- пропаганда досягнень правової науки і сприяння поширенню наукових знань у галузі держави і права [103].

Наукова робота, яка проводиться відділеннями НАПрН України, носить фундаментальний або прикладний характер. Фундаментальні наукові дослідження визначають наукову, теоретичну та (або) експериментальну діяльність, спрямовану на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку, прикладні – наукову та науково-технічну діяльність для одержання і використання знань у практичних цілях [103; 213].

Як стверджують провідні дослідники, диференціація наукового знання на окремі галузі та дисципліни зумовлена передусім соціальними факторами, які є актуальними в певний період розвитку суспільства [26; 41; 63]. Саме це сприяло формуванню існуючої структури НАПрН України, в якій діють: Інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса (м. Харків); Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва (м. Київ); Науково-дослідний центр правової інформатики (м. Київ); Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування (м. Харків); Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності (м. Київ); Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку (м. Харків); Інститут фінансового права (м. Ірпінь, Київська область). Крім того, у складі Академії функціонує Інститут фінансового права, регіональні центри: Київський, Донецький, Західний, Східний, Південний [103]. Усі наукові установи орієнтовані на розробку

наукових тем, які мають вирішувати найважливіші питання розбудови Української держави, інноваційного розвитку вітчизняної правової системи.

У структурно-функціональній системі правової науки визнаними центрами науки і права також є: Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Інститут економіко-правових досліджень НАПрН України, Інститут законодавства Верховної Ради України [256, 264; 298; 299].

Слід додати, що і вузівська наука у сфері права робить вагомий внесок у забезпечення подальшого реформування системи вищої освіти і науки України, беручи участь у науковому обґрунтуванні та прогнозуванні розвитку правової системи й законодавства [226].

Кадровий потенціал наукової правової сфери України є досить потужним. Кількісний склад науковців установ, що підпорядковуються НАПрН України, свідчить про відносно молодий вік учених – 40-42 роки (табл. 2.1).

Станом на 1 грудня 2011 р. загальна кількість членів НАПрН України – 131 особа, з них: 53 дійсних члени (академіки), 78 членів-кореспондентів, а також 3 іноземних члени. У наукових структурах Академії працює понад 350 науковців, з них більше 80 докторів наук і 150 кандидатів наук [103]. Це свідчить, що НАПрН України має вагомий інтелектуальний потенціал, який потребує якісного та оперативного ІЗ усіма видами і типами інформації та знань.

Таблиця 2.1

Кількість науковців в установах НАПрН України

назва установи	акад.	чл.-кор.	д-р		канд.		науковці		Середній вік
			осн.	сум.	осн.	сум.	осн.	сум.	
КРЦ	6	3	2	10	1	7	4	15	41
ІВПЗ	4	2	3	13	5	20	21	34	42
НДІППіП	7	4	1	21	14	18	33	46	42
НДЦПІ	-	2	-2	6	6	6	24	18	40
НДІДБіМС	8	2	-	17	10	25	20	45	40
НДІВ	2	3	2	23	14	11	48	23	45
НДІПЗІР	1	1	2	7	3	9	18	29	36
Всього	24	20	12	62	50	92	155	181	41

Сучасний кількісний та якісний стан кадрового потенціалу правової науки є результатом розвитку правничої освіти та науки, її інтеграцією та диференціацією, появи визнаних учених, які започаткували доктринальні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із затвердженням верховенства права, реалізацією функцій влади, забезпеченням конституційних і галузевих прав і свобод людини і громадянина, прогнозуванням сучасних викликів і ризиків у політичній, економічній, екологічній, науково-технічній та інших сферах, обґрунтуванням доцільності встановлення додаткових юридичних гарантій забезпечення національної безпеки держави, особистої безпеки громадян на шляху формування громадянського суспільства [3, с. 7].

Нині для науки права не менш значущими залишаються наявність і розвиток різних науково-правничих шкіл [3]. Серед них найбільш авторитетними в Україні є наукові школи у сфері права, що склалися і функціонують в Національному університеті «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», зокрема: з проблем теорії та історії держави і права (В. Д. Гончаренко, Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв, О. В. Петришин, В. О. Румянцев, В. Д. Титов, М. В. Цвік); конституційного й державного будівництва, фінансового, адміністративного та міжнародного права (Є. О. Алісов, Ю. П. Битяк, М. В. Буроменський, В. П. Колесник, В. В. Комаров, М. П. Кучерявенко, В. Я. Настюк, М. М. Тищенко); кримінально-процесуального права (В. Я. Тацій, В. В. Сташис, В. І. Борисов, М. І. Панов та ін.) [3; 298]. Варто відзначити науково-правничі школи в галузі вдосконалення екологічного законодавства, з проблем навколишнього середовища, організаційно-правових питань боротьби зі злочинністю, правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні тощо. Правничі наукові товариства, об'єднання, асоціації суттєво впливають на стан і структуру правової науки, стимулюють наукові правничі розвідки, виконують наукову експертизу. При цьому важливим є наявність формалізованих і неформалізованих зв'язків між учасниками наукового процесу, зворотних зв'язків, що сприяє взаємозбагаченню вчених та розвитку науки [103; 226]. Особливу роль відіграють спільні публікації, посилення, лекторії, спецсемінари, практикуми, обмін інформацією щодо пошуку, відбору, використання принципів та методів проведення наукових досліджень, мобільність членів наукового творчого колективу з метою обміну досвідом, стажування за кордоном, участь у національних та міжнародних дослідницьких проектах.

Водночас функціонування наукових шкіл, постійне оновлення їх складу потребує гармонізації взаємовідносин між членами наукової школи, удосконалення системи їх інформативності. Останнє є надзвичайно важливим у частині висвітлення результатів наукових досліджень на конференціях, у періодичних виданнях, електронних ресурсах, різних засобах масової та наукової інформації, а також у частині інформування позаурядових інституцій, наукової громадськості тощо.

Формуванню наукового потенціалу національної правової системи України сприяє унікальна система правових досліджень, що виконуються академічними інститутами, галузевими науково-дослідними центрами і вищими навчальними закладами країни. Процеси становлення національної правової науки і української державності сьогодні протікають одночасно і покликані подолати суперечності. Разом з іншими соціальними дисциплінами правові науки мають зробити вагомий внесок у пошук об'єднуючих для всього суспільства та держави цінностей, затвердження та захист прав людини, затвердження верховенства права і закону, принципів демократії та правової державності, знаходження соціального компромісу та

злагоди, вирішення проблем розвитку держави та права в контексті спільного європейського простору.

За основними напрямками комплексні правові дослідження спрямовані на розробку найважливіших новітніх технологій у сфері вдосконалення законодавства; наукові дослідження державних та недержавних організацій, які працюють за господарськими договорами; опрацювання наукових висновків для центральних органів державної влади. Такі дослідження також проводяться у законотворчій та нормотворчій сферах на замовлення регіонів України [103; 213].

Науково-дослідницька діяльність, яка проводиться відділеннями НАПрН України, має фундаментальне значення передусім для:

1) удосконалення наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні;

2) правової охорони у сфері авторського права і суміжних прав, застосування міжнародних, а також ефективних національних процедур цивільного, кримінального, адміністративного захисту;

3) розробки і розвитку комп'ютеризованих систем інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності;

4) запровадження нових технологій, у тому числі прогностичних, комплексних методик розслідування на базі криміналістичної класифікації;

5) розбудови інформаційного суспільства в Україні з метою ефективного використання наявних ресурсів, розвитку нормативно-правової бази інформаційної сфери, підвищення рівня інформаційної представленості в Інтернет просторі україномовних інформаційних ресурсів;

6) створення інноваційного активного правового середовища, у тому числі законодавчого, покликаною стимулювати інноваційну наукову діяльність;

7) правового забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції тощо.

Наукові дослідження вчених НАПрН України більшою мірою орієнтовані на розробку фундаментальних питань з найважливіших проблем державотворення та формування національної правової системи, вироблення стратегічних, науково обґрунтованих напрямків подальшого розвитку України як суверенної держави, формування громадського, інформаційного, інноваційного суспільства, заснованого на знаннях. Характер діяльності НАПрН України відбивається на ІІІ науковців.

Певну групу наукових досліджень, насамперед прикладних, виконують науково-дослідницькі групи, відділи при галузевих науково-дослідних установах (НДІ криміналістичних досліджень ім. Бокаріуса, НДІ при Міністерстві внутрішніх справ та ін.) [103]. Характерною рисою сучасних наукових досліджень у галузі права є ефективна інформаційно-комунікаційна

взаємодія з іншими науковими дисциплінами, зокрема, економікою, політологією, соціологією; у криміналістичних дослідженнях – хімією, фізикою, біологією, медициною, психологією, фармакологією, математикою тощо [226]. Названі процеси тісно пов'язані з глобалізаційними тенденціями посилення комунікаційних правових відносин у науці і юридичній практиці та, водночас, активною інформатизацією правової сфери, що позитивно впливає на якісні трансформації наукових досліджень у правничій галузі.

У центрі уваги правової науки, яка структурно диференційована на низку галузей, зокрема, теорію держави і права, цивільне право, кримінальне право, міжнародне право, історію держави і права, конституційне право, все ж таки залишаються проведення наукових досліджень щодо вирішення правових проблем подолання кризових явищ у суспільстві, визначення пріоритетних напрямів удосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, узагальнення світового досвіду правового регулювання суспільних відносин тощо. Так, цікавою формою такої взаємодії є діяльність Львівської лабораторії прав людини, Лабораторії законодавчих ініціатив [171].

У процесі науково-дослідної діяльності одержується, використовується та передається наукова інформація. Одні процеси носять яскраво виражений індивідуальний характер і не можуть бути відокремлені від дослідницької роботи, інші засновані на використанні вченими наукових документів, що циркулюють особливими каналами, зокрема, через бібліотеки, інформаційні центри, видавництва, архіви, музеї. Комунікаційний характер наукової роботи сприяє підвищенню рівня досліджень, ефективності впровадження результатів НДР у практику. Це проявляється, у першу чергу, через координацію тем і проблем наукових досліджень, проведення конференцій та інших заходів, визначення наукових пріоритетів, створення відповідної системи інформаційного забезпечення. Водночас практична діяльність у сфері права ставить нові завдання, пов'язані з удосконаленням механізму правового регулювання суспільних відносин, виділенням нових галузей права і правових інститутів у системі правової науки [299]. До них можна віднести правову кібернетику, профілактичне право, космічне право тощо. Це пов'язано, на нашу думку, з тим, що досягнення природничих, технічних, суспільних наук потребують правового забезпечення їх практичної реалізації, а це, у свою чергу, розширює проблематику досліджень у сфері права.

На тлі глобалізації інфосупільства важливим напрямом правових досліджень є вивчення правопорушень, пов'язаних з активним розвитком і застосуванням у юридичній практиці сучасних інформаційних технологій, Інтернет-комунікацій. Новизна розробок зазначених проблем проявляється в аспектах вивчення питань: комп'ютерного піратства, кіберзлочинності, відмивання незаконних коштів, проблем інфосередовища, наркоторгівлі, електронних комунікацій, поширення комп'ютерних вірусів тощо [103].

Зростаюча відкритість науки до контактів і співпраці у світовому просторі сприяє підвищенню інтересу науковців та практиків права до різних

напрямів бібліометричних та наукометричних досліджень, про що свідчать результати проведення фокус-групи. Передусім це стосується виявлення правових журналів, які входять до міжнародних наукометричних баз SCOPUS та WEB OF SCIENCE. Сьогодні жоден український журнал не включено до цих бібліографічних баз даних, що можна пов'язати, у першу чергу, з опублікуванням результатів наукової діяльності у більшості фахових галузевих видань переважно українською мовою. Наукометричні бази включають видання різних країн світу англійською та іншими іноземними мовами. Значення цитування у сфері права зростає, що дозволяє поступово сформувати довіру до джерел, які цитувалися, зробити їх більш значущими в системі ІЗ. Кожне наукове досягнення окремого вченого, колективу, наукової установи знаходиться під пильним контролем наукового співтовариства, яке визнає чи не визнає наукові здобутки [181]. Посилаючись на публікації інших науковців, дослідник може співставити свої результати з існуючими знаннями та досягненнями, висловити власне ставлення до них. Крім того, встановлення зв'язків між публікаціями дозволяє відслідковувати виникнення і розвиток нових наукових напрямів та проблем.

Отже, пріоритетним завданням є визначення імпакт-фактора вітчизняних правових журналів; індексу цитування авторів, колективів. У межах дослідження було проаналізовані фахові періодичні видання з правознавства і уточнені формальні комунікації між науковцями за критеріями, запропонованими Є. О. Корніловою [157]. Нами зроблено аналіз пристатейних списків літератури з багатьох видань як показника опосередкованих наукових контактів учених. Для цього було відібрано наукові видання із переліків ДАК України [55; 157] та сформовано уявлення про фахові видання правової галузі (Додаток В).

Проведений аналіз періодичних фахових видань галузі права показав, що їх комунікаційна функція виконується не повною мірою. Про це свідчать наступні дані: більшість фахових правових видань не мають індексу ISSN; інформація в передплатних агенціях надається тільки про 8 журналів; із 59 видань всього 16 представлених на сайті організації; ще менша кількість – 13 видань – мають відображення у РЖ «Джерело» та в порталі-інтеграторі; в РЖ «Джерело» реферуються 7 видань («Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України»; «Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Юридичні науки»; «Джерело і право. Юридичні і політичні науки»; «Наукові записки НаУКМА: сер. Юридичні науки»; «Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні»; «Стратегія розвитку України: соціологія, економіка, право»; «Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: сер. Юридические науки»). Видавцями правових періодичних фахових видань є науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, міністерства, судові організації, установи прокуратури (Додаток Г).

Для аналізу цитування було визначено спільно з фахівцями Президії НАПрН України 8 назв видань, які виходять у різних установах: «Бюлетень

Міністерства юстиції України»; «Вісник Конституційного Суду України»; «Вісник Національної академії прокуратури України»; «Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ»; «Питання боротьби із злочинністю»; «Право України»; «Правова інформатика»; «Проблеми законності».

Обрано наукові журнали, що передплачуються бібліотеками НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», НАПрН України та ХДНБ ім. В. Г. Короленка, які є найпотужнішими центрами IP галузі в Україні та мають найповніший перелік вітчизняних періодичних та продовжуваних видань.

Аналіз посилань – чуттєвий інструмент, корисний індикатор комунікаційної активності вчених. Це – відношення кількості посилань на праці того чи іншого автора або дослідницького центру до кількості статей [157]. Проте на цитування, як відзначають дослідники, впливає також імідж ученого, його науковий статус [157]. Проблема оцінювання ефективності наукових досліджень опікуються в різних галузях, на багатьох рівнях функціонування науки. У межах нашого дослідження доцільніше було простежити посилання, як зазначалося вище, з точки зору вивчення комунікацій між ученими правової галузі. Серед обраних видань в одних публікації розміщуються без посилань, в інших – підстрочні посилання (в основному на українських та російських авторів). В усіх інших виданнях кількість джерел, на які посилаються автори, коливається від 3 до 26. Біля 10 % складають посилання на публікації англійською, німецькою, французькою, польською мовами.

Отримані результати свідчать про значну наповненість бази наукового апарату. Найбільший відсоток посилань припадає на наукові монографії – 52,9 %, тези і матеріали конференцій – 57,8 %, нормативно-правові акти – 59,2 %. Посилання на статті складають 32,3 %. Надзвичайно високий показник посилання на нормативно-правові джерела можна пояснити специфікою правових досліджень. Крім того, одержані результати цитування узгоджуються з показниками, отриманими у процесі вивчення ІП, тобто результати аналізу цитування підтверджують результати анкетування. Використання означених показників дозволяє визначити, з одного боку, значимість видань у науковому співтоваристві, а з іншого – уточнити рівень комунікацій учених у сфері права на національному та міжнародному рівнях.

Розширення електронного наукового середовища встановлює нові форми комунікацій, у тому числі й для науковців-правознавців.

Електронні канали сприяють комунікаціям, до ознак яких можна віднести: глобальність та віртуальність комунікації; інтерактивність та комфортність; можливість оперативного доступу до інформації та знань з будь-якого місця в будь-який час; дистанційність учасників системи наукової комунікації; опосередкованість зв'язку між учасниками комунікації; здійснення комунікації на засадах статусної рівноправності; наявність засобів для виділення актуальної інформації (гіпертекст, мультимедіа тощо); можливість поєднання статичної і динамічної інформації; передача великих

та надвеликих обсягів інформації; можливість одночасного звернення до декількох каналів [332; 333]. Таким чином, електронна комунікація є складним комплексом носіїв, обсягів, можливостей доступу, використання і споживання інформації. Вона має характеристики, притаманні традиційній системі, може бути усною і письмовою, формальною і неформальною, міжособовою і безособовою, безпосередньою і опосередкованою, спеціальною і неспеціальною. Разом із тим, з одного боку, електронні канали збільшують потенційну можливість розширення фахових контактів, відкривають шляхи до усіх видів інформації і знань через організацію доступу до віддалених і глобальних інформаційних мереж, а з іншого – викликають протиріччя між захистом даних і виконанням електронних комунікацій; порушують проблеми відповідальності за достовірність інформації та даних, охорони та захисту інформації; несуть загрози контролю над людьми, інформаційного та мовного забруднення; поглиблюють соціальну нерівність [26; 38; 62].

У системі наукових комунікацій для здійснення відповідних дій щодо ІЗ користувачів слід враховувати не тільки форми, канали, засоби комунікації, а й психологічні особливості науковця. [69; 160; 174; 273; 278; 301]. Знання соціально-психологічних проблем, врахування специфіки особистих та групових комунікацій між ученими, обізнаність у інформаційних потребах конкретних груп, лабораторій, впровадження сучасних новітніх ІТ і засобів наукової комунікації дозволить створити сучасну систему ІЗ, адаптовану до вирішення актуальних проблем правової науки.

З урахуванням зазначеного у сфері правознавства слід виділити, як мінімум, два взаємопов'язані напрями соціальної комунікації. Перший безпосередньо стосується сутності та змісту наукової діяльності (про що згадувалося вище), другий пов'язаний із відображенням морально-правових аспектів, зокрема, моральної відповідальності суб'єктів комунікаційного процесу за наслідки та результати їх застосування в суспільній діяльності [39; 50; 115]. Завдяки розвитку електронних каналів швидко зростає взаємопов'язаність усіх країн та континентів, дедалі потужнішими стають процеси інтеграції в різних сферах наукової діяльності, участь у міжнародних проектах і програмах. Наприклад, Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» протягом 2003–2006 рр. спільно з юридичними факультетами університетів Хартфордширу (Велика Британія) та Парі-Сюд (Франція) виконував проект Темпус-Тасіс JER-23226 «Електронне навчання. Віртуальна юридична бібліотека» [226; 268].

Науково-комунікаційна, соціальна взаємопов'язаність усіх країн та континентів суттєво зростає також за умов розвитку ІТ та ЕК. Інтеграційні процеси науки мають прояв в участі у міжнародних конференціях, проектах і програмах у різних сферах наукової діяльності.

Зокрема, Науково-дослідницький інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України (НДППЗІР НАПрН України) працює з окремими науковими установами Німеччини, Італії, США щодо співробітництва у сфері порівняльного корпоративного права України та ЄС (Школа американського права, Чикаго, США). Сформовано інформаційну базу (статут організації, правові форми організації наукової діяльності, окремі наукові напрями, умови співробітництва НДППЗІР з Європейським Інститутом Інновацій і Технологій у межах таких структур, як Спільнота з питань

знань та інновацій). З метою залучення до міжнародної діяльності студентства, яке виконує наукову роботу, організовано регулярну їх участь у міжнародних судових змаганнях за програмою Телдерс (Нідерланди) та Джессап (США) [103].

На мотиваційний стан ІІІ науковців права значно впливає розгортання співробітництва науково-дослідних установ України юридичного профілю з правовими науковими та освітніми центрами країн СНГ та інших зарубіжних країн, з міжнародними організаціями та асоціаціями. Зокрема, Інститут вивчення проблем злочинності НАПрН України підтримує творчі зв'язки з установами та вищими навчальними закладами Російської Федерації, Великої Британії, Німеччини [103]; учені Академії беруть активну участь у наукових заходах міжнародного рівня (Росія, Білорусь, Узбекистан, Швейцарія, Чехія, Польща, Болгарія, Франція, Італія, Бельгія, США) [226, с. 14]. Встановлено наукові контакти з юридичним факультетом Університету Париж XII – Валь де Марн, налагоджено наукові контакти з Університетським Центром освіти та досліджень з питань інтелектуальної власності (факультет права Університету Гренобль) [226].

Слід додати, що дедалі потужнішими стають процеси інтеграції, участі в міжнародних конференціях, проектах і програмах у різних сферах наукової діяльності.

Необхідно також зауважити, що на розширення міжнародного співробітництва значно впливають міжособистісні комунікації між провідними вченими конкретних галузей за допомогою електронної пошти, форумів тощо, постійність яких гарантується формалізованими засобами у формі статей, монографій, препринтів, доповідей на конференціях тощо. Важливість особистих комунікацій полягає в тому, що у процесі такої комунікаційної наукової діяльності передаються ті компоненти, які не можуть бути формалізовані. Отже, використання електронних каналів сприяє оперативнішому обміну отриманими даними в ході наукових досліджень та узагальнень; одержанню матеріалів про досягнення юридичної науки і практики, системи підготовки та перепідготовки кадрів у зарубіжних наукових правових структурах; обміну науковою літературою; організації доступу до провідних правових міжнародних баз і банків даних; спільному формуванню правових порталів та інших електронних ІР; поширенню інформації про стажування, гранти, міжнародні програми і проекти, міжнародні правові заходи, що проводяться вітчизняними та зарубіжними правовими центрами.

Результати наукової діяльності українських учених у сфері права «слабко» представлені в міжнародних БД, про що свідчить вивчення такого ІР, як періодичні видання [157; 190]. Існує значна кількість неструктурованої інформації оперативно-службового призначення, інформації стосовно наукових ідей, фактів тощо, які потребують відповідної узгодженості, класифікації, структуризації, актуалізації. Якість і результативність названих напрямів значною мірою залежить від бібліотечно-аналітичної діяльності та ІЗ, яке має враховувати способи і форми організації кооперованої наукової роботи, що реалізує єдність процесів пізнання та передачі накопичених знань. Будь-яка бібліотечна установа або інформаційна служба мусять будувати нову систему інформаційного обслуговування, забезпечення або

супроводу залежно від завдань, своїх технічних або телекомунікаційних можливостей [140; 141]. Це підтверджує нашу гіпотезу про залежність ІЗ та вибору моделей його розвитку від стану техніко-технологічного базису ІД, цілей, що стоять перед системою ІЗ відповідно до її міста в комунікаційній системі, цілей та завдань ІІ користувачів. Проблеми ІЗ в умовах накопичення ІР загострюють питання їх пошуку та представлення в інформаційному середовищі з метою найефективнішого використання споживачами. Зростання ІР, багатовидовість, багатомовність, неоднозначність їх життєвого циклу, обсяги інфопотоків ставлять перед фахівцями з ІЗ нові вимоги. У першу чергу ті, що пов'язані з відходом від формалізованих засобів доступу до ІР і переходу до семантичних, неформалізованих, відходу від формально-кодкових і переходу до змістовно-ситуаційних. Одиницями пошуку стають не одиниці інформації, а одиниці знань, які в суспільстві, що розвивається, мають бути кінцевим продуктом, а не напівфабрикатом. У перехідний період від індустрії інформації до індустрії знань інформаційна діяльність досягає рівня синтезу «оригінальних знань», аналізу інформації, перетворення інформації, її інтеграції [89; 93; 115; 117; 151; 159; 184; 275].

В аспекті ІЗ правничої сфери науки в Україні інформаційну діяльність здійснюють ІК структури: Національна юридична бібліотека, наукові бібліотеки правових НДІ, академічні бібліотеки, центри правової інформації, як самостійні, так й ті, що у структурах бібліотек, ВНЗ, профільні архіви, видавництва, музеї. Слід зауважити, що вони функціонують без належної взаємодії, кооперації та координації. Разом з тим, інформаційні установи намагаються нині адаптуватися до нових викликів і стають одними із головних провідників до науково значущої інформації у традиційній та електронній формах незалежно від її місця зберігання. Фактично СКС перебирають на себе відповідальність за достовірність та якість інформації і даних, до яких вони надають доступ; охорону і захист інформації [20; 29; 59; 60; 62; 161; 281; 285]. Дійсно, саме вони мають вирішувати спільно з іншими структурами проблеми довгострокового зберігання авторитетних джерел, сприяти розвитку міжкультурних комунікацій, стати експертом якості електронних ресурсів, адвокатом у проведенні вільного доступу до глобальних ресурсів, формуванні інформаційної культури користувачів. Складність завдань ІЗ визначає, зокрема, місце правничих бібліотек як соціальних комунікаторів, що разом з іншими інформаційними структурами мають забезпечувати консолідацію правових ІР, надаючи вільний доступ до галузевих масивів. Для цього необхідним є визначення стратегій спільних дій з усіма учасниками інформаційно-комунікаційного простору правової науки України.

Комплексне ІЗ галузі є невід'ємною базовою складовою ефективною науковою комунікації у праві і має основні чинники і характеристики, на які, на нашу думку, необхідно зважати в процесі формування соціально-комунікативного інформаційного середовища правової науки:

- наявність вченого ступеня в учасників правових наукових досліджень (доктори наук, кандидати наук, фахівці без вченого ступеня);
- видову різноманітність наукових розробок як результат дослідницької роботи (нові законодавчі, нормативно-правові акти, сучасні криміналістичні практики розслідування, мультимедійні засоби, електронні ресурси тощо);
- видову різноманітність наукових публікацій, які створюють і формують єдиний науковий простір через друк монографій, навчальних посібників і підручників, впровадження результатів кандидатських і докторських дисертацій;
- існуючу систему координаційних дій та взаємообміну інформацією між інформаційно-комунікаційними структурами (правовими інформаційними центрами, бібліотеками, науковими архівами) щодо підготовки, супроводження дослідницької діяльності та презентації і поширення результатів наукових досліджень.

Отже, формування та функціонування ІКП правової науки в Україні відбувається згідно із тенденціями, закономірностями та процесами, що характерні для сучасного періоду розвитку соціальних комунікацій суспільства. Головними особливостями КП правничої сфери виступають: організаційно-функціональна структура правової науки, її взаємодія з іншими науками, що впливає на потреби науковців у синтезованій, структурованій інформації; слабкість інформаційних зв'язків, що зумовлює проблеми ефективного пошуку, доступу, відбору необхідної правової інформації, даних із різних правових систем і банків знань для подальшого використання та визначає необхідність консолідації інформаційно-комунікаційних структур суспільства у напрямі координації та кооперації процесів одержання, обробки, упорядкування, збереження, поширення правової інформації та фахових знань.

Дослідження основних інформаційно-інфраструктурних ознак правової науки дозволяє встановити, що її особливості полягають передусім у взаємозалежності організації структури науки, змісту наукових досліджень з усіма напрямками діяльності суспільства, у комунікативній природі права. Кількісні і якісні перетворення у структурі правової науки, особливості і специфіка права викликають необхідність дослідити системні характеристики ІЗ правової науки України у контексті визначення напрямів консолідації в системі ІЗПН.

§ 2. Системні характеристики інформаційного забезпечення правової науки

Виклики інформаційного суспільства сприяли освоєнню ІК структурами інновацій у системі ІЗ потреб правової науки не лише як каналів, що забезпечують передачу інформації, її трансформацію у процесі науково-інформаційної діяльності, а й як підсистеми соціальних комунікацій, що встановлюють взаємозв'язки між генераторами нового знання і його

споживачами, прискорюють появу інноваційних форм організації інформаційних процесів у забезпеченні фундаментальних досліджень. У науковій комунікації ІК структури (органи НТІ, бібліотечні установи, інтелект-центри, центри правової інформації) виступають посередниками і учасниками процесів виготовлення, переробки та передавання правової інформації на основі домінування нових засобів обчислювальної техніки та телекомунікацій.

На тлі експонентного зростання інформації, що містить у собі невичерпний інтелектуальний потенціал для наукової діяльності, ІК структури в ІЗ інтегрують у виробничу підсистему інформаційної індустрії різних сфер суспільства, стають реальними постачальниками новітніх інформаційних продуктів та послуг [76; 76]. Це стосується: формування сучасних ІР, як традиційних, так і електронних; забезпечення переробки, передавання, зберігання і конвертації друкованих носіїв інформації в електронні архівації; створення тематичних БД, зведених ЕК, банків нормативно-правових документів; опрацювання інфомасивів спеціальних даних, баз юридичних, судових практик, законодавства тощо.

Важливим кроком держави щодо удосконалення ІЗ правових наук і правоохоронної діяльності є прийняття Кабінетом Міністрів України постанови «Про затвердження Державної програми інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронних органів, діяльність яких пов'язана з боротьбою зі злочинністю» [91]. До питання розроблення концепції та програми правової інформатизації України як складових Національної програми інформатизації також неодноразово звертаються вчені [4]. В юридичному середовищі точиться дискусія про впорядкування відносин в інформаційному комунікаційному просторі права, зумовлена особливостями е-технологій і мереж [41]. Зазначається, що комунікація як феномен соціального життя потребує усвідомлення комунікаційної природи інформаційного простору [85]. Це відбивається на характеристиці та особливостях інформаційного забезпечення правової сфери.

Серед українських фундаментальних праць, присвячених проблемам збору, накопичення, обробки правової інформації в умовах розвитку інформаційного суспільства, слід виділити дослідження В. О. Данильяна К. І. Беякова. Вони зосереджують увагу на створенні системи єдиного інформаційно-правового простору України як суверенної держави та поєднання цієї системи зі світовими інформаційними мережами, тобто інтеграції України до глобального правового інформаційного простору [26; 77]. Формування глобального комунікаційного простору різко змінює соціальний характер комунікацій, сприяє створенню нових правил і засобів комунікації. Велику цінність для усвідомлення позитивних і негативних наслідків процесів глобалізації для безпеки національного розвитку мають роботи українських дослідників [21; 67; 69; 108; 266; 292]. Ними розглядаються тенденції та перспективи електронної науки в умовах інформаційного «бума», а також європейські ініціативи з цієї тематики [104].

Нагальних проблем ІЗ різних напрямів у галузі права торкаються українські дослідники П. Д. Біленчук, Л. В. Борисова, В. С. Дмитришин, В. А. Журавель, В. П. Захаров, М. О. Кисельов, В. Л. Косолапов, Є. Д. Лук'янчиков, Л. Я. Михеєва [30; 37; 87; 94; 99; 136; 160; 178; 204] та багато інших. Зокрема, у кримінології та криміналістиці засоби ІЗ наукової та практичної діяльності поділяють на дві групи. До першої відносять такі форми ІЗ, за допомогою яких виявляють необхідні джерела правової інформації, вилучають і досліджують її за допомогою будь-яких процесуальних дій, у тому числі слідчих, оперативних, розшукових тощо. Другу групу складають засоби ІД, що створюють відповідні умови й забезпечують реалізацію дій першої групи [2; 146; 178]. До особливостей ІЗ сфери правових наук належить також те, що процес наукової діяльності у праві потребує використання науково-практичних досягнень інших сфер: природничих і технічних наук, психології, логіки, кібернетики, науки управління та досвіду передової практики [205; 278].

Сучасний стан ІЗ правоохоронних структур та напрями підвищення ефективності розглядають В. П. Захаров і В. І. Рудешко [99]. Характеризуючи сучасні світові тенденції у сфері ІЗ боротьби з тероризмом і злочинністю, зокрема. інформаційні системи, сучасні технології, збір інформації з відкритих джерел, використання досягнень біометрії, автори визначають пріоритетні напрями вирішення проблеми якісного інформаційного забезпечення. У першу чергу вони акцентують увагу на необхідності створення банку даних спеціальної інформації, відомостей та зведень, що мають включати сукупність автоматизованих інформаційних підсистем. До таких підсистем вони зараховують нормативно-правову базу, організаційно-кадрове забезпечення, технічні, програмні та телекомунікаційні технології, матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Разом із тим слід зазначити, що для ефективності ІЗ важливим є також зосередження уваги на якості і достатності ІР для проведення досліджень; прийняття правильних рішень у процесі управління ІР (багатоцільовими статистичними, аналітичними та довідковими); надання можливості співпрацювати та обмінюватися профільною електронною інформацією у сферах діяльності міліції [32; 33]; науково-методичного забезпечення інтеграції інформаційних систем різних відомств на рівні міждисциплінарного вивчення проблем ІЗ розслідування злочинів та форм взаємодії кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності, криміналістики [32; 33; 178].

З точки зору вивчення системних характеристик ІЗ правової науки слід згадати, що нами виокремлені головні елементи інформаційної інфраструктури правової науки. До них включено: організаційні системи (законотворчу, правотворчу, правозастосовну, правоохоронну); предметно-функціональні конструкції (галузі права); ІР з права (інформація про об'єкти обліку зі зв'язком між ними, що визначається специфікою об'єктів і метою обліку); комплекс технічних засобів (комп'ютерна техніка, засоби зв'язку);

формальну логіко-математичну систему (сукупність програм для забезпечення обліку, введення, опрацювання, пошуку та використання правової інформації); інтерфейс, що забезпечує спілкування користувача з інформаційною системою; підсистему органів внутрішніх справ; сукупність нормативно-правових документів, що визначають правовий статус системи, доступ до правової інформації, статус інформації, порядок її збирання, реєстрації, зберігання, ревізування та видачі. Серед інформаційно-комунікаційних підсистем, що здійснюють ІЗ правової науки, – Національна юридична бібліотека, Науково-дослідний центр правової інформатики НАПрН України, наукові бібліотеки правових НДІ та ВНЗ, центри правової інформації, як самостійні, так і у структурі бібліотечних установ, профільні наукові архіви, видавництва, наукові товариства тощо.

В умовах інформатизації вищезазнані елементи інфоструктури науки права зазнають трансформації. А головними складовими системи ІЗПН стають: генератори правової інформації; інфопотоки; ІР галузі; ІП науковців-правознавців. При цьому інформаційні потреби зумовлюють: обрання ІК структурами сучасних форм та методів подання необхідної інформації, ефективних засобів, що регламентують взаємодію працівників із технічними засобами і між собою, різних структур, що здійснюють посередництво в комунікаційних каналах, зворотний зв'язок [8; 19].

Отже, основою розвитку ІЗ правової науки можна вважати інформацію та ІТ, «правова інформація – важлива складова інформаційного національного планетарного ресурсу» [19]. ІТ та інформаційні правові масиви сприяють: ефективним комунікаціям на особистісному, груповому, галузевому, міжгалузевому, національному, міжнародному рівнях; допомагають зорієнтуватися в багатоаспектних явищах і процесах суспільного життя; підвищують рівень правової культури та правової освіченості, забезпечують засвоєння та дотримання законів [200; 262]. Значну увагу проблемам інформації взагалі та правової як основи ІЗ юридичної, нормотворчої, правозастосовчої діяльності приділяють фахівці в галузі права та правової інформатики [74; 94; 120; 145; 147; 178; 279]. Проте вони піднімають питання, що стосуються, в першу чергу, техніко-технологічних аспектів формування та експлуатації системи.

В організаційній структурі ІЗ правової науки в Україні є всі необхідні елементи, це – змістовна основа права, наукові здобутки, що відображаються в ІР; ІП науковців, зумовлені характером НД й особливостями правової галузі; соціально-наукові групи користувачів; ІК структури (НДІ, бібліотеки, центри правової інформації, науково-архівні служби, видавництва тощо). У той же час слід зазначити, що інформаційно-комунікаційні зв'язки в ІЗ права часто є безсистемними і непослідовними, а правничі бібліотеки та інші інформаційні структури України не повною мірою реалізують свій комунікаційний потенціал. Зокрема, створення, відбір, структурування, зберігання та використання правової інформації і специфічних даних в електронній формі кожна інформаційна установа намагається здійснити

самостійно без узгодження та координації з іншими. Відсутність належної взаємодії, системності і послідовності негативно впливає на оперативність і якість ІЗ науки права [234].

Інше положення нині в інформаційно-правовому просторі зарубіжних країн, у цьому напрямі спостерігається укріплення позицій інформаційних центрів і правничих бібліотек як основних учасників місій правових установ. Важливим в їх діяльності стає оцінка якості друківаних та електронних видань, адаптація до актуальних потреб наукової роботи, нової інформаційної поведінки дослідників, суддів, адвокатів, студентів [283; 291; 297; 306; 318]. Значного поширення набули системи віртуальної інтеграції бібліографічних даних в ІЗ науки, електронна доставка документів, організація доступу до електронних ресурсів залежно від особливостей та специфіки потреб користувачів – студентів юридичних факультетів, дослідників у сфері права, працівників юридичних установ [352; 353; 357]. Важливим інструментом комунікацій визнається створення блогів, доказом їх значення, зокрема в ІД зарубіжних правових бібліотек та асоціацій може слугувати їх перелік (Додаток Д).

На міжнародному рівні для правових досліджень використовуються Юридична бібліотека, CLIN, EISIL тощо; урізноманітнюються пошукові можливості через застосування WORLD CAT; у рамках програми ІФЛА Universal Availability of Publications створюються галузеві, тематичні репозитарії libraries; а також провідну роль відіграє міжнародна Асоціація юридичних бібліотек. Пріоритетність у роботі правничих бібліотек як своєрідних науково-аналітичних лабораторій та інформаційних центрів набуває digitizing видань, що належать до суспільного надбання, а дія авторських прав за давністю на них вже не поширюється. Наприклад, у США здійснюється переведення в цифрову форму звітів Верховного Суду (1832–1978), дещо інший напрям має ресурс Hein Online, який включає огляди, історичні колекції та інші матеріали, необхідні для проведення досліджень у сфері права [22; 351; 36; 368].

Активно обговорюються фахівцями теоретичні і практичні засади формування технологій SDBLI, рішення у сфері юридичної інформатизації, організація доступу до електронних баз та банків знань у галузі права. Науковці звертають увагу на важливість ролі інформаційної комунікації в роботі поліції [304, 306, 312]. Серед актуальних проблем слід назвати також питання використання в інформаційному обслуговуванні юридичної know led судовими експертами консультативних файлів знання JURICAS, інформатизації архівних, адвокатських, нотаріальних служб тощо [353; 362; 366; 369]. Національні інформаційні програми спрямовуються також на встановлення зв'язку і партнерства наукових бібліотек з центрами даних, архівами, що має стати основою для укріплення мережевої взаємної інфраструктури доступу вчених до масивів правових даних [26; 51; 80; 113; 136].

Проте спостерігається певна розбіжність між світовими і національними КП, що заважає швидкій інтеграції ресурсної складової комунікаційного простору України до міжнародного інформаційного простору. На відміну від зарубіжної система ІЗ правової науки в Україні потребує посилення організаційно-структурної та комунікаційної єдності всіх елементів традиційно існуючої системи ІЗ правової науки. У цьому аспекті в Україні також відбуваються процеси, пов'язані, у першу чергу, зі створенням найсучаснішого інформаційного науково-освітнього середовища, зорієнтованого на гармонізацію національних і міжнародних стандартів юридичної науки, входженням до Європейського правового простору, підвищенням ефективності та якості ІЗ наукових досліджень і практики.

Зокрема, у науковій бібліотеці НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого» створюється електронна база наукових і навчальних видань, проблемно-орієнтовані БД та БЗ; повнотекстові кодифіковані нормативно-правові документи; електронні репозитарії, що включають підручники, кодекси, монографії, матеріали судової практики, збірники наукових статей тощо [226;230]. Важливе значення для проведення наукових досліджень має формування цифрових колекцій рідкісних видань, що відбувається у трьох основних напрямках. Перший – це створення іміджевої колекції електронних видань серії «Харківська правова школа», яка містить здобутки найвидатніших представників харківської наукової правової школи до початку ХХ ст. Другий має маркетингове спрямування, це – «Золоті сторінки світової правової думки», а саме: видання класиків у сфері права ХVІІІ – початку ХХ ст. Третій призначений для зберігання колекцій раритетних видань, містить кращі рідкісні підручники різних галузей і тематик, насамперед з теорії та історії держави і права, кримінального, господарського, цивільного, міжнародного права тощо [235].

Новели в системі ІР та ІК структурах підвищують значення і роль правничих бібліотек як унікальних найсучасніших ресурс-центрів, модернових автоматизованих бібліотечних комплексів, що поєднують класичні традиції ІД з інтерактивною інформаційно-комунікативною формою представлення документально-когнітивної, техніко-технологічної, структурно-функціональної єдності стратегій ІЗ національних потреб правової науки та юридичної практики. Водночас інформаційно-комунікаційні місії бібліотек та інших інформаційно-комунікаційних структур потребують подальшого стратегічного спрямування [235].

Більшість ІК структур, що здійснюють ІЗ права (центрів інформації, органів НДІ, наукових бібліотек, архівних служб та ін.), спрямовують ІД на запровадження ІТ: розгортають корпоративну співпрацю при створенні ЕР як у середині країни, так і в міжнародному інформаційному просторі; беруть участь у проектах з оцифровки науково-правової спадщини; розширюють мультимедійні наукові комунікації, впроваджують сучасні технології створення, збереження та використання ЕР тощо. Проектування електронного наукового інформаційного середовища Національного

університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» спирається на збір експертної інформації і моніторинг існуючих електронних продуктів, ресурсів, технологій навчального процесу та наукової роботи. Одним із пріоритетних напрямів ІД за пропозицією ректора В. Я. Тація визначено формування електронної бібліотеки як стратегічний план-форсайт впровадження розгалуженої інформаційної системи електронних ресурсів для науки і освіти. Форсайт-проектотом НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого» передбачено активізацію виконання завдань: створення і забезпечення доступу до електронних копій раритетних видань; оцифрування наукових праць вчених університету, класиків юридичної науки і освіти; розробка разом із кафедрами університету проблемно-орієнтованих банків знань і електронних науково-навчальних комплексів; формування медіа-файлів повних текстів матеріалів судової практики; створення повнотекстової бази збірників наукових праць та фахових журналів правової галузі тощо [208].

Останніми роками в Україні система на функціонування наукових правових структур та діяльність ІК систем орієнтовані на глобальні завдання суспільства та вимоги до установ науки права і науковців. ІІ правознавців у цілому відповідає стану науки права та її інфраструктурним характеристикам. На нашу думку, в ІЗ правової науки України сформувалися всі необхідні та достатньо розвинені елементи: стосовно ІР – змістовна основа права; наукові здобутки, що відображаються в інформаційних ресурсах; ІІІ науковців-правознавців зумовлені характером наукової діяльності, актуальністю проблем права; стосовно генераторів правових інфопотоків – соціально-комунікаційні установи галузі; соціально-наукові групи; наукове співробітництво. Саме для них фахівці інформаційних центрів, бібліотечних ресурсних комплексів та наукових архівів проводять інформаційні заходи науково-педагогічного, консультативного, методичного напрямку (дні фахівців, інформаційно-бібліографічні огляди, дні інформації, науково-методичні консультації, електронні дайджести, віртуальні рекомендовані виставки, тематичні експозиції, формують тематичні списки тощо), тобто закладають основи комунікаційної культури молодих учених, намагаючись зробити інформаційне обслуговування більш конкретним, індивідуалізованішим та орієтованим на ключові аспекти дослідження [20; 21; 29]. Інформація в такій активній системі ІЗ потреб науки виступає специфічною формою взаємозв'язку внутрішніх компонентів, які розвиваються під впливом навколишніх чинників та ІТ, забезпечує функціональність усіх рівнів управління, визначає вибір системою того чи іншого варіанту поведінки і переходу в новий стан, що гарантує рух до заданої мети [76].

Швидкий розвиток інформаційного суспільства зумовлює зміни не тільки в системі ІЗ, ІР, а й на рівні комунікацій між різними інформаційними структурами, науковцями, науково-соціальними групами, інформаційними установами, правовими закладами. Їх взаємозв'язок і взаємозалежність у

системі ІЗ, що постійно розвивається, потребує проведення комплексного дослідження комунікаційної єдності простору правової науки в Україні.

Характерною особливістю ІЗ правничої сфери є підвищення значення регіональних центрів правової інформації та центрів європейської інформації, які все частіше створюються на базі вищих навчальних закладів та публічних наукових бібліотек (Харків, Херсон, Одеса, Львів, Дніпропетровськ, Севастополь, Київ тощо). Їх функціонування має величезне значення для інноватики у правовій науці, розширення можливостей вільного доступу користувачів до світової інформації правового характеру, вдосконалення інформаційних бібліотечно-бібліографічних технологій надання фахових знань [20; 50].

На основі використання найсучасніших комп'ютерних систем і програм центри правової інформації забезпечують науковців значними масивами ІР (БД нормативно-правових актів, науковими коментарями галузевих кодексів, монографіями, довідковими, енциклопедичними, бібліографічними виданнями, фаховими науковими журналами тощо), БД та ІС правової тематики («Законодавство України», МЕГА-НАУ, «Ліга: Закон», довідник «Дінай: Професіонал»), міжнародними правовими електронними ресурсами і наукометричними, реферативними БД (SCOPUS, WEB OF SCIENCE, EBSCO тощо). Їх роль у забезпеченні ІІ науковців стає більш помітною, про що свідчить приєднання до цих ресурсів ВНЗ як результат високого рівня наукової діяльності (Додаток Б).

Важливість завдань удосконалення системи ІЗ у сфері права полягає в налагодженні постійних інформаційних і творчо-наукових зв'язків між провідними науковими установами, бібліотечними ресурс-центрами, науковими архівними організаціями, центрами правової інформації та іншими інфоструктурами на засадах: розширення ресурсного забезпечення науки; модернізації соціально-комунікаційних процесів незалежного, альтернативного, різноманітного й універсального надання наукової інформації та фахових знань. Можна сказати, що якість наукової комунікації у системі ІЗ залежить від наявності тих чи інших інформаційних каналів передачі знань; підвищення рівня інформаційних зв'язків у СКП суспільства [248; 251].

В інформаційному забезпеченні потреб науки права визначальним є: поширення взаємозв'язків за допомогою урізноманітнення інформаційних каналів; характер та особливості комунікацій науковців, законодавців, суддів, слідчих та інших суб'єктів у сфері права; ефективність виконання соціально-комунікаційних функцій бібліотеками, органами НТІ, інформаційно-аналітичними центрами, музеями, архівами та іншими інформаційними структурами на основі інноватики та прогресивних технологій [326].

Інноваційне спрямування діяльності вищезазначених структур пов'язується із зростанням ролі та значення наукових знань у суспільстві; всеохоплюючим процесом поєднання сучасних вітчизняних і зарубіжних досліджень із феноменом інформації як соціальної реальності; організацією

глобальних грид та Інтернет-технологій доступу до ресурсів, іншими специфічними рисами наукових комунікацій. Наприклад, на міжнародному рівні під час проведення правових досліджень використовуються: Юридична бібліотека, CLIN, EISIL тощо; урізноманітнюються пошукові можливості через застосування World Cat; у рамках програми ІФЛА Universal Availability of Publications створюються галузеві, тематичні repository libraries; хоча провідну роль все ж таки відіграє міжнародна Асоціація юридичних бібліотек [342; 360; 362]. Нові інформаційні сервіси для вчених у цифрову епоху включають у себе також бібліометрію і створення репозитаріїв [106; 107].

В ІЗ наукових досліджень у правничій сфері швидко відбуваються процеси формування комфортного середовища наукової взаємодії, що тісно пов'язано з розвитком інформатизації правових організацій і установ. У провідних країнах світу, зокрема у США, використання зарубіжних і міжнародних законів часто приймає форму блогів. Поширення комунікаційних блогів та інших електронних засобів інформування створює базу для забезпечення даними правових досліджень [239]. Ініціатива «Право і справедливість» Державної бібліотеки штату Новий Південний Уельс і Правового центру доступу до інформації (LIAC) для спільноти NSW допомагає клієнтам отримувати правову інформацію, юридичні послуги, публікує “гарячі теми” Tool kit для правових досліджень студентів, юристів тощо, поширює знання про правову систему та надає широкий спектр правових колекцій і ресурсів [363]. Партнерські місії LIAC забезпечують спільноту юридичними послугами, процедурною інформацією, практичними порадами, посиланнями на справи і закони, підручниками з права через NSW Мережу публічних бібліотек штату Новий Південний Уельс, громадські LIACs бібліотеки, Державну бібліотеку LIAC послуг та веб-служби LIAC [363].

Процес якісного і оперативного ІЗ наукових досліджень у галузі права, на нашу думку, потребує формування багаторівневої системи із врахуванням моделей, що одержали розвиток у зарубіжній практиці. Це знайшло відповідне теоретичне обґрунтування в наукових розробках В. О. Ільганаєвої. Йдеться про тривірневу наукову комунікацію: документну, інформаційну, когнітивну [115; 118]. З таких позицій розглянемо системні характеристики та стан ІЗ правової науки.

Документний рівень визначається ІК структурами, що функціонально забезпечують створення, збереження, поширення і використання великих обсягів правової інформації для відповідних фахових знань. Зазвичай до таких структур відносять науково-дослідні установи, освітні заклади, видавництва, інформаційні дослідні центри, інтелектуальні центри, бібліотечні установи, музеї, наукові архіви тощо. На необхідність інтеграції та взаємодії всіх названих ІК структур, систем, центрів як показників підвищення рівня науково-дослідної роботи на регіональному та національному рівнях звертає увагу український дослідник К. І. Беляков [26; 27].

Особливістю проведення наукових досліджень у правничій сфері, крім вчасного отримання наукової інформації, є системне вивчення законодавчих актів та нормативно-правових документів, спеціальних статистично-звітних відомостей та архівних матеріалів. Зокрема, на переконання українського науковця-правознавця Є. Д. Лук'янчикова, це можуть бути обліково-інформаційні банки про особу як об'єкта або суб'єкта слідоутворення у криміналістичній науці та практиці [178, с. 59]. На рівні документного каналу ІЗ правової науки основу складає документний ресурс (ДР) із системою внутрішніх і зовнішніх засобів інформування. У ДР внутрішні ресурси – це чисельні документні потоки, що формуються в Україні, а зовнішні надходять з інших країн. Увесь комплекс таких ресурсів (опубліковані законодавчі акти, монографії, наукові статті в періодичних і триваючих виданнях, неопубліковані матеріали, дисертації, звіти НДР, архівні документи, статuti, протоколи, рукописи тощо) є важливим документальним підґрунтям ефективного ІЗ проведення наукових досліджень у праві, впливають на ретроспективне поглиблення системних інформаційно-комунікаційних наукових взаємообмінів і взаємозв'язків у науковому правовому просторі [178].

У правовій комунікаційній сфері України триває процес активного впровадження засобів інформатики в практичну діяльність правових організацій і установ, зокрема: експлуатація інформаційних правових систем, створення програмних модулів слідчого, прокурора, судової експертизи, архівних автентичних даних та інших БД [4; 9; 10; 11; 18; 267]. Ключовим моментом подальшого вдосконалення ІЗ правової науки та юридичної практики, зміцнення ролі бібліотечних установ як інформаційних центрів, є визначення національних стратегій впровадження інформаційних технологій у сферу державного управління, інтелектуальної власності, вирішення проблем інформаційної безпеки тощо [48; 60; 32; 253].

На інформаційному рівні комунікації в ІЗ правової науки відбуваються: посилення ролі фахової інформації; впровадження сучасних ІКТ; розвиток галузевих ІС; організація доступу до інформаційних БД з проблем права. Активне застосування сучасних ІТ дає можливість постійного, системного і гнучкого обміну новими ідеями та важливою інформацією; сприяє оперативному та вчасному прийняттю обґрунтованих і виважених рішень; стимулює наукове співробітництво; забезпечує інноватику в дослідженнях з проблем правознавства [244; 248].

Крім того, інформатизація правничих сфер діяльності суттєво змінює інформаційні канали передачі і отримання наукових відомостей і фахових знань. Так, традиційні засоби інформування доповнюються електронними комунікаціями, а основним засобом наукової взаємодії стає інформація, розміщена в електронних БД, бібліографічних, фактографічних, інтегрованих БЗ, інформаційно-пошукових системах; інформація, що передається засобами електронної пошти, телеконференцій, Internet тощо. Як інформаційні, так і документно-комунікаційні засоби забезпечення наукових потреб досліджень

у праві виступають важливими складовими ІЗ та формування континуальної інформаційно-комунікаційної системи наукової взаємодії, обміну найсучаснішими видами правової інформації, вони одночасно сприяють розвитку інформатизації правничих організацій і установ [248; 336]. З огляду на це в українському соціально-комунікаційному просторі права актуалізується необхідність вирішення комплексу проблем:

- впровадження ефективних методів інформатики в практику діяльності правових організацій і установ та їх системної інформатизації;
- активної експлуатації інформаційних систем та комп'ютерних інформаційно-аналітичних засобів у сфері права; створення програмних модулів, зокрема, слідчого, прокурора, судової експертизи тощо;
- інформаційної безпеки, адміністративно-правового захисту інформації;
- кодифікації та систематизації законодавства;
- ІЗ інновацій у праві;
- визначення національних стратегій впровадження ІТ у сферу практичної діяльності та державного управління, галузі інтелектуальної власності тощо. На зазначені проблеми звертають увагу автори [5; 13; 18; 27; 28; 37; 74; 80; 82; 87; 90; 99; 154; 160].

У контексті вирішення вказаних проблем значний внесок вище робить науково-дослідний Центр правової інформатики НАПрН України, який співпрацює з Центром інформації та документації НАТО в Україні, інформагентством Центру комунікацій, видавництвом «Академпрес». Центр веде активні переговори щодо участі в Програмі інформатизації Харківської області «Електронна Харківщина (2012-2013)»; супроводжує ІПС «Законодавство»; проводить дискусійні панелі; випускає періодичні видання на CD «Система (Бібліотеки) БД і знань у галузі держави і права» тощо [103]. Проводиться робота щодо розроблення електронної енциклопедії законодавства. У межах виконання наукової теми «Дослідження, розроблення і розвиток комп'ютеризованих систем інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності» сформовано еталону БД нормативно-правових актів України; актуалізовано та підготовлено до впровадження ІПС «Багатомовний тезаурус Європейського Союзу EUROVOC»; удосконалено БД «Наукові дослідження з проблем держави і права, які виконуються в Україні» [103]. Таке комплексне застосування сучасних автоматизованих засобів інформатизації сфер наукової діяльності та юридичної практики створює інформаційну платформу для ефективної науково-дослідної роботи, вдосконалює процеси ІЗ науки права.

Когнітивний рівень ІЗ правової науки в аспекті соціальних комунікацій також можна пов'язати із зростанням ролі та значення наукових знань у суспільстві. Когнітивно-комунікаційні процеси в науці зорієнтовані на здобуття і поширення спеціальних систематизованих знань, які є результатом

наукових досліджень. Саме на когнітивному рівні проявляються інтегративні тенденції, що складаються та функціонують у відповідних соціальних організаціях, які власне й забезпечують їх реалізацію [115; 118]. З огляду на це слід констатувати поширення інформаційно-когнітивних форм наукової комунікації через створення інтелектуалізованих ресурсів, банків тематично-спрямованих знань. Названі процеси спрямовуються на забезпечення галузі права, дають нові можливості для фіксації, інтелектуальної обробки, відповідного збереження, транспортування, розповсюдження систематизованих знань, отриманих у результаті НД та управління знаннями їх для науково-технічного прогресу [44]. У даному випадку, якщо основою документного рівня соціальної комунікації є документ, інформаційного – інформація, то когнітивного – знання [129; 130; 140; 163; 185].

У результаті симбіозу трьох рівнів ІЗ (документного, інформаційного, когнітивного) ядром нової форми соціальної комунікації стає не просто інформація, а «мережева логіка» базисної структури, яка формує нове знання [118; 130]. У контексті створення нового знання та адекватного ІЗ напрямів досліджень у праві важливим є врахування наявності професійних контактів усередині наукового співтовариства з фахівцями інших суміжних та віддалених галузей, які відбуваються під впливом електронного соціально-комунікаційного поєднання документного, інформаційного та когнітивного рівнів наукової комунікації. У зв'язку з цим усі головні функції документної комунікації можуть без змін або краще виконуватися електронною комунікацією. А такі функції, як мнемічна, поширення знань і ціннісно-орієнтована в умовах електронної комунікації проявляються повніше, оперативніше, комфортніше й економніше; значно покращуються можливості копіїзації, пошуку, редагування та оформлення нових документів, що є важливим аспектом для вчених [287; 235; 288].

В ІЗ у плані когнітивного розвитку наукової комунікації в праві показовим є поступове створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення сфери науки права [27; 33]. Зокрема, у цьому напрямі науковцями розроблено концепцію інформаційно-аналітичних комплексів для забезпечення правоохоронних структур [99]; створено програмний ресурс (ядро) інтелектуальної ІТ для ідентифікації особи за антропометричними ознаками.

Ресурс побудовано на основі бази квантів знань, об'єктом дослідження якої обрано знаннево-орієнтовне прийняття рішень у межах квантового підходу для ідентифікації особи за фотопортретом через антропометричний метод [265]. В основі такої комплексної інформаційної технології лежать принципи: системності, нових завдань, стадійності, незамкненості, гнучкості, кооперування ресурсів, а характерною особливістю є специфіка завдань, що вирішуються стосовно кожного об'єкта; багатоступеневість і багаторівневність системи ІР; складність процесів збирання інформації та її обробки, засобів використання інформації; оперативність реагування на зміни в законодавстві; дотримання нормативно-правових приписів і

відповідних стандартів, що в цілому може забезпечити очікувані прогнози [26].

Отже, можна стверджувати, що в системі ІЗ правової науки відбуваються інтеграційні процеси документного, інформаційного та когнітивного рівнів наукової комунікації. Крім того, в умовах інформатизації та електронізації галузей взаємодіють і розвиваються всі системні компоненти ІЗПН: об'єкти (напрями наукових досліджень); суб'єкти (науковці, наукові співтовариства); інформаційні канали (традиційної доставки документів, телекомунікаційні, мультимедійні); система ІР з відповідними елементами зв'язків внутрішніх і зовнішніх, по горизонталі та вертикалі; за статусом інформаційної системи (міжнародні, національні, регіональні); система соціально-комунікаційних структур, які створюють, зберігають, обробляють, поширюють та представляють інформацію (бібліотечні установи, інформаційні заклади, наукові архівні фонди, музеї, видавництва, електронні інформаційні системи) тощо [346].

У системній характеристиці ІЗ сфер наукових досліджень з права інформаційна та когнітивна складові характеризуються багаторівневістю комунікаційної взаємодії, а документальна спрямовується до визначеної предметності і змістовності інформаційної діяльності соціально-комунікаційних структур, яка полягає в: а) організаційній та комунікаційній взаємодії; б) семантичній (що містить системно організоване відображення емпіричних даних, побудоване на класифікації наукових публікацій, баз і банків даних, інших інформаційно-комунікаційних засобів та ресурсів); в) комунікаційній єдності інформаційних структур галузі права, що провадять діяльність на засадах удосконалення інформаційної, кумулятивної та комунікаційної функцій [234; 236].

У той же час модифікація системи засобів, видів, форм створення, поширення, споживання, надання інформації для галузей права приводить, з одного боку, до перерозподілу так званих «ролей» у системі соціальних комунікацій, а з іншого – посилює інтеграційні процеси. Трансформація функцій ІК структур під впливом розвитку електронних каналів та ІТ потребує суттєвих змін в їх діяльності відповідно до потреб сучасної науки права; прискорює створення нових об'єднань із функціями глибинної аналітико-синтетичної обробки інформації; укріплює свої позиції у системі інформаційної комунікаційної діяльності [346]. Водночас, взаємопроникнення функцій не може стати основою їх інтеграції в одну структуру, оскільки це спричинить погіршення якості та ефективності інформаційного забезпечення. Тому всі інтеграційно-трансформаційні процеси мають спрямовуватися на поєднання, з одного боку, збереження традиційного, а з іншого – збагачення існуючого різноманіття інформаційних структур, засобів, форм, інформаційних каналів, ІР [100; 322], тобто формування ІЗПН за принципом взаємодоповненості та взаємозбагачення інфоресурсів, інфоструктур, способів соціально-комунікаційної взаємодії.

Разом із тим в ІЗ науки права спостерігається повільне і безсистемне протікання процесів консолідації. ІК структури правничого спрямування функціонують без бажаної взаємодії й координації в системі ІЗ, недостатнім є зв'язок з правовими інформаційними структурами, установами та організаціями, науковими об'єднаннями у сфері науки права, у системі ІР з проблем права та в консолідації правової інформації, її упорядкуванні, аналізі, оцінці, реструктуризації, що уповільнює комунікаційний аспект ІЗПН.

Отже, для вдосконалення системи ІЗ необхідне посилення взаємодії, координації та кооперації на засадах професійного об'єднання інформаційних структур, правничих бібліотек, інших ІК структур, що виступає стратегічним напрямом ІД у КП науки права. Таким чином, системними засадами функціонування ІЗПН слід визнати наявність елементної бази засобів, об'єктів, суб'єктів, рівнів соціальної комунікації з їх структурними, функціональними, організаційними, управлінськими тощо взаємозв'язками.

З огляду на вищесказане системну будову ІЗ науки права України можна розглядати через певні характеристики:

- цілі та специфіку завдань, що вирішуються правовими науками;
- багатофункціональність діяльності СКС та інших інформаційних структур;
- багаторівневність системи права;
- розосередженість органів ІЗ науки права, установ права та органів державного управління по всій території України;
- своєрідність і специфічність процесів збирання, обробки та використання правової інформації в комунікаційних каналах (ієрархія доступу і його обмежень);
- складність алгоритмів її перетворення при аналітичній обробці;
- оперативність реагування на зміни в законодавстві;
- дотримання нормативно-правових норм та стандартів.

Врахування основних характеристик системи ІЗПН допоможе посилити взаємодію, покращити координацію і, врешті решт, консолідувати її елементи і змінити всю систему. Проте слід пам'ятати, що проблеми взаємодії всіх структур національного інформаційного правового середовища пов'язані ще й із тим, що бібліотечні установи, органи НДІ, центри правової інформації, музеї, архіви виконують комунікаційну функцію все ще не на достатньому рівні. Зокрема, як уже раніше зазначалося, створення, відбір, структурування, зберігання та використання інформації і даних в електронній формі кожна структура намагається здійснювати самостійно, без узгодження та координації з іншими [243]. Перешкоджають і неоднорідність у поданні інформації в електронній формі, різні умови супроводження і управління, політики доступу, а слабкість зв'язків і взаємозв'язків між структурами на рівні створення, представлення інформації та даних негативно впливає на оперативність і якість доступу користувачів до інформаційно-

інтелектуальних ресурсів, рівень інтегрованості правової науки у світовий інформаційний простір. Тому комплексне ІЗ науково-дослідницької роботи залежить від внутрішніх функціональних можливостей і завдань соціально-комунікаційних, інформаційних структур: ефективного комплектування документами згідно з ІІ учених-правників; постійного моніторингу системи ІР, їх складу з метою ІЗ потреб науки; стану оптимізації ІР відповідно до науково-тематичних запитів учених, пріоритетних завдань наукових установ у сфері права; упровадження і розвитку електронної складової системи ІР (інформаційно-пошукових систем, БД і БЗ, веб-сайтів, порталів, репозитаріїв); поширення комунікаційних форм і засобів (форумів, телеконференцій тощо) для збагачення і розгортання комунікаційної взаємодії вчених; посилення взаємодії між усіма суб'єктами інформаційно-правового простору системи соціальних комунікацій.

Висновки до розділу 2

Діагностика стану ІЗ науки права в комунікаційному просторі України дозволила дійти наступних висновків.

Формування та функціонування комунікаційного простору науки права в Україні відбувається відповідно до тенденцій, закономірностей та процесів, що притаманні періоду активної інформатизації усіх сфер суспільної діяльності, які знаходять свій прояв передусім в інформаційно-інфраструктурних змінах. Комунікаційний простір правової науки розвивається на основі діяльності наукових установ, кадрового потенціалу, збільшення інфопотоків, укріплення комунікаційних зв'язків між суб'єктами наукової діяльності та бібліотечно-інформаційної сфери. Наукова комунікація розглядається через сукупність видів професійної взаємодії, що забезпечує їх спільну діяльність, експертизу отриманих результатів. Її розвиток відбувається завдяки використанню сучасних каналів і засобів взаємодії, а також за рахунок необхідності вирішення прагматичних завдань.

У галузі права України існує система наукових установ різного функціонального спрямування, що забезпечує наукову підтримку усіх практичних сфер права, формування інфопотоків, що сходять і низходять каналами комунікацій і утворюють семіотичний прошарок правового інфосередовища науки права. Система правової науки базується на відповідних організаційних структурах. За роки незалежності в Україні створені належні організаційні основи наукової роботи, здійснення наукових досліджень у галузі держави і права. Їх визнаними центрами є Національна академія правових наук України, її відділення, Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Інститут законодавства Верховної Ради України. До складу наукових установ входять: наукові установи НАПрН України, Науково-дослідний центр правової інформатики НАПрН України, інформаційно-комунікаційні структури галузі, науково-правничі школи. Основним завданням наукових структур є консолідація інтелектуального потенціалу академічної і вузівської

науки, інтеграція національної правової науки в міжнародний правовий простір.

Можна стверджувати, що невід'ємними складовими ІЗ є зовнішні системи суспільної діяльності, що формують ІІ та інфопотоки, які впливають на зміст, типо-видовий склад, форми представлення правової інформації та знань, а також внутрішньобібліотечні методи та технології доступу, пошуку інфоресурсів, вибору форм і методів задоволення конкретних ІІ науковців-правознавців.

Сукупність різноманітних комунікаційних каналів, за якими вчені отримують або обмінюються галузевою інформацією, забезпечує нові можливості ресурсної консолідаційної системи ІЗ правої сфери на основі моделі, що відповідає новій ситуації у КП правової науки та вимогам задоволення ІІ науковців права. Застосування разом із традиційними електронних каналів на державному та міжнародному рівнях сприяє вдосконаленню системи наукового інформаційного обміну. Завдяки цьому змістовнішим стає соціально-комунікаційний процес, розширюється діапазон рішень і дій, взаємозв'язків між суб'єктами наукових комунікацій у галузі науки права. Комунікаційні зв'язки можна представити як: випадковий обмін інформацією; систематичний обмін результатами досліджень, публікаціями, даними, матеріалами тощо; участь у національних і міжнародних проектах і програмах; об'єднаннях; постійне листування через електронну пошту; регулярні наукові і творчі зустрічі неформального та напівформального характеру.

Підтверджено, що загальні характеристики ІЗ, які зумовлюються прогресом комунікаційних відносин у суспільстві і станом КП, проявляються в: формуванні інформаційно-комунікаційного технологічного базису; можливостях створення, представлення і доступу до інфопотоків в електронному вигляді; встановленні контактів і взаємообміну інформацією на різних рівнях ІР – міжнародному, національному, регіональному, місцевому, міжорганізаційному, міжгруповому, міжособистому; наявності форм взаємодії на основі організаційно-структурних, функціональних, інтегрованих об'єднань; системному рівні функціонування ІР в умовах інформаційно-комунікаційних технологій; становленні мережевого характеру функціонування комунікаційних, зокрема бібліотечних, структур.

Отже, системними засадами функціонування ІЗПН слід визнати наявність елементної бази засобів, об'єктів і суб'єктів, рівні соціальної комунікації з їх структурними, функціональними, організаційними, управлінськими тощо взаємозв'язками та зв'язками. Функціональна взаємодія між підсистемами може здійснюватися через спеціально організовані структуровані схеми прямого та зворотного зв'язків, з використанням ІТ.

Інформаційна сфера України в галузі права складає потужне підґрунтя здійснення ІЗ і базується на сталих традиційних документально-комунікаційних та інноваційних можливостях збору, обробки,

представлення, передачі правової інформації, з використанням мультимедійних технологій сучасного КП суспільства. У процесі ІЗ інфоресурси науки права містять документальну, інформаційну та когнітивну частини. У сфері права актуалізовані перші дві, а когнітивна знаходиться у пасивному стані з точки зору слабкої структурованості і представлення в комунікаційних каналах. Документальні ресурси, а також електронні ІР глобальних, національних, регіональних мереж та систем значною мірою використовуються у діючих ІЗ галузі права. Практично не виявлено координації та кооперації у сфері ІЗ та створення єдиної системи ІР на місцевому рівні. Накопичені в галузі права ІР досягли необхідного розвитку за рахунок нових можливостей автоматизованих інтелектуальних технологій. Встановлено, що корпоративна діяльність юридичних бібліотек України має низький рівень інформаційно-комунікаційних відносин як всередині країни, так і в міжнародному просторі. Зокрема, відсутнє підключення українських бібліотек до Міжнародної корпорації юридичних бібліотек на постійній основі.

З'ясовано, що ІКС, правничі бібліотеки України неповною мірою реалізують свій комунікаційний потенціал у напрямі вдосконалення ІЗ права. Створення, відбір, структурування, зберігання та використання інформації і даних в електронній формі кожна інформаційна установа намагається здійснювати самостійно без узгодження та координації з іншими. Неоднорідність подання правової інформації в електронній формі, різні умови супроводу, управління й доступу, слабкість зв'язків і взаємозв'язків між СКС в Україні, відсутність взаємодії з іншими ІС на рівні створення, подання, організації доступу до правової інформації та даних негативно впливають на оперативність та якість ІЗ забезпечення користувачів, рівень інтегрованості правової науки у світовий інформаційний простір.

Обґрунтовано необхідність посилення взаємодії інформаційних структур, координації та кооперації на засадах організації професійного об'єднання правничих бібліотек України, налагодження співробітництва з Міжнародною асоціацією юридичних бібліотек, системної взаємодії з Науково-дослідним центром правової інформатики НАПрН України та іншими ІС, що сприятиме формуванню якісної системи ІЗ правової науки в Україні.

У результаті уточнення стану ІЗПН України виявлено певні відмінності від загальних системних характеристик функціонування сучасних інформаційно-комунікаційних систем. По-перше, відсутня організаційна структурна єдність системи ІЗПН; по-друге, слабо проявляється змістовно-функціональна ієрархія; по-третє, відсутня комунікаційна єдність усіх елементів системи ІЗПН у КП правової науки; форми та засоби ІЗ зберігають традиційні методики підготовки ІР, не повністю відповідають сучасному інформаційному ринку продуктів і сервісів в умовах інтелектуалізації суспільної діяльності, поширення ІТ в інформаційній сфері і потребам науковців у когнітивній правової інформації, банків правових знань.

РОЗДІЛ 3

ПРОЦЕСИ КОНСОЛІДАЦІЇ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІЗ ПРОБЛЕМ ПРАВА

§ 1. Система інформаційних ресурсів із проблем права як базовий інтелектуальний компонент інформаційного забезпечення користувачів

ІР із проблем права як сукупність спеціальних даних, інфомасивів, фахових знань у формі документів та на інших носіях інформації є базовим інтелектуальним компонентом системи ІЗ. Вони відображають здобутки правової науки і юридичної практики, сприяють поєднанню всіх видів комунікації у соціальному часі і просторі. ІР складають основну ресурсного забезпечення ІІ сфери науки права.

Організаційно-структурна частина системи ІЗ правової науки на національному рівні включає: різні за своїм призначенням, цілями, підпорядкованістю, місцем знаходження ІР (бібліотечні фонди, БД, ІКС і системи тощо) установ та організацій; інформаційно-інфраструктурній складовій КІІ галузі права основні напрями опису ІР сфери здійснюються відповідно до традицій та новацій. Йдеться, зокрема, про інформаційні ресурси: бібліотечних установ профільного спрямування (спеціальні та загальні правові ресурси) наукових архівів, музеїв, видавництв, центрів правової інформації; органів державної влади та місцевого самоврядування; закладів суміжних із правом галузей і напрямів діяльності.

У соціально-комунікаційному та бібліотечно-бібліографічному аспектах вивченню системи ІР різних галузей присвячені праці [18; 84; 89; 140]. Наголошується на негативних наслідках технологічної і семантичної неоднорідності сучасних електронних інформаційних ресурсів, динамічності, нестабільності [214].

Інформаційні ресурси з проблем права як ціннісний компонент науково-комунікаційного простору, по-перше, тісно пов'язані з іншими галузевими ІР організаційних установ науки та інформаційними структурами. ІК структури забезпечують повсякчасне зберігання, ефективне функціонування ІР для потреб користувачів, допомагають забезпечити вільний доступ та інформаційно-комунікаційну взаємодію в науковому середовищі права. По-друге, система правових ІР, що постійно розвивається, є складною організаційно-функціональною структурою. Окремі її параметри та елементи самостійно взаємодіють із зовнішнім середовищем, активно впливають на характер, стан і особливості розвитку ІР. По-третє, комплекс ІР з права – це динамічна система, що трансформується у процесі модернізації як інфопростору правової науки, так й інфосфери суспільства в цілому [238].

Отже, у цілому в масивах ІР науково-правового простору циркулює різноманітна, різнопланова і різновидова правова інформація, яку традиційно класифікують за джерелом, датою створення, способом передачі і розповсюдження, призначенням, змістом, об'ємом, ступенем доступності,

соціальним статусом, режимом використання, рівнем сприймання, формою подання, структурними елементами правового явища чи події тощо [289].

Загальновідомо, що від характеру та цілеспрямованості правової інформації істотно залежать рівень державного управління соціальними системами, ефективність дії закону. Український дослідник К. І. Беляков, який досліджує ІР, ІС, розрізняє у праві принципи-ідеї, що містить інформаційна система і що є ідейним відображенням об'єктивно існуючих зв'язків у соціумі, та принцип власної структурної організації системи права [26, с. 172]. Саме взаємопов'язаність цих системно-організаційних принципів в ІЗ правової науки створює умови для удосконалення сучасної ІЗПН як комунікаційної структури з комплексом якісних ІР.

Традиційно будь-яку правову інформацію, що міститься в ІР, можна охарактеризувати з точки зору її об'єктивності, достовірності, цінності, повноти, актуальності, зрозумілості та корисності, а також взаємозалежності і відповідності напрямам і темам наукового дослідження, прагматичних й атрибутивних властивостей, які між собою глибоко пов'язані та взаємозумовлені. Названі особливості можна згрупувати (за напрямками). До першого напрямку варто віднести ті особливості правової інформації, що характеризують рівень її корисності для конкретного споживача – новизну, повноту, наукову актуальність, можливість отримати очікувані результати при вирішенні конкретних дослідницьких завдань. До другого належать внутрішні властивості інформації, наприклад, кумулятивність, емерджентність, старіння, міжгалузевий характер, вичерпність, об'єктивність, достовірність, доступність [26; 27]. Професійне використання об'єктивних характеристик правової інформації, особливо тих, що є відображенням специфіки наукової роботи (швидке старіння, оперативність представлення, точність, вичерпаність, широта тематики, рівень аналітичності, новизна, крім того, її предметність), дозволяє проводити більш точну класифікацію та систематизацію ІР, їх системну організацію, аналізування [107; 191].

З урахуванням вищезазначених характеристик правової інформації різноманітна направленість, багатоаспектність інформасивів галузі права впливає на різноманітність інформаційних ресурсів, що створюються і використовуються у правовій науці. Осмислення стану системи ІР галузі права вимагає їх постійного аналізу, всеохоплюючого моніторингу щодо формування та застосування на регіональному, національному, міжнародному рівнях. Як уже зазначалося, основу системи ІР з права, як і будь-якої іншої галузі, становлять друковані та електронні документи. На регіональному та національному рівнях – це ІР бібліотечних мереж, архівних фондів, музеїв, інформаційних установ, державної системи статистики, ресурсів органів державної влади та науково-освітніх й практичних структур правового спрямування. У сукупності всі ці фонди є важливою інтелектуальною складовою системи ІЗ потреб науки, освіти та практики, інтелектуальним інформаційним ресурсом соціуму [5–7; 15; 38; 160; 238].

ІР із проблем права як специфічний ресурс виступають також інтелектуальним об'єктом і для інформаційних відносин у процесі оброблення наукових даних, створення ІР та їх використання, і для виникаючих при цьому правових відносин [39; 104]. Тому в науково-дослідній діяльності та у практичній сфері права необхідно враховувати таку особливість системи інформаційних ресурсів, як наявність ІР для зовнішнього користування, внутрішнього користування та з обмеженим доступом [316; 328; 329].

ІР для зовнішніх користувачів включають увесь масив правових і нормативно-правових документів, різнопланову інформацію про діяльність державних органів влади та місцевого і регіонального самоврядування, підприємств, установ і організацій; банки й БД статистичних, бібліотечних, архівних фондів; економічну, політичну, соціальну, науково-технічну інформацію тощо. ІР для внутрішнього користування спрямовані на ІЗ виконання завдань органів державної влади і управління, місцевого та регіонального самоврядування тощо, пов'язані з прийняттям управлінських рішень [334]. Правовий режим використання спеціальних ІР, до яких можливий лише обмежений доступ, передбачено відповідними законодавчими і нормативно-правовими актами [221]. Значна кількість таких ІР та електронних продуктів створюється при співпраці НДЦ правової інформатики НАПрН України, Інституту законодавства Верховної Ради України, Управління оперативної інформації Міністерства внутрішніх справ України, Управління інформаційних технологій Верховного Суду України, Державного комітету зв'язку та інформатизації Координаційного комітету боротьби з організованою злочинністю та корупцією [282].

Вважається, що саме високий науковий потенціал ІР різних країн визначає можливості цих держав у прийнятті стратегічних рішень щодо питань економічної конкурентоспроможності, оборони, енергетичної незалежності тощо. Зокрема, у США бази науково-технічної інформації належать до ресурсів стратегічного характеру і потребують правового, нормативного, метрологічного забезпечення системи захисту [290; 323].

У сучасному інформаційному праві науково-інформаційні проблеми формування та використання правових ІР як сукупності дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави у науково-технічній інформації, адміністративно-правового захисту інформації, системної інформатизації для розбудови національного інформаційного простору тощо, стали об'єктами дослідження в галузі правової інформатики [125; 126; 324; 329]. Науковці розглядають проблеми, які стосуються: сутності та значення ІЗ правничої сфери практики; основних напрямів інформатизації законотворчої діяльності; характеристик пошукових можливостей аналітичних ІПС, комп'ютеризованих ІС обробки даних, БД і знань у галузі держави і права [4; 13; 26; 33; 40; 321]. Наголошується на необхідності розробки єдиних вимог та правил щодо формування електронних ІР з права та визначаються оптимальні моделі досягнення інформаційної відкритості та

інформаційної взаємодії у КП права. Серед важливих питань, що порушуються науковцями-правознавцями, – розробка та використання у юридичній та законодавчій практиці різнопланових довідково-інформаційних ресурсів (нормативно-довідкові таблиці, термінологічні словники, довідники установ та посадових осіб тощо); технологічні комплекси інформаційно-аналітичного та законодавчого забезпечення діяльності Верховної Ради України; банки даних правових актів; аналітико-статистичні БД (для системи органів внутрішніх справ України), що характеризують сучасний стан, проблеми та напрями розвитку системи ІЗ різних сфер діяльності права [147].

У системі функціонування інформаційних ресурсів НАПрН України актуальною є проблема формування та постійної підтримки ІПС «Науково-дослідні роботи з проблем держави і права» [103]. Дана інформаційно-пошукова система є динамічним ІР, функціонує на основі облікових карток дисертацій, не лише захищених робіт з актуальних проблем правознавства, а й затверджених тем досліджень, зокрема, тих, що розробляються науково-дослідними установами (НДУ), кафедрами ВНЗ та іншими виконавцями [213]. НДЦ правової інформатики НАПрН України розроблено та активно використовуються науково-технологічні моделі ІЗ розслідування злочинів, порівняльного законодавства на засадах системно-структурного підходу та поєднання горизонтальних і вертикальних зв'язків правової галузі, що відповідає змісту і особливостям ІР у праві [213].

У сферах ІЗ та використання інформаційних ресурсів важливе значення для наукових розвідок, теоретичних узагальнень і прогнозів мають ІР, які створюються на замовлення органів державної, виконавчої і судової влади. Оскільки інформатизація повсюдно вводиться у плани розвитку судових і правоохоронних органів, переваги використання ІТ та електронних ресурсів у державному управлінні, виборчому праві, діяльності судів є очевидними. Це забезпечує рівний доступ до ІР, зокрема, через формування «електронного правосуддя» у державах [18; 128; 312].

Ефективною складовою системи ІР є веб-сайти організацій, інформаційних і державних установ, судових і правоохоронних органів, вони надають загальні відомості про ці організації, напрями їх діяльності, участь у науково-практичних проектах, кадрову, економічну, звітну документацію, іншу цінну правову інформацію та дані науково-статистичного характеру, які мають цінність для наукової роботи.

Результатом ІД різних бібліотечних установ є бібліотечні веб-сайти, які відображають напрями роботи, пов'язані: з виробництвом, впорядкуванням знання; створенням специфічних інтелектуальних продуктів; розробкою мережеских стратегій пошуку; структуруванням, класифікацією, використанням і організацією доступу до електронних ІР, формуванням інформаційної культури науковців-правознавців [334]. Інформаційна бібліотечна мережа має важливе значення для ІЗ потреб науковців-правознавців. Так, на сайті Національної юридичної бібліотеки України надаються різнопланові галузеві електронні ресурси: БД законодавчих актів,

повні тексти та реферати статей правового спрямування, електронні версії авторефератів дисертацій, інформаційно-аналітичні бюлетені, ЕК, Інтернет-путівники тощо. У правничих бібліотеках науково-освітніх закладів України також активно формуються інформаційні портали, створюються власні електронні ІР: ЕК, БД, банки знань проблемного спрямування, репозитарії, електронні наукові архіви, комунікаційні навігатори, що розширюють можливості отримання науковцями правової інформації.

ІР, що створюються різними ІК структурами, інформаційними центрами та бібліотеками, відбивають реальний стан і рівень продуктивності галузі, ступінь інтегрованості в інформаційно-комунікаційну систему суспільства. Оскільки ІР є базовим компонентом системи ІЗ потреб суспільства, складають об'єкт інформаційної діяльності інфраструктур, то поєднання традиційних і електронних каналів, використання рівною мірою книжок, байтів, мультимедіа робить систему ІЗ наукової діяльності складнішою, спрямованішою, персоніфікованішою та змінює ставлення до засобів і форм одержання інформації, отримання фахових знань користувачів ІР. Зокрема, участь науковців у відеоконференц-зв'язку в арбітражному процесі забезпечує сучасні інформаційно-комунікаційні технології розвитку науки і юридичної практики, відкритість, прозорість, доступність правової інформації у судах [4; 182]. У системі ІР з права вивчення їх електронної складової, аналіз використання науковцями різноманітних національних та зарубіжних БД і БЗ сприяє більш глибокому розумінню інформаційних запитів, підвищує рівень ресурсного забезпечення потреб правової науки (табл. 2.6).

Дані, наведені у таблиці 2.6, свідчать про те, що найбільшим попитом серед українських науковців, які здійснюють дослідження у сфері права, користуються національні електронні ІР правових систем і БД («Право», «Кодекс», «НАУ», «Юрист-Плюс», «Мега-НАУ») та інтегровані в єдину апаратно-програмну платформу Верховної Ради України БД «Законодавство України», «Законодавство АР Крим», «Київське регіональне законодавство», «Термінологія законодавства», «Електронна енциклопедія законодавства», «Еталонна база даних нормативно-правових актів України» тощо. Виявлено, що найзапитованішими є ЕР бібліотечних установ, зокрема, ХДНБ ім. В. Г. Короленка, НБУ ім. В. І. Вернадського, НПБУ, наукової бібліотеки ХНУ ім. В. Н. Каразіна, наукової бібліотеки НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого» тощо. Серед ІР з права, до яких найчастіше звертаються науковці у своїх дослідженнях, це – БД: «Безпека дітей в Інтернеті», «Право та ЗМІ»; сайти політичних партій, чисельні Інтернет-ресурси: liga.net, correspondent.net, Pravda.com.ua, kommersant.ua, delo.ua тощо.

Таблиця 2.2

Використання інформаційних ресурсів науковцями у сфері права

Національні БД		Зарубіжні БД	
Назва ресурсу	% використання	Назва ресурсу	% використання
Верховна Рада	30,4	ЮНЕСКО	7,2

Правові БД та системи	33,3	SCOPUS	5,8
БД органів державної влади та самоврядування	8,7	Web of Science	13,0
БД судових органів	10,1	IP Правових центрів	8,7
БД бібліотек	14,5	IP зарубіжних видавництв	18,8
IP правових порталів	8,7	Lexis-Nexis	5,8
Стандарти	7,2	БД Євросуда	10,1
IP професійних асоціацій	15,9	БД зарубіжних бібліотек	11,6
IP центрів правової інформації	4,3	Російські правові БД	5,8

Провідну роль в системі правових IP відіграють аналітичні добірки, зокрема, служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУ ім. В. І. Вернадського. Наприклад: «Резонанс», «Криза в суспільних вимірах», «Україна: події, факти, коментарі», «Проблеми зайнятості населення», «Шляхи реформування української науки» тощо.

У правничій сфері України активізується процес створення спеціальних електронних IP, які активно впроваджуються в інформаційно-науковий простір ВНЗ, бібліотек, НДІ та інших інформаційних структур, а саме БД «Законодавство» з повними професійними банками даних «Законодавство України», «Термінологія законодавства України», «Законопроекти», «Київ», «Крим», «Судова практика», тезаурус ЄС «EUROVOC», БД Ліга-Закон, «Наукові роботи з проблем держави і права», «Правоохоронні органи та експертні установи», електронні версії журналу «Правова інформатика» та наукові публікації у сфері права, проблемно-орієнтовані БЗ, електронні каталоги (ЕК) та БД за юридичним спрямуванням [103].

IP центрів правової інформації та інформаційних центрів – невід’ємна складова ресурсного потенціалу в ІЗ сфер суспільства [62]. Так, активно працює над формуванням різнопланових IP Центр Наукової Парламентської бібліотеки України, діяльність якого значно розширює можливості вільного доступу споживачів до інформаційних фондів правового характеру, величезних масивів друкованих документів: законодавчих актів, монографій українських та зарубіжних авторів, наукових коментарів, довідково-енциклопедичних, науково-популярних видань, журналів і газет. Крім друкованих фондів, до послуг користувачів у Центрі електронні IP правової тематики, зокрема, правові БД: Ліга-Закон, Законодавство України, довідник із законодавства України «Дінай: Професіонал» тощо. Проте доступ до більшості популярних правових ресурсів провідних світових видавництв пропонується, на жаль, тільки під час безкоштовних тріал-доступів.

Система правових IP в електронній складовій соціально-комунікаційного простору науки постійно ускладнюється за рахунок появи нових інформаційно-пошукових можливостей, IT та веб-порталів науково-інформаційних установ, на яких розміщується: БД з текстами законів,

нормативно-правових актів, що часто доповнюються коментарями фахівців; on-line консультаціями юристів; проектами законодавчих документів. Це дає можливість для розширення наукової комунікації, обговорення проектів, своєчасного висловлення зауважень фахівців до законопроектів, підвищує рівень правової культури та правової обізнаності населення. Для швидкого та точного орієнтування у середовищі інтернет-ресурсів на веб-сайтах інформаційно-комунікаційних систем використовуються різні метадані: навігатори, путівники, переліки інформаційно-правових ресурсів (Додаток Б).

У науковій комунікації на тлі розвитку ІТ у сфері права та інформаційної діяльності зростає також значення електронних каналів у процесі документообміну електронною поштою; поширюється залучення різних словників, перекладачів, зокрема, мов, що рідко вживаються, галузевих тезаурусів; створюються умови для проведення on-line-консультацій спеціалістів різних сфер права; розвиваються засоби й форми передачі тематичної інформації як між окремими установами, так і безпосередньо між правоохоронним органом й обвинуваченим, адвокатом, експертом тощо; використовуються можливості електронних комунікацій при проведенні оперативно-розшукових та окремих слідчих дій. Підтвердженням зазначеного є певні результати моніторингу щодо використання електронних комунікацій слідчими прокуратури і МВС України [297]. Більшість респондентів (58%) вказали на застосування в своїй науковій діяльності сучасних ІТ, банків статистик, інформаційно-пошукових систем, інформаційних БД законодавства, різноманітних електронних довідників тощо [297].

За активних процесів формування і використання ІР, електронних документованих масивів одним із гостріших питань у науковому середовищі залишається проблема правового режиму відкритості правової інформації. Нові сервіси для вчених включають створення репозитаріїв відкритого доступу (ВД). Учені, наука і суспільство виграють завдяки більшій “помітності” публікацій, що ними заархівовано у ВД. Цитування наукових праць, що розміщені в репозитаріях, збільшується у різних галузях науки на 36-200%, тому наука рухається швидше і ефективніше [98; 106; 170]. У ВД існує можливість для науковців поширювати свої результати, знайомитися з науково-практичними здобутками своїх колег зі всього світу. Прихильниками ВД до науково значущої інформації як систематизованого знання є також фахівці бібліотечної сфери, наукові співтовариства, окремі міжнародні організації.

Тенденції організації оперативної передачі інформації, вільного доступу до різноманітних видів правових електронних ресурсів набули значного поширення в різних країнах світу (Asia (AsianLII), Australasia (AustLII), British and Irish Legal Information Institute (BAILII), Canada (CanLII), Common Law (CommonLII), Cyprus (CyLaw), Droit Francophone, Germany (Juristisches Internetprojekt Saarbrücken), Global Legal Information Network, Hong Kong

(HKLII), Ireland (IrLII), Italy (ITTIG), JuriBurkina, JuriNiger, Kenya (KenyaLaw), University of Montreal (LexUM), New Zealand (NZLII), Pacific Islands (PacLII), Philippines (LawPhil), Southern Africa (SAFLII), UK Territories & Dependencies, USA (Cornell), World Legal Information Institute) [109; 196; 263; 295; 300; 301; 303; 309; 349; 352; 380].

Провідну роль в ІЗ правової науки сучасними зарубіжними ІР відіграє організація вільного доступу до британських та ірландських матеріалів BAILII з прецедентного права, законодавства Європейського Союзу в семи країнах. У 2007 р. BAILII разом із Practical Law Company включала 76 баз даних, вона містить близько 11 гігабайтів правових документів [380]. Авторитетне російське видання PC WEEK наводить дані, згідно з яким 99,6% бібліотек США підключені до Інтернету, 98,9% з них надають безкоштовний доступ до Всесвітньої електронної мережі, забезпечуючи користувачам свободу участі в культурних комунікаціях і науковому прогресі [363]. Така політика інформаційної відкритості зумовлює виникнення у дослідника органічного для нього стану свободи вибору, ставить у ситуацію використання безлічі альтернативних комунікаційних засобів і форм. Доступність може обмежуватися лише інтересами національної безпеки, захистом конфіденційності та недоторканності, правами інтелектуальної власності та ексклюзивними правами, що діють упродовж обмеженого часу.

Ідею ВД підтримують провідні міжнародні наукові співтовариства, видавці, бібліотечні фахівці, зокрема, такі як SLA, IFLA, CILIP, SPARC, LIBER. У глобальній мережі відбувається створення міжнародного центру, який володіє інформацією світового значення, зокрема, рішеннями міжнародних судів; «інкубатором» з колекціями національних БД; інтегратором. Організація ВД до центру дозволила ще у 2006 р. проводити пошук через 439 юридичних БД 55 країн світу [305], у 2007 р. – через 686 БД 86 країн та більш ніж 17 000 веб-сайтів. Ці ІР відрізняються багатомовністю контенту, зручною і гнучкою платформою, збільшують можливості для системних глобальних наукових досліджень у сфері права [351; 354].

Серед зарубіжних ІР найпопулярнішими є інформаційні ресурси зарубіжних видавництв, наприклад, СПАРК, Oxford Journals, Law Journals, Cambridge Journals Online, Sage Journals Online. Кращими професійними БД визнані американські системи Lexis Nexis і WesLaw, які включають значний масив юридичної інформації з різних країн світу, закони, судову практику, повні тексти наукових статей у сфері права. Також підвищеним попитом користуються електронні ресурси Британської бібліотеки та Російської державної бібліотеки [239].

Університетські бібліотеки України також заявили про підтримку ВД до знань через створення університетських репозитаріїв – електронних архівів, підключившись до проекту Elibukr «Електронна бібліотека України» [393].

Отже, система створення ЕР та ВД перебуває в стані активного розвитку, зокрема, її електронна складова, яка, безумовно, сприяє

розширенню кола учасників наукового інформаційного обміну. Лише в українському сегменті Інтернету на сьогоднішній день існують сотні сайтів, систем, БД тощо. Разом із банками даних національного та регіонального значення, веб-сайтами інформаційно-комунікаційних структур, правових центрів, бібліотек науково-освітніх установ набувають поширення юридичні портали. Зокрема, інформаційний портал молодих учених Чувашії ставить за мету формування професійних ціннісних орієнтирів, надає відомості та повну актуальну інформацію про діяльність молодих учених, фахівців, популяризує їх інноваційні результати досліджень [203]. Інформаційні портали створюються у багатьох вищих навчальних закладах як комплексні електронні ресурси, що об'єднують інформацію для науки і освіти. Проте, на жаль, правові портали в Україні ще не надають тих необхідних обсягів структурованої правової інформації, не стали поки що маркетинговими інструментами наукових зв'язків та дистанційного фахового спілкування науковців у соціальних мережах. IP для проблем науки права, що представлені в інформаційних порталах, мають розгалужений характер, відсутня системна організація, концентрація. Це потребує вирішення проблеми інтеграції та об'єднання IP як основного процесу інформаційно-ресурсної консолідації.

Глобальний правовий простір має більш структурований вигляд, на відміну від розгалуженості БД, правових електронних інформаційних ресурсів (EIP) в Україні. На міжнародному рівні створені і функціонують потужні правові портали, в яких представлені міжнародні правові системи та пошукові каталоги, ЕК всесвітнього законодавства, зібрані Конституції усіх країн світу, новини науки, теми перспективних напрямів наукових досліджень, вагомі результати наукової діяльності у сфері права; міжнародні організації, що опікуються різними проблемами права (Додаток Д); предметно-орієнтовані БД; веб-сайти правничих бібліотек, які репрезентують EIP; національні правові портали (Додаток Д), які створено у більшості країн далекого і близького зарубіжжя. Вони дають змогу вченим проаналізувати значні обсяги наукової профільної літератури, з'ясувати розробленість актуальних проблем з правознавства у світовій науці тощо.

Характерною особливістю створення національних EP є державна підтримка, проектна діяльність, фінансові заохочення, інвестиції. На засадах такої інтегративно-консолідаційної політики розвивається правовий портал Республіки Білорусь як державна система правової інформації та прийняття консолідованих рішень на основі процесів збирання, обліку, систематизації та поширення правової інформації, що охоплює весь спектр суспільних відносин [212]. Внесок Німецького наукового фонду DFG у формування цифрової інноваційної інфраструктури наукової інформації склав у 2012 році 2,5 млрд. євро [106]. Активно розвиваються інформаційні служби, системи і БД права Європейського Союзу, що працюють під патронатом Московської державної юридичної академії імені О. Є. Кутафіна, кафедри права Європейського Союзу, Центра права Європейського Союзу [119].

Національна українська система ЕІР, що створюється у сфері права, має перспективний напрям і всі характеристики, притаманні електронним ресурсам. Наприклад, якщо застосувати ознаки електронних ІР, що визначені Г. В. Шемаєвою для оцінки ЕІР науки права, то можна стверджувати, що вони складають комплекс взаємопов'язаних між собою засобів, форм і каналів електронної комунікації відповідно до таких характеристик: 1 – структурні властивості електронних ресурсів (типи, формати подання інформації, місце розміщення, зв'язки, обмеження цілісності, управління доступом); 2 – семантичні властивості (зміст, відомості про генезис, контекст застосування, класифікаційні системи ресурсів тощо) [334]. Одночасно ЕІР включають активну і конверсивну частини, у яких: до першої віднесено поточні активи науки, тобто матеріалізовані в електронній формі наукові видання, електронні журнали, звіти науково-дослідницьких робіт (НДР), дисертації, що відображаються в БД, репозитаріях, електронних бібліотеках, а також форми сучасної взаємодії (дискусійні групи, форуми, телеконференції тощо); до другої – конвертовану інформацією, що генерується виключно в традиційній формі [334].

Використовуючи вищеназвані ознаки ЕІР, слід констатувати, що електронна складова ІР правового спрямування включає: суто дослідницькі (наукові матеріали, статистичні дані, звіти НДР, програмні системи тощо); організаційно-інтелектуальні (портали, репозитарії, електронні архівні фонди, віртуальні лабораторії, наукові співтовариства, науково-практичні школи та ін.); комунікаційні (електронна пошта, форуми, телеконференції, інформаційні блоги та інші форми і засоби взаємодії в електронному середовищі); інформаційно-бібліографічні та повнотекстові (БД та БЗ бібліотек, архівів, музеїв, видавництв, центрів правової інформації тощо); довідкові (енциклопедії, словники, довідники, галузеві тезауруси тощо) [334].

Експонентне зростання інфоресурсів у світі принципово змінює роль наукової інформації як теоретичної основи для практики правового регулювання сфер державного будівництва, інновацій у нормотворчій, законодавчій діяльності тощо. Тому подальший розвиток ЕІР розширюватиме і поглиблюватиме сферу багатозначного образного наукового контексту його відмінності від логічних моделей однозначного контексту.

У системному формуванні ІР слід враховувати особливості системи права; специфічні характеристики наукової діяльності у правничій сфері; індивідуальні здібності та особливості НД науковців-правознавців; складність і багатозначність їх особистих і групових відносин; багатомовність змісту правової інформації в ресурсах Інтернету; значення ролі інформаційних структур, бібліотечних установ, центрів правової інформації у напрямі розвитку ресурсно-інформаційного потенціалу науки права.

На рівні розуміння загальних проблем формування ефективної системи ІР як базового інтелектуального компоненту ІЗ правової науки слід подолати:

слабкі зв'язки між різними ІР сфери права в інфосередовищі; відсутність бібліометрії та наукометрії правового ресурсу; недостатнє представлення ІР галузі права у міжнародних реферативних БД (Scopus); низький рівень інтелектуалізації ІР сфери; розгалуженість ІР науки права; невпорядкованість масивів НПД; обмежений доступ до спеціальної інформації правової тематики та її використання.

Крім того, певна ізолюваність ІС та БД з права нашої країни затримує її інтеграцію в світовий інформаційний простір, а також входить у протиріччя з наявним мотиваційним рівнем ІІ правознавців. У зв'язку з цим у техніко-технологічному та організаційному аспектах слід акцентувати на стратегічних засобах опрацювання неструктурованих, розпорошених масивів ресурсів галузі права. Вирішення проблем сумісності в управлінні (management) є ключовим, щоб гарантувати доступність і можливість використання масивів даних правової інформації, електронних ресурсів, електронних каталогів, БД, БЗ та інтеграцію ІР у простір правової науки [104]. Отже, основні процеси системного управління ІР у правовій науці стосуються, на наш погляд, наступного: 1) системного управління документами з права (document management), що забезпечуватиме контроль за процесами створення, редагування, публікації й їх архівування; 2) системного управління веб-контентом (web-content management), що сприятиме виявленню спеціалізованих знань, дозволить персоналізувати контент для окремого споживача інформації; 3) системного управління електронними архівами (record management), що надасть змогу опрацьовувати наукові архіви форумів, наукових дискусій, обговорень, законопроектів, інноваційних ідей тощо; 4) управління цифровими правами (digital rights management) створюватиме умови для безпечного поширення правової інформації та фахових знань, їх захисту, правового доступу, розповсюдження інформаційних даних, копіювання тощо; 5) співробітництва, яке має на меті вдосконалення комунікацій користувачів у межах єдиного наукового простору ІР права [243].

Зазначене не вирішує всіх проблем формування адекватної системи ІР із правознавства, подальшого вивчення потребують інтеграційні процеси у системі правової інформації та ІР як базового інтелектуального компонента в ІЗПН.

§ 2. Інтеграційні процеси в системі інформаційних ресурсів із проблем права

Уявлення про систему ІР як цілісну структуру, інтелектуалізовану мережу стає підґрунтям для модернізації цих процесів у ІЗ потреб правової науки, визначення стратегічного напрямку розвитку інтеграційних процесів у системі ІР галузі. Як важлива складова КП права цілісна система ІР забезпечує нові інформаційно-контентуальні умови для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, розвитку творчої активності, соціалізації кожного вченого, наукового колективу, установи. Нами вже наголошувалося, що система ІР як складова комунікаційного простору права та надає ефективні інструменти для проведення досліджень, сприяє комунікаційній активності та соціалізації кожного вченого, колективу, установи. Таким чином, комплекс ІР із права це основа системи ІЗ науковців, усіх здобутків правових наук, що документалізуються в книжково-документних ресурсах, актуалізуються в інформаційних та когнітивних системах, і забезпечує дослідникові безліч можливостей для розвитку власних фахових знань.

Наукові заклади права та ІК структури відіграють роль генераторів інфопотоків соціально-професійної інформації, що має тенденцію до постійного оновлення, систематизації та впорядкування за галузевою ознакою. Саме тому науковим ІС дистанційної взаємодії, розподіленим бібліотечним е-фондам, електронним сховищам і БД у віртуалізованому електронному просторі відводиться роль інтеграторів і комунікаторів у системі ІЗ потреб науки ресурсами [317; 334]. На рівні інтеграційно-трансформаційних процесів створення ІР галузі та формування ефективної системи ЕР правової науки і юридичної практики має відповідати різноманітності видів, форм, інноваційності та креативності організаційних і технологічних рішень, ефективним способам і напрямам наукової комунікації. Водночас неоднорідність представлення правової інформації, розпорошеність ІР серед різних установ, ІК структур, їх слабка кооперованість у питаннях єдиної мережі ІР галузі ускладнюють доступ до ресурсів, негативно впливають на рівень інтеграції здобутків національної і зарубіжної правової науки в глобальний КП. Оцінка стану ІР з точки зору їх повноти, релевантності і доступності для вчених підтверджує не повну відповідність існуючої системи ІР ІІ науковців-правознавців. Тому сучасні теоретики права, юристи, практики інформаційно-комунікаційних структур наголошують на необхідності законодавчого об'єднання чисельних інформаційні програм і проектів у єдину Державну програму правової інформатизації України, щоб консолідувати і спрямувати дії на створення, розвиток та інтеграцію інформаційних систем, мереж, ресурсів та ІТ, науково-технічного потенціалу, також забезпечити державну підтримку ІД, яка має загальносуспільне значення [4; 10].

Крім того, в інформаційно-комунікаційному аспекті процес інтеграції ІР залежить від швидкої трансформації правової системи та ІД, розвитку відносин у науковому співтоваристві. Під впливом глобалізації та інформатизації, стану КП права, ІТ прогресу створення ефективної системи ІР, адаптованої до потреб правової науки, носитиме випереджальний характер. Це має проявлятися у: формуванні інформаційно-комунікаційного технологічного базису; використанні передових технологій обробки правової інформації та сукупності правових даних; створенні, представленні та доступі до інфо потоків в електронному вигляді; встановленні контактів і взаємообміну науково важливими інформацією та ІР на міжнародному, національному, регіональному, місцевому рівнях; наданні можливостей для ефективного ресурсообміну в науці на міжорганізаційному, міжгруповому, міжособистому рівнях; урізноманітненні форм науково-практичної взаємодії на основі організаційно-структурних, функціональних, інтегрованих об'єднань і систем; інтеграції різних науково-практичних правничих шкіл; становленні мережевого характеру функціонування ІК структур; кооперації і координації ІР правового спрямування тощо [238]. Нині для об'єднання наукових даних та їх довгострокового зберігання разом із традиційними поширюються цифрові засоби упорядкування даних [104]. У цьому напрямі Центра бібліотечні системи, архівні установи, репозитарії відіграють ключову роль. В Європі, наприклад, електронна система забезпечує доступ до інформації, що зберігається європейськими бібліотеками, архівами, музеями й аудіовізуальними архівами через Digital Libraries Initiative (Ініціативу цифрових бібліотек) щодо створення Європейської цифрової бібліотеки the European Library (TEL) [104].

Найбільші бібліотеки Північної Америки та Європейського континенту вже прийшли до висновку, що фонди бібліотеки не можна приховувати, а навпаки – необхідно надавати вільний доступ (безкоштовний або умовно платний) до їх електронних копій через мережу Інтернет для розширення світогляду молоді, підтримки досліджень науковців. У жовтні 2011 р. між двома найбільшими цифровими бібліотечними мережами світу World Digital Library і Europeana було досягнуто угоди про взаємодію з метою надання вільного доступу до більшої частини світової культурної спадщини. Об'єднані БД міститимуть мільйони книг, газет, рукописів, зображень, аудіо- і відеозаписів та інших матеріалів різних форматів. У межах програми ІФЛА доступу до європейської цифрової спадщини формуються галузеві тематичні repository libraries. Російський проект “Національна електронна бібліотека” призначений для розкриття, збереження і надання доступу користувачам до електронної спадщини науки і освіти та інформаційних ресурсів. У межах підпрограми «Книжкові пам'ятки Російської Федерації» Національної програми збереження бібліотечних фондів Росії створюється єдиний банк даних книжкових пам'яток [107; 108]. Понад десять років розвивається латвійський проект архівів, бібліотек і музеїв щодо створення єдиної мережі ІР для науки, культури та освіти [109].

Нові інформаційні умови КП, що створюються ІК структурами, сприяють поширенню нових фахових знань; допомагають встановлювати комунікаційні зв'язки з науковцями, правниками, видавцями, адміністрацією, музеями, архівами на засадах спільних інформаційних стратегій. Консолідація полягає у процесах виокремлення, обробки і об'єднання в ЄР необхідних науковцям даних зі слідчих та інших правових протоколів, листів, наказів, розпоряджень, приписів, архівних документів, оперативних таблиць, судових рішень, наукових звітів і публікацій [32]. Отже, інтеграція ІР правових БД і систем стає чинником оперативнішого та досконалішого використання ресурсів науковцями та підвищує рівень ІЗ права.

У наукових комунікаціях і юридичних практиках використовуються різні інформаційно-технологічні моделі, що об'єднують ІР. У російській інтеграційній моделі системи ІЗ сучасних форм наукових досліджень, наприклад у академічному НДІ поєднуються системний апарат пошуку правової інформації з повнотекстовими БД та БЗ [327]. Структура такої моделі містить спеціальні блоки, які включають: російське федеральне законодавство; регіональне законодавство; міжнародне право; судову та арбітражну практику; інформаційні модулі з окремих галузей права; проекти законів; довідкові ІПС, зокрема, «Гарант», «Кодекс», «Консультант Плюс», «ЮСІС». Модель вирізняється наявністю комфортності, можливістю замовлення пошуку рідкісних вузькоспеціальних документів, додатковими послугами, вона сприяє інтеграції в об'єднаному ресурсі різної за видами правової інформації, БД та БЗ. Український учений у сфері правової інформатики А. В. Мінченко надає концепцію інформатизації, рекомендує запровадити українську інформаційну модель, у якій також інтегрують різні правові інфопотоки, вузли, інтегровані системи прийняття управлінських рішень у правоохоронній діяльності [205]. На думку автора, концептуальне проектування має забезпечити як поточні, так і майбутні галузеві потреби правоохоронних установ у якісній інформації і надасть ефективність та багатofакторність алгоритмічного обслуговування правоохоронних органів [205]. Інформаційна модель характеризується також динамічністю, інтелектуалізацією, специфічністю та побудована на консолідаційних засадах комплексної процедури упорядкування, систематизації інфоресурсів та об'єктів різної природи у єдину мережу.

Процеси системної інформатизації відбуваються і у країнах СНД. Наприклад, програма “Electronic Belarus” і правовий портал Республіки розвиваються як державна система правової інформації, у т.ч. ретроспективної [212; 263]. Так само портал «Національна електронна бібліотека Республіки Татарстан» формується як єдине вікно доступу до інформаційних ресурсів держави російською, татарською, англійською мовами тощо [248].

В Україні вже декілька років діє інноваційний проект ElibUkr «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах», який передбачає кооперацію вузівських та академічних бібліотек, інших

організацій у передплаті ліцензованих інформаційних продуктів (Е-журналів, Е-книг, БД), що забезпечує доступ користувачів до електронної інформації і ресурсів через мультиуніверситетські архіви ElibUkrOA [83; 293]. Вітчизняна Державна цільова національно-культурна програма створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» спрямовується на введення в науковий обіг унікальних документів, що мають історичну і культурну цінність не тільки для України, а й для світової спільноти. Важливою подією стало приєднання України до практичної реалізації проекту «Світова цифрова бібліотека».

Отже, чинником ефективної інтеграції ІР стає консолідація, суть якої полягає в органічному поєднанні усіх правових ІР, їх взаємопроникненні і взаємозбагаченні на міжвідомчій основі, взаємному розширенні функцій та сфери дії усіх структурних елементів інформаційної системи [334]. Можна стверджувати, що це відповідає теорії соціальних комунікацій та синергетичному підходу до формування ІР: з одного боку, система ресурсів характеризується інваріантністю, універсальністю, взаємопов'язаністю, єдністю, а з іншого – тяжіє до взаємоадаптованих змін, різноманітності, інтеграційності, координованості, інтелектуалізації системи ІР [205; 254]. Оскільки під ефективною системою ІР із правознавства ми розуміємо єдину інформаційну мережу, вона має відповідати вимогам організованої сукупності джерел інформації різних галузей права, координації ІД структур, забезпечувати ІП науковців комплексом сучасних інформаційних послуг та сервісів. За великим рахунком, інтеграція ІР має забезпечити найвищий рівень повноти, оперативності інформаційного обслуговування усіх категорій користувачів, що здійснюють дослідження у праві, через представлення у мережі об'єднаних (консолідованих) ІР і ефективних засобів пошуку з використанням сучасних ІТТ для вирішення науково-освітнянських, соціальних, культурних, ділових та інших завдань науки.

Ефективними інструментами реалізації завдань інтеграції та консолідації мережевих ресурсів традиційно виступають різні галузеві об'єднання: корпорації бібліотек України, корпорації користувачів інформаційних систем, Асоціації юристів, криміналістів, кримінологів, юридичних ВНЗ та ін. [253]. Створення розподілених ІР, формування зведених ЕК правничої тематики, організація інформаційних порталів, якісних пошукових модулів дозволяє організувати процес нарощування всіх необхідних функцій у межах єдиного стратегічного рішення [281]. ІД названих об'єднань та інші сучасні технології координації розвиваються у напрямі інтеграції ІР, права та інформатики. Наприклад, авторський колектив українських учених виконує наукові дослідження, здійснює розробку новітніх технологій для консолідації різноманітної за змістом і структурою правової інформації в інтегральний простір правових знань. Програмний комплекс «JURONT» (юридична онтологія), розроблений групою викладачів-правознавців НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», становить орієнтовану на знання інформаційну правову систему з елементами автоматизованої

обробки, впорядкування правової інформації [122]. Крім того, у процесі дослідження сучасних проблем інформатизації криміналістичної діяльності вченими була запропонована і реалізована ідеологія побудови багатофункціональних інформаційно-аналітичних колекторів (БД), які поєднують у собі одночасно текстову і мультимедійну інформацію [122].

Одним із напрямів консолідації, що ґрунтується на інтеграції ІР сфери права, є створення навігаторів, путівників, довідників інформаційно-правових ресурсів, представлених в Інтернет-просторі. До таких інтерактивних засобів слід віднести сайти: органів державної влади України; міністерств; державних комітетів; центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом; органів судової влади; інформаційно-правових ресурсів інших установ та організацій; блоги зарубіжних правових бібліотек і бібліотечних асоціацій; сайти ВНЗ України, Росії та інших країн; перелік правових електронних періодичних видань України; електронні енциклопедії, довідники, словники; архівних установ України та зарубіжних країн; сайтів Інтернет-проектів тощо (Додаток Б). Взагалі, інформація, що розміщена на вищезазначених сайтах, підтверджує той факт, що інтеграційними процесами охоплені: загальні та спеціальні правові ІР; ресурси наукових архівів, музеїв, видавництв, центрів правової інформації на віртуальному рівні; в електронному середовищі інтегрують ресурси системи органів державної влади та місцевого самоврядування, судової влади, правоохоронних органів, що сприяє впровадженню, підтримці та використанню величезних об'ємів правової інформації, доступних в електронній формі [334].

Динамічна інтеграція усіх правових ІР слугуватиме основою для: підвищення адаптивних властивостей спільного інформаційного середовища розвитку науки і ефективного функціонування юридичної практики; забезпечення нового класу суспільних інфокомунікаційних відносин; посилення механізмів безпеки ІР; економічнішого та ефективнішого їх розвитку і використання; вирішення проблем ідентифікації мережевих ІР як об'єкта права чи різновиду БД; аналізу на основі повторного використання існуючих інформаційно-аналітичних застосувань та інноваційних розробок; прискорення інформатизації правової сфери і правозабезпечення інформатизації [19; 33; 85; 86].

Усвідомленню всіма суб'єктами інфокомунікативної та наукової діяльності необхідності переходу на якісно новий і більш високий рівень організації науково-освітнього середовища ІР права є вагомим аргументом для інновацій у роботі ІК структур, центрів правової інформації, бібліотечних установ, їх активної участі в програмах, національних та міжнародних проектах. У плані інтеграційних процесів ІР з проблем права участь Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» у проектах «Інноваційна модель віртуального навчального середовища (ВІНС)» та «Семантичний інформаційно-освітній портал СІОП» [121; 277] свідчить про ґрунтовний, консолідований підхід до

формування інноваційного науково-освітнього простору університету. Дані науково-практичної розробки відображають загальні стратегічні, техніко-технологічні, дидактичні основи комплексної реалізації програм мультимодального забезпечення інноваційного розвитку вузу. Передбачено використання уніфікованих та ідентифікованих, консолідованих ІР, метаданих, корпоративних сегментів, семантичних веб-сервісів, орієнтованих на модернізацію науково-освітньої діяльності, інтеграцію у світовий інформаційно-комунікаційний простір [121; 227].

За інноваційною моделлю бібліотечно-інформаційний портал як об'єднаний ресурс представляє структуровану інтерактивну форму інформаційно-комунікаційної архітектури наукової бібліотеки університету, яка визначає пріоритети у формуванні електронного ресурсного середовища, ландшафтну, документно-когнітивну, інформаційну єдність освітнього поля університету; має оригінальну наукову, технологічну та структурно-функціональну основу; об'єднує автоматизований бібліотечний комплекс, електронні бази наукових і навчальних видань ЕК, повнотекстові електронні бази нормативно-правових документів, проблемно-орієнтовані БЗ, віртуальну бібліотеку, електронний архів-репозитарій праць учених вузу, е-колекції рідкісних книг, відкритий доступ до наукової інформації харківської правової школи тощо [121; 227].

Інтеграційні процеси ІР пов'язані з адаптацією правових ІС, ЕР до КП наукової, освітньої взаємодії та консультативної правової допомоги, що здійснюють студенти-юристи, викладачі, практики через розвиток «юридичних клінік». Вони діють як інтерактивні правові консультативні пункти, надають доступ різним соціальним групам суспільства до правових ресурсів, БЗ, банків даних нормативно-правових актів. Консультативна діяльність «юридичних клінік» сприяє правовому вихованню, правосвідомості та правової обізнаності населення в питаннях адміністративного, конституційного, цивільного, трудового, сімейного, екологічного, процесуального права тощо.

Проблеми інтеграції ІР вирішуються завдяки розвитку наукового співробітництва у світовому просторі правових комунікацій. Загальнодержавні системи правової інформації найпопулярніші і мають багатий досвід в Білорусі, Кореї, Австрії, Італії, Естонії, Литві. Вони зазвичай базуються на результатах фундаментальних наукових досліджень, здобутках наукових шкіл тощо. Створюється загальноросійська мережа публічних центрів правової інформації на основі координації діяльності загальнодоступних бібліотек; формується Національний правовий Інтернет-портал Республіки Білорусь та затверджено єдиний правовий класифікатор як атрактор у системі науки [4; 139; 263]. Литовський досвід стосується створення інтегрального порталу, який побудовано на встановленні тісніших комунікаційних зв'язків між архівами, бібліотеками, музеями. У межах проекту «Створення віртуальної бібліотеки інформаційної системи» формується БД оцифрованих об'єктів культурної спадщини – манускриптів,

газет, старовинних книжок, метрик, щоденників, цінних матеріалів; ведуться роботи щодо представлення у віртуальному просторі цінних музейних експонатів і матеріалів археологічних досліджень через формування трьохмірних об'єктів [109].

Реалізація спільних інформаційних проектів забезпечує інтеграцію IP у комунікаційний Internet-простір, сприяє професійним та науковим контактам. Поширюється створення інтеграційних порталів завдяки співробітництву різних установ. На переконання багатьох фахівців, зокрема, А. С. Дерев'янка та М. Н. Солощука, портал стає технологією і засобом консолідації інформації, центром системного ІЗ потреб суспільства, сприяє багатомірному, детальному аналізу за обраними критеріями, виявленню явних і неявних зв'язків і взаємозв'язків [79].

Важливим кроком у напрямі розвитку національної юридичної науки, гуманітарної сфери в цілому та інтеграції IP стало прийняття ряду Законів України та схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми впровадження і застосування грид-технологій на 2009–2013 рр. [153; 265; 266]. Головні завдання програми спрямовуються на розвиток міжнародного наукового співробітництва, інтеграції українських учених у світову наукову громадськість, їх участь у використанні наукових БД, проведенні відеоконференцій, відеосемінарів тощо [124]. Грид концентрується на забезпеченні семантичного об'єднання IP, БД, БЗ (GRID-інфраструктура для наукових досліджень в Європі EGEE) та OSG (відкритий науковий GRID) у США. Грид розвивається колективно науковою громадою і спрямовується на задоволення потреб в інтересах розвитку науки [104]. Національна GRID-інфраструктура має забезпечити спільне використання і спрощений доступ до IP (процесів пам'яті, архівних даних, тощо). Передбачається інтеграція національної GRID-інфраструктури в європейську з метою поширення в Україні проекту (Enabling Grids for E-science), що створюється зусиллями 200 організацій із 30 європейських країн, а також кооперації з GRID-інфраструктурами багатьох країн світу (США, Японії, Південної Кореї) [104]. Упровадження програмних засад GRID-технології в Україні дозволить створювати провідним університетам віртуальні наукові й навчальні лабораторії для більш глибоко знайомства світової громадськості як із науковими матеріалами і документами, що зберігаються в українських інформаційних фондах музеїв, архівів, так і з IP територіально розподілених електронних бібліотек, включених до іноземних наукових і загальноосвітніх комп'ютерних БД із права [104].

Позитивним є досвід інтеграції IP у сфері права російської інформаційної системи СОЦІОНЕТ, яка будується на принципах політематичного об'єднання ресурсів та технології відкритих архівів [110]. У системі зібрані в єдину БД майже всі стандартизовані, структуровані описи наукових електронних публікацій, інших IP із суспільних наук; самоархівовані дослідниками власні наукові розробки з розміщенням їх в інтегрованій пошуковій системі; поєднані IP правової сфери з суміжними

науковими дисциплінами – економікою, соціологією, демографією, політологією, історією, філософією). Інформаційній системі властиві високий рівень гарантованого інформування користувачів про нові надходження до ІС за допомогою спеціального робота; єдина платформа (галузевий стандарт) створення наукових ІР, опису колекцій електронних публікацій і формування мережевих моделей проведення досліджень [110; 172].

Вищезазначені процеси свідчать, що в сучасних умовах відбувається активна інтеграція документів, інформаційних БД та БЗ, а ядром нової форми соціальної комунікації в науці стає не просто інформація, а «мережева логіка» базисної структури, яка формує нове знання [100–102; 105; 156; 163]. Наукова громадськість орієнтується нині на нові потужні інтелектуальні БД, наприклад, потокові, у вигляді веб-сервісів, що полегшують фіксацію, організацію, інтелектуальний аналіз, візуалізацію, публікацію та схвалення даних DSA [104].

Поява нових технологій створення ІР, передачі інформації, багатоманітність комунікаційної природи ІІ права, панування електронної комунікації прискорюють практичну реалізацію науково важливих завдань щодо організації ціннісного інформаційного орієнтування на основі певних норм, правил і організаційних дій [85; 222; 225]. Це проявляється у прогресивних засобах виявлення, оцінювання і відбору в середовищі (у межах однієї наукової теми) найважливішої інформації та фахового знання для конкретного дослідницького напрямку, окремих груп користувачів або науковців [225]. Окреслена проблема пов'язується також із розвитком глобальних мережевих ІР та мозаїчністю знання, коли, з одного боку, збільшуються можливості порівняльного аналізу в науці, виявляються загальні і специфічні закономірності у сфері правової науки, а з іншого – існує небезпека виникнення професійної еkleктики, тобто домінування однієї наукової теорії. Проте нині варто вирішити питання про єдиний формат наукових даних для ефективного і швидкого обміну. Щоб сумісність наукових даних була успішною, підвищується значення інформаційної аналітики та використання метаінформації, метаданих. Надзвичайно важливим для більш точного проблемно спрямованого забезпечення ІІ учених стає створення відомостей про необхідну інформацію з наданням короткої характеристики ресурсу щодо його змісту, проблематики, хронологічних меж, характеру даних, частоти актуалізації, правил доступу [104]. Використання розумних індексів, методів організації даних для скорочення пошуку у науці – перспективний аспект впровадження стандарту Data Documentation Initiative Metadata (метадані ініціативи документації даних).

Інтеграційні процеси в системі ІР забезпечують трансформацію інформаційного простору науки права. Він є сукупністю комунікаційних технологій, що забезпечують взаємодію між виробником, передавачем і споживачем інформації, в якому структура утворює повідомлення, комунікативні акти й комунікативні канали [85].

Структура зарубіжного інформаційно-правового простору є дещо збалансованішою порівняно з простором правової науки в Україні. На міжнародному рівні створені і функціонують потужні правові портали консолідованих наукових даних [371: 376]. В них представлені міжнародні ІПС, ЕК всесвітнього законодавства, конституції усіх країн світу, перспективні напрями наукових досліджень і результати НД у сфері права; міжнародні організації, що опікуються різними проблемами права; предметно-орієнтовані БД; національні правові портали та веб-сайти, що забезпечують якісно нову, більш ефективну систему ІЗ ресурсами, адаптованими до наукових досліджень у сфері права. При цьому процес об'єднання ІР для науки права є запорукою створення якісно нової системи ІЗ. Основою формування такої системи виступають процеси: професійного відбору ІР, які містять найкориснішу інформацію для користувачів; науково-аналітичної оцінки ІР з точки зору його якості, достовірності, надійності; точної аналітико-синтетичної обробки; виявлення зв'язків та взаємозалежностей між різними ІР; структурування ресурсів за змістом, видами, формами; єдина платформи подання інформації; створення консолідованих засобів доступу і поширення ІР різними каналами комунікації; встановлення зворотного зв'язку з користувачами інформації; визначення інтенсивності використання ІР, рівня забезпечення специфічних ІІ користувачів; удосконалення системи ІЗ сфери права [239].

Отже, однією з основ інформаційно-ресурсної інтеграції в системі ІР можна вважати консолідацію тематичних ресурсів у розрізнених ІКС, різноманітних за джерелом, датою створення, способом передачі і поширення, призначенням, змістом, обсягом, ступенем доступності, соціальним статусом, режимом використання, рівнем сприймання, формою подання, структурними елементами правового явища чи події тощо [7; 48].

Реалізація консолідованих процесів інтеграції ІР ще раз підтверджує необхідність розвитку системних зв'язків між усіма учасниками ІК простору правової науки. Інтеграційні процеси електронних каналів як засобів і форм наукової комунікації у сфері права чіткіше проявляються завдяки поєднанню потоків і масивів різних видів наукової інформації; взаємодоповненості бібліотечних традиційних ресурсів електронними; розгортанню інформаційної кооперації і координації бібліотечних установ різних видів і типів; оптимізації взаємодії між СКС та інфраструктурами системи наукової комунікації (бібліотеками, видавництвами, закладами НТІ, архівами, музеями); встановленню зв'язків науки зі структурами суспільства в цілому та окремих підсистем; поглибленню процесів формування інфокомунікаційного середовища для розповсюдження важливої наукової інформації, здобуття фахових знань; підвищенню рівня спілкування вчених-правознавців; поєднанню сучасних форм фіксації наукової інформації, її довгострокового, ретроспективного збереження, обробки, подання і поширення ІР електронними каналами транспортування [334; 335]. Функціональна інтегрована структура організаційно-правової системи

державного управління ІР, на думку представників Національного інституту стратегічних досліджень, має декілька рівнів: прийняття політичних рішень, законодавчого і нормативно-правового забезпечення, державної інформаційної політики; організаційного, нормативно-методичного забезпечення, виконання законодавчих і нормативно-правових актів, координації і контролю за формуванням, поширенням, використанням та захистом ІР і, у решті-решт, виконавчий рівень [71;167].

У системі ІЗ ресурсами науковців-правознавців спостерігається також поширення процесів віртуальної інтеграції бібліографічних даних; електронна доставка документів, організація доступу до електронних ресурсів залежно від особливостей та специфіки потреб користувачів – студентів юридичних факультетів, дослідників у сфері права, працівників юридичних установ [352; 354; 361]. Використання об'єднань інформаційного контенту збільшує можливість глобального наукового співробітництва. Акутальною тенденцією у континуальному забезпеченні потреб науки нашого часу є глобалізація служб міжбібліотечного обслуговування та доставки документів на основі інтеграції вже існуючих систем. Створені і успішно діють такі міжнародні об'єднання бібліотек, як Консорціум VDX (Virtual Document eXchange), який охоплює сотні бібліотек Європи, Північної Америки та Азії; система SUBITO, членами якої є бібліотеки Німеччини, Австрії і Швейцарії; Nordinfo, об'єднуючої системи доставки документів держав басейну Північного моря [104; 106].

Сучасним інструментом наукових комунікацій та інтеграції правової інформації стають блоги зарубіжних правових бібліотек та асоціацій (Додаток Б); консолідовані ІР репозитаріїв, інформаційних порталів, тематичних ЕК, політематичних БД; навігаторів, віртуальних форумів, дискусійних чатів, які можна вважати проявами інноваційності в документальному, інформаційному та конгвітивному рівнях забезпечення потреб науки. Надзвичайно важливим є те, щоб наукові публікації на сайтах бібліотек стали престижними для вчених. З цією метою необхідно налагоджувати комунікації з науковим співтовариством – ВНЗ, НДІ, науково-практичними товариствами й асоціаціями з права – на регіональному, галузевому, національному рівнях [332]. Основними завданнями ІК структур, бібліотек мають стати впровадження технологій виявлення, структурування та організації доступу до специфічних науково-освітніх ресурсів наукових товариств, асоціацій, науково-практичних шкіл, телеконференцій тощо. За таких умов у соціальному часі і просторі виживатимуть ті ІК структури, які найбільшою мірою пристосувалися до сучасних вимог формування середовища ІР [274].

У системній інтеграції ІР з проблем права, як інтелектуального базового компоненту ІЗ потреб користувача, суттєвим аргументом, що підтверджує перспективний розвиток мережевих ІР та інформаційних систем в Україні, є прийняття Державної цільової національно-культурної програми «Бібліотека-XXI». Створення єдиної інформаційно-бібліотечної системи

передбачає надання користувачам вільного доступу до електронних бібліотечних ресурсів [51; 83].

Вирішення проблем моніторингу наявних ІР, поступове переведення в електронну форму документів, що зберігаються у Державному бібліотечному, Національному архівному та Музейному фондах, архівному фонді друку державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» та інших, є стратегічним орієнтиром формування єдиної системи ІЗПН [123; 211; 215]. Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності полягають у створенні єдиного інтеграційного ІР на засадах посилення інформаційної взаємодії, координації, консолідації та кооперації бібліотек, архівів, музеїв. У цьому напрямі, як вже зазначалося, є досвід роботи ІК структур з великими масивами інформації, тому найуспішніше можуть вирішуватися комплексні проблеми, пов'язані із створенням середовища, адаптованого до потреб наукових досліджень та обміну інформацією, галузевих ІР. У виконанні стратегічно важливих для суспільства завдань бібліотечні установи стають не тільки місцем зберігання документів, а й інформаційним інтерактивним простором соціальних комунікацій учених. Інформаційний простір характеризується поєднанням загальних науково важливих пошуків, науковим пізнанням і обов'язковою реалізацією змісту планів, ідей, програм, реформ навколо інтеграційних процесів ІЗ правничої сфери.

У напрямі виконання завдань інтеграції ІР та ІЗ потреб науки права консолідована діяльність стає визначальною і має відбуватися за принципами багаторівневості та багатогалузевості. До того ж провідна місія залишається за бібліотечними установами, які запроваджують найефективніші ІР, сучасні методики забезпечення конкретних інформаційних запитів фахівців і науковців у правничій сфері, поширюють нове знання та просуватимуть його у соціально-правову сферу юридичної практики, надають у науковий обіг попередні здобутки (рідкісні, раритетні видання), актуалізують архівні матеріали та інші наукові дані [342]. У зв'язку з цим одним із напрямів встановлення тісних і системних зв'язків у створенні єдиної системи ІР в Україні на національному і регіональному рівнях може стати інформаційний портал як проект галузевого значення. Враховуючи досвід зарубіжних країн (Білорусь, Російська Федерація), за великим рахунком портал має забезпечити консолідованою правовою інформацією та ІР наукові комунікації на засадах інформаційного обміну, поєднання та логічної інтеграції різних видів ІР: текстових, аудіо-, відео-, мультимедійних, програмних засобів, спеціальних даних, апаратних систем, споживачів інформації, постачальників і виробників інформації та фахових знань. Активні консолідаційні процеси поєднанням інформації із різних джерел та створення структурованого ІР з права збігаються з принципами функціонування і використання науково-освітніх мереж, зокрема, УРАН та Уарнет [300]. Головним призначенням першої є забезпечення установ, організацій і фізичних осіб у сферах освіти, науки, культури інформаційними

послугами на основі Інтернет-технологій у межах інтеграції в європейську науково-дослідницьку мережу GEANT. Проте змістовне наповнення цієї мережі не повною мірою відповідає науковим запитам у сфері права, характеризується обмеженістю доступу до зарубіжних IP [300].

В інтегрованому інформаційному просторі науки і юридичної практики позитивні відгуки отримали сучасні БД, необхідні при роботі з нормативною і судовою інформацією і які базуються на впровадженні інноваційних технологічних рішень, це: правова система НаУ: МЕГА-НаУ (інтегрований банк судових практик, законодавчих актів та правової інформації); НаУ-Експерт (універсальна правова системи нормативно-правових актів з потужним пошуковим сервісом); USB-НаУ (мобільна версія правових систем НаУ); NaU-English (база професійних перекладів нормативних актів України англійською).

У правовій сфері України активно відбувається створення спеціальних ЕІР, а саме: БД «Законодавство» з повними професійними базами даних «Законодавство України», «Термінологія законодавства України», «Законопроекти», «Київ», «Крим», «Судова практика», тезаурус ЄС «EUROVOC», БД Ліга-Закон, «Наукові роботи з проблем держави і права», «Правоохоронні органи та експертні установи», електронних версій журналу «Правова інформатика» та публікацій у сфері права, проблемно-орієнтованих банків знань, електронних каталогів та БД бібліотек юридичного профілю. Сучасні БД, що необхідні при роботі з нормативною і судовою інформацією, засновані на впровадженні інноваційних технологічних рішень. Інтеграція IP та впровадження методів інформатики в науку та діяльність правових організацій, судових органів, установ, парламенту тощо відповідають нагальним потребам наукової розробки та експлуатації ІС у сфері права [103]. Створюються програмні модулі, зокрема, слідчого, прокурора, судового експерта, криміналіста тощо. Основою інтеграції IP сфери права стають консолідаційні процеси у СКС, організаційно-структурні та функціональні об'єднання в питаннях системного управління, формування і впровадження галузевих IP, забезпечення високого рівня якості надання інформаційних сервісів ученим, формування єдиної бази IP із права, розвитку семантичного напрямку функціонування консолідованих БЗ у ІЗ потреб науки. Перспективним у системній взаємодії ІК структур, бібліотек, НДЦ правової інформації НАПрН України з іншими інформаційними структурами як головних елементів в системі ІЗ користувачів визнано напрям консолідації правової інформації та знань для вирішення нагальних наукових проблем у забезпеченні ІІ науковців-правознавців.

§ 3. Інформаційно-комунікаційні потреби науковців у галузі права як чинник удосконалення бібліотечно-інформаційного забезпечення

ІІ, у першу чергу, характеризують отримувача (комуніканта). У формуванні своїх інформаційних запитів користувачі показують рівень їх

усвідомленості інформації та знання, виявляють обізнаність у цілях звернення до інфопотоків, складають уявлення про тематику, формулюють чіткі вимоги до форми представлення інформації. ІІ є класичним елементом системи ІЗ, дозволяють планувати інформаційне забезпечення на індивідуальному, груповому та соціально-професійному рівнях, мотивують інформаційно-комунікаційну діяльність користувача. Вивчення ІІ науковців пов'язане з їх обов'язковою соціальною регламентацією, що розповсюджується як на соціальні й статусні ролі вчених, так і на стиль комунікаційного акту, характер змісту інформації

Існує об'ємний теоретичний матеріал вивчення ІІ, склалися і пройшли перевірку багато методів, але жоден із них не позбавлений недоліків [23; 36; 40; 41; 229; 204; 280]. Зокрема, М. С. Слободяник бачить ефективність та всебічність аналізу ІІ у поєднанні методів документного аналізу, соціологічних методів та аналітичних методів [232]. Відповідно до зазначених методів необхідними є проведення аналізу перспективних і поточних планів наукових установ, звітів науково-дослідних робіт; оцінки відповідності й ефективності інформаційних систем з точки зору користувача; комунікаційної активності всередині наукового співтовариства та за його межами. Останнє надзвичайно важливе, оскільки комунікація виступає невід'ємним засобом існування науки як форми діяльності [75; 78].

Для з'ясування ступеня поінформованості вчених, можливостей і засобів отримання бібліографічної, повнотекстової інформації з врахуванням тематичних напрямів їх досліджень наукові центри, академічні бібліотеки проводять анкетування. Моніторинг ІІ науковців у сфері права проводився шляхом вивчення звітів установ НАПрН України; науково-інформаційного аналізу тематики галузі; публікаційної активності вчених; встановлення рейтингового ряду правових журналів з точки зору їх впливу й якості; застосування методів анкетування; фокус-групи. Останній метод є, по суті, спланованою дискусією, спрямованою на збір інформації щодо ІІ, який було проведено на кафедрах НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого» та серед аспірантів НДІ правничої сфери.

У межах вивчення ІІ науковців-правників сфери було розповсюджено 400 анкет, повернуто 392. Це свідчить про високий рівень зацікавленості вчених у необхідності вдосконалення їх ІЗ. Анкетуванням в першу чергу були охоплені співробітники Президії НАПрН України та підпорядкованих їй науково-дослідних установ, науковці та викладачі НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», а також вибірково – вчені юридичних факультетів ВНЗ України.

Розповсюджена в межах дослідження анкета складається з 5 блоків питань (Додаток А). До першої групи входять питання, що надають інформацію про споживача: стать, вік, посада, фах, науковий ступінь, вчене звання. Друга група питань спрямована на визначення змістовних аспектів ІІ: тема наукового дослідження; конкретні питання, необхідні для наукової роботи; мета роботи; характер ІІ. Третя виявляє ступінь використання науковцями правової інформації та інформаційних каналів їх отримання.

Четверта включає питання, що розкривають професійні контакти науковців із колегами на національному та міжнародному рівнях. До цієї групи входять питання, що дозволяють дослідити використання наукових контактів, участь у міжнародних програмах і проектах, а також діяльність у наукових об'єднаннях. До п'ятої групи ввійшли питання, що виявляють якість існуючої системи ІЗПН та побажання щодо її удосконалення.

Класифікація контингенту користувачів наукової інформації у галузі права є досить неоднорідною. Її разом із ученими-правниками використовують викладачі вузів, аспіранти та здобувачі наукового ступеня, працівники різних сфер державного управління, у тому числі депутати всіх рівнів, правники-практики тощо. Серед респондентів адміністративною діяльністю займаються 4,3 %; безпосередньо наукові дослідження виконують 66,6 %; у навчальному процесі зайнято 20,3 %; кількість аспірантів 20,3 %, докторанти – 15,9 %. Слід зауважити, що аспіранти, здобувачі наукового ступеня, разом із типовими запитами за тематичними напрямками дисертаційних досліджень, потребують вивчення науково-методичних та науково-організаційних документознавчих інформаційних масивів, зокрема, таких, що регламентують написання дисертацій (рекомендації Державної Атестаційної Комісії, стандарти, методики написання наукових статей, звітів про результати науково-дослідної роботи тощо).

Контингент науковців у сфері права є неоднорідним за віком та статтю, що також впливає на їх комунікаційну активність (рис. 2.1)

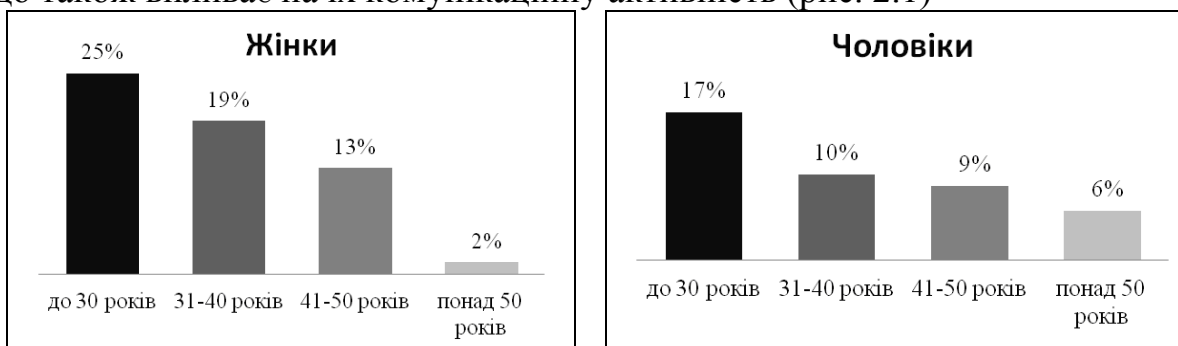

Рис. 2.1. Розподіл респондентів за віком та статтю

Як видно з рис. 2.1, більшість дослідників до 50 років у сфері права становлять жінки. Жіночий склад науковців у сфері права становить високий процент. Це свідчить, що сучасний розвиток суспільства і науки створюють умови для активної участі жінок у наукових дослідженнях. На думку багатьох учених, особливості наукового жіночого потенціалу повинні відобразитися на загальному рівні розвитку нових поколінь [176; 197]. На наше переконання, зростання кількості жінок у науці може сприяти розвитку нових моделей комунікації.

Слід зазначити, що у більшості дослідників, які були опитані засобами анкетування, інтерв'ю та методом фокус-групи, характер інформаційних потреб у науковій інформації є постійним – 85,5 %. Разом із тим значний

процент респондентів вважає потреби в науковій інформації періодичними – 10,2 % та тимчасовими – 4,3 %.

Як наголошувалося вище, важливим об'єктом ІЗ виступає наукова діяльність здобувачів наукового ступеня кандидатів та докторів юридичних наук. Крім провідних вищих навчальних закладів, дисертаційні спеціалізовані вчені ради створені також при деяких науково-дослідних установах. У 1997 році за пропозицією Національної академії правових наук України на виконання її статутних завдань та функцій уперше було започатковано щорічне видання переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права, на це вже зверталася увага в попередньому розділі. Це дало змогу вченим радам вищих юридичних закладів освіти, юридичних факультетів та науково-дослідних установ юридичного профілю, науковим керівникам, аспірантам та здобувачам, користуючись соціально-комунікативним правовим досвідом, здійснювати планування наукової роботи, проводити дисертаційні дослідження з найактуальніших проблем держави і права, уникаючи повторювання та дублювання тематики. Встановлення наукових напрямів у сфері права доводить відповідність інформаційного профілю ІІ науковців тематиці наукових проблем, що вирішуються.

Внаслідок проведеного аналізу ІІ галузі права було виявлено, що першочергового інформаційного забезпечення потребують: кримінальне право; трудове право; інформаційне право; цивільне право; екологічне право; економічне право; конституційне право; аграрне право; права людини; кодифікація права; законодавство зарубіжних країн; суспільство і право; юридична конфліктологія; космічне право; енергетичне і ядерне право, інноваційне право.

Також було встановлено пріоритетні напрями тематики ІІ науковців права, зокрема:

- проблеми організації державної влади в Україні, ефективності функціонування державного апарату, контролю і нагляду за додержанням законності;
- теоретичне обґрунтування шляхів побудови громадянського суспільства в Україні та забезпечення конституційних прав і свобод громадян;
- наукове обґрунтування системного розвитку законодавства України;
- теоретичне опрацювання засобів боротьби з корупцією і злочинністю;
- наукове обґрунтування міжнародної правосуб'єктності України та наслідків, які з цього випливають;
- проблеми теорії соціології і філософії права, правової культури;
- проблемні питання конкретних галузей права, прогностичні функції правової науки.

Їх реалізація і подальший розвиток правової науки вирішальною мірою залежать від якості ІЗ. Пріоритетні ІІ безпосередньо впливають на структуру

наукової комунікації. На думку А. В. Рунова, в актуалізації комунікаційної установки використовують або одні й ті ж комунікаційні засоби, або різні. У першому випадку, на його переконання, відбувається ефект посилення комунікації за рахунок багатократного використання одного й того ж засобу, у другому – відбувається ефект активізації комунікації на засадах використання різних комунікаційних засобів [224].

Погоджуючись із вищезазначеним, слід зауважити, що у другому випадку не завжди комунікаційний процес може активізуватися, оскільки намагання використовувати максимальну кількість засобів іноді спричиняє зниження когнітивного процесу. Проте кожна інформаційна система повинна прагнути різноманітності. Саме тому вчений здійснює вибір комплексу найефективніших комунікаційних засобів на основі свого пізнавального досвіду, особливостей наукової проблеми, відмінностей особистості, комунікаційної компетентності.

Це підтверджують результати нашого дослідження, у межах якого було запропоновано науковцям встановити значущість каналу інформації за бальною системою від одного до десяти (табл. 2.3). Десять балів – це найвищий бал оцінювання, відповідно, 1 бал – найнижчий рівень, що надається комунікаційному каналу респондентами. До каналів в інформаційному забезпеченні правової науки віднесено соціально-комунікаційні структури: бібліотеки, інформаційні установи (центри правової інформації, архіви, музеї); спеціальні форми наукової комунікації: конференції, наради, відрядження; інформаційно-бібліотечні форми поширення інформації: дні інформації, виставки; сучасні засоби комунікацій: електронна пошта, телеконференції, ресурси Інтернету, тематичні бази даних.

Як видно з табл. 2.3, серед комунікаційних установ провідне місце посідають бібліотеки. Вони виявляють найбільшу активність щодо інформаційного забезпечення науки, виступають провідними каналами, що забезпечують ІІІ галузі. Авторитет бібліотек полягає також у тому, що вони є головним гарантованим місцем зберігання інтелектуальних ресурсів. За визначенням Г. В. Шемаєвої, бібліотеки відіграють системоутворюючу роль у розвитку інфраструктурних основ науки і забезпеченні її зв'язків із соціумом, стають інтегратором різних рівнів комунікаційних відносин [276; 277]. Це наочно підтверджується даними таблиці 2.3.

У процесі уточнення ІІІ також підраховано, що наукові дослідження коштували б набагато більше (7,2 рази) без наукових бібліотек [143]. Однак слід звернути увагу й на те, що деякі з опитуваних наголошують на необхідності покращення діяльності бібліотек у системі інформаційного забезпечення потреб правової науки. Такий стан вимагає від бібліотек подальшої модернізації, поглиблення й розгортання комунікаційних аспектів її діяльності.

Таблиця 2.3

Значущість каналу в інформаційному забезпеченні у сфері права

Канали та засоби	Бали									
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
бібліотека	25	3	12	2	1	4	4	2	5	8
інформ. установа	4	3	1	-	2	5	2	1	5	4
архів	7	1	1	-	-	7	6	3	3	5
музей	-	-	-	1	1	-	-	1	3	6
конференції	9	4	7	6	6	13	4	3	5	-
наради	4	2	4	1	1	3	1	3	6	-
відрядження	4	1	1	2	1	1	1	2	2	3
дні інформації	2	-	1	1	2	3	1	-	1	6
виставки	-	2	1	2	3	1	3	2	3	2
Е- пошта	7	1	5	-	4	7	3	1	2	2
телеконференції	2	-	1	-	1	2	-	1	3	3
Інтернет	22	1	11	6	3	4	2	5	2	2
бази даних	13	7	8	6	1	8	4	1	3	-

Серед сучасних каналів та засобів в ІЗ у сфері права перевага надається Інтернету та базам даних. Інтернет є потенційним полем інформаційно-ресурсної комунікації, новим середовищем обміну ідеями, фактами, правовою інформацією тощо. Інтернет-комунікація необхідна для здійснення, як мінімум, трьох завдань: отримання галузевої інформації для себе у професійних цілях; підготовки правової інформації іншими та для здійснення комплексного взаємообміну. Це, безперечно, позначилося на оцінюванні вченими Інтернет можливостей (друге місце за значимістю після бібліотеки).

Серед неформальних комунікаційних каналів та засобів в ІЗ потреб науковців найвищий рівень використання належить конференціям. Проте більшість респондентів поставили конференції на п'яте місце за їх значущістю, а телеконференції тільки останнім часом отримують підтримку вчених. Можливо, для них усні комунікації слугують як доповнення до документальних.

Однак слід зауважити, що інформаційно-комунікаційна діяльність складається під впливом багатьох реальних чинників, серед яких в першу чергу необхідно виділити: рівень організації системи формальних і неформальних комунікацій, статус науковця в професійному середовищі, що визначається його творчою продуктивністю; можливість використання мережі неформальних комунікацій (телеконференції, особисті наукові контакти, активність на конференціях); власний інформаційний тезаурус та індивідуальні психологічні особливості; наявність та доступність документів, можливість доступу до банків інформації та баз даних, статистик, порівняльних аналізів у праві тощо.

За результатами дослідження ІІ виконання наукових розробок, і фундаментальних, і прикладних, потребують комплексного вивчення значного фондового масиву галузевої інформації та знань, накопичених у наукових архівах, бібліотеках та інформаційних центрах, які функціонально

стають найважливішою складовою сучасного інформаційного наукового простору. Їх головні завдання стосуються ефективного забезпечення інформаційної взаємодії окремих учених, груп та наукових співтовариств на засадах традиційних та сучасних каналів, засобів, форм, технологій. Такі функціональні підходи передусім забезпечують отримання багатоваріантності шляхів вибору і одержання необхідної інформації, здійснення різних видів комунікаційних дій і процесів.

У сучасній науці сфера СК, через природні невербальні і вербальні канали, забезпечує, наприклад, безпосереднє обговорення оптимальних шляхів, методів, результатів правових наукових досліджень на конференціях, робочих нарадах тощо. Документна комунікація дає практичну можливість отримання документизованого знання та передає їх у соціальному часі і просторі. Електронна комунікація, заснована на космічному радіозв'язку, мікроелектронній та комп'ютерній техніці, оптичних засобах запису інформації, забезпечує необмежені можливості отримання наукових відомостей в інфосфері [7; 105; 147].

Відомо, що ефективність системи ІЗ характеризується швидкістю обертання документного потоку, що проявляється у використанні традиційних наукових видань, які мають теоретико-методичне і практичне важливе значення для науковців. За допомогою наукових видань можна глибоко вивчити тему, що дозволяє з'ясувати стан розробки проблеми, співставити нові результати з відомими, уточнити коло фахівців і установ, де розробляються суміжні проблеми, оцінити одержані попередні результати. У першу чергу це статті, монографії, збірники наукових праць і конференцій. Проведене дослідження підтверджує активний попит фахівців на цей вид науково-комунікаційної взаємодії (рис. 2.2) (див. також п. 2.1.).

Систематичне і постійне звернення до монографій відзначають 95,6 % науковців. Це зумовлено, на наш погляд, тим, що в них зосереджені результати багаторічних робіт авторитетних учених, розглядаються основні змістовні проблеми відповідних напрямків галузі, науково-правових шкіл, детально викладається логіко-методологічний апарат дослідження.

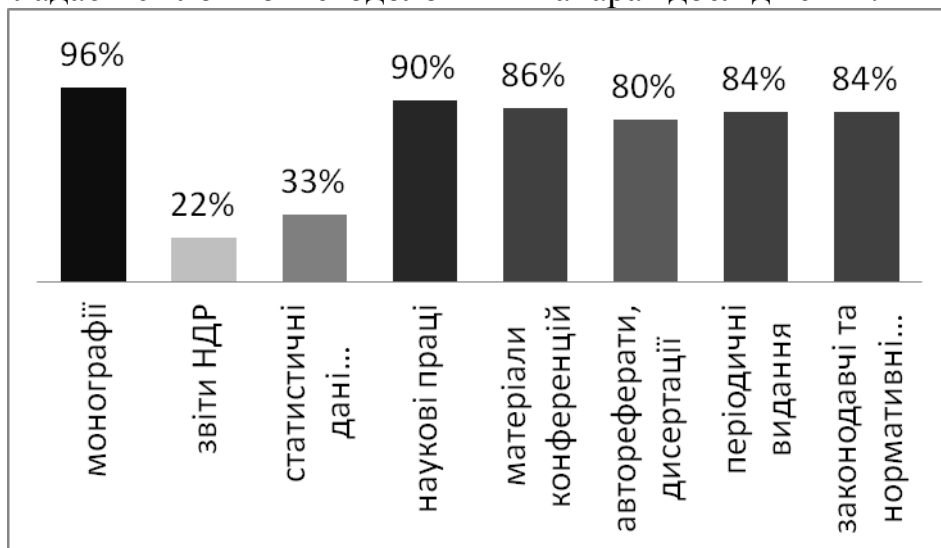

Рис. 2.2. Використання традиційних видань науковцями у сфері права

Необхідність звертання до звітів науково-дослідних робіт існує передусім у працівників науково-дослідних установ – 21,8 %. Частота використання наукових праць, матеріалів конференцій, періодичних видань та законодавчих документів у системі фундаментальних досліджень є досить високою і становить більше 80 %.

У процесі уточнення ІІ науковців-правознавців також було з'ясовано, що більшість науковців постійно використовує для наукової роботи періодичні видання. Серед респондентів 49,2 % учених систематично звертаються до журналів у кількості назв 4-7; більше 10 назв періодичних видань використовують 27,5 % науковців, що підлягали анкетуванню; 8-10 назв журналів – 13,1 %, найменша кількість вчених – 10,2 % звертається тільки до 1-3 назв періодики. Наведені результати свідчать, що традиційні видання, зокрема журнали, залишаються важливим каналом формальної комунікації вчених.

Ряд респондентів відзначили, що для них вагомим джерелом одержання нової правової інформації є участь у міжнародних симпозіумах і конференціях за окремими напрямками права. Декілька фахівців є абонентами зарубіжних бібліотек, зокрема Британської бібліотеки.

Значний інтерес для проведеного дослідження мають дані, які характеризують споживання інформації залежно від вікової категорії науковців у сфері права (табл. 2.4).

Неочікуваним є те, що сучасним засобам, зокрема, ресурсам Інтернету і БД, довіряють більше вчені старшої вікової категорії. Вони показали вищий процент використання Інтернет-ресурсів порівняно з молодшою віковою категорією. Також у результаті аналізу, про що свідчать дані табл. 2.4, виявлено, що всі вчені старшої вікової категорії відзначили стопроцентне використання монографій, авторефератів дисертацій, фахових періодичних видань, законодавчих документів. Разом із тим слід зауважити, що серед респондентів саме вчені старшої вікової категорії становлять найменший процент (рис. 2.1). Можливо, такий відсоток використання сучасних засобів не можна поширювати на всіх учених даної вікової категорії.

Тенденція до спеціалізації і диференціації ІЗ науково-дослідної діяльності, яка спостерігається в сучасних умовах, виступає чинником зняття певних протиріч між зміною інформаційно-комунікаційної характеристики зовнішнього і внутрішнього галузевого середовища. Це, з одного боку, пояснюється активною появою особливих, спеціальних, ускладнених запитів науково-практичних груп користувачів, з іншого – розвитком новітніх, невідомих раніше, послуг, Інтернет-сервісів, заснованих на використанні телекомунікаційних систем і сучасних банків предметних знань. Названі види наукових комунікацій цілеспрямовано взаємодіють, утворюючи змішані, гібридні комунікаційні канали, які, власне, й сприяють удосконаленню та урізноманітненню ІЗПН досліджень.

На жаль, сьогодні все ще недостатньо чітким є уявлення персоналу окремих бібліотечних, архівних установ, інформаційних служб про необхідність інноваційних змін у зв'язку із ускладненням та універсалізацією інформаційних запитів учених-правників, підвищенням вимог до якості наукових досліджень, інтеграцією ресурсів і знань у галузеве співтовариство.

Таблиця 2.4

Споживання інформації залежно від віку користувача в %

види і засоби	вікова категорія			
	до 30 р.	31-40 р.	41-50 р.	понад 50 р.
монографії	90,3	85,0	92,3	100,0
звіти НДР	16,1	20,0	15,4	0,0
наукові праці	93,5	85,0	100,0	80,0
автореферати	93,5	65,0	61,5	100,0
періодика	87,1	80,0	76,9	100,0
законодавчі документи	87,1	70,0	84,6	100,0
виставки	29,0	20,0	23,0	20,0
дні інформації	41,9	20,0	15,4	40,0
конференції	93,5	75,0	76,9	80,0
наради	41,9	25,0	23,0	60,0
Е- пошта	42,0	35,0	46,1	40,0
Інтернет	61,3	55,0	84,6	80,0
бази даних	58,1	50,0	69,2	80,0

Як стверджують дослідники, задоволення ІІІ науковців зумовлене паралельним використанням формальних і неформальних каналів інформації [29; 49; 273; 274]. Важливу роль відіграють і професійні контакти на національному та міжнародному рівнях. Саме врахування єдності формальних і неформальних каналів професійних комунікацій може сприяти формуванню якісної системи ІЗПН. Для розвитку правової науки велике значення мають міжнародні комунікації вчених, які характеризуються певними особливостями і специфікою. Так, до найголовніших із них Г. Г. Почепцов відносить, по-перше, те, що комунікації протікають у ситуації умовно незалежного комунікаційного ланцюга. По-друге, комунікації відбуваються між принципово різними структурами (неспівпадання кодів, національних картин світу, національних логік) [212; 213]. На цей аспект також вказував Ю. М. Лотман, який відзначав, що процес комунікації відбувається в ситуації часткового неспівпадання кодів, що, на його думку, не сприяло можливості одержання нової інформації [147]. Тому поряд з вивченням комунікацій учених у сфері права як споживачів інформації (уточнення пріоритетних каналів одержання галузевої інформації, регулярність ознайомлення з новими публікаціями, використання типів та видів правової інформації) проведено дослідження комунікації вчених-правників як виробників знань та поширювачів інформації. Для цього проаналізовані їх професійні контакти на національному та світовому рівнях,

участь у міжнародних програмах і проектах, членство в наукових об'єднаннях, публікаційна активність (рис. 2.3).

Важливою особливістю комунікацій учених-правників є високий рівень систематичних контактів із фахівцями галузі на національному рівні – 91,3 %. Значна кількість науковців регулярно співпрацює з фахівцями суміжних галузей у національному науковому співтоваристві – 33,3 %. До таких галузей належать філософія, психологія, логіка, соціологія, історія, статистика, релігієзнавство, фармакологія, політологія. З фахівцями віддалених галузей систематично підтримують зв'язки 4,3 %, рідко – 27,5 %. Це свідчить про необхідність розширення інтелектуальної бази ІЗПН за рахунок включення до неї інформації не тільки споріднених галузей, а й віддалених.

У результаті дослідження ІІІ науковців-правознавців було встановлено, що систематично підтримують контакти з фахівцями світового співтовариства у своїй галузі 36,2 % респондентів, рідко – 30,4 %, дуже рідко – 13,1 %. З фахівцями суміжних галузей у світовому науковому просторі права систематично взаємодіють 13,1 % українських учених, рідко – 21,8 %, дуже рідко – 15,9 %. Нерідко комунікації вчених виходять за межі дисциплінарного співтовариства, про що свідчать результати вивчення ІІІ. Незважаючи на те, що про систематичні контакти з фахівцями відділених галузей на міжнародному рівні жоден з респондентів не повідомив, але 11,6 % вказали на несистемне існування творчих наукових зв'язків, а 20,3 % взаємодіють з іноземними фахівцями відділених галузей дуже рідко. Зазначені дані вказують на необхідність найшвидшого поглиблення наукової співпраці вчених у сфері права на міжнародному рівні.

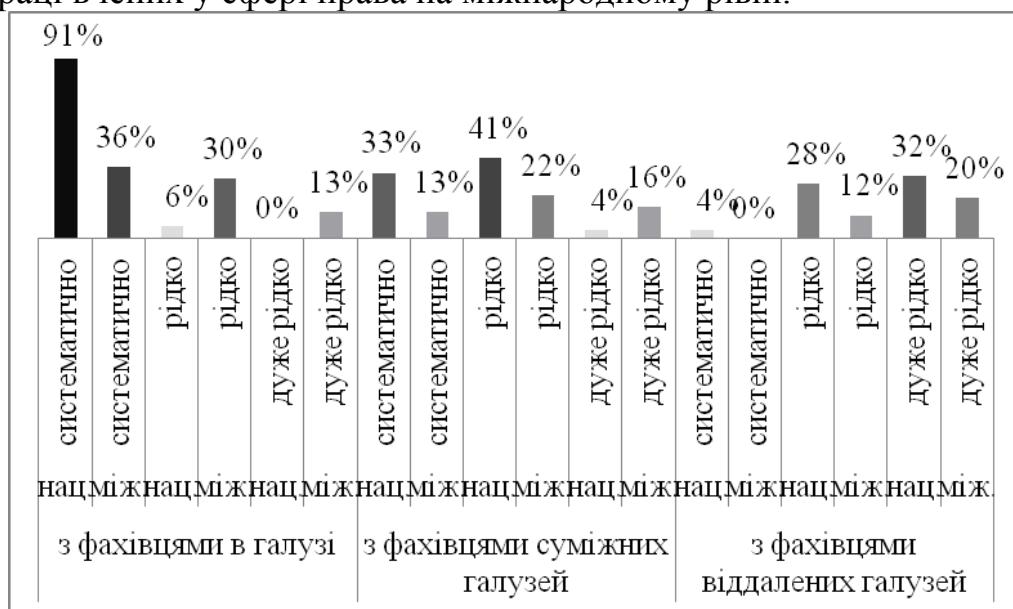

Рис. 2.3. Професійні контакти науковців у сфері права в національному та світовому науковому співтоваристві

Вивчення ІІІ також підтверджує той факт, що недостатньою є участь українських учених-правників у міжнародних проектах та програмах,

професійних об'єднаннях. Тільки 8,7 % респондентів брали чи беруть участь у міжнародних програмах та проектах. Це програми ЄС Темпус і Інтас, Фулбрайтівські програми, програма «Україна-Польща: поглиблення інтеграції юридичної науки і освіти». Активніше здійснюють комунікації у межах міжнародних проектів та програм працівники ВНЗів. Зокрема, у напрямі права протягом 1997–2011 рр. реалізовано біля 10 програм ЄС Темпус з метою створення інформаційно-комунікаційного освітнього середовища; активних комунікацій, віртуальної бібліотеки права, консультаційного центру e-learning, удосконалення підготовки кадрів у сфері міжнародного економічного права. Незважаючи на різноманітні аспекти і напрями міжнародних програм, науковці висловлюють потребу в активізації інформації щодо проектів.

Ще менша кількість учених, що опитувалися, вказали на участь у міжнародних наукових об'єднаннях. Тільки 7,2 % респондентів є членами зарубіжних асоціацій, зокрема, Міжнародної асоціації юристів, Міжнародної асоціації конституціоналістів, Фулбрайтівського товариства, Міжнародної асоціації кримінологів, Європейського об'єднання кримінологів та ін.

Наукові контакти майже половина вчених використовують тільки для себе – 49,2 %. Знайомство колег з інформацією, яку одержують особисто, здійснюють 37,7 % учених. За результатами міжнародних відряджень українські вчені в галузі права знайомлять своїх колег на семінарах, вчених радах, через письмові звіти та особисто (рис. 2.4).

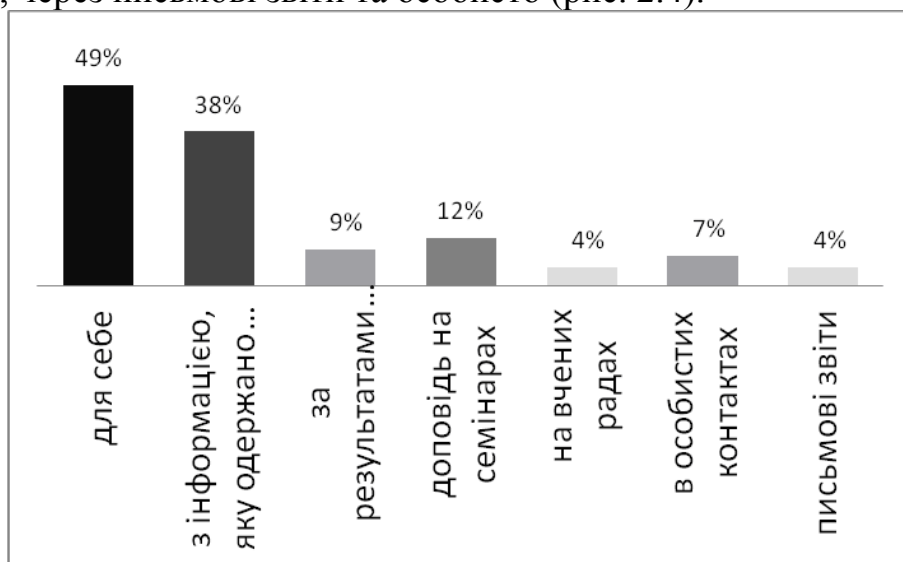

Рис. 2.4. Використання наукових контактів

Не досить високим є рівень участі науковців у сфері права в наукових об'єднаннях національного та регіонального рівнів. Усього 28,9 % респондентів відзначили членство в таких українських об'єднаннях, як: Асоціація правників України – 2,9 %; Асоціація юристів України – 8,7 %; Українська асоціація фахівців трудового права – 2,9 %; Союз юристів Харківської області – 2,9 %; Харківська правозахисна група – 4,3 %; Наукове

товариство університету внутрішніх справ – 1,5 %; Харківське товариство політологів – 2,9 %; Харківське юридичне товариство – 2,9 %.

Результати вивчення ІІІ переконливо свідчать про необхідність залучення до складу ІР баз знань національних та міжнародних програм, формування БД національних та міжнародних професійних об'єднань у сфері права. Усе це сприятиме розширенню наукових контактів із представниками національного та світового наукових співтовариств у межах професійних об'єднань. Розгортання взаємодії вчених зумовлюється, перш за все, тим, що Україна ставить за мету розширення співробітництв з країнами Європи та світу, подальше входження до ЄС.

Одним із таких шляхів є знання іноземних мов. Володіння іноземними мовами – важливий компонент готовності до комунікацій на міжнародному рівні. У правовій науці зазначений компонент знаходиться на досить високому рівні (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Володіння іноземними мовами

рівень володіння іноземними мовами	всі респонденти	за віковою категорією			
		до 30 років	31-40 років	41-50 років	понад 50
вільне володіння	22,0 %	12,9 %	20,0 %	15,4 %	20,0 %
задовільне володіння	40,0 %	58,1 %	30,0 %	-	20,0 %
зі словником	38,0 %	29,0 %	50,0 %	84,6 %	60,0 %
володіння декількома мовами	27,5 %				

Серед респондентів не було виявлено жодного, хто б не володів у тій чи іншій мірі однією або декількома іноземними мовами. Вільно володіють, здебільшого англійською, 22 % респондентів; задовільно – 40 %; зі словником – 38 %. Декількома мовами (англійською, німецькою, французькою, іспанською) знайомляться з необхідною інформацією 27,5 %. Кількість науковців у віці до 30 років та 41-50 років, які вільно володіють однією або декількома мовами, складають менший процент, ніж учені, вік яких становить 31-40 років та понад 50 років, – 12,9 % (до 30); 15,4 % (41-50); по 20,0 % інші. Знання мов є вагомим потенціалом розширення та укріплення співробітництва в професійному науковому співтоваристві.

Моніторинг ІІІ науковців дозволяє відзначити, що для їх забезпечення в правовій галузі характерними можна вважати наступні рівні комунікаційних відносин: 1 рівень – міжособистісний, на якому здійснюються комунікації між окремими вченими безпосередньо та опосередковано; 2 рівень – груповий, на якому комунікації відбуваються між групами вчених у межах наукових шкіл, програм, лабораторій тощо; 3 рівень – внутрішньогалузевий, який відзначається комунікаціями між правовими установами, організаціями, закладами; 4 рівень – міжгалузевий, який характеризується посиленням зв'язків правової науки зі спорідненими та віддаленими галузями; 5 рівень –

соціально-суспільний, пов'язаний із різносторонніми відносинами правової науки і суспільства в цілому.

Разом із тим слід зауважити, що всі рівні тісно взаємодіють між собою. Їх розвиток на національному і міжнародному рівнях сприятиме зменшенню бар'єрів у науковому правовому співтоваристві та посиленню інформаційного обміну.

У процесі уточнення ІІ було встановлено, що науковцям у сфері права необхідні також не просто відомості, факти та специфічні дані, а їх оцінка, інтерпретація. Науковці потребують різноманітної фактографічної інформації, порівняльних характеристик правових систем, які добуваються із різних джерел (судові органи, архіви тощо). Значна кількість респондентів висловилися за розширення інформаційного спектру доступу до правової інформації та знань. Зокрема, повідомляється про організацію вільного доступу до матеріалів, документів і політичних партій, експертних організацій, міжнародного законодавства, проектної діяльності. Аналіз ІІ науковців, що доповнив результати вивчення характерних ознак комунікаційного простору національної правової науки (п. 2.1.), дозволив уточнити типи комунікаційних зв'язків. Отже їх можна представити як: випадковий обмін інформацією; систематичний обмін результатами досліджень, публікаціями, даними, матеріалами тощо; участь у національних і міжнародних проектах і програмах; участь у міжнародних та національних об'єднаннях; постійне листування через електронну пошту; регулярні наукові творчі зустрічі неформального та напівформального характеру. Потреба в комунікаційних зв'язках, їх багаторівневність свідчать про стан і тенденції розвитку під впливом єдиного КІІ науки.

Таким чином, сукупність різноманітних комунікаційних каналів, за якими вчені-правознавці отримують або обмінюються галузевою інформацією, закладає нові можливості ресурсної консолідованої системи ІЗ правої сфери на основі моделі, що відповідає новій ситуації у комунікаційному просторі правової науки та вимогам задоволення ІІ науковців права.

Зазначене потребує звернення до аналізу, обґрунтування і визначення напрямів і форм інноваційної одночасної реалізації як стратегії інформаційного розвитку наукової правової сфери, так і можливостей підвищення якості ІЗ наукових досліджень у правничій галузі за умов розвитку консолідаційних засад інформаційно-комунікаційної діяльності.

Висновки до розділу 3

Наукові заклади права відіграють роль генераторів інфопотоків соціально-професійної інформації. Інфопотоки мають тенденцію до віртуалізації в електронному середовищі і потребують нових підходів до їх обробки та представлення у якісно новому інноваційно-активному правовому середовищі. Доведено, що в науково-правовій галузі України накопичено значний ІР, орієнтація в якому та ступінь його використання стають

головним завданням бібліотек, центрів, Інтелект-центрів та інших комунікаційних структур галузі з їх інтелектуалізації.

На тлі розвитку сучасних ІТ, електронних каналів, електронних бібліотек усе більша частина системи ІР зміщується до віртуальної сфери комунікацій, що посилює загальне соціальне значення інформаційного правового простору. Відповідно до сучасних проблем правознавства склалася певна система правових електронних ресурсів, яка характеризується різноманітністю видів, форм, організаційних та технологічних рішень, способів і напрямів комунікації. ІЗ правової науки актуалізується інфопотоки, генератори інфопотоків, інфоресурси, форми та методи представлення інформації, структури, що здійснюють посередництво в комунікаційних каналах, ІІ споживачів, зворотний зв'язок. До основних параметрів системного розвитку ІЗ віднесено: організаційно-структурні, функціональні, системно-інтеграційні, техніко-технологічні аспекти та комунікаційну єдність. ІР у національному інформаційному просторі створюються різними структурами, організаціями, установами, внаслідок чого правова інформація залишається неупорядкованою та розпорошеною, що ускладнює ефективний доступ до неї.

ІІ науковців у сфері права розвиваються відповідно до соціальних завдань і відбиваються на інформаційному забезпеченні галузі. У результаті вивчення ІІ учених-правників як споживачів правової інформації і виробників знань, по-перше, встановлено, що контингент науковців у сфері права вирізняється збільшенням наукового жіночого потенціалу; по-друге, характерною особливістю наукових досліджень виступає посилення взаємодії галузей правової науки з іншими науковими дисциплінами, що пов'язане з суттєвим приростом фахових знань під впливом сучасних ІТ; по-третє, доведено значущість комунікаційних каналів у системі ІЗ правової науки, серед яких безперечно перевага належить бібліотекам та ресурсам Інтернету і БД; по-четверте, встановлено особливості наукових контактів українських учених-правників у національному та міжнародному співтовариствах, зокрема, визначено високий рівень контактів із фахівцями галузі (91,3%) і незначний рівень членства в національних професійних об'єднаннях (28,9%); високий рівень володіння іноземними мовами (вільне володіння – 22%, задовільне – 40%, зі словником – 38%) і досить незначна кількість комунікацій на основі участі в міжнародних програмах і проектах (8,7%). У результаті аналізу ІІ уточнено типи комунікаційних зв'язків науковців у сфері права: системні, разові, випадкові. Доводиться, що задоволення ІІ, використання ІР та переваг комунікаційного простору інформаційного суспільства в галузі правової науки можливе тільки при врахуванні необхідності якісних змін в її інформаційному забезпеченні.

Система ІР є складовою КП права і формує умови та надає ефективні інструменти для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, сприяє комунікаційній активності та соціалізації кожного вченого, колективу, установи. ІР є базовим компонентом і інтелектуалізації системи ІЗ

науковців-правознавців. Це пов'язано також із тим, що всі здобутки правових наук документалізуються в книжково-документних ресурсах, актуалізуються в інформаційних та когнітивних системах.

Визначено, що електронна складова системи правових ІР докорінно відрізняється від розвитку правової інформаційної сфери у розвинутих країнах. Зокрема, для системи ІР галузі характерним є неоднорідність представлення правової інформації, розпорошеність серед різних інформаційних установ і структур, слабкі зв'язки з ними, недостатній рівень інтеграції здобутків національної правової науки в глобальний інформаційний простір. Оцінка стану ІР з точки зору їх повноти, релевантності і доступності для вчених доводить, що вони не повністю відповідають інформаційним потребам учених.

В умовах віртуалізації ІЗ, медіатизації простору вільного доступу до ресурсів інформаційно-бібліотечні установи та бібліографічні служби мають опанувати інноваційні засоби інформаційної аналітики. Консолідація правової інформації за таких умов проявляється як інформаційно-ресурсний напрям, а також як системо-центричний аспект діяльності СКС та інших інформаційних структур КП суспільства.

РОЗДІЛ 4

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА КОНСОЛІДАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ

§ 1. Консолідація правової інформації та знань

В умовах розвитку електронних каналів інформаційно-комунікативна та когнітивна складові системи ІЗ науки набувають складного, розгалуженого характеру, який приходить на зміну тривіальності та лінійності [275]. Співіснування друкованих та електронних засобів в ІК структурах, бібліотеках, архівах, музеях, видавництвах, центрах правової інформації впливає на активізацію процесів взаємодії між ученими, відкриває нові можливості транспортування наукових знань каналами системи наукових комунікацій. У новітніх умовах на тлі глобальної автоматизації сфер правничої діяльності відбувається переорієнтація системи ІЗ, формується нова ресурсна складова науково-технічної, правової інформації, що дозволяє створювати соціальний простір, в якому фахівці та науковці мають можливість здійснювати обмін науково важливою інформацією на різних рівнях: глобальному, національному, регіональному, галузевому чи спеціалізованому [88; 91; 222; 224]. Попре це зміни у сфері ІД різних ІК структур, що вимагають об'єднання зусиль з іншими ІС КП сучасності в галузі права, консолідаційні тенденції носять лише потенційний характер. Зокрема, створення, відбір, структурування, зберігання правової інформації і даних в електронній формі кожна структура намагається здійснювати самостійно без узгодження та координації з іншими. Неоднорідність подання електронної інформації, різні умови супроводження і управління, політики доступу, слабкість зв'язків і взаємозв'язків між структурами на рівні створення, представлення правової інформації та даних негативно впливають на оперативність та якість доступу вчених до інформаційно-інтелектуальних ресурсів галузі, на рівень інтегрованості української правової науки у світовий інформаційний простір, якість наукової комунікації у цілому. Потребує систематизації інформація про державну інноваційну політику. Отже, нагальним є формування БД проектів і програм, національних та міжнародних договорів, відображення аналітичної інформації для пріоритетних правових досліджень, а також організація доступу для всіх науковців до зарубіжних періодичних видань. Зростання обсягів ІР у світі, їх багатовидовість, багатомовність, неоднозначність життєвого циклу висувають до фахівців з ІЗ нові вимоги: відхід від формалізованих засобів доступу до ІР і перехід до семантичних, неформалізованих; відмова від формально-кодкових і орієнтир на змістовно-ситуаційний, що відповідають потребам науки права. У такій ситуації одиницями пошуку стають, як правило, не одиниці інформації, а одиниці знань. Саме тому в перехідний період від індустрії інформації до індустрії знань ІД досягає рівня синтезу

«оригінальних знань», аналізу інформації, перетворення, трансформації й інтеграції інформації [88; 111; 112; 131; 145; 186; 257]. За таких умов процеси виявлення, організації, включення до комунікаційних каналів неструктурованої або неупорядкованої інформації, актів, що з'являються у сфері науки права, набуває такої ж вагомості, що і структурована інформація, яка вже існує у відповідних БД та ІС.

Як свідчить дослідження ІІ та стану ІР, учені права потребують інформації про наукову та інноваційну діяльність не тільки як в Україні в цілому, а й у регіонах. Проведений аналіз ставить завдання формування БД про виконані наукові проекти у сфері права, про партнерів, про перспективні програми, грантодавців. Зазначене вимагає вирішення низки завдань, пов'язаних із проблемами соціалізації знань, правовим вихованням у мережевому просторі, системної організації і відповідного подання інформації за актуальними проблемами правознавства, встановлення тісних взаємозв'язків між усіма складниками системи ІЗ наукових досліджень у сфері права.

Складність і багатогранність правової інформації як об'єкта правовідносин є ще одним підтвердженням значення інноваційних підходів у системі якісного забезпечення правничої сфери як довготривалого процесу, накопичення, наукового аналітичного аналізу та поширення різного роду професійних даних, показників, порівняльних статистик тощо, адаптованих до потреб правової галузі. Назване вище, з одного боку, і сучасний інформаційний потенціал суспільства, з іншого, актуалізують роль СКС та інформаційних установ (бібліотек, архівів, музеїв, центрів правової інформації тощо), зумовлюють необхідність реалізації ними сучасної інформаційної політики і стратегії побудови адекватної системи ІЗ правових досліджень, що ґрунтується на якісно новій консолідаційно-правовій інформації та знаннях.

Матеріали попередніх розділів доводять, що в умовах інтенсивного впровадження ІТТ відбуваються суттєві зміни в КП правової науки, у структури права, виникають нові форми, засоби, канали взаємодії в науковому співтоваристві. Усе більшого значення набувають електронні комунікації, які істотно впливають на процес ІЗ наукових розробок, транспортування інформації електронними каналами, системної взаємодії науковців і фахівців в електронному середовищі. Формується єдиний інформаційно-правовий простір, досягнення якого пов'язані з інформатизацією, мультимедійністю, що зумовлює якісні і кількісні перетворення в системі ІЗПН.

Матеріали Розділу 2 підтверджують гіпотезу щодо відсутності розробленої картини стратегічних завдань на період завершення процесу інформатизації сфери ІЗ галузі правової науки. Існуючі теоретичні підходи, практичні моделі і програми були пов'язані в основному з етапами освоєння ІТ і комплексної автоматизації комунікаційних процесів, створенням мережевих систем у праві, налагодженням комунікаційних зв'язків між всіма

суб'єктами КП. Утворення нових форм організації ІЗ відбувається на основі концентрації ІД, кооперації та інтеграції процесів представлення правової інформації в новому мультимедійному просторі. Можна стверджувати, що досягнення в розвитку ІЗПН в умовах формування єдиного КП сучасності, яке дійшло до рівня інтеграційних комунікаційних технологій, лише пов'язане з набуттям кількісних характеристик і не дає бажаної якості ІЗ.

За сучасних процесів розвитку науки ІЗПН є надзвичайно складним комплексом дій щодо накопичення, аналізу та поширення різного роду даних, показників, юридичних практик тощо. Важливим стає стан каналів зв'язку, їх кількість, якість зовнішніх і внутрішніх характеристик каналів, що пов'язують суб'єктів наукових комунікацій. Виникає проблема збереження інформації, питання фінансової, юридичної і політичної відповідальності, збалансованості і узгодженості структурних та семантичних характеристик авторитетних даних, важливих джерел правової інформації.

Така стратегія перекликається з визначенням моделей розвитку ІС, ґрунтується на єдності документного, інформаційного та когнітивного рівнів інформаційної системи [66; 101; 118; 334], а процеси консолідації правової інформації, по суті, стають когнітивним напрямом функціонування системи ІЗПН. Така наша думка підкріплюється також розробками відомого українського дослідника проблем інформатики Г. І. Калитича. Він розуміє консолідовану інформацію як єдність інформації, знань та мудрості, як діалектичний процес тезисно-аналітично-синтетичного моделювання інформації, знань та мудрості з метою бути використаними для проектування гармонійного поступу [127]. На переконання вченого, на основі консолідації всіх джерел інформації досягається мудрість, яку він розглядає як свідомість, що ґрунтується на синтезі істинних знань, визначенні духовності їх творців і користувачів, побудові проекту дій і оцінки їх наслідків з урахуванням вимог гармонії. Одним із найважливіших джерел науковець називає нові ідеї, під якими розуміє: «алгоритми, відкриття, вірування, вчення, гіпотези, доктрини, думки, закони, закономірності, звичаї, здогадки, знання, знамення, інновації, концепції, методи, методика, методології, міфи, моделі, навички, навчання, ноу-хау, обряди, об'єкти промислової власності (майбутні або відхилені), одкровення, пам'ятки, передчуття, перекази, притчі, прислів'я, приповідки, проекти, пропозиції, програми, прогнози, пророцтва, народні промисли, поняття, рацпропозиції, рецепти, рішення, ремесла, роздуми, секрети виробництва, сенсації, символи, системи, спомини, судження, твори, технології, терміни, теореми, уявлення, факти, формули, фольклор, хитрощі, документи, що містять ідеї, тощо [127].

Отже, підхід Г. І. Калитича підтверджує важливість і складність у семантичній складовій ІЗ процесу консолідації правової інформації. Виникає багато проблем, пов'язаних із аналізом правової інформації; подоланням суперечностей у визначенні концептів, відношень між даними, врахуванням неоднозначності чи різночитанням імен; застосуванням несумісних метрик; різних інтерпретацій одних і тих значень. У вирішенні окреслених проблем

допомагає розробка і застосування тезаурусів чи словників даних, прогнозних атракторів, семантичний аналіз даних, онтологія тощо[139].

Використання електронних каналів є найважливішим напрямом оптимізації комунікаційних засобів у законодавчій та правозастосовній діяльності. Причому зазначені процеси пов'язані не тільки з перенесенням правової інформації на електронні носії, а й з доцільним розподілом БД, можливостями обміну оперативною інформацією між органами системи права. На сучасному етапі розвитку ЕК у діяльності організацій та установ сфери права широко використовуються автоматизовані, експертні, консультантські системи штучного інтелекту, інформаційно-аналітичні, програми обробки статистичної інформації тощо.

У структурно-семантичній консолідації правової інформації відпрацювання та узгодження завдань якісної селекції, ефективної переробки, перетворення, впорядкування, узгодження, об'єднання, контролю ефективності даних і багатьох інших – запорука високого рівня ІЗ, оскільки структуру (галузі права) можна вважати формалізованим зображенням певних змістовних понять та відповідностей між ними, і значною мірою впливає на порядок сприйняття та інтерпретацію як окремих одиниць галузевих даних, так і їх об'єднання. У цьому напрямі найпродуктивнішим можна назвати такий консалідаційний підхід, який поєднує функціональні й технологічні можливості, теоретичний, понятійний апарат правової БД, структуровані чи неупорядковані дані та семантичні елементи [79]. Отже, виділення окремої складової кожного документа у вигляді семантичної анотації, що включає основні концепти й терміни, значно уточнює і розширює сферу дії його елементів в ІЗ потреб науковців. Поєднання правової інформації й фахових знань на засадах консолідації, структурно-семантичної діяльності кооперування ІК структур сприятиме формуванню інтелектуального інформаційного простору правової науки; дозволить організувати доступ до усіх роз'єднаних інфомасивів галузі, забезпечить довгострокове збереження та архівування правової інформації, управління ІР.

З точки зору нового стану КП дослідження системи ІЗ правової науки має враховувати особливості наукових комунікацій, характер нової реальності, що визначає рівень та напрями процесів, які відбуваються в науковій діяльності сфери науки права, у соціумі. По-перше, розвиваються сучасні телекомунікаційні системи і технології, що впливає на природу, обсяг і зміст правової інформації. По-друге, зростають роль і значення правової інформації та знань, відбувається перетворення знань на безпосередню творчу силу. По-третє, підвищується вага порівняльних правових досліджень. По-четверте, удосконалюється використання результатів наукових досліджень і технічних засобів зі збору, концентрації, подання і узагальнення даних. По-п'яте, формується електронне середовище з новими інструментами, засобами, формами задоволення ІІ науковців. По-шосте, принципово змінюється роль наукової інформації як теоретичної бази для практики державно-правового будівництва. Зростання відкритості

правової науки до постійних інформаційних і творчих контактів, покращення співпраці у світовому просторі дають поштовх для відповідних консолідованих дій структурно-семантичних засобів консолідації, підвищення якості ІЗПН.

Таким чином, підтверджуємо тезу про те, що стан системи ІЗ характеризується періодами загострення, на це вказують і дослідники [14; 275; 276; 288]. Підтвердженням є і результати проведеної фокус-групи, під час якої виявлено підвищення зацікавленості вчених, юристів-практиків до напрямів консолідації як організаційних, так і змістовних комунікативних засобів у використанні та передачі наукової правової інформації. З'ясовано, що в середньому 39% респондентів наголошували на необхідності вдосконалення системи ІЗ та упорядкування і об'єднання розпорошених у різних ІК структурах правових ІР [238]. Останні мають принципове значення для ефективності системи ІЗ і виступають мірилом упорядкованості та складності стану системи ІЗПН. Пов'язується це з тим, що саме завдяки консолідованим ІР у процесі НД можливе фахове прийняття науково-організаційних рішень, адекватних соціально-економічним змінам. Рівень наповнення інформаційної бази за кількістю та якістю правової інформації впливає на ефективність та сталість системи ІЗПН. Відхилення від стану рівноваги викликається змінами внутрішніх параметрів під впливом зовнішніх чинників. Система породжує нові форми і засоби, які тією чи іншою мірою компенсують кризові явища. Безперечно, виникнення електронних каналів, електронних ресурсів, електронних засобів комунікацій потребує якісно нового розвитку системи у ситуації, яка на цей час наближується до нового стану інфокомунікаційного простору науки, коеволюції права й інформації [86].

Інформатизація суспільства та широкомасштабне впровадження ІТ у ІД СКС привело до зростання обсягів правової інформації, що підлягає консолідованій обробці, зберіганню. Представлення її у БД та інформаційних мережах практично було вирішено за рахунок технологій «доступу». Зміст, форми та методи ІЗ суспільних потреб правової інформації в різних сферах діяльності обирались відповідно до умов «доступу» до накопиченого інфоресурсу. Головним при цьому було інформування про наявний інформаційний ресурс, у тому числі документальний, національного і міжнародного рівнів, що релевантно відповідав ІІ для виконання конкретних науково-практичних, управлінських, освітніх завдань. Наприклад, у бібліотечній сфері визначальними формами ІЗ вважаються: тематичні БД, представлення змісту журналів, бібліографічної інформації, доставка повних текстів документів на основі бібліотечно-інформаційних систем і мереж. Повний комплекс послуг з ІЗ ІІ у бібліотеках концентрується на питаннях створення електронних каналів, підключення до БД, організації електронних читальних залів, комплектування фондів машиночитаними носіями тощо. Можна сказати, що фактично ІЗ у бібліотеках йде за розвитком автоматизації функціональних процесів у сферах суспільної діяльності, що пов'язані з

обробкою, представленням у мережах і зберіганням масивів інформації. Результатом цих процесів стало формування електронного ІР, доступного для користувачів у будь-якому місці нашої планети. Накопичення ЕІР спонукало бібліотечних фахівців, а також інформаційних спеціалістів та програмістів до розробки інформаційно-семантичних інструментів навігації у віртуальному документальному просторі. До них можна віднести інформаційно-знаннєві атрактори, он-лайн графію, шлюзові оператори, браузері, консолідовані рубрикатори типу ОРАQ, системи автоматизації судового діловиробництва тощо[18; 104].

Як відмічають фахівці, «з розвитком ІР мережі Інтернет документальний інформаційний простір еволюціонував до такого рівня, що потребує нових підходів» [31; 229]. Таким чином, склалася ситуація, за якої «доступ» уже не відповідає потребам у пертинентній інформації в глобальному КП. З цього починається розвиток проблеми співвідношення категорій «інформація» і «знання». З точки зору змісту «Знання» по відношенню до ІС стало означати певну надбудову над інфопотоками [31, с. 22]. На нашу думку, ця теза відбиває ситуацію, що склалася в інформаційному просторі кінця ХХ ст. – поч. ХХІ ст. і відчута практиками у сфері ІЗ та ІС. Вона була теоретично змодельована і покладена в основу наукових розвідок і розробок систем штучного інтелекту та інтелектуальних інформаційних систем [32].

Загальна тенденція розвитку ІС набула вигляду інтелектуалізації. Це самостійна проблема має окреме підґрунтя досліджень, що базується на семантичному аналізі потоків інформації [28; 31; 32; 99; 244; 258]. Автори відмічають, що має сенс реалізувати перехід до концепції навігації в інформаційних потоках як інтерактивному процесі локалізації окремих семантичних секторів у загальному інформаційному потоці. Виникає потреба в поглибленому, цілеспрямованому вивченні процесів консолідації інформації в ІС.

Більш того, спостерігається ситуація прискорення втілення інноваційних підходів до обробки документально-інформаційних ресурсів із використанням новітніх програмно-апаратних засобів, комунікаційних приладів, мультимедійних технологій, а також технологій семантичної обробки інформації та вилучення знань із текстів. Про це свідчить перебудова діючих ІС на основі створення інформаційно-аналітичних структур різного рівня і впровадження інформаційно-інтелектуальних технологій [31; 32; 33; 99; 101; 104; 291].

Зрозуміло, що впровадження цих та інших інноваційних технологій потребує врахування певного стану, ситуацій функціонування КС, наявності зв'язків між учасниками відповідно до реалізації нових підходів у ІД. Отже, в умовах нового інформаційного простору, що безперервно розширяється, і визначається переходом від стану «доступу» до інформації до ситуації її активного «використання». Постає проблема: як ефективніше використовувати можливості доступного інфопростору, адаптуватися до

умов наукової взаємодії у ньому, як вилучати із потоків саме ту інформацію і знання, що потрібні для вирішення актуальних завдань науки права.

З точки зору прикладних і змістовних аспектів розвиток інтегральних форм і засобів консолідованих процесів, їх багатофункціональність актуалізує певні проблеми. Вони стосуються передусім якісних вмінь роботи з джерелами правової інформації, володіння різними формами соціальних комунікацій, критичного сприйняття інформації, інформаційного моніторингу, аналізу і оцінки інформації, вміння поєднувати в процесі комунікаційних актів різні IP відповідно до умов і специфіки науково-дослідницької діяльності. Крім того, постійно слід вирішувати проблеми ефективного збереження інформації, питання фінансової, юридичної і політичної відповідальності, додержання норм інтелектуальної власності. При цьому, важливим є врахування змін в організаційній структурі права, його змістовній частині, системі комунікацій на різних рівнях [122].

Разом із тим вважаємо за доцільне підкреслити, що останнім часом виділяють два рівні СК у науці. Перший пов'язують із сутністю та змістом НД. Другий визначає комунікації, що відображають моральні аспекти, зокрема, моральну відповідальність за наслідки результатів НД та їх застосування для суспільства [69]. Вдосконалення системи ІЗПН полягає у поєднанні названих рівнів. Такий підхід набуває особливого значення в умовах розвитку новітніх ІТ, оскільки сучасні засоби комунікації, з одного боку, збільшують та розширюють можливості комунікаційної взаємодії в електронному просторі, а з іншого – викликають цілий спектр комунікативно-психологічних проблем. Зокрема, В. В. Миронов акцентує увагу на зміні якості інформації, що передається сучасними каналами не тільки на рівні понять (що потребує її внутрішньої змістової обробки), а й на рівні образів. Останнє пов'язується з тим, що візуально-образна, мультимедійна інформація сприймається як більш об'єктивна, ніж та, що передається через традиційні, зокрема друковані, засоби. Це викликає появу різних можливостей трансформації змісту інформації, її спотворення [200]. Зазначене потребує відповідного врахування вищезазначеного в ІЗ наукових досліджень у сфері права та визначення напрямів подальшого розвитку системи.

У новому КП права, як такого, що розвивається, зростає значення здобуття і поширення систематизованих знань, отриманих у результаті наукових досліджень [334; 337]. Інтелектуальні процеси у сфері науки права потребують інтенсифікації використання інтелектуальних ресурсів, БД бібліотек та інших інформаційних структур галузі та суміжних сфер.

Моніторинг ІЗ науковців права за традиційними схемами ІЗ (бібліографічного, довідкового, документального) свідчить про те, що воно є досить адекватним і відповідає вимогам інформаційного електронного середовища науки права. Водночас з'ясовано, що для виконання завдань науково-правової діяльності і задоволення потреб користувачів в інноваційних підходах до використання інформації у науково-дослідницькій

діяльності суттєво зросли значення професійних аналітичних послуг та якісних інформаційних продуктів. Особливого значення у науці набуває змістовність інфосередовища через адекватне представлення та комфортність споживання правової інформації і фахових знань. Традиційні складові ІЗ – документальні ресурси та ЕІР; БЗ; форми представлення інформації, інструменти пошуку необхідних даних і знань в ІС потребують відповідного корегування. Виконувати завдання ІС у нових умовах неможливо перш за все без консолідаційних зусиль учасників комунікаційного ланцюга. Ситуація ускладнюється наявністю багаторівневості і багатогалузевістю науки права, всієї сфери права, а також системи інформаційних структур.

Консолідаційні тенденції на етапі інформатизації галузі права, інтеграції до національного та світового інформаційного простору, динамічного оновлення інфосередовища набувають стратегічного значення.

В аспекті структурно-семантичної консолідації актуалізується проведення бібліометричних та наукометричних досліджень. Уточнення ІІ науковців, аналіз запитів допоміг виявити журнали гуманітарного циклу, які входять до наукометричних, міжнародних бібліографічних ДБ, SCOPUS та WEB OF SCIENCE (Додаток Б). Нажаль жодне з фахових, правових періодичних видань України не входить до цих баз. Лише наукове видання «Право України», що видається видавничим домом «Ін Юре», пройшло всі ці етапи узгоджень і чекає відповіді щодо отримання свого місця у БД. У даному випадку слід комплексно і послідовно вирішувати окреслену проблему і налагодити публікації англійських праць, включаючи видання різних країн світу, переважно англійською) привести всі фахові науково-правові журнали у відповідність до вимог міжнародної наукометрії.

Зростає також значення цитування у сфері права, що дозволяє науковому співтовариству сформувавши певне ставлення або довіру до окремих джерел, що цитувалися, зробити їх більш доступними і вагомими в системі ІЗ науковців-правників. Цінність наукометричного дослідження полягає в тому, що кожне наукове досягнення окремого вченого, авторського колективу, наукової установи знаходиться під пильним контролем фахівців наукових спільнот, які визнають чи не визнають наукові здобутки [157; 276; 281]. Відтак, посилаючись на фахові публікації інших науковців, дослідник може співставити власні результати з існуючими знаннями та досягненнями у певній галузі, висловити своє ставлення. Глибинне вивчення зв'язків між публікаціями в окремій сфері дозволяє відслідковувати виникнення і розвиток нових науково-практичних шкіл, теорій, наукових проблем у правознавстві.

З урахуванням загальносистемних змін та трансформацій у сфері правової науки і практики, що зумовлюють формування ІІ, ІР, форми і методики, технології і канали комунікаційної взаємодії, пріоритетним напрямом структурно-семантичної консолідації правової інформації стає визначення імпакт-фактору вітчизняних правових журналів; індексу цитування авторів науково-видавничих, авторських колективів.

Для вивчення цитованості визначено спільно з фахівцями Президії НАПрП України збірники наукових праць та журналів, які видаються різними установами, зокрема: «Бюлетень Міністерства юстиції України»; «Вісник Конституційного суду України»; «Вісник національної академії прокуратури України»; «Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ»; «Питання боротьби із злочинністю»; «Право України»; «Правова інформатика»; «Проблеми законності» та інші. Аналіз посилок – це ефективний інструмент; доволі корисний індикатор комунікаційної активності вчених; відношення кількості посилок на праці того чи іншого автора або дослідницького центра до кількості статей [157]. Проблема оцінювання ефективності наукових досліджень опікуються в різних галузях, на багатьох рівнях функціонування науки. На наше переконання, доцільніше простежити посилення, з точки зору вивчення комунікацій між ученими правової галузі. Як з'ясувалося, серед обраних видань, в одних публікації розміщуються без посилок, в інших – підстрочні посилення (здебільшого на праці українських та російських авторів). В усіх інших виданнях кількість джерел, на які посилаються автори, коливається від 3 до 26. Посилання на публікації англійською, німецькою, французькою, польською мовами складають 10%. Отримані дані свідчать про значну наповненість бази наукового апарату. Найбільший відсоток посилок виявлено на наукові монографії – 52,9 %, тези і матеріали конференцій – 57,8 %, нормативно-законодавчі акти – 59,2 %. Цитування статей складають 32,3 %. Це можна пояснити специфікою правових досліджень. Крім того, одержані результати співпадають із показниками, що отримані нами в процесі вивчення ІІІ науковців-правознавців, тобто результати аналізу цитування підтверджуються даними анкетування.

Призначення ІЗПН не тільки в збереженні, пошуку, відборі, систематизації, аналізі та консолідації правової інформації, її поширенні, а й у створенні можливостей здійснення широкого спектра формальних і неформальних комунікацій на засадах сучасних ІТ. За допомогою ІЗПН має відбуватися поєднання соціального й когнітивного простору науки. Чим більш досконалою є система ІЗ, тим більше можливостей у вчених для пошуку необхідної їм правової інформації, презентації своїх результатів, діалогу в науковому середовищі. У сучасних умовах розвитку системи соціальних комунікацій врахування процесів представлення правової інформації та знань у новому структурно-семантичному просторі науки, заснованому на ІТ, відкриває широкі можливості для науково-практичних узагальнень та прогнозів. Призначення, з одного боку, виникнення нових засобів, форм, каналів наукової комунікації сприяє появі сучасних моделей ІЗПН. З іншого – порушуються певні проблеми: консолідоване структурування правової інформації; аналіз та експертиза ЕР із права; збереження ІР; вирішення проблем цитування, фіксації наукових пріоритетів тощо.

Якщо в традиційній системі ІЗ сфери права полягає зазвичай в інформуванні про результати наукових досліджень у правознавстві, то в електронних комунікаціях виник і сформувався новий тип правової інформації, спрямованої на відображення й підтримку організаційного аспекту НД; організацію наукової взаємодії у праві, координацію наукових досліджень із правознавства, організацію наукового співробітництва та інше. Безсумнівно, це збагачує й урізноманітнює систему ІЗ, сприяє появі учасників наукового співтовариства ширшого вибору комунікацій, адаптації до наукового середовища. Тому ІЗПН може розглядатися як система, що вирішує проблеми систематичної організації та представлення комплексу всієї різноманітності ІР, необхідних для наукової роботи та соціалізації знань у глобальних мережах.

У КП науки права за допомогою консолідаційних процесів разом із відображенням наукової продукції з'являються нові засоби і форми представлення наукових організацій і вчених, результатів наукової роботи (наукових проектів і програм, конференцій, конкурсів, доступу до матеріалів робочого спілкування між науковцями галузі на регіональному, національному і світовому рівнях). За таких умов ІЗПН, що здійснюється на консолідаційних засадах, може розглядатися як система, що має постійно гармонізуватися, поєднуватися у завданнях підвищення рівня науково-дослідної роботи з правознавства.

Структуризація правової інформації для цілей ІЗ при вирішенні завдань «доступу» зберігає значення і в умовах ЕС, але базується на організації швидкого і прямого доступу до інформаційних одиниць [29]. Для цього використовуються методи кластеризації в Google, у пошукових серверах Mooster (<http://www.mooster.com>), iBoogie (<http://www.iBoogie.com>), інтерфейсна система Infostream та інші [29; 94; 244; 289]. Прикладами мовного кластеру є англійський (www.google.com), німецький (www.google.de), японський (www.google.jp) [289].

Семантична структуризація самого віртуального інфопростору здійснюється завдяки його топологізації, рубрикації веб-сайтів, навігаторів он-лайн ресурсів і таке інше. Отже, це засоби упорядкування мережевого простору, що полегшують його використання як у процесі ІЗ, так і кінцевими споживачами. До цих процедур також можна віднести статистичний аналіз потоків, кластерний аналіз інфопотоків для визначення пріоритетів ІЗПН.

У процесі здійснення структурно-семантичної консолідації система ІЗПН у перспективі може складатися з різних за структурою і віком елементів, що ми й спостерігаємо в сучасних моделях інформаційного забезпечення. На думку дослідників процесів синергії, об'єднання різновікових структур, що розвиваються у різному темпі, відбувається через синхронізацію темпу їх життя, швидкості розвитку [168; 169; 269]. Тому постає надскладне завдання – забезпечення поступовості перетворень, визначення готовності до змін, розробка стратегій правильної інтеграції

структур, форм, засобів, каналів, ІР різного ступеня розвитку з метою синергетичного прискорення розвитку як цілої системи, так і її частин.

Одним із аспектів цінності правової інформації та знань є їх доступність, оскільки науковий прогрес базується на досягненні повного і відкритого доступу до даних і знань, електронних публікацій, що декларується світовим науковим товариством. На користь ЕР свідчить те, що у процесі своїх досліджень вчені звертаються до різних БД, інших галузевих електронних документів для формування нового знання [16; 17; 261]. Доступність може обмежуватися лише інтересами національної безпеки, захистом конфіденційності і недоторканності, правами інтелектуальної власності та ексклюзивними правами, що діють обмежений час.

У консолідації правової інформації значимість когнітивного рівня все більше визнається дослідниками і фахівцями як у сфері права, так і в галузях, що забезпечують інформацією наукові розробки. У технологічному аспекті це означає формування відповідної системи консолідованих ІР, їх видової, типологічної та змістовної структури, створення функціональних систем пошуку і оцінки правової інформації. У науково-комунікаційному виникає можливість формування такої системи ІЗ наукових досліджень, яка дозволить не тільки оперативну, якісно задовольняти ІП, а й створити адекватне багатofункціональне середовище знань для проведення наукових досліджень у правовій сфері.

Усвідомлення діалектичності документного, інформаційного та когнітивного рівнів у консолідованій системі ІЗПН приводить до розуміння того, що, з одного боку, кожна модель являє собою своєрідний критерій оптимізації попередньої, а з іншого – попередня модель є передумовою оптимізації наступної. Отже, документний та інформаційний рівні підготували підґрунтя для активного розвитку когнітивного.

Як зазначалося вище, важливим інтелектуальним активом є також неструктурована інформація. Фактично біля 70 % такої інформації недоступні користувачам. Сучасні дослідники визначають декілька компонентів опрацювання неструктурованої інформації з метою її консолідації [40; 72; 127; 168; 179; 192; 193; 295; 243].

1. Система управління документами (document management), що дозволяє забезпечувати контроль процесів створення, редагування, публікації й архівування документів.

2. Система управління веб-контентом (Web-content management) сприяє виявленню окремих знань, дозволяє персоналізувати контент для конкретного споживача.

3. Управління архівами (record management) забезпечує опрацювання архівів форумів, наукових дискусій тощо.

4. Управління цифровими правами (digital rights management) дозволяє забезпечувати безпечно поширення інформації та знань; визначати, хто має права доступу, права на копіювання тощо.

5. Співробітництво, яке має на меті удосконалення комунікацій користувачів у межах єдиного простору.

Отже, цілеспрямована реалізація системної консолідації правової інформації забезпечить вірогідність поєднання контенту і метаданих, адміністрування і регламентації доступу до інформації та знань правового спрямування.

На визначення стратегій ІЗІН суттєво впливають ІІ науковців у сфері права, стан системи ІР та рівень їх використання, можливості застосування сучасних технологій, кадровий потенціал. Усвідомлення особливостей правової науки, підходів дослідників у сфері права щодо розуміння консолідації як форми упорядкування правової інформації дозволяє запропонувати стратегічний орієнтир формування ІЗІН як багаторівневої системи на основі консолідації. Врахування тенденцій розвитку сучасних моделей ІЗ, соціально-комунікаційної складової допомагає визначити напрями розвитку системи ІЗІН як багатоаспектного феномену. Для цього необхідно з'ясувати стратегічні орієнтири удосконалення цієї системи.

У сучасній правовій науці необхідним стає поєднання вказаних стратегій, нині недостатньо володіти текстовими інформаційними фондами та пошуковими засобами. Гостро постала проблема проведення попереднього аналізу даних, тобто виявлення, перш за все, невідомих зв'язків і кореляцій; «просіювання» надвеликих масивів даних із метою здобуття знань. Зазначене сприяє посиленню інформаційно-аналітичного змісту ІД комунікаційних установ, зокрема бібліотек, як одного з провідних каналів у системі соціальних комунікацій. Це пов'язано з тим, що ІІ науковців урізноманітнюються, їм потрібна не тільки якісна інформація, організація доступу до неї, а й здобуття та виробництво знань на засадах розширення комунікаційних засобів. Сучасні ІС вже вийшли за межі структурованої інформації і потребують роботи з контентом, фактами, мультимедіа. Велике значення мають взаємозв'язки, чинники, що можуть змінюватися протягом виконання наукового дослідження, комфортне, привабливе середовище для здійснення професійних комунікацій.

Розвиток ЕК привів до інформаційного перевантаження. Терміновим є подолання непропорційного зростання інформаційного шуму у зв'язку з наявністю неструктурованої та слабо структурованої інформації; встановлення перепон для поширення паразитної інформації, яка одержується у вигляді додатків; запобігання багатократності дублювання інформації; вирішення проблеми невідповідності формально релевантної інформації дійсним ІІ науковців.

На конференції директорів європейських національних бібліотек (CENL – Conference of European National Librarians), самітах ЮНЕСКО, ІФЛА та інших бібліотечних форумах обговорювалися питання кооперування зусиль архівів, музеїв та бібліотек стосовно доступу до електронних каталожних засобів і цифрових ресурсів [62;106; 107 109; 169; 319]. Конкретними практичними кроками з реалізації цих намірів стали проекти

цифрових (електронних) бібліотек. Практика їх створення також довела, що розуміння ЕБ має бути ширшим, ніж уявлення про неї як про засіб надання доступу до електронних каталогів. Сучасні ІТ дають можливості, крім відображення документально-бібліографічних ресурсів в єдиній бібліотечній мережі, візуалізувати цей ресурс, проводити його багатоаспектну систематизацію, транспортувати по каналах комунікації. Проте це також виявило і нові завдання налагодження як внутрішньобібліотечних інформаційно-комунікаційних зв'язків, так і встановлення комунікаційної взаємодії з іншими агентами інформаційного ринку (постачальниками ІТ, користувачами, бюро охорони авторського права).

У цій ситуації інформаційні портали представляють собою програмно-апаратні, пошукові інтегровані засоби доступу до розподілених ресурсів (тобто, це і є вираженням технологічної інтеграції у новому мережевому комунікаційному середовищі). Також в ІК установах виникає потреба у розробці єдиної політики з реалізації цифрових проектів, використання єдиних стандартів, узгодження концептуальних і методичних положень, а також конкретного досвіду.

Необхідним вбачається використання технологій Grid. Як вже наголошувалося в попередніх розділах, на державному рівні розпочато розробку Національної грид-інфраструктури, яка забезпечить спільне використання і спрощений доступ до ІР (процесів пам'яті, архівних даних тощо). Передбачається інтегрувати національну грид-інфраструктуру у європейську з метою поширення в Україні проекту (Enabling Grids for E-science), що створюється зусиллями 200 організацій з 30 європейських країн, а також в кооперації з рід-інфраструктурами багатьох країн світу (США, Японії, Південної Кореї) [210]. Проте головна проблема, пов'язана з функціонуванням в Україні науково-освітніх мереж державного рівня, полягає в тому, що слабо вирішуються питання контенту, наповнення каналів корисними для науки права ІР, засобами комунікацій між науковцями, науковими колективами.

Можна погодитися з існуючою думкою відносно «стимулювання створення «академічного інноваційного поясу» навколо НАН України та її регіональних центрів» [103; 248]. Яким чином буде функціонувати «академічний інноваційний пояс», наскільки ефективним і якісним буде ІЗ правових досліджень, залежатиме від узгоджених дій, з одного боку, споживачів наукової інформації в галузі права, починаючи від Науково-дослідного центру правової інформатики НАПрН України та законотворчих лабораторій до науково-дослідних інститутів і вищих навчальних закладів, кожної інформаційно-забезпечуючої ланки системи соціальних комунікацій (бібліотек, архівів, інформаційних центрів та інших структур), з іншого – від налагодження постійних інформаційних і творчих зв'язків між правовими установами і закладами з іншими провідними організаціями на національному і міжнародному рівнях, від усвідомлення значення соціальних комунікацій не тільки в середовищі самого наукового співтовариства з його

організацією, структурою, нормами, правилами, а й комунікацій між наукою і політичними інститутами влади, наукою і культурою, наукою та іншими соціальними групами [248].

«Академічний інноваційний пояс» як механізм, що об'єднуватиме ІР, БЗ інноваційні ідеї і проекти в єдину ІС на національному і регіональному рівнях, має забезпечити найвищий результат інноваційної діяльності у наукових розвідках із проблем правознавства, організаційно-функціональну спрямованість ІК структур на ефективність і якість ІЗ правових досліджень з актуальних питань законотворчих ініціатив та правового регулювання інноваційної політики.

§ 2. Консолідація законодавства

У консолідованій системі ІЗПН України структура законодавства є важливою складовою КП права. Структурно-семантичні ознаки систематизації законодавства полягають у використанні сукупності консолідаційних прийомів, засобів, забезпечення повноти і цілісності обробки та класифікаційного впорядкування нормативно-правових актів (НПА) для ІЗ потреб суспільства. У попередніх розділах роботи зазначалося, що в інфосфері суспільної діяльності накопичено критичну масу нормативно-правового матеріалу та іншої правової інформації. Тому особливої актуальності набуває вирішення проблем впорядкуванням у той чи інший спосіб НПА за допомогою інкорпорації, консолідації чи кодифікації, які є головними видами систематизації законодавства [195]. Умови виникнення ідеї консолідації в процесі дослідження проблеми уніфікації нормативно-правового поля України викликані: складністю, багатогалузевістю, перетинанням вертикальних та горизонтальних зв'язків предметів права; наявністю масивів різних рівнів правової інформації; існуванням нормативного спадку радянського періоду; інтенсивністю потоків нових законодавчих актів [154; 179]. Крім того, зростання документального потоку, дублювання, старіння та розпорошення правової інформації значно ускладнюють її пошук, доступ до законодавства та ефективного його використання у процесі науково-практичної діяльності. Законодавство на сучасному етапі багато в чому не встигає за динамікою розвитку суспільних відносин. Існують у ньому прогалини, неузгоджені положення і повторення [223].

Проте слід констатувати, що сучасний стан систематизації законодавства в Україні як стратегічного консолідованого напрямку діяльності ІК структур та спеціальних аналітичних служб і організацій спрямовується на виконання наступних завдань:

а) подолання суперечностей між правовими нормами: відміняються чи змінюються застарілі норми і створюються нові, що відповідає потребам суспільного розвитку (законотворча діяльність);

б) правові норми групуються за окремими семантичними ознаками, зводяться у кодекси, зібрання законодавства та інші систематизовані акти;

в) нормативно-правове регулювання переводиться в інструмент, що забезпечує нормальне функціонування суспільного життя (з т. ч. правового забезпечення практичних сфер діяльності);

г) підвищення ефективного управління в інтересах особи, суспільства, практичного втілення законодавства.

Традиційно для спрощення і ефективності орієнтування у НПА і правових матеріалах відбувається процес кодифікації, приведення НПА до певної системи визначеного порядку і організованості, адже в Україні відбувається інтенсивний законотворчий процес [72]. Тому, у першу чергу, відповідні соціально-комунікаційні структури, кодифікаційні служби, бібліотечні установи мають забезпечити всебічне опрацювання поточної правотворчості; здійснювати постійний системний розподіл нормативно-правового матеріалу; сприяти досягненню оптимального упорядкування актів, їх відповідного взаємозв'язку й компактності; а також техніко-правової уніфікованості; створювати умови для зручного і вільного використання законодавства у практичній сфері права.

У теорії права систематизація законодавства визначається як вид діяльності з упорядкування і удосконалення нормативного матеріалу шляхом його зовнішньої та внутрішньої обробки, забезпечення суб'єктів права необхідною нормативно-правовою інформацією [195]. Більшість учених-правознавців та теоретиків бібліотечно-аналітичної, документознавчої сфери розглядають систематизацію як діяльність із упорядкування і вдосконалення нормативно-правового матеріалу шляхом його обробки і розміщення за класифікаційними критеріями, що обираються відповідно до тих завдань, які вирішуються певною сферою діяльності [223]. Законодавство ж є важливою складовою документної комунікації, його упорядкування здійснюється через комплексні засоби обліку і обробки. У сучасних умовах електронних комунікацій та ІТ систематизація НПА, їх державна реєстрація, класифікація відбуваються за допомогою спеціальних галузевих дискурс-рубрикаторів, класифікаторів, тезаурусів, застосування інформаційно-пошукових мов [324;336]. Використання таких засобів, технологій забезпечує якість, повноту, прозорість, комфортність консолідованої системи ІЗ потреб сфери науки.

У напряму якісної систематизації правової інформації залучаються методи контент-аналізу, моніторингу, посилення інформаційно-аналітичної діяльності, поєднання кількісного аналізу змістовних елементів (факт, конфлікт, аргумент, тема, узагальнення) та якісних (відповідність меті, інформативність, актуальність, доказовість, конструктивність) [324]. Зокрема, кількісно-змістовний документознавчий аналіз звернень науковців, освітян, юридичної практики до Законів Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, підзаконних актів центральних і місцевих органів виконавчої влади, положень, рішень,

договорів тощо свідчить про зростаючу динаміку прийняття НПА та їх постійне і систематичне використання. За даними офіційного веб-порталу Верховної Ради України, база «Законодавство» станом на 2012 рік складає 184213 документ, до якої щодня звертаються сотні тисяч користувачів. Подібну актуальність у зверненнях мають також професійна юридична систем Мега-НАУ – авторитетна багатомільйонна база судових рішень, нормативних актів, аналітики, яка крім того містить спеціальні пошуково-правові системи «НАУ-English» та «Закони України на мобільному» в поточній редакції. Названі ІС є своєрідним унікальним інформаційно-правовим інструментом, що дає можливість перевіряти кожен статтю законів та НПА, тим самим прискорювати комунікаційні процеси у правовому просторі законодавства.

В умовах росту законодавчої активності та значенням НПА у використанні вченими та науковцями застосування комунікаційних форм і засобів систематизації законодавства, прийнятих у праві, має постійний характер, це – інкорпорація, консолідація, кодифікація, які полягають у системному:

- упорядкуванні;
- уніфікації і вдосконаленні;
- зведенні у внутрішньо узгоджену систему (зібрання, збірники, зводи, кодекси тощо).

Названі систематизаційні заходи, у першу чергу, мають на меті стабілізацію правопорядку у КП науки та юридичної практики. Актуальність звернень користувачів до різних БД консолідованого законодавства свідчить про підвищення правової культури та правової обізнаності громадян. Підтвердженням цьому став проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Доступ до правосуддя та правової обізнаності в Україні «Правова країна», що виконується компанією Менеджмент Системс Інтернешнл (MSI) і стартував в Україні у 2010 році, з точки зору функціонального процесу активно розвиваються і нині.

У КП права, з точки зору функціонального процесу, систематизація НПА традиційно відбувається у двох напрямках: перший – від загального до конкретного (спочатку приймаються основи законодавства, потім галузеві кодекси); другий – від конкретного до загального, виокремлюються закони, потім інкорпуються, далі приймається низка консолідованих актів, за якими йде прийняття кодифікаційних НПА [223]. Такий підхід має загальні і специфічні цілі систематизації законодавства, наприклад, найбільш загальне досягається не тільки за допомогою систематизації, а й іншими засобами, зокрема, через використання прийомів юридичної техніки, проведення правових експертиз законопроектів тощо. Консолідовані дії забезпечують доступність того чи іншого закону, зручність у використанні, своєчасний облік НПА, його повноту; полегшують користувачеві пошук необхідної норми; допомагають усунути застарілі і неефективні норми права («очищення» законодавства); виявляють юридичні конфлікти (колізії);

ліквідовують прогалини; допомагають усунути правовий «вакууму» тощо. Оновлення законодавства, стабілізація законодавчого правопорядку створюють можливість для ефективного управління державними справами в інтересах особистості, ліквідують повтори і виявляють негативні тенденції розвитку законодавства [194; 195; 223].

Крім того, в інформаційно-правовому аспекті систематизація законодавства має специфічні цілі, що виконуються різними ІК структурами. Серед них необхідно назвати: облік нормативно-правових актів; їх рубрикація, класифікація; підтримка нормативних правових актів у контрольному стані; забезпечення функціонування ІПС БД; надання тексту НПА та бібліографічних довідок і коментарів до законодавства на підставі запиту користувача.

На основі вивчення теоретичних положень, дослідження природи, сутності, змісту, закономірностей та особливостей консолідації, розробку і практичну реалізацію процесів систематизації інформаційного нормативно-правового масиву в Україні можна розглядати як стратегічний напрям діяльності державних установ та соціально-комунікаційних структур (НДІ, центрів, інтелект-центрів, наукових бібліотечних установ тощо). Консолідація ж дозволяє об'єднати в одному акті на основі єдиного предмета регулювання (без зміни змісту тексту) декілька актів [179].

На етапі становлення правової системи України з метою подолання та усунення розбіжностей, забезпечення системної єдності суспільних відносин у КП суспільства усі способи систематизації законодавства є актуальними. Але ж потребують всебічного розвитку за умов упровадження комп'ютерних технологій, автоматизованих засобів обліку, інвентаризації, обробки, галузевого упорядкування, класифікації, створення сучасних ІС доступу до НПА. У силу динамізму соціальних зв'язків та нормотворчої діяльності структурно-семантична консолідація законодавства виступає не тільки обов'язковим атрибутом систематизації, а й аспектом стратегічного розвитку системи ІЗПН, концептуалізації завдань розвитку правової системи України, сприяє:

1. Подальшому розвитку законодавства, створенню внутрішньої єдиної системи НПА, ефективності правотворчої діяльності, ліквідуванню прогалин, застарілостей, протиріч у чинному законодавстві, збагаченню інформаційно-правових ресурсів.

2. Забезпеченню зручності при реалізації права, можливостей оперативного відслідкування і знаходження правової інформації і вірного тлумачення всіх необхідних норм права.

3. Створенню передумов для цілеспрямованого і ефективного правового виховання, проведення наукових досліджень, модернізації науково-педагогічного процесу, організації навчання студентів.

4. Формуванню ефективної системи ІЗ потреб правової науки і юридичної практики за рахунок проведення консолідації аналітичної, дослідної, бібліографічної, інформаційно-технологічної діяльності СКС.

У той же час у соціально-комунікаційному просторі суспільства потенціал консолідації, в її класичному розумінні, повною мірою не використовується у процесі побудови законодавчої системи України та активної інформатизації усіх сфер діяльності суспільства. Нині, коли наша держава намагається якнайшвидше адаптувати національне законодавство до європейських норм права, застосовуються різні підходи до гармонізації законодавства, консолідації засобів систематизації національної системи НПА. У цьому напрямі використання нових ІТ, телекомунікаційних систем та програмного забезпечення комп'ютерних засобів стає важливим чинником оперативного опрацювання і споживання правової інформації, якісного консолідованого процесу систематизації всього масиву нормативно-правового матеріалу, приведення його в ефективно діючу структуру правового регулювання сфер соціально-комунікаційної діяльності суспільства. [19]. Структурно-функціонально це можуть забезпечувати як окремі спеціальні СКС, так і нова система «консолідованих центрів» [194]. Вони, на думку С. М. Меленка мають стати відправною платформою групування навколо себе норм права на основі спільності предмета, метода, суб'єкта та об'єкта правового регулювання у тому числі й через використання автоматизованих систем. Об'єднання спеціальних центрів у групи і підгрупи за головними спільними ознаками дасть змогу утворювати й розбудовувати на їх основі інститути, систематизувати законодавства галузей та підгалузей законодавчої практики.

Створення «консолідаційних центрів», на переконання науковця, дозволить забезпечити логічно послідовне, внутрішньо узгоджене викладення масивів правової інформації у КП, розширить можливості для пошуку необхідної правової норми та її адекватного тлумачення за допомогою семантичного об'єднання БД цих різних центрів [194].

Поєднання зусиль різних ІК структур і установ у практиці систематизації законодавства за допомогою способів інкорпорації, консолідації та кодифікації з використанням ІТ дозволяє досягти нового рівня інформаційно-правової культури та правових знань ІЗ населення, правозастосовчої практики.

Консолідаційний процес створення образу документа, його відповідна класифікація забезпечують можливість адекватного пошуку і ефективного використання існуючих відомостей серед нормативно-правових інфомасивів, які складають десятки мільйонів знаків. Проте це потребує певних умінь, фахових знань, спеціальних навичок осіб, які працюють з правовою інформацією, як виробників ІР, так і споживачів. За таких умов особливої актуальності набуває функціонування і розвиток механізованих та автоматизованих систем і програм, інформаційно-пошукових засобів у галузі обробки і систематизації нормативно-правової документації, вдале і результативне їх застосування вдосконалює процес систематизації законодавства. У цьому плані варто звернутися до зарубіжних і національних практик активної розробки і використання комп'ютерних пристроїв,

автоматизованих систем і програм у процесі обробки наукових даних та упорядкування законодавства. Наприклад, у РФ, Казахстані, Білорусі значна увага приділяється сучасним технологіям моніторингу актів нормативного характеру, систематичного відстеження стану законодавства з метою формування, так званого, модульного правового забезпечення функцій НПА у виконавчій владі, судовій системі, правоохоронних органах тощо [212; 345].

Обов'язковою умовою в ефективному моніторингу НПА є застосування ІТ та реалізація консолідаційних, інкорпораційних та кодифікаційних завдань створення єдиної систематизованої мережі законодавства. Широке використання сучасних засобів ІТ для збору, обробки і передачі правових актів у спеціалізованих ІС потребує вирішення окремих питань лінгвістики, безпосереднього включення ІТ у процес розробки проектів НПА, їх проходження через структури законодавчих органів, здійснення різного роду науково-технічних експертиз за допомогою ЕОМ. Уже сьогодні спеціальні служби і центри проводять роботи в галузі розробки ефективної моделі структурування відповідного тексту проекту НПА і побудови алгоритмів для його автоматизованої обробки, у т. ч. правових документів [19]. Сучасні ІТ не тільки дозволяють створити ефективні ІС з правової тематики, законодавства та проектів НПА, а також поглиблюють роботу щодо покращення якості змісту НПА. Прикладом у цьому напрямі може стати досвід Агентства INTRALEX, яке формує і експериментально перевіряє модель проекту «АРМ Юрист». Цей програмний комплекс дозволяє застосовувати ІТ для вирішення завдань, пов'язаних із розробкою текстів проектів НПА і здійсненням багатоаспектної експертно-консолідованої оцінки правового акта або проекту НПА [103]. Дана ІС може бути орієнтована на вирішення науковцями, юристами-практиками, освітянами, як мінімум, трьох важливих завдань:

- а) організації і проведення роботи з текстами проектів за допомогою традиційних консолідаційних засобів структурування;
- б) проведення експертно-моніторингової оцінки консолідованого проекту;
- в) формування і ведення електронного паспорта проекту, відповідної системи реєстрації, інвентаризації та ін.

Для вирішення актуальних проблем правознавства науковцями використовуються прийоми порівняльного вивчення і уніфікації норм права різних систем права, що слугують для консолідації та гармонізації, систематизації національних законодавств, адаптації нашого законодавства до Європейських стандартів.

Центр правових досліджень і розвитку сучасної російської законотворчості успішно виконує завдання створення цілісної і несуперечливої законодавчої бази з правового регулювання основних сфер діяльності суспільства; вирішує стратегічні питання, зокрема, щодо упорядкування видів і форм нормативних актів, які видаються різними

органами публічної влади; регламентує порядок підготовки та оформлення проєктів НПА на законодавчому рівні та ін.

Процес систематизації сучасного законодавства у Франції відбувається на основі так званої «широкої кодифікації» за принципами повноти, формального характеру, безперервності та базується на використанні спеціально розробленого класифікатора французького законодавства. Новий класифікатор розроблявся за сприяння Представництва з інформатики (Delegation a l'informatique) за участю аналітиків, фахівців у галузі перфорованої інформатики і електронної обробки інформації [255]. Своє остаточне відображення класифікатор знайшов у спеціальному виданні «Законодавча і регламентаційна картотека», в основу якого покладено класифікатор систематичної картотеки Генерального секретаря уряду, що побудована на семантичному розподілі правової інформації по так званих семантичних гніздах (le lot de graphes semantiques). В ІС «класифікатор» є документом в інформативному розумінні і являє собою структуровану сукупність слів і визначень, які об'єднані ключовим поняттям (le clef de graphe). Отже, відбувається класифікація нормативних актів за семантичними, а не галузевими ознаками. Національний центр правової інформатики Франції – виробниче комерційне підприємство, яке, власне, і концентрує правову інформацію, нормативно-правові документи, договори, інструкції, циркуляри з використанням автоматизованих засобів і надає послуги юридичного характеру.

Для науки України найактуальнішим є вирішення проблеми розвитку правового регулювання інноваційної діяльності, інноваційної політики держави, окреслення концептуальних підходів до систематизації інноваційного законодавства та розробки і прийняття Інноваційного кодексу України, який має регулювати всі інноваційні відносини та питання ІЗ інновацій. У цьому напрямі законопроектні роботи як складні організаційно-консолідовані процеси спрямовуються на чітку систематизованість і кваліфіковану діяльність фахівців документально-аналітичних і юридичних служб, вивчення проблем ефективності дії закону. Велика група українських учених, фахівці НДІ ПЗІР НАПрН України (м. Харків) працює над створенням комплексного НПА з питань провадження інноваційної діяльності. Результатом систематизації законодавства у цьому напрямі, виявлення та усунення прогалів і суперечностей між положеннями різних правових норм став проєкт Інноваційного кодексу України [103]. З метою координації інноваційної діяльності підтримуються пропозиції В. П. Семиноженко стосовно створення «академічного інноваційного поясу» навколо НАПрН України і її регіональних центрів, який забезпечить найвищий рівень інноваційного функціонування його організаційно-функціональних структур, ефективність і якість ІЗ правових досліджень з актуальних питань законотворчих ініціатив та правового регулювання інноваційної політики в державі [248]. Трансфер технологій та нововведень має стати усвідомлення всіма учасниками інноваційної діяльності того, що

включення у процес консолідації законодавства можливе за умов системної організації єдності цілей, функціональної єдності, системного управління інфопотоками, нормативно-правовими масивами та БД [148].

У напрямі консолідованої стратегії модернізації національного законодавства Інститут законодавства Верховної Ради України як базова установа науково-правового забезпечення законодавчої діяльності Верховної Ради України провадить координаційну законотворчу діяльність: а) веде підготовку пропозицій щодо формування стратегії державної правової політики; б) здійснює розробку наукових концепцій розвитку національного законодавства; в) проводить порівняльні дослідження законодавства України й законодавств іноземних держав та вирішує проблеми приведення національного законодавства у відповідність до норм міжнародного права [155]. На Інститут також покладено завдання щодо підготовки проектів перспективних та поточних державних програм законопроектних робіт Верховної Ради України; організації моніторингу ефективності чинного законодавства України та прогнозування наслідків його застосування; розробки проектів законів із найважливіших питань розвитку суспільства і держави, їх наукового обґрунтування та технічного експертизування [124]. Для виконання цих завдань фахівцями Інституту проводяться фундаментальні та прикладні дослідження розвитку законодавства України, аналізуються ефективність механізмів застосування чинного законодавства, розробляються пропозиції щодо усунення неузгодженостей і суперечностей між окремими актами законодавства та заповнення в ньому правових прогалів. Інститут також вносить пропозиції щодо законодавчого забезпечення виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань, у тому числі працює над питаннями адаптації законодавства України до законодавства ЄС. У зв'язку з цим важливе місце в ІЗ потреб законодавців відіграє ІР структур, інші інформаційні установи, які створюють БД, БЗ і полематичні каталоги з проблем порівняльного правознавства.

Співпраця із зарубіжними науковими установами й організаціями, яка ґрунтується на кращих національних правових, законотворчих традиціях, інформаційних технологіях, забезпечує можливість безпосередньої участі України у формуванні загальноєвропейського правового простору та мереж міжнародних законопроектів. Використання досвіду організації законотворчої та законодавчої діяльності зарубіжних країн допомагає координувати участь вітчизняних науково-дослідних організацій, інтелектуальних центрів, інформаційно-кодифікаційних служб і бюро у дослідженнях з питань законотворчості, нормотворчості, систематизації та кодифікації національного законодавства та ін. [155].

Розвиток інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, що виникають в усіх напрямках соціальних комунікацій суспільства і держави, привів до новацій в інформаційному праві; діяльності, зокрема, у сферах інформатизації, зв'язку, телекомунікацій; засобах масової інформації, Інтернеті, рекламі; видавничій, бібліотечній, архівній і музейній справі; ІД в

галузях культури і мистецтва, освіти, дистанційному навчанні, у сфері електронних послуг, електронної торгівлі (комерції), в електронному банкінгу; електронному документообігу, електронній підписці, державній статистиці. Ці глобальні інформаційні процеси, що відбуваються у суспільстві, усе активніше знаходять своє відображення у формуванні інформаційного законодавства (нараховується близько 4 тис. законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють інформаційно-правові відносини). Необхідність унормування нових інформаційних відносин створила передумови для появи консолідаційних засобів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, законотворчої та науково-дослідної роботи, які орієнтуються на інноваційні проекти, та вдосконалення нормативно-правового регулювання інформаційної сфери діяльності [27].

З огляду на це все частіше наголошується на необхідності відповідного моделювання роботи СКС суспільства (органів НТІ, центрів, інтелектуальних центрів, медіа-об'єднань, бібліотек, інформаційно-мережових служб асоціацій тощо).

У зв'язку з поширенням соціально значущої правової інформації, що ґрунтується на якісних знаннях і законодавчих проектах, відбувається трансформація відповідних інформаційних структур, підтверджується їх можливість і здатність системно генерувати, обробляти, систематизувати важливу правову інформацію, ефективно використовувати її в науково-інформаційних системах, тобто працювати на випередження. Наприклад, забезпечення доступу населення до правової інформації через центри правової інформації (ЦПІ), які створюються при багатьох наукових бібліотеках, стало невід'ємною складовою державної системи розповсюдження правових актів в електронному вигляді.

Слід згадати про діяльність в Україні Інформаційних центрів Європейського Союзу (ЕУІ) [119]. Вони є частиною всесвітньої мережі, до якої входять більше 600 інформаційних центрів, що працюють при ВНЗ, національних бібліотеках, наукових бібліотечних установах та дослідницьких центрах починаючи з 1963 року. Сьогодні в Україні діє 11 таких Інформаційних центрів ЄС, розташованих у ВНЗ 9 міст України: Дніпропетровська, Києва, Луцька, Севастополя, Сімферополя, Тернополя, Харкова, Херсону та Чернівців. Основною метою діяльності центрів ЄС є: концентрація і поширення правової інформації про ЄС та його політику, висвітлення питань європейської інтеграції, інформаційних документів, що приймаються Європейською комісією, Європейським Парламентом та іншими офіційними установами ЄС [194].

Вирішення проблеми ліквідації множинності нормативних актів, їх укріплення, створення систематизованих блоків законодавства набуває певної глобальності, а одним із дієвих шляхів подолання такої множинності і невпорядкованості правової інформації стає консолідація.

Отже, процеси консолідації законодавства – це спеціальна діяльність уповноважених органів, ІК структур, бібліографічних служб, спрямована на

зведення в одне ціле всіх чинників нормативних положень, що регулюють те саме конкретне питання, сформульоване у низці нормативних актів, прийнятих у різний час, видання єдиного зведеного акта, що служить офіційною заміною старих актів і підставою чинних норм, поміщених у ньому [175].

Розвиток законотворчої та правозастосовної діяльності, глобальні процеси збільшення обсягів наукових даних та інформації нормативно правового характеру потребують консолідованого структурування різновидів правової інформації. У цьому процесі застосування ІТ стає динамічнішим і таким, що постійно оптимізується і залежить від потужної ділової інформаційно-аналітичної та облікової діяльності ІК структур, інформаційних центрів та консолідованого управління знаннями.

Консолідація законодавства та правової інформації виступає чинником ефективного зведення надвеликих масивів як структурованих, так і неструктурованих НПА, одним із дієвих способів (разом з інкорпорацією і кодифікацією) систематизації законодавства [195]. Цілі останньої полягають в: усуненні множинності нормативно-правових приписів, дублювань, суперечностей і неузгодженостей; зведенні в одне ціле всіх чинних нормативних положень, що регулюють окремі питання; уніфікації НПА, а також створенні у системі джерел права об'ємних нормативно-правових масивів, консолідованих БД та єдиної мережі за предметом правового регулювання. Це, власне, забезпечує бажану гармонізацію та зближення української правової науки з правовим полем провідних країн і виступає об'єктивною основою стратегічного розвитку інформаційно-комунікаційних структур у їх системно-організаційній, інформаційно-ресурсній, структурно-семантичній цілісності.

Диверсифікація правової інформації та інноваційних процесів у нормотворчому забезпеченні сфер суспільних відносин, розширенні і реалізації спеціалізованих знань приводить до необхідності вирішення питань консолідованого зведення надвеликих масивів правової інформації. Нині це набуває найбільшої актуальності і потребує: а) суттєвої кооперації академічних, вузівських, бібліографічних і технологічних служб у сфері аналізу, обліку правової інформації та законодавчих ініціатив; б) прискорення консолідації як одного з відомих способів систематизації; в) усунення множинності нормативно-правових приписів, суперечностей, дублювань тощо; г) зведення в одне ціле всіх чинних нормативних положень, що регулюють окреме конкретне питання чи галузь права; д) уніфікації НПА та законодавства; е) створення в системі джерел права об'ємних якісно-структурованих нормативно-правових масивів як БЗ за предметом правового регулювання на регіональному і національному рівнях.

Дана проблема є частиною щоденного використання потенціальних програмних засад розвитку ІЗ правової науки та інших сфер суспільної діяльності.

§ 3. Концептуальні засади та перспективи розвитку інформаційного забезпечення правової науки України

Вивчення КП права, модернізаційних моделей ІЗ, різноманітностей правових інфопотоків та ЕР із проблем правознавства потребує визначення концептуальних засад як перспективу розвитку ІЗПН. Матеріали нашого дослідження, висновки, що зроблені у попередніх розділах підтверджують тезу про неможливість вдосконалення системи ІЗПН без подолання пасивності, незбалансованості, неузгодженої, роз'єднаної діяльності багатьох СКС, органів НТІ, інформаційно-аналітичних центрів, інтелект-центрів, медіа тек, бібліотечних установ, інформаційно-мережевих служб. Положення про те, що ІЗ повинно випереджати кожен черговий крок щодо прийняття рішень у різних сферах ІД, невирішеність проблем інформаційної взаємодії або запізнення обов'язково приводить до серйозного відставання і в інших сферах соціальної діяльності [14].

У сучасному КП права налагодження ефективних, консолідованих інформаційно-комунікаційних зв'язків має відбуватися між інфраструктурними елементами правової науки; суб'єктами наукової діяльності; ІК структурами, що впорядковують правову інформацію інтегрують ІР, вивчають ІП учених-правників, вдосконалюють засоби і форми ІЗ на засадах консолідації, кооперації, інтелектуалізації та ІТ.

Як стратегічний напрямок консолідовані дії у КП науки права не можуть ефективно і якісно відбуватися за відсутності транзитивно-збагачених зв'язків із зовнішніми професійно-діяльними та інформаційно-когнітивними середовищами [39; 336]. Це потребує відповідної трансформації структурно-семантичної, інформаційно-аналітичної, документної та когнітивної складових систем ІЗ завдань правової науки: структуризації та систематизації змісту інфопотоків на засадах консолідаційних прийомів; створення комплексних політематичних банків та БД із проблем права, що відповідають сучасним вимогам науки; інтелектуалізації та інтеграції ІР у забезпеченні ІП учених правників.

З точки зору перспективності технологія консолідованих моделей ІЗ має будуватися на принципах системності, процедурності, ієрархічності, а реалізація консолідованих напрямів діяльності ІК структур співпадатиме з метою консолідації документально-предметної складової наукової діяльності у галузі права. Це також має відповідати тенденції створення нової системи правових норм і визначатиметься як якісно нове інформаційно-когнітивне середовище отримання і споживання інформації та знань правового змісту в єдиному КП. Оскільки такі консолідаційні тенденції мають лише потенційний характер, зокрема створення зведеного БД правової інформації і спеціальних юридичних відомостей в електронній формі, кожна ІК структура намагається здійснювати самостійно без узгодження та координації з іншими, тим ускладнює ІЗПН. Тому, ще раз слід наголосити на необхідності подолання неоднорідності подання електронної правової інформації;

приведення до єдності різні умови супроводження і управління ІР галузі; укріплення взаємозв'язків між ІК структурами у напрямі забезпечення оперативної, якості доступу вчених-правознавців до інтелектуальних ІР; підвищення рівня інтегрованості української правової науки у світовий КІП.

У такому аспекті концептуальною засадою об'єднання зусиль ІК структур в ІЗПН України є консолідація правової інформації, що циркулює в комунікаційному просторі галузі. Одним із необхідних завдань у цьому напрямі стає поєднання структурованої і неструктурованої правової інформації, масивів правових даних в єдиному процесі ІЗ потреб науки через: спеціальний відбір; аналізування; наукометрію; оцінювання; реструктуризацію та переформатування. Для ефективного обслуговування нагальних наукових рішень, проблем та ІІ певних споживачів чи соціальної групи, такі консолідаційні процеси мають забезпечити ефективність та раціональність звернень дослідників до об'єднаних масивів знань, які раніше були важкодоступним та розпорошеними в багатьох документах. Ефективна, система ІЗПН, що будується, надаватиме доступ до інтегрованої правової інформації як кожному окремому науковцю, так і забезпечуватиме їх спільну дослідницьку діяльність у межах актуальних тем і проектів НД. Наприклад, на Білефельдському форумі 2012 року наголошувалося, що у нових інформаційних сервісах для «цифрової епохи», бібліотеки будуть обслуговувати науку в якості «Мережі зв'язаних відкритих даних» [106].

В інформаційно-аналітичній сфері консолідації найбільше складнощів традиційно виявляється в пошуку та опрацюванні неструктурованої правової інформації, що затрудняє логіку її класифікації та подальшу наукову обробку. Це можна пов'язати з тим, що всі організаційно-технологічні зусилля, фахівців ІК структур спрямовані на процес зберігання, пошуку, організацію умов доступу до ІР. Однак у динамічному інфосуспільстві інформаційно-аналітична діяльність ІК структур ускладнюється необхідністю працювати з надвеликими масивами даних, потребою постійно аналізувати і виявляти окремі важливі наукові факти, аргументи, споріднені теми, узагальнення, правові порівняння, методики, судові практики, що важливі у науці. Усе це потребує відповідної фахової систематизації правової інформації, законодавчих актів про державну інноваційну політику, формування нових БД проектів і програм національних та міжнародних договорів, більш чіткого і прозорого відображення аналітичної інформації для пріоритетних правових досліджень, організації зручного доступу до зарубіжних наукових БД з проблем правознавства та світових БЗ.

У сфері права, як і будь-якої іншої галузі, існує велика кількість неструктурованої інформації, яка при відповідній консолідованій обробці матиме користь зокрема в ІЗ правоохоронної діяльності, при розслідуванні злочинів, у криміналістиці стосовно уточнення важливих правових об'єктів та фактів, що відрізняються одне від одного за структурою та змістом.

Крім того, в ІЗПН консолідація починає відігравати роль у процесі впорядкування НПА їх класифікації, кодифікації, систематизації, приведення

до впорядкованої системи. Для спрощеного і ефективного орієнтування у системі законодавства формуються БД НПА, інших банків знань, актуалізується залучення методів контент-аналізу, моніторингу, кількісного аналізу змістовних та якісних елементів, фактів, аргументів, тем, узагальнень і таке інше. Логічне об'єднання таких важливих відомостей відповідає меті НД, забезпечує інформативність, актуальність, доказовість, конструктивність в ІЗ потреб користувачів у якісних ІР та інформації. Завдання структурування інфопростору та ресурсів потребують спеціальної розробки дискурс-рубрикаторів класифікаторів ІС права, індексів цитування, реєстру метаданих, тезаурусів, що підвищує ефективність ІЗ потреб досліджень у праві.

Результати уточнення ІІ та вивчення стану ІР свідчать про те, що для ІЗ наукових досліджень потрібні спеціальна правова інформація, статистичні данні, порівняльні аналізи, які стосуються окремих питань стану наукової та інноваційної діяльності у різних сферах права не тільки в Україні, а й у регіонах, за кордоном. Тому ІД інформаційно-комунікаційних структур, аналітично-бібліографічних служб, центрів правової інформації має спрямовуватися на виконання ними завдань формування зведених БД про наукові проекти у сфері права, досягнення науково-правничих шкіл, корисних партнерів, перспективні програми, що забезпечуватимуть користувачів новими знаннями. Консолідоване вирішення цих питань, створює підґрунтя для соціалізації знань у мережевому просторі права, системної організації і адекватного подання правової інформації, встановлення прагматичних взаємозв'язків між усіма суб'єктами НД та складовими системи ІЗПН.

Як об'єкт правовідносин правова інформація має складну і многогранну структуру, що є ще одним підтвердженням значення нових підходів у системному, якісному ІЗ правничої сфери, систематизації фахових знань, науково-аналітичному аналізуванні інфомасивів. Консолідоване поширення у науковому просторі різного роду професійних даних, показників, порівняльних статистик та іншої важливої правової інформації вимагає якнайшвидшого її адаптування до науково-практичних потреб правової галузі, а також актуалізує роль ІК структур у цьому інформаційному процесі.

Концептуалізація завдань розвитку ІЗ правової науки стає вимогою часу в умовах інтенсивного впровадження ІКТ у сфери суспільної діяльності. Крім того, на тлі консолідаційної взаємодії в період глобалізації відбуваються істотні зміни у КП суспільства, у структурі правової науки, виникають нові форми, засоби, канали наукової співпраці та електронні комунікації. Ці трансформації в інформаційно-правовому просторі науки пов'язані з інформатизацією та мультимедійністю і безперечно зумовлюють якісне покращення результатів ІД, інноваційні перетворення у системі ІЗПН. Де хто з сучасних учених-бібліотекознавців, квінтесенцію суспільної модернізаційної моделі стратегічного розвитку інформаційної сфери називають взаємодію організації та самоорганізації соціуму [59, 60].

Матеріали Розділу 2 нашого дослідження підтверджують гіпотезу щодо відсутності розробленої концепції стратегічних завдань комплексної модернізації в ІЗПН на період фактичного завершення процесу інформатизації сфери ІЗ галузі права. Нині існуючі теоретичні підходи, моделі, програми ІЗ, пов'язуються, головним чином, із певними етапами освоєння ІТ і комплексної автоматизації комунікаційних процесів, створенням різного роду мережевих систем, налагодженням співпраці між всіма суб'єктами КП науки. Основою вдосконалення ІЗПН мають стати нові форми організації ІД ІК структур – концентрація, кооперація та інтеграція засобів представлення консолідованої правової інформації, ІР у мультимедійному просторі, що розвивається. Можна констатувати, що певні досягнення у стратегічному розвитку ІЗ в умовах формування єдиного КП правової науки, яке дійшло до рівня інтеграційних комунікаційних технологій, лише пов'язані з набуттям кількісних характеристик і не досягають поки бажаної ефективності.

Ще раз підкреслимо, що концептуалізація завдань розвитку ІЗПН потребує від ІК структур комплексу узгоджених процесів накопичення, систематизації, використання фахових знань для вирішення нагальних наукових проблем правознавства. На перший план діяльності СК структур виходять питання урізноманітнення наукового зв'язку в електронному просторі; постійного моніторингу їх кількісного і якісного стану; вирішення проблем збереження і захисту правової інформації; дотримання юридичної, політичної, фінансової відповідальності за створення єдиної інформаційної бази консолідованих ІР із права; надання вільного доступу до авторитетних юридичних даних, спеціальних правових банків знань національного та міжнародного значення.

У перспективному напрямі розвитку ІЗПН ядром може стати правовий портал консолідованої інформації. На об'єднуючих консолідуючих засадах портал має забезпечити: швидку інтеграцію дослідників у світовий науковий простір; розвиток діалогічності і наукових контактів у КП права; можливість об'єднувати науковців, працюючих у різних структурах, установах, країнах, для вирішення спільних завдань правників; широкий проблемно-тематичний пошук правової інформації, даних у розподіленій мережі; розширення сервісних функцій і послуг з ІЗ інформаційних потреб науковців; вільний доступ користувачів до галузевого логіко-орієнтованого наукового середовища.

В інформаційно-якісному сенсі, портал стає оригінальним сайтом, організованим як системно утворене багаторівневе об'єднання: різних ІР із права та сервісів; засобів і форм навігації й інформаційних служб; інформаційне, проблемно-орієнтоване середовище, що створюється для підтримки прийняття консолідованих рішень, здійснення контент-аналізу; веб-сайт або сукупність веб-сайтів, які інформаційно забезпечують основні наукові потреби користувачів.

Через комплексну реалізацію інформаційно-аналітичних послуг

(сервісів) у різних сферах правничої діяльності портал, по суті, виступає консолідуючим інструментарієм для просування правової інформації та ІР у науково-правничу сферу. Організаційно-технологічно він також є багатофункціональним сервером, який надає користувачеві різноаспектні пошукові, інформаційні та комунікаційні можливості. Портал можна розглядати як електронну бібліотеку, поділену на різні тематичні аспекти, різновидову правову інформацію (кількісну, текстову, графічну, аналітичну, мультимедійну тощо), актуалізація та популяризація якої здійснюється в реальному часі і просторі [258]. Формування порталів у КП права має створювати специфічне «середовище спілкування» завдяки забезпеченню доступу до унікальних наукових колекцій із раніше розрізнених документів, які зберігатимуться в окремих бібліотечних і архівних фондах, зокрема зарубіжних.

Портал розглядається нами як нова платформа наукової комунікації, надання сучасних інформаційних послуг, має стратегічне значення для концептуалізації проблем об'єднання ІР, БД, БЗ та іншої правової інформації у КП науки права.

У структурно-функціональному та змістовному аспекті правовий портал будується на сучасних технологіях наукової обробки правової інформації, можливостях підключати додаткові матеріали галузі структурованої і неструктурованої інформації та ІР, організувати багатоаспектний пошук, вилучення, класифікацію, рубрикацію, фільтрацію даних тощо. Це, у свою чергу, дозволить поступово здійснювати накопичення матеріалу для проведення аналізу, суттєво зменшувати циклічність пошуку необхідних даних, встановлювати активні творчі комунікації. Крім того, портал дозволяє реалізувати принципи інтеграції ІР із права, використовувати нові технології подання та управління інфомасивами, залучати науковців до поновлення ресурсів за власним бажанням через самоархівування, посилює зворотній зв'язок у науці.

Динамічність галузевого контенту, що формується у порталі, сприятиме отриманню якісно нового рівня фахових знань і системи ІЗ ІІ науковців-працівників, має забезпечити найвищий рівень інформаційного супроводження питань науково-інноваційного розвитку права і держави в цілому. У решті решт портал дозволить розширити комунікаційну складову ІЗІІ на різних організаційних рівнях: регіон, держава, світ.

У технологічному і структурно-семантичному аспектах портал слід розглядати як модель поєднання консолідованої правової інформації, інфоресурсів, актів законодавства з процедурними технологіями доступу. Він має стати взірцем нової архітектури, програмного забезпечення, системних рішень і безпеки інформаційно-обчислювальних комплексів. Йдеться також про нові формати зберігання великих обсягів векторної інформації (формат SMD) і растрових даних (формат MRG) для 3D моделей візуалізації правової інформації і відтворення мережових центричних технологій [88; 244]. Зрозуміло, що для виконання цього проекту вкрай необхідний зв'язок із

інформаційними службами правової сфери, фахівцями інформатики, програмістами тощо задля розробки, адаптації методик і технології у сферу діяльності СКС, сумісної підготовки інформаційних видань нового покоління – експертних, аналітичних, сигнальних, реферативних, енциклопедичних.

З точки зору консолідації інших процесів портал можна вважати відправною точкою ефективного доступу користувачів-науковців до об'єднаної правової інформації, інтегрованого динамічного інформаційного наповнення, уніфікованого наукового простору проведення колективних досліджень у галузі права. При цьому, у технологічному аспекті склад та зовнішній вигляд робочого місця, на думку спеціалістів у сфері консолідації інформації, може змінюватися та адаптуватися під конкретного вченого чи групу дослідників, що виконують важливі завдання науки права [71, с. 234–237].

Створення правового порталу на засадах консолідаційних напрямів розвитку дозволить модернізувати пошук необхідної інформації, розташовувати консолідовані IP та інші важливі документи, статистики у структурі порталу, повідомляти про нові факти, ідеї, процеси тощо; спілкуватися; спільно вирішувати актуальні проблеми правознавства та завдання; проводити он-лайн конференції; створювати групи новин, дошки об'яв; БЗ та БД. В інформаційно-технологічному аспекті (за теорією соціальних комунікацій та інформатики) вбачається за доцільне формування порталу на технологіях Web 2.0 (блоги, фолксономія, вікі, RSS) та Web 3.0 (семантичне поглиблення наукових комунікацій у мережі) [277; 305; 316; 317]. Це сприятиме розширенню можливостей кожного вченого щодо створення власної інформації та продукування нового знання, обміну спорідненою інформацією з іншими науковцями, формування високо динамічного, гнучкого, адаптивного ресурсу для взаємодії та наукової співпраці з проблем права.

У такому контексті створення порталу як ядра системи ІЗПН має стратегічні орієнтири і розглядається нами як консолідована, структурована і впорядкована мережа з відповідним галузевим наповненням, управлінням та структурою:

- консолідована правова інформація та законодавство;
- консолідований інфоресурс сфери права;
- консолідована діяльність СКС та інших інформаційних структур сфери права.

На концептуальному рівні створення об'єднаного порталу як ядра нового рівня ІЗПН, дозволить також вирішувати нагальні наукові проблеми у сфері права та структурно-функціонального його представлення:

консолідована правова інформація:

- віртуальна база правової інформації та фахових знань, що представлені у систематизованому вигляді з використанням фізичних, логічних, лінгвістичних та інших інформаційно-наукових засад відповідно до пошукових зразків ІІ споживачів;

- віртуальне консолідоване середовище наукової комунікації за документним, інформаційним, когнітивним спрямуванням;

консолідовані інфоресурси з права, які структуровані за ознаками:

- внутрішні ресурси ІЗ (масиви, форми та методи ІД, ІР, зокрема бібліотечні, БД, технології доступу до традиційних та ЕР сфери права);

- зовнішні ресурси ;

- суміжні ресурси (аналогічні ресурси ІК структур галузі права, зокрема науки права);

- суміжні ресурси (аналогічні ресурси ІС України, аналогічні ресурси міжнародної ІС);

- загальнонаукові ресурси;

- світові соціально-інформаційні ресурси та банки знань;

консолідована діяльність ІК структур, центрів бібліотек та інших ІС:

- віртуальний консорціум наукових правових установ, професійних об'єднань (асоціацій, наукових шкіл тощо);

- віртуальна кооперація науковців-правників;

- віртуальна інтеграція інформаційно-комунікаційних структур;

- інтеграція ІЗПН до глобального СКП правової сфери.

Представлення у мережі змісту правової науки в цілому та окремих її галузей у логічно-послідовній і професійній формі, функціонально має забезпечувати формування єдиної консолідованої системної організації усіх ІР із права.

З огляду на сказане, система ІЗПН є адекватним відображенням достовірних, високого рівня наукових ІР галузі, які фізично можуть знаходитися в різних інформаційних сферах, установах та закладах. У той же час потребують досягнення єдності між ІК структурами, що здійснюють ІД у якісному лінгвістичному забезпеченні, практичному використанні загальнонаукових і спеціалізованих класифікаційних систем, атракторів, тезаурусів для правничої сфери тощо. На консолідаційних засадах має вибудуватися процеси:

- реєстрації всього потоку ЕР галузі зі створенням об'єднаних БД універсального, тематичного, проблемного спрямування;

- вилучення з ЕР галузі права записів про наукові публікації;

- доповнення е-записів реферативною інформацією, на основі якої створюються науково-аналітичні огляди з проблем правознавства;

- аналітичне вивчення та встановлення достовірності інформації за рахунок підтвердження її з інших джерел;

- визначення авторитетності ресурсів, їх повноти, наукової важливості, точності, значимості;

- розробка певних критеріїв оцінки електронних наукових ресурсів не лише за конкретними галузями знань, а й залежно від руху знання [334].

У такому аспекті реалізація завдань модернізації ІЗПН забезпечать високий рівень повноти, достовірності, якості правової інформації та інтеграції ІР із права за умов об'єднання правової інформації; структур

правової сфери; процесів аналітичної та ІД, що здійснюють ІК структури, НДІ, центри, бібліотеки з іншими інформаційними установами.

У системі ІЗПН та в стратегіях формування суспільства знань консолідована правова інформація розглядається як: результат інформаційного аналізу [168; 305]; діалектичний процес тезисно-аналітично-синтетичного моделювання інформації і знань з точки зору поєднання структурованої та неструктурованої інформації [127]; систематизація нормативно-правових документів, упорядкування законодавчих актів [40; 72; 179; 195]. Об'єднання всіх даних, відомостей та зведень в єдиний банк правової інформації забезпечить найвищий рівень ІЗ правової науки, надасть адекватні умови для розвитку нових моделей інформаційного обміну та наукового співробітництва, розширення соціальних комунікацій через формування електронних архівів, електронних бібліотек, репозитаріїв, форумів, дискусійних груп за напрямками правових досліджень та на засадах політики інформаційної відкритості, доступності, органічності, альтернативності комунікаційної взаємодії в науці [26; 329; 330].

В інноваційному аспекті консолідаційні тенденції стратегічного розвитку ІЗПН України відповідають напрямам національної інформаційної політики, яки полягають у:

- створенні адекватних умов для високого рівня, ефективного ІЗ учених, що проводять дослідження у галузі права, органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органів, юристів-практиків, об'єднань громадян на основі національних ІР;

- адміністративному, технічному, судовому, міжнародно-правовому захисті вітчизняного інформаційного продукту ІР та технологій в Україні, особливо тих, що є національним надбанням;

- подальшому впорядкуванні інформаційних відносин в національному інформаційному просторі України, зміні співвідношення розповсюдження у країні вітчизняної та зарубіжної інформаційної продукції на користь вітчизняної; державній підтримці суб'єктів національного науково-інформаційного простору України;

- посиленні процесів інтеграції правової науки, ІР і технологій у європейському та світовому інформаційному просторі, забезпеченні інформаційної та духовної, культурної ідентифікації України в міжнародних інформаційних відносинах, піднесення міжнародного авторитету вітчизняного інформаційного продукту та технологій, їх виробників [225].

Загальновизнаною об'єктивністю стає формування наукового середовища знань як основи сучасного модернізаційного КП права, має спиратися на принципи інтелектуалізації, свободи творчості, недоторканності інтелектуальної власності, консолідації процесів створення ІР із права, їх інтеграцію у практичну сферу юридичної діяльності тощо. Глобалізаційні процеси наукового обміну правовою інформацією в електронному просторі суспільства впливають на трансформацію якості ІЗ права, зумовлюють перехід на вищий рівень врегулювання суспільних відносин, визначають

новітні моделі наукової та професійної комунікації (проведення судових засідань; здійснення експертиз; визначення процедурної справедливості тощо) [349; 352; 365; 369].

Процеси консолідації в інформаційному суспільстві, широкомасштабне впровадження ІТ, зростання обсягів правової інформації та законодавства, що представлені у зведених БД та інформаційних мережах, прогресивні технології «доступу» відповідають суспільним потребам удосконалення ІЗПН. Зокрема, у СКС, бібліотечних установах головним завданням стає гарантування науковцям належного рівня інформування про наявні ІР, що релевантне відповідатиме ІП учених, конкретним науково-практичним, управлінським, освітнім цілями сфер діяльності. У сучасній бібліотечній сфері в ІЗПН основними формами стали: тематичні БД, електронно-пошукові комплекси, бібліографічно-аналітичні БЗ, міжвідомчі банки даних статистичної інформації; доставка повних текстів документів на основі автоматизованих ІС та мереж.

У сучасних умовах глобальної інформації без консолідаційних дій суб'єктів комунікаційного ланцюга, що ускладнюються наявністю багаторівневості і багатогалузевістю науки права, всієї сфери права, а також розгалуженістю системи інформаційних структур не можливий прогрес у системі ІЗПН. Консолідаційні тенденції на етапі трансформації галузі науки права та інформаційної сфери, інтеграції у національний та світовий інформаційний простір, динамічне оновлення інфосередовища набувають стратегічного значення і доводять необхідність концептуального узгодження дій зі створення якісно нових умов розвитку ІЗПН. За допомогою специфічних форм і засобів ІЗ має відбуватися поєднання соціального й когнітивного простору науки права. Чим досконалішою буде система ІЗ, тим більше з'явиться можливостей у вчених для пошуку необхідної їм інформації, презентації своїх результатів, активному діалогу в науковому співтоваристві.

У найновітніших моделях система ІЗ матиме складну структуру елементів, у якій домінують синергетичні процеси. Об'єднуються елементи, що створювалися у різні часи, тобто у різному темпі відбувається їх розвиток, пов'язаний із синхронізацією їх життєвого циклу та реагування на зміни у суспільстві [170; 173; 275]. Тому постає надскладне завдання: забезпечити поступовість перетворень, визначити ступінь готовності всіх ІК структур до змін, розробити стратегії правильної інтеграції ІР, форм, засобів, каналів з метою синергетичного прискорення розвитку як цілої системи ІЗ, так і її складових.

У цілому в консолідованій системі ІЗПН одним із аспектів її цінності є доступність правової інформації, ІР, що слугує науковому прогресу і базується на досягненнях повного і відкритого доступу до специфічних даних та фахових знань, електронних наукових публікацій. Це, власне, і декларується світовим науковим товариством. На користь консолідованих ІР свідчить і те, що в процесі своїх досліджень вчені звертаються до різних БД,

інших галузевих електронних документів для формування нового знання як когнітивного комунікаційного рівня [26; 27; 275]. У технологічному аспекті це може означати створення нової консолідованої системи ІР з їх видовою, типологічною, змістовною структурою, високими функціональними якостями пошуку і оцінки інформації. У науково-комунікаційному аспекті виникає тільки віртуальна можливість організації такої системи ІЗ наукових досліджень у праві, яка не тільки забезпечить високий рівень оперативності, якості задоволення ІІ, а й дозволить сформувати відповідне континуальне середовище для проведення наукових досліджень у правовій сфері.

Слід ще раз зауважити, що на визначення концептуальних положень розвитку ІЗПН суттєво впливають: ІІ науковців у сфері права, стан системи ІР та рівень їх використання, можливості застосування сучасних ІТ, кадровий потенціал інформаційної сфери та СКС. Врахування особливостей правової науки, специфіки дослідної роботи у сфері права, розуміння необхідності консолідації як перспективно-тривалої форми впорядкування правової інформації та ІР дозволяє нам констатувати, що стратегічним орієнтиром формування багаторівневої системи ІЗПН як багатоаспектного феномену виступають різні моделі ІЗ потреб науки.

Розробка і реалізація концептуальних завдань, вдосконалення системи ІЗПН мають спиратися на єдність та взаємозалежність системно-організаційного, інформаційно-ресурсного та структурно-семантичного напрямів консолідації, що можна, на нашу думку, представити наступними рівнями:

І рівень – консолідація інформаційно-комунікаційних установ та СКС, пов'язана з посиленням системних та міжсистемних зв'язків на регіональному, національному і міжнародному рівнях, які включають:

- посилення системних зв'язків між інформаційними установами правничого спрямування на національному і міжнародному рівнях. Як уже наголошувалося, ІК структури виступають найважливішими компонентами системи сучасних наукових комунікацій, що забезпечують ІІ; важливими комунікаторами взаємодії між ученими в межах одного часового інтервалу, до того ж вони сприяють передачі й одержанню правової інформації, у тому числі від попередніх поколінь. Зокрема, співіснування в бібліотечних і архівних фондах традиційних та електронних ІР посилює провідну роль у системі наукових комунікацій ІК структур, бібліотек, центрів правової інформації, що мають працювати в аспекті ІЗ консолідовано на випередження;

- кооперацію та координацію діяльності інформаційно-комунікаційних структур (органів НТІ, центрів, бібліотек, інших експертних центрів, медіатек, інформаційно-мережевих служб тощо); консолідації ІС та СКС як соціально-комунікаційного процесу, спрямованого на визначення перспектив удосконалення системи ІЗПН на засадах узгодження, координації, кооперації, інтеграції, генерування, оброблення та ефективного використання правової інформації в науково-інформаційних системах. Чітке розмежування функцій,

спеціалізацій, завдань, узгодження контурів перетинання специфічних функцій в умовах ІТ та стану логічного зв'язку посилить системне взаємозбагачення, сприятиме єдності, цілісності, різноманітності, динамічності ІЗПН;

- забезпечення взаємодії між різними ІК структурами, суб'єктами та об'єктами системи правової науки, встановлені найтіснішої співпраці наукових шкіл, Асоціацій, галузевих об'єднань тощо у формуванні адекватної системи ІЗ на основі консолідації, оптимізації соціальних процесів створення, систематизації, накопичення і поширення актуальної, повної, достовірної правової інформації;

- об'єднання зусиль фахівців у сфері права, інформатики, документознавства, бібліотекознавства, соціальних комунікацій для контролю якості ІЗ: аналізу ІР із права, виокремлення наукових знань, оцінювання їх впливу (рейтингування, цитування, бібліометрія тощо) з метою формування якісно нового КП забезпечення адекватного відображення наукової правової інформації в суспільстві, посилення аналітично-бібліографічної, наукометричної діяльності. Це сприятиме встановленню високого рівня системи ІР із правознавства, доступу до різних БЗ, статистичних зведень щодо юридичних відомостей і законодавства у науковому просторі комунікаційної взаємодії багатьох учених;

II рівень – консолідація ІР із проблем права пов'язана з динамічним зростанням і розпорошенням інфопотоків; активним упровадженням ІКТ; накопиченням інфоресурсів різних видів інформації в електронному середовищі, що забезпечує:

- інтеграцію ІР із проблем правознавства. Їх ступінь і якість використання науковцями залежить від процесів консолідації, а саме: професійного відбору, оцінки, аналізу, структурування правової інформації, встановлення взаємозалежностей між різними галузевими ІР. Інтеграційні процеси у системі ІР мінімізують інформаційний шум, обмежують інформаційну надмірність, забезпечують надійність і релевантність науково-практичних зведень, спеціальних даних, повідомлень, наукових ідей тощо. Інтеграція ІР на основі консолідації може дати значні результати, що дозволить відчутно зменшити кількість даних, що дублюються, за рахунок уніфікації, типізації, систематизації тощо. Інформаційно-ресурсне забезпечення ІІ науковців-правознавців у формі аналітичних описів БД, ЕК, електронних наукових видань, наукових журналів, дискусійних списків розсилки, форумів, персональних веб-сторінок, блогів учених і наукових груп, інформаційних новин тощо має об'єднати цілеспрямовану науково-предметну діяльність учених за умов удосконалення всіх форм ІЗ;

- інтеграцію ІЗПН до глобального соціально-комунікаційного простору.

III рівень – консолідація правової інформації як комплекс взаємопов'язаних процесів із виокремлення знань, структурованої та недостатньо структурованої інформації з усіх даних правоохоронних,

правозастосовних, судових органів; упорядкування правової інформації, її аналіз, оцінка, реструктуризація для оптимізації інфопростору науки:

- консолідація законодавства спрямована на комплекс дій щодо впорядкування, об'єднання, систематизацію НПА для створення єдиної інформаційної системи актів;

- формування віртуальної бази правової інформації та знань, що представлені у структурованому вигляді з використанням фізичних, логічних, лінгвістичних та інших засад відповідно до пошукових зразків ІІ науковців-правознавців;

- консолідація правової інформації та фахових знань у віртуальному середовищі наукової комунікації як синтез документально-предметного, інформаційного, когнітивного спрямування забезпечення потреб науки і юридичної практики.

Концептуальні завдання є постановочними й відкритими для доповнень та змін у процесі розвитку ІЗПН і потребують програмної апробації і реалізації напрямів консолідації.

Основні положення такої діяльності спрямовані на розширення контексту веб-сайта бібліотеки НАПрН України за рахунок посилення інформаційно-аналітичного змісту діяльності на засадах урізноманітнення комунікаційних каналів, текстових інформаційних фондів, електронних бібліографічних ресурсів у єдиній бібліотечній мережі НАПрН України та НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого». Метою такої консолідованої діяльності є підвищення рівня ІЗ наукових досліджень у сфері права.

Запропонована нами програма діяльності у напрямі консолідації в ІЗПН України орієнтована на впровадження у два етапи. На першому етапі принципово важливим є, зокрема, створення Асоціації правничих бібліотек України з подальшим вступом її до Міжнародної асоціації юридичних бібліотек. Основною метою Концепції створення асоціації правничих бібліотек України як стратегічного інноваційного напрямку об'єднання бібліотек, центрів для консолідації інфопотоків, банків даних, баз цифрових ресурсів полягає у формуванні і функціонуванні єдиного КП правової науки в Україні. Асоціація правничих бібліотек України має всебічно сприяти та розвитку партнерства з іншими інформаційними установами, зокрема, із НДЦ правової інформатики НАПрН України, через механізми співпраці, взаємодії, участь у семінарах і тренінгах. На другому етапі реалізації концептів програми доцільно створити правовий портал як вихідну точку ефективного доступу вчених до консолідованої правової інформації, законодавства та знань; як уніфікований інформаційно-комунікаційний простір для проведення досліджень у сфері права.

У системі консолідуючих засобів з ІЗ у науково-комунікаційному просторі права слід запровадити інноваційну інформаційну інфраструктуру, зокрема: мережі центрів наукових даних, семантично об'єднаних банків знань за допомогою грид-сервісів для різних галузей науки; які націлені на об'єднання університетів, інтелектуальних центрів, бібліотечних установ,

ділових центрів. Це, на наше переконання, має забезпечити когнітивний рівень ІЗ потреб усіх сфер суспільства. Нова платформа наукової комунікації надання знань, інформаційних послуг, сучасна модель консолідованої взаємодії в континуальному середовищі ІЗ забезпечуватиме:

- доступ науковців до консолідованої правової інформації;
- інтегрований доступ до динамічного інформаційного наповнення;
- уніфікований доступ до наукового простору проведення досліджень колективом, конкретним вченим чи групою дослідників;
- семантичне поглиблення наукових комунікацій у мережі на технологіях web 2.0 (блоги, фолксономія, вікі, RSS,) та web 3.0;
- інтеграцію даних із різних сховищ і різних форматів в єдину цілісну мережу;
- відкриття ресурсів, їх відповідну класифікацію;
- каталогізацію опису контенту та змістовних зв'язків даних або цифрових відомостей;
- впровадження метаданих для поглибленого аналізу та візуалізації наукових відомостей.

Реалізація завдань кожного напряму консолідації дозволить досягти стратегічної мети консолідації документно-предметної складової наукової діяльності в галузі права. Саме тому це розуміється як створення якісного нового інформаційно-когнітивного середовища отримання і споживання інформації та знань правового змісту.

Висновки до розділу 4

Аналіз тенденцій розвитку ІЗ в інформаційному просторі науки права у його структурно-семантичній консолідації дозволив виявити посилення тенденцій віртуалізації комунікаційних зв'язків науковців права, зростання обсягів ЕР, розвиток ІТ якісного представлення та ефективного доступу до світових ІР, інтелектуалізацію наукової діяльності, широкого застосування ІКТ у соціально-комунікаційних відносинах, а також зростання хаотичності представлення і циркуляції науково-правової інформації по каналах комунікацій, зменшення прозорості і відкритості інфоресурсу.

Підтверджено неоднорідність подання ІК структурами електронної правової інформації, різні умови супроводження і управління, політику доступу, слабкість зв'язків і взаємозв'язків між інформаційними структурами, що здійснюють ІД, а також зростаючу потребу в аналітично обробленій науковій правовій інформації.

Досягнення розвитку ІЗ рівня використання інтеграційних комунікаційних технологій у СКС пов'язано поки що з набуттям кількісних характеристик і не досягають бажаної якості інформаційного забезпечення потреб науки. Модель ІЗПН є складною комплексною системою багатьох елементів, що забезпечують організацію доступу і використання правової інформації та знань, їх представлення відповідно до ускладнених потреб науковців у консолідованій інформації, ІР. Ця тенденція відповідає стану інноваційного розвитку науки права, яка надає динамічний розвиток правової

обізнаності, правосвідомості громадянам, представникам державного управління, місцевого самоврядування, фахівцям різних правових сфер на користь удосконалення комунікаційних правовідносин.

Необхідність впорядкування в процесі здійснення ІЗ взаємодії ІК структур у межах єдиної інформаційно-комунікаційної системи України, потребує встановлення консолідованих дій, налагодження постійно діючих інформаційно-комунікаційних відносин з іншими установами ІД у сфері права. Особливого значення набуває налагодження зв'язків з ІК структурами сфери права, що відповідають за консолідовані процеси інформатизації.

Управління консолідованою правовою інформацією наповнюється змістом аналітичної роботи з контентом і потребує від ІК структур, бібліотек, центрів аналітики залучення нових технологій і методик виробництва сучасних інформаційних продуктів, застосування ефективних послуг і сервісів, що відповідають сучасним соціальним, груповим та індивідуальним потребам сфери науки права.

Подальшого узгодження потребують процеси моделювання системи ІЗПН із рівнями стану умов наукової комунікації у сфері права відповідно до коеволюційних процесів у праві та коадаптації основних елементів системи ІЗ (консолідованих ІР, консолідованої правової інформації та законодавства, консолідованої діяльності СК структур) до ІІ науки як стратегічного вдосконалення ІЗПН.

Виявлення, організація, поєднання та включення до різних комунікаційних каналів неструктурованої правової інформації, що з'являється у сфері науки права, набуває такої ж вагомості, що і структурована інформація, уже існуюча у відповідних БД та ІС. Реалізація консолідованих напрямів упорядкування та об'єднання правової інформації відповідає загальнонауковим тенденціям пошуку, обробки і використання знань у типових ситуаціях інноваційного вирішення концептуальних завдань перспективного розвитку ІЗПН України.

Врахування процесів представлення правової інформації та знань в інформаційних системах підвищує значущість когнітивного рівня ІЗ в ІК структурах. Перехід до представлення, вилучення і синтезу нових знань може відбуватися в умовах прозорості правової інформації максимальної широти, точності, доступності. Це передбачає вирішення завдань консолідації інформації як в документальній підсистемі ІЗ, так і в інформаційній на основі сучасних інформаційних технологій. У технологічному аспекті це означає формування відповідної системи інфоресурсів, яка максимально повно використовує можливості мережевих ІС, комунікаційних технологій у бібліотеках та інших структурах СК.

Формування ІЗПН як системи консолідованої інформації або як системи когнітивного рівня розвитку, що поєднує всі рівні (документний, інформаційний, когнітивний), сприятиме створенню ефективного комунікаційного простору правової науки. Така система дозволить забезпечити аналіз правової інформації, законодавства, виокремлення знань,

зокрема, зібраних від усіх правоохоронних та правозастосовчих органів, організувати доступ до розмаїття інформації про стан, структуру, динаміку злочинів, результативність засобів і методів боротьби з ними, статистичних даних, даних про гіпотези, аудіо, відео, про результати досліджень у сфері всіх напрямів правової науки.

Визначено пріоритетним напрямом удосконалення ІЗПН консолідацію комплексу інформаційних складових, наукових установ, професійних об'єднань, інформаційних ресурсів. Доведено, що консолідація базується на створенні єдиного інформаційного простору, який поєднує різні рівні комунікації (документний, інформаційний, когнітивний).

Створення правового порталу як ядра майбутньої системи ІЗПН, який представляє консолідовану інформацію і є доступом до інтегрованого динамічного контенту та уніфікованого наукового простору для проведення досліджень з проблем правознавства. Портал консолідованої правової інформації може виконувати енциклопедичну, інформаційну, аналітичну, комунікаційну функції у межах науково-дослідної діяльності.

З точки зору формування сучасної концепції ІЗ в комунікаційному просторі науки права були визначені наступні консолідаційні напрями:

1) консолідація діяльності СКС та інших інформаційних установ і структур комунікаційного простору права. Консолідована діяльність правничих бібліотек та інших інформаційних структур: – віртуальний консорціум наукових правових установ, професійних об'єднань (асоціацій, наукових шкіл тощо); віртуальна кооперація науковців-правників; віртуальна інтеграція інформаційно-комунікаційних структур;

2) консолідація інфоресурсу з проблем правознавства: внутрішній ресурс ІЗ (масиви, форми та методи роботи, інформаційні ресурси, зокрема бібліотечні, БД, технології доступу до традиційних та електронних ресурсів сфери права); зовнішні ресурси: суміжні ресурси (комунікаційних структур галузі права, зокрема, науки права, бібліотечної системи України, міжнародної бібліотечної системи); загальнонауковий ресурс, у тому числі світові соціально-інформаційні ресурси;

3) консолідація правової інформації: віртуальна база інформації та знань, що представлені у структурованому вигляді із використанням фізичних, логічних, лінгвістичних та інших засад відповідно до наближення до пошукових зразків ІІ споживачів; віртуальне середовище наукової комунікації за рівнями документального, інформаційного, когнітивного спрямування; банки знань із законодавства.

ВИСНОВКИ

У результаті проведення дослідження досягнуто мету і вирішено всі поставлені завдання, що дозволило дійти певних наукових висновків.

Вирішення теоретичних і практичних завдань розвитку інформаційного забезпечення правової науки на основі консолідації зумовлена змінами, що відбуваються в комунікаційному просторі науки права і його інформаційних структурах, є своєчасним та пов'язане з динамічним зростанням і розпорощенням інфопотоків; активним упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційну діяльність СКС; накопиченням правових інфоресурсів в електронному середовищі, що поєднують різні форми і види подання, збереження, поширення, використання правової інформації, законодавства та фахових знань.

Застосування комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, поєднання соціально-комунікаційного підходу із системним та інформаційним дозволили розглянути консолідацію інформаційних систем як соціально-комунікаційний процес, спрямований на визначення стратегій удосконалення системи інформаційного забезпечення правової науки; розкрити трансформаційні зміни в соціально-комунікаційному просторі правової науки, що привели до повної перебудови традиційних схем інформаційного забезпечення користувачів і зумовили виникнення та необхідність установа нових комунікаційних зв'язків між усіма інформаційними структурами цього простору; визначити провідну роль соціально-комунікаційних структур у консолідації всіх учасників щодо формування якісної системи інформаційного забезпечення на засадах узгодження, координації, кооперації, інтеграції, консолідації.

Формування та функціонування інформаційно-комунікаційного простору правової науки в Україні відбуваються відповідно до тенденцій, закономірностей та процесів, характерних для сучасного періоду розвитку соціальних комунікацій суспільства. Головними особливостями комунікаційного простору правової науки є: організаційно-функціональна структура правової науки, її взаємодія з іншими науками, що впливає на потреби науковців у синтезованій, структурованій правовій інформації; слабкість зв'язків між інформаційними структурами, що зумовлює проблеми багатоаспектного пошуку, доступу, відбору необхідної інформації і даних із різних правових систем і баз для подальшого використання та визначає необхідність консолідації правничих бібліотек з інформаційними установами в напрямі координації та кооперації процесів одержання, обробки, збереження, поширення правової інформації та знань.

Інформаційні потреби науковців у сфері права вирізняються широтою тематики, світовим масштабом охоплення інфоресурсів, значною ретроспективою документального забезпечення, пріоритетом документних комунікацій. Вони здійснюють орієнтуючий вплив на процеси, пов'язані з

відбором, зберіганням, поширенням та використанням правової інформації для науково-дослідної роботи.

У результаті вивчення ІІ співробітників науково-освітніх правових установ України підтверджено необхідність удосконалення системи інформаційного забезпечення на основі консолідованих дій інформаційних структур правового комунікаційного простору.

Система інформаційних ресурсів з проблем правознавства – базова складова комунікаційного простору правової науки – формує умови та дає ефективні інструменти для проведення досліджень, сприяє комунікаційній активності та соціалізації кожного вченого, колективу, установи. Основою системи інформаційного забезпечення науковців є здобутки правових наук, які документалізуються й актуалізуються в різноманітних інформаційних і когнітивних системах, що є складнодоступними у зв'язку зі зростанням обсягів електронних БД та БЗ. Орієнтація в системі ІР, їх якість і ступінь використання залежать від сучасних засобів консолідації, а саме: відбору, оцінки, аналізу, структурування правової інформації, систематизації законодавства, встановлення зв'язків та взаємозалежностей між різними інформаційними ресурсами, їх інтеграції.

ІЗПН на міжнародному рівні визначається системною єдністю та позначається функціонуванням потужних об'єднань (Міжнародного центру рішень судів; інкубатора з колекціями національних баз даних, інтегратора правової інформації), консолідацією бібліотечних установ з іншими ІС у рамках Міжнародної асоціації правничих бібліотек.

На відміну від зарубіжної система ІЗ правової науки в Україні характеризується відсутністю організаційно-структурної, комунікаційної єдності всіх елементів системи ІЗПН; низьким рівнем інформаційно-комунікаційних відносин, корпоративної діяльності правничих бібліотек України як усередині країни, так і в міжнародному просторі; недостатнім проявом змістовно-функціональної ієрархії; перевагою традиційних практик в організації ІЗПН, що не відповідає сучасним потребам науковців та потребує посилення інтеграції до міжнародного правового інформаційного простору.

Умовою вдосконалення інформаційного забезпечення правової науки в Україні є реалізація таких напрямів консолідації: 1) системно-організаційного, який полягає в посиленні системних зв'язків між правничими ІК структурами, бібліотеками; кооперації та координації їх діяльності з іншими інформаційно-комунікаційними установами; встановленні взаємодії між усіма інформаційними структурами системи правової науки; об'єднанні зусиль науковців у сфері права, бібліотекознавства, інформатики, інформаційного права, документознавства; 2) інформаційно-ресурсного, який базується на інтеграції інформаційних ресурсів галузі, різних видів, типів, форм; долучені національних бібліотечно-інформаційних правових ресурсів до глобального соціально-комунікаційного простору; 3) структурно-семантичного, який пов'язаний з

виокремленням неструктурованої та недостатньо структурованої правової інформації та знань; виявленню невідомих зв'язків і кореляцій; семантичним аналізом контенту надвеликих масивів даних; поєднанням правничого контенту та метаданих.

Реалізація єдності напрямів консолідації дозволить досягти ефективності ІЗПН в сучасних умовах розвитку системи соціальних комунікацій.

Проведене дослідження не вичерпує повністю проблеми інформаційного забезпечення правової науки. Перспективними напрямками досліджень є: теоретичне обґрунтування реалізації комунікаційних моделей ІК установ у системі соціальних комунікацій; визначення стратегій комунікаційної взаємодії правничих бібліотек на міжнародному рівні; розробка концептуальних засад консолідованої аналітико-синтетичної діяльності ІК структур різних галузей знань.

Формування консолідованих моделей для галузі науки права містить у собі як концептуальну, теоретичну, так і практичну частини, що складають підґрунтя пропозицій щодо розробки конкретних проектів у сфері права, а також в інших галузевих, регіональних і національних підсистемах з метою вдосконалення інформаційного забезпечення і розвитку інноваційного контентуального інфосередовища, зокрема, у бібліотеках, центрах правової інформації, інших інформаційних структурах тощо. Складові консолідованої діяльності інформаційних установ можуть бути переведені у формат інформаційно-комунікаційного аудиту стану інформаційного забезпечення правової науки, або її елементів. Отже, закладається перспектива створення єдиної методичної технології управління ІЗ та інформаційно-комунікаційного середовища правової науки.

Основи положення та висновки монографічної роботи впроваджено в бібліотеці НАПрН України для розширення контенту веб-сайту бібліотеки (Додаток Г) та оновлення змісту навчальних курсів «Інформаційне право», «Система електронних бібліотек і баз даних», «Комунікації в науці» у Харківській державній академії культури (Додаток Д).

**АНКЕТА
ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ НАУКОВЦІВ
У СФЕРІ ПРАВА**

1. Повідомте дані про себе:

Стать (підкреслити)

- чоловіча
- жіноча

Вік (підкреслити)

- до 30 років
- 31-40 років
- 41-50 років
- понад 50 років

1.3. Посада _____

1.4. Фах _____

1.5. Вчений ступінь _____

1.6. Вчене звання _____

2. Тема наукового дослідження _____

3. З яких конкретних питань Вам потрібна інформація _____

4. **Мета Вашої роботи** (підкреслити)

- адміністративно-керівна робота
- науково-дослідна
- навчально-методична
- аспірантура
- докторантура
- інше

5. **Характер інформаційних потреб** (підкреслити)

- разовий
- постійний
- періодичний
- тимчасовий

6. **Якими видами видань Ви користуєтесь?** (підкреслити)

- монографії
- звіти НДР
- наукові праці
- матеріали конференцій, семінарів
- автореферати дисертацій
- періодичні видання: України, Росії, інших країн
- законодавчі акти
- інші (вказати, які саме)

7. **Які типи видань Вам потрібні?** (підкреслити)

- наукова

- навчальна
- довідкова
- виробнича
- офіційно-документна
- інша (вказати, яка саме)

8. Яку кількість фахових періодичних видань Ви регулярно використовуєте? (підкреслити)

- 1-3
- 4-7
- 8-10
- Більше 10

9. Вкажіть канали використання інформації (проставте бали за значущістю каналу від 1 до 10)

- бібліотека
- інформаційна установа
- архів
- музей
- конференції
- наради
- виставки
- відрядження
- дні інформації
- електронна пошта
- телеконференції
- Інтернет
- електронні БД та БЗ

10. Володіння іноземними мовами (підкреслити)

- вільне володіння англійською, німецькою, французькою, іншими _____
- задовільне володіння англійською, німецькою, французькою, іншими _____
- зі словником англійською, німецькою, французькою, іншими _____
- не володію іноземними мовами

11. Які БД чи БЗ Ви використовуєте ? (вказати)

- національні _____
- світові _____

12. Вкажіть Ваші професійні контакти в національному науковому співтоваристві (підкреслити)

- з фахівцями Вашої галузі – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*
- з фахівцями суміжних галузей – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*
- з фахівцями віддалених галузей – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*

13. Ваші професійні контакти у світовому науковому співтоваристві (підкреслити)

- з фахівцями Вашої галузі – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*
- з фахівцями суміжних галузей – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*
- з фахівцями віддалених галузей – *Систематично – Рідко – Дуже рідко – Відсутнє спілкування*

14. Використання наукових контактів (підкреслити)

- для себе

- знайомство співробітників з інформацією про наукові конференції, яку одержуєте особисто

- знайомство співробітників з результатами міжнародних відряджень: Доповіді на семінарах – Доповіді на вчених радах – Особисті контакти - Письмові звіти

15. Участь у міжнародних програмах і проектах (вказати)

16. Членство в наукових співтовариствах, асоціаціях, об'єднаннях (вказати)

- національних _____

- міжнародних _____

17. Чи задовольняє Вас якість системи інформаційного забезпечення наукових досліджень у сфері права в Україні?

- повністю задовольняє

- частково задовольняє

- не задовольняє

18. В чому, на Вашу думку, полягає специфічність інформаційного забезпечення в галузі права?

19. Ваші пропозиції, побажання, рекомендації щодо удосконалення системи інформаційного забезпечення правової науки _____

Дякуємо за допомогу!

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ РЕСУРСИ

Сайти органів державних установ, судової влади,
правоохоронних та інших організацій

Органи державної влади України	
Президент України	http://www.president.gov.ua
Верховна Рада України	http://portal.rada.gov.ua
Урядовий портал [Кабінет Міністрів України]	http://www.kmu.gov.ua
Урядовий сайт для юних громадян	http://children.kmu.gov.ua
Рада національної безпеки і оборони України	http://www.rainbow.gov.ua
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	http://www.ombudsman.gov.ua
Центральна виборча комісія України	http://www.cvk.gov.ua
Міністерства	
Міністерство аграрної політики та продовольства України	http://www.minagro.gov.ua
Міністерство внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Міністерство екології та природних ресурсів України	http://www.menr.gov.ua
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	http://www.me.gov.ua
Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/index
Міністерство закордонних справ України	http://www.mfa.gov.ua
Міністерство інфраструктури України	http://mtu.gov.ua
Міністерство культури України	http://mincult.kmu.gov.ua
Міністерство надзвичайних ситуацій України	http://www.mns.gov.ua
Міністерство оборони України	http://www.mil.gov.ua
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України	http://www.mon.gov.ua
Міністерство охорони здоров'я України	http://www.moz.gov.ua
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	http://www.minregion.gov.ua
Міністерство соціальної політики України	http://www.mlsp.gov.ua
Міністерство фінансів України	http://www.mlsp.gov.ua
Міністерство юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом	
Адміністрація Державної прикордонної служби України	http://www.pvu.gov.ua
Антимонопольний комітет України	http://www.amc.gov.ua
Головне управління державної служби України	http://www.guds.gov.ua
Державне агентство України з інвестицій та інновацій	http://www.in.gov.ua
Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки	http://www.kdpu-nt.gov.ua
Державна комісія з цінних паперів та фондового	http://www.ssmc.gov.ua

ринку України	
Державна митна служба України	http://www.customs.gov.ua
Державна податкова адміністрація України	http://www.sta.gov.ua
Державна служба експортного контролю України	http://www.dsecu.gov.ua
Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України	http://www.dsszzi.gov.ua
Державна судова адміністрація України	http://court.gov.ua
Державний департамент України з питань виконання покарань	http://www.kmu.gov.ua/punish/control
Державний комітет статистики України	http://www.ukrstat.gov.ua
Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва	http://www.dkrp.gov.ua
Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики	http://www.dssu.gov.ua
Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду	http://www.dnop.kiev.ua
Державний комітет України у справах ветеранів	http://dkusv.gov.ua
Державний комітет фінансового моніторингу України	http://www.sdfm.gov.ua
Державний комітет ядерного регулювання України	http://www.snrc.gov.ua
Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки	http://www.kdpu-nt.gov.ua
Національна комісія з питань регулювання зв'язку України	http://www.nkrz.gov.ua
Національна комісія регулювання електроенергетики України	http://www.nerc.gov.ua
Національне агентство екологічних інвестицій України	http://neia.gov.ua
Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	http://www.naer.gov.ua
Національне космічне агентство України	http://www.nkau.gov.ua
Служба безпеки України	http://ssu.gov.ua
Управління державної охорони України	http://www.do.gov.ua
Фонд державного майна України	http://www.spfu.gov.ua
Державні комітети України	
Державний комітет інформатизації України	http://www.dki.gov.ua
Державний комітет рибного господарства України	http://www.dkrp.gov.ua
Головне контрольно-ревізійне управління України	http://www.dkrs.gov.ua
Державна служба автомобільних доріг України	http://www.ukravtodor.gov.ua
Державний комітет архівів України	http://www.archives.gov.ua
Державний комітет лісового господарства	http://dklg.kmu.gov.ua
Державний комітет телебачення і радіомовлення України	http://comin.kmu.gov.ua
Державний комітет України з державного матеріального резерву	http://www.kmu.gov.ua/reserv/control
Державний комітет по водному господарству	http://www.scwm.gov.ua
Державний комітет із земельних ресурсів	http://dkzr.gov.ua
Державний комітет України у справах національностей та релігій	http://www.scnm.gov.ua/control/uk/index

Пенсійний фонд України	http://www.pfu.gov.ua
Інші центральні органи та установи України	
Вища рада юстиції	http://www.vru.gov.ua
Департамент атестації кадрів	http://www.mon.gov.ua/ua/department/atest
Департамент ДАІ МВС України	http://www.sai.mia.gov.ua
Державна адміністрація зв'язку	http://www.stc.gov.ua/uk/index
Державна служба охорони України	http://www.dso.kiev.ua
Державіаадміністрація	http://www.avia.gov.ua
Державний департамент інтелектуальної власності	http://www.sdip.gov.ua
Експоцентр України	http://www.expocenter.com.ua
Національний банк України	http://www.bank.gov.ua
Національний інститут стратегічних досліджень	http://www.niss.gov.ua
Національний Депозитарій України	http://www.csd.ua
Національний олімпійський комітет	http://www.noc-ukr.org
Рахункова палата України	http://www.ac-rada.gov.ua
Український державний центр радіочастот	http://www.ucrf.gov.ua
Органи судової влади	
Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Вищий адміністративний суд України	www.vasu.gov.ua
Вищий господарський суд України	http://www.arbitr.com.ua
Конституційний Суд України	http://www.ccu.gov.ua
Генеральна прокуратура України	http://www.gp.gov.ua
Інші інформаційно-правові ресурси України	
Amnesty International / Українська Асоціація Міжнародної Амністії	http://amnesty.org.ua/
LawUA – Правовий портал України	http://www.lawua.info/index.htm
ProEko : український екологічний сервер	http://proeco.visti.net
Асоціація правників України	http://www.uba.ua/newsite/cms
Асоціація юридичних клінік України	www.legalclinics.org.ua
Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України	http://lib.rada.gov.ua
Експерт-Юрист : інформаційно-правова бібліотека	http://yurist.uacommerce.com
Електронна юридична бібліотека Ілех	http://www.lexlibrary.org/library
Законодавство України	http://zakon2.rada.gov.ua/laws
Інститут громадянського суспільства	http://www.online.km.ua/igs/index.html
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України	http://idpnan.in.ua
Інститут конкурентного суспільства	http://www.ics.org.ua/
Інститут масової інформації	http://www.imi.org.ua
Лабораторія законодавчих ініціатив	http://www.parlament.org.ua
ЛІГА: ЗАКОН : головний правовий портал України	http://www.ligazakon.ua
ЛІГА : інформаційно-аналітичний центр	http://liga.net
МЕГА-НаУ : професійна юридична система	http://zakon.nau.ua
Національна академія правових наук України	www.aprnu.kharkiv.org
Національний ультурний центр України в Москві	http://ukrcentre.ucoz.ua
ОН-Ландія : безпека дітей в Інтернеті	http://www.onlandia.org.ua
Права людини в Україні : інформаційний портал	http://www.khpg.org

Харківської правозахисної групи	
Представництво Європейської Комісії в Україні	www.delukr.ec.europa.eu
Український інститут промислової власності	http://www.ukrpatent.org/ua/index.html?fp=1
Укрбюро Інтерполу	icpo.centrmia.gov.ua
УкрПраво : юридичний форум, консультації	http://www.ukrpravo.com
Фонд пам'яті Олекси Тихого / Українська Гельсінська група	http://www.olexa.org.ua/
Центр інформаційної безпеки	http://www.bezpeka.com/ua
Юридичні послуги Online	http://yurist-online.com/ukr
Інформаційно-правові ресурси Російської Федерації	
Президент Росії	http://www.kremlin.ru
Державна Дума	http://www.duma.gov.ru
Уряд РФ	http://www.government.ru
Офіційна Росія : сервер органів державної влади РФ	http://www.gov.ru
Федеральні Збори РФ	http://www.duma.ru
Рада Федерації Федеральних Зборів РФ	http://www.council.gov.ru
Суспільна палата РФ	http://www.oprf.ru
Уповноважений з прав людини в РФ	http://ombudsmanrf.org
Рада Безпеки РФ	http://www.scrf.gov.ru
Центральна виборча комісія РФ	http://www.cikrf.ru
Міністерство юстиції РФ	www.minjust.ru
Генеральна прокуратура РФ	http://www.genproc.gov.ru
Верховний Суд РФ	http://www.supcourt.ru
Вищий арбітражний суд РФ	http://www.arbitr.ru
Конституційний Суд РФ	http://ks.rfnet.ru
Гільдія російських адвокатів	http://gra.ru
Інститут держави і права РАН	http://www.igpran.ru
Інститут філософії і права, Сибірське відділення РАН	http://www.philosophy.nsc.ru
Інститут філософії і права, Уральське відділення РАН	http://www.ifp.uran.ru
Науково-технічний центр правової інформації	http://www.systema.ru
Права людини в Росії	http://www.hro.org
Бібліотека юриста	http://www.refua.narod.ru
ГАРАНТ : інформаційно-правовий портал	http://www.garant.ru
Голови держав світу	http://presidents.h1.ru
Інформація для всіх : інформаційне суспільство та суспільства знань: новини, події, коментарі, аналітика	http://www.ifap.ru
КОДЕКС : законодавство, коментарі, консультації, судова практика	http://www.kodeks.net
Консультант Плюс	http://www.consultant.ru

**Список блогів зарубіжних правових бібліотек
і бібліотечних асоціацій**

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
Depraved Librarian	http://depravedlibrarian.blogspot.com	
Legal Periodicals	http://bloggery.wlu.edu/lawrevs	Washington & Lee University Law Library
Yale Law Library – Rare Books Blog	http://blogs.law.yale.edu/blogs/rarebooks	Lillian Goldman Law Library, Yale Law School
Hamilton County Law Library Blog	http://cincinnatiilaw.blogspot.com	Hamilton County (Ohio) Law Library
Enquiring Minds Want to Know	http://enquiring-minds.blogspot.com	
FSU College of Law Library Blog	http://www.uslaw.com/law_blogs/FSU+College+of+Law+Library+Blog?blog=255	Florida State University College of Law Library
GMU Law Library Circulation Blog	http://gmulawcirc.blogspot.com	George Mason University
Law Librarians	http://lawlibrarians.wordpress.com	
Library Etc.	http://neilstewart.wordpress.com	
Buffalo Wings & Toasted Ravioli	http://bwtr.wordpress.com	
Connie Crosby	http://conniecrosby.blogspot.com	
TSSL TechScans	http://www.tssltechscans.blogspot.com	
Abstracked	http://abstracked.blogspot.com	
University of Baltimore Law Library blog	http://ublawlibrary.wordpress.com	University of Baltimore Law Library
Library Updates	http://lawlib.lclark.edu/updates	Lewis & Clark Law School, Boley Law Library
AALL Spectrum Blog	http://aallspectrum.wordpress.com	American Association of Law Libraries
BeSpecific	http://www.bespecific.com	
Hugh & Hazel Darling Law Library Blog	http://www.law.ucla.edu/library/Pages/default.aspx	Hugh and Hazel Darling Law Library, UCLA School of Law
KCLL Klues	http://www.kcll.org/wordpress	King County Law Library
Law Library Letter	http://wyolawlibrary.blogspot.com	Wyoming State Law Library
Library M. Usements	http://law.marquette.edu/blog	Marquette University Law Library
LLNE News	http://llne.blogspot.com	Law Librarians of New England
Precisement.org	http://www.precisement.org/blog	
Moritz Legal Information Blog	http://moritzlegalinformation.blogspot.com	Ohio State University Moritz College of Law Library
Barco 2.0: Law Library Reference	http://barcorefblog.blogspot.com	Barco Law Library, Univ of Pittsburgh School of Law
BLS Library Blog	http://blslibraryblog.blogspot.com	Brooklyn Law School

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
Cleveland Law Library Weblog	http://suealtmeyer.typepad.com/cleveland_law_library_web	Cleveland Law Library
CM Law Library Blog	http://cmlawlibraryblog.classcaster.org/blog	Cleveland-Marshall College of Law Library
Cocky Law Blawg	http://blawg.law.sc.edu	Coleman Karesh Law Library, Univ of S Carolina School of Law
Current Awareness	http://innertemplelibrary.wordpress.com	Inner Temple Library, London
Due Process: The Georgetown Law Library Blog	http://www.ll.georgetown.edu/blog	Georgetown Law Library
Law Library Feedback Blog (Georgetown Law)	http://www.ll.georgetown.edu/feedbackblog	Georgetown Law Library
Legal Research Plus	http://legalresearchplus.com	Stanford Law Library
Trial Ad Notes	http://trialadnotes.blogspot.com	Marian Gould Gallagher Law Library
Trial Advocacy Blog	http://indexhtml.blogspot.com	Temple University Law Library
The Rinn Law Library Blog	http://depaulaw.typepad.com/library	DePaul University College of Law Vincent G. Rinn Law Library
Gov Docs Guy	http://govdocsblog.kentlaw.edu/wordpress	Chicago-Kent College of Law
Jenkins Blog	http://www.jenkinslaw.org/blog	Jenkins Law Library
Life of Books	http://thelifeofbooks.blogspot.com	
Massachusetts Law Updates	http://www.lawlib.state.ma.us/whatsnew.html	Massachusetts Trial Court Law Libraries
Yale Law Library - Reference Blog	http://blogs.law.yale.edu/blogs/reference	Lillian Goldman Law Library, Yale Law School
Lex Scripta: The Dallas Association of Law Librarians Blog	http://dallnet.blogspot.com	Dallas Association of Law Libraries
Law Library Blog	http://law.library.ubc.ca	University of British Columbia Law Library
Et Seq.	http://etseq.law.harvard.edu/index.php	Harvard Law School Library
Goodson Blogson: Official News from the J. Michael Goodson Law Library at Duke	http://dukelawref.blogspot.com	J. Michael Goodson Law Library at Duke
Heafy Headnotes	http://www.scu.edu/law/blog/heafeyheadnotes	Santa Clara University School of Law
Hearsay	http://www.law.du.edu/library/hearsay/blog	Westminster Law Library, University of Denver
Howard W. Hunter Law Library	http://lawlib.byu.edu	Brigham Young, J Reuben Clark Law School
Information Overlord	http://www.informationoverlord.co.uk	
Jennie Law	http://jennielaw.blogspot.com	

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
Law in the News	http://lawlib.lclark.edu/law_news	Boley Law Library, Lewis & Clark Law School
LexLibris, the University of Minnesota Law Library Blawg	http://blog.lib.umn.edu/lawlib/lexlibris	University of Minnesota Law Library
Library Boy	http://micheladrien.blogspot.com	
Patent Librarian's Notebook	http://patentlibrarian.blogspot.com	
RIPS Law Librarian	http://rips-sis.blogspot.com	AALL Research Instruction & Patron Services Special Interest Section
Vancouver Law Librarian Blog	http://vancouverlawlib.blogspot.com	Clark Wilson LLP, Vancouver, BC, Canada
Vancouver Law Librarian Blog - Linkblog	http://vllblinks.blogspot.com	Clark Wilson LLP, Vancouver, BC, Canada
Law Librarian Blog - Law Professor Blogs Network	http://lawprofessors.typepad.com/law_librarian_blog	
Law Library Blogs	http://aallcssis.pbworks.com/w/page/1189465/Law%20Library%20Blogs	
Library Stuff	http://www.librarystuff.net	
LibraryLaw Blog	http://blog.librarylaw.com	
Material Information at Hamline	http://law.hamline.edu/library/law-library.html	Hamline University School of Law
National Indian Law Library News	http://nilllibrary.blogspot.com	National Indian Law Library
New Hampshire Law Library	http://nhlawlibrary.blogspot.com	New Hampshire Law Library
New York Supreme Court Criminal Term Library	http://www.bloglines.com/blog/PLL	New York State Supreme Court Criminal Term Library
Novalawcity	http://nsulaw.typepad.com/novalawcity	Shepard Broad Law Center of Nova Southeastern University
Oregon Legal Research	http://oregonlegalresearch.blogspot.com	
Out of the Jungle	http://outofthejungle.blogspot.com	
Schaffer Law Library Blog	http://albanylawlibrary.wordpress.com	Albany Law School
Strategic Librarian	http://nlplatt.wordpress.com	
Wisconsin Law Journal Research & Resources	http://www.wislawjournal.com/type.cfm/Bev%20Butula	Wisconsin Law Journal
ZiefBrief	http://ziefbrief.typepad.com	USF's Dorraine Zief Law Library
Ross-Blakley Law Library Blog	http://lawlibnews.blog.asu.edu	Ross-Blakley Law Library, Arizona State University
Running Librarian	http://ligissues.blogspot.com	
Slaw	http://www.slaw.ca	
Stark County Law	http://www.starklawlibrary.org/temp/blog/	Stark County Law Library

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
Library Blawg	index.html	
Tom Boone dot com	http://tomboone.com	
Virtual Library Cat's Eye View	http://deanelawlibrary.blogspot.com	Hofstra School of Law, Deane Law Library
WisBlawg - From the UW Law Library	http://www.law.wisc.edu/blogs/wisblawg	University of Wisconsin Law Library
Yale Law Library - News & Events	http://blogs.law.yale.edu/blogs/librarynews	Lillian Goldman Law Library, Yale Law School
Nota Bibliotheca	http://notabibliothecae.blogspot.com	Zimmerman Law Library, University of Dayton School of Law
V.U.Lawcity - The Valpo Law Blawg	http://www.valpolawlibrary.blogspot.com	Valparaiso University Law Library
Yellow Shoe Civil Law Blog	http://clyellowshoe.blogspot.com	Paul M. Hebert Law Center; Louisiana State University
Jason the Content Librarian	http://www.jasoneiseman.com/blog	
LRC-Orbit: Legal Research Center News	http://lrc-orbit.typepad.com/lrc	University of San Diego Legal Research Center
Carolina Blawg	http://llaunch.blogspot.com	Katherine R. Everett Law Library, Univ of NC at Chapel Hill
BoleyBlogs!	http://lawlib.lclark.edu/boleyblogs	Lewis & Clark Law School
Ballad in Plain E	http://www.balladinplaine.com	Alexander Holburn Beaudin & Lang, Vancouver, BC, Canada (?)
AALL Washington Blawg	http://aallwash.wordpress.com	American Association of Law Libraries
BarclayBlog	http://bllsulaw.blogspot.com	Syracuse University College of Law
Law Lib Tech	http://www.lawlibtech.com	
Yale Law Library - Current Announcements	http://www.law.yale.edu/outside/scr/library/news/index.asp	Lillian Goldman Law Library, Yale Law School
Creighton Law Library Notes	http://law.creighton.edu/?blog	Creighton Univ. School of Law Library
Gallagher Blogs	http://gallagherlawlibrary.blogspot.com	Marian Gould Gallagher Law Library of the University of Washington School of Law.
Legal Scholarship Blog	http://legalscholarshipblog.com	A Service from the University of Pittsburgh School of Law & University of Washington School of Law
Pace Law Library	http://pacelawlibrary.blogspot.com	Pace Law School
Pace Law Library Podcasts	http://pace_law_library_podcasts.classcaster.org/blog	Pace Law School
BC Courthouse Library	http://www.courthouselibrary.ca/cms/rss.c	Courthouse Libraries BC

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
News	fm	
NJLLA LIB-LOG	http://njllablog.blogspot.com	New Jersey Law Librarians Association
D'Angelo Law Library Blog	http://lib.typepad.com/dangelo	University of Chicago Law School
Administrative Law Prof Blog	http://lawprofessors.typepad.com/adminlaw	A Member of the Law Professor Blogs Network
Thurgood Marshall Law Library	http://umlaw.typepad.com/tmll_news	The University of Maryland School of Law
Utah State Law Library	http://www.utcourts.gov/lawlibrary/blog	Utah State Courts
Trade Secrets Vault	http://www.tradesecretsblog.info	Professor Jon Cavicchi (Pierce Law Library) has opened the Vault to the world and shares a wide range of information on trade secrets.
Pierce Law Library	http://library.piercelaw.edu/blog	Franklin Pierce Law Center Law Library
Law Library Blog	http://www.law.stanford.edu/school/campus/library/blog/	Stanford University Robert Crown Law Library
Cincinnati Law Library Blog	http://www.hamilton-co.org/cinlawlib/blog/default.asp	Cincinnati Law Library Association
ThomChat	http://tjssllibrary.wordpress.com	Thomas Jefferson School of Law Library (San Diego)
Vermont Law School's Library Blog	http://vlslibrary.wordpress.com	Vermont Law School Library
UB Law Library Blog	http://libweb.lib.buffalo.edu/blog/law	University at Buffalo Law School Law Library
Blogs @ Widener Law Library - Delaware Campus	http://blogs.lawlib.widener.edu/delaware	Widener Law Library, PA
Old Fox's KM Blotter	http://oldfox.info	
CS-SIS	http://cssis.org	AALL Computing Services Special Interest Section
ALL-SIS "What's New"	http://all-sis.classcaster.org/blog	AALL Academic Law Librarians Special Interest Section
Valltalk	http://valltalk.blogspot.com	Virginia Association of Law Libraries
Strictly Legal - The Birkbeck Law Librarian's Blog	http://birkbecklibrarylaw.blogspot.com	Birbeck, University of London
Criminal Law Library Blog	http://www.criminallawlibraryblog.com	David Badertscher, New York Law Librarian
Regent Law	http://regentlawlibrary.blogspot.com	A blog of the Regent University Law Library
Law Libraries Association of Alabama	http://llaalabama.blogspot.com	LLAA, THE LAW LIBRARIES

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
		ASSOCIATION OF ALABAMA
FSU College of Law Research Center Blog	http://fsulawlibraryblog.typepad.com	Florida State University Law Research Center
Biddleblog	http://www.law.upenn.edu/blogs/library	Biddle Law Library at Penn Law School
The BIALL Blog	http://biall.blogspot.com	The blog of the British and Irish Association of Law Librarians
3 Geeks and a Law Blog	http://www.geeklawblog.com	3 intrepid law geeks including one law librarian
Homeless Law Blog	http://homelesslaw.wordpress.com	Linda Tashbook, Esq., an attorney licensed to practice in Pennsylvania and professional law librarian.
Suffolk Law Library Blog	http://suffolklawlibrary.blogspot.com/index.html	Suffolk Law Library (Massachusetts)
Law Library Reference Blog	http://weblogs.elearning.ubc.ca/lawref/	The University of British Columbia Law Library
National Indian Law Library	http://nilllibrary.blogspot.com	Native American Rights Fund
Just in Case: the blog of the Ben C. Green Law Library	http://blog.case.edu/law-library	Case Western Reserve University School of Law Library
Pappas Law Library blog	http://bulawinteractive.org/blogs/library/publicblog	Boston Univeristy School of Law Library
PEN-e: Pace Environmental Notes	http://paceenvironmentalnotes.blogspot.com	PACE Law Library
ELLA Blog	http://apps.edmontonlawlibraries.ca/blog	Edmonton Law Libraries Association
Shaunna Mireau on Canadian Legal Research	http://mireau.blogspot.com	Shaunna Mireau manages the Field Law firm library in Edmonton, Canada
Law Library News	http://blogs.library.ualberta.ca/law	University of Alberta John A. Weir Memorial Law Library
Library Technician dialog	http://brendawoa.wordpress.com	Brenda W and Karen S
Off the Shelf: Osgoode Hall Law School Library Blog	http://libblog.osgoode.yorku.ca	York University Osgoode Hall Law School
Services: Collection Development	http://obelix.lib.hku.hk/cdblog/?cat=40	The University of Hong Kong Lui Che Woo Law Library
State Law Library of Montana	http://mtlawlibrary.wordpress.com	maintained by the reference staff of the State Law Library of Montana
Charlotte Law Library	http://charlottelawlibrary.wordpress.com	Charlotte School of Law

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
News		(North Carolina)
Taggart Law Library Blog	http://onulaw5.onu.edu/taggart_law_library_blog	Ohio Northern University Claude W. Pettit College of Law
Elon University School of Law Library	http://elonlawlibrary.blogspot.com	Elon University School of Law (North Carolina)
The Gavel	http://oculawlib.blogspot.com	Oklahoma City University Law School Library
GGU Law Library Blog	http://goldengatelawlibrary.blogspot.com	Golden Gate University School of Law Library
BLAWg in Bloom	http://www.law.indiana.edu/lawlibrary/blawg	Indiana University Law School (Bloomington) Library
Mississippi College Law Library Blog	http://mclawlib.blogspot.com	Mississippi College School of Law Library
InfoBrief	http://infobrief.blogspot.com	Cornell Law Library current awareness service for the Cornell Law School faculty
The Fred Parks Law Library	http://thefredparkslawlibrary.blogspot.com	South Texas College of Law Library
Law Bod Blog	http://lawbod.wordpress.com	Bodleian Law Library
SarahGlassmeyer(dot)com (formerly the Technological Tortoise)	http://sarahglassmeyer.com	Sarah Glassmeyer. I'm a non-techie law librarian exploring how one might use technology (i.e. all that Web 2.0 stuff)
Election Law @ Moritz	http://moritzlaw.osu.edu/electionlaw	information and insight on the laws governing federal, state, and local elections; a joint project with the Moritz law library
Law Library of Congress Global Legal Monitor	http://www.loc.gov/lawweb/servlet/lloc_news	Law Library of Congress
Law Library of Congress News and Events	http://www.loc.gov/law/news	Law Library of Congress
Law Library of Congress webcasts	http://www.loc.gov/law/news/webcasts.php	Law Library of Congress
Law Librarians of Leisure	http://lawlibrariansofleisure.com	Christine Seller, South Carolina Law Librarian
Garbrecht Gazette	http://umainelawlib.blogspot.com	Donald L. Garbrecht Law Library at the University of Maine School of Law
Meg Kribble (formerly All Purpose BiblioBlawg)	http://biblioblawg.blogspot.com/index.html	Meg Kribble: blogging about law librarianship, technology, and whatever else strikes my fancy

Name	URL	Library or Group (if affiliated)
Law Librarian by Day	http://lawlibrarianbyday.blogspot.com	Deborah Schander, Southern California Law Librarian
Foreign Collection Development Blog	http://foreignlawcollections.blogspot.com	FCIL-SIS
Rutgers News and Events	http://law-library.rutgers.edu/blog	Rutgers School of Law Library-Newark
Yale Law Library - Foreign and International Blog	http://blogs.yale.edu/blogs/foreign	Lillian Goldman Law Library, Yale Law School
Blogs @ Widener Law Library - Harrisburg Campus	http://blogs.lawlib.widener.edu/harrisburg	Widener Law Library, PA
Lore Librarian	http://lorelibrarian.blogspot.com	
Law Firm Bottom_Line	http://lawfirmbottomline.wordpress.com	Colleen Fitzgerald Cable and Sarah Clark Kavanagh

Сайти вищих навчальних закладів, бібліотек вузів

Україна	
Донецький національний університет	http://www.donnu.edu.ua
Закарпатський державний університет	http://www.zakdu.edu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	http://www.univ.kiev.ua
<i>Наукова бібліотека ім. М. Максимовича</i>	http://lib-gw.univ.kiev.ua
Національна академія внутрішніх справ (Київ)	http://www.naiou.kiev.ua
Національна академія державного управління при Президентові України (Київ)	http://www.academy.gov.ua
Національна академія управління (Київ)	http://www.nam.kiev.ua
Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"	http://www.kpi.ua/
<i>Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка</i>	http://library.ntu.kpi.kiev.ua
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	http://www.kpi.kharkov.ua
<i>Науково-технічна бібліотека</i>	http://library.kpi.kharkov.ua
Національний університет державної податкової служби України (Ірпінь)	http://www.asta.edu.ua/
Національний університет "Києво-Могилянська академія"	http://www.ukma.kiev.ua
<i>Наукова бібліотека</i>	http://www.library.ukma.kiev.ua
Національний університет "Одеська юридична академія"	http://onua.edu.ua
Національна університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" (Харків)	http://www.nlau.net
Сайт наукової діяльності університету	http://nauka.jur-academy.kharkov.ua
Національний університет харчових технологій (Київ)	http://www.nuft.edu.ua
<i>Науково-технічна бібліотека</i>	http://library.usuft.kiev.ua
Національний університет цивільного захисту України (Харків)	http://apbu.edu.ua
<i>Електронна бібліотека</i>	http://books.apbu.edu.ua
Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля	http://snu.edu.ua/welcome.php
<i>Наукова бібліотека</i>	http://library.snu.edu.ua
Харківська державна академія культури	http://www.ic.ac.kharkov.ua
<i>Бібліотека</i>	http://lib-hdak.ho.ua
Харківський державний університет харчування та торгівлі	http://hduht.edu.ua
<i>Наукова бібліотека</i>	http://hduht.edu.ua/Bibl/index.htm
Харківський національний автомобільно-дорожній університет	http://www.khadi.kharkov.ua
Харківський національний економічний університет	http://www.hdeu.edu.ua
<i>Науково-технічна бібліотека</i>	http://library.hneu.edu.ua/index.php
Харківський національний медичний університет	http://www.knmu.kharkov.ua
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди	http://www.pu.ac.kharkov.ua
Харківський національний університет будівництва та архітектури	http://www.kstuca.kharkov.ua

Харківський національний університет внутрішніх справ	http://www.univd.edu.ua
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна <i>Центральна наукова бібліотека</i>	http://www.univer.kharkov.ua/ http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr
Харківський національний університет радіоелектроніки <i>Наукова бібліотека</i>	http://www.kture.kharkov.ua http://lib.kture.kharkov.ua
Харківський університет повітряних сил ім. І. Кожедуба	http://www.hups.mil.gov.ua
Російська Федерація	
Далекосхідний федеральний університет Юридична школа <i>Наукова бібліотека</i>	http://dvfu.ru http://law.wl.dvgu.ru / http://dvfu.ru/web/law http://dvfu.ru/web/library
Іркутський державний університет <i>Електронна бібліотека</i> Юридичний інститут <i>Бібліотека</i>	http://www.isu.ru http://www.isu.ru/resource/clibs/index.html http://www.law.isu.ru http://lib.lawinstitut.ru
Московська державна юридична академія ім. О. О. Кутафіна <i>Бібліотека</i>	http://www.msal.ru http://msal.ru/general/library
Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова Юридичний факультет <i>Наукова бібліотека</i>	http://www.msu.ru http://www.law.msu.ru http://www.nbmgu.ru
Національний дослідний університет “Белгородський державний університет” Юридичний факультет <i>Наукова бібліотека ім. М. М. Страхова</i>	http://www.bsu.edu.ru/bsu http://uf.bsu.edu.ru http://library.bsu.edu.ru
Санкт-Петербурзький державний університет Юридичний факультет <i>Наукова бібліотека ім. М. Горького</i>	http://spbu.ru http://law.spbu.ru/Home.aspx http://www.library.spbu.ru
Саратовська державна юридична академія	http://www.ssla.ru
Уральська державна юридична академія	http://www.usla.ru
Зарубіжні країни	
Університет Мінесоти <i>Бібліотека по правам людини</i>	http://www1.umn.edu/humanrts/russian/Rindex.html
Школа права Блумінгтонського Університету Індіани <i>Юридична бібліотека</i>	http://law.indiana.edu/lawlibrary/index.shtml
Школа права Йелльського університету <i>Юридична бібліотека</i>	http://www.law.yale.edu/library
Школа права Університету Уошборн <i>Юридична бібліотека</i>	http://washburnlaw.edu/library
Школа права Корнель <i>Юридична бібліотека</i>	http://www.lawschool.cornell.edu/library/index.cfm

Електронні періодичні видання

Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств	http://dzmi.informjust.ua
Електронні наукові фахові видання	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/index.html
Зведений каталог періодичних видань, які надійшли до провідних бібліотек м. Харкова, 2003–2010 рр.	http://korolenko.kharkov.com
Наукова періодика в Україні	http://www.nbu.gov.ua/portal
EBSCO (Law Journal)	http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=1&hid=113&sid=3db7abe2-7bac-4a3f-af3a-c032318bd2db%40sessionmgr109&bquery=((Law+Journal))&bdata=JmRiPWx4aCZ0eXBIPTAmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl
EBSCO publishing	http://www.ebscohost.com/litllists.php
SCIRUS for scietific information only	http://www.scirus.com
Library, Information Science & Technology Abstracts	http://www.libraryresearch.com

	Law of Ukraine	http://pravoua.com.ua/eng/index.php?linkmy=news
	Universitates. Наука и просвещение	http://universitates.univer.kharkov.ua/arhiv.html
А	Адвокат (Київ)	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Advokat/index.html
	Адвокат (Москва)	http://www.lawecon.ru
	Административное право и процесс	http://www.lawinfo.ru/catalog/magazines/administrativnoe-pravo-i-process
	Актуальні питання біології, екології та хімії	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Apbeh/index.html ; http://sites.znu.edu.ua/bio-eco-chem-sci
	Актуальні питання цивільного та господарського права	http://www.journal.yurpayintel.com.ua
	Актуальні проблеми економіки	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/APE/index.html ; http://eco-science.net
	Арбитражные споры	http://www.kadis.net/asp/asp_view.php3
	Арбитражный и гражданский процесс	http://lawinfo.ru/catalog/magazines/arbitrazhnyj-i-grazhdanskij-process
	Аргументы и факты в Украине	http://www.aif.ua
Б	Банковское право	http://lawinfo.ru/catalog/magazines/bankovskoe-pravo
	Березіль	http://www.berezil.kh.ua
	Библиография	http://www.bookchamber.ru/content/bibliomag/bibliomag.html
	Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/bdil

Бібліотечна планета	http://profy.nplu.org http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Bib_Planeta/index.html
Бібліотечний вісник	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Bib_Visnyk/index.html
Бібліотечний форум України	http://www.idea.com.ua/covers.php
Библиотечное дело	http://www.bibliograf.ru
Бизнес	http://www.business.ua
Борьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)	http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/gurn_main.htm http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/index.html
Бульвар	http://www.bulvar.com.ua
Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації	http://buhgalteria.com.ua
Бюлетень законодавства і юридичної практики	http://www.yurincom.com/ua/periodic_editions/bulletin_of_the_legislation_and_legal_practice/archive
Бюлетень Міністерства юстиції України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmyuu/index.html http://ovu.com.ua/bulletin
В В мире науки	http://sciam.ru
Версии.com Фабрика аналитики	http://www.versii.com
Вестник Владимировского юридического института	http://www.vui-fsin.ru/vestnik.htm
Вестник гражданского права	http://www.mvgrp.ru
Вестник Московского университета. Серия 6, Экономика	http://www.econ.msu.ru/cd/459 ; http://dlib.eastview.com http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8511
Вестник Московского университета. Серия 7, Философия	http://new.philos.msu.ru/vestnik ; http://dlib.eastview.com http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8509
Вестник Московского университета. Серия 8, История	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8370
Вестник Московского университета. Серия 11, Право	http://www.law.msu.ru/smi/vestnik http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8382
Вестник Московского университета. Серия 12, Политические науки	http://polit.msu.ru/vestnik http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8379
Вестник Московского университета. Серия 18, Социология и политология	http://www.socio.msu.ru/vestnik http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8383
Вестник Пермского университета. Юридические науки	http://www.jurvestnik.psu.ru
Вестник Российской правовой академии	http://rpa-mu.ru/izdaniya/vestnik
Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 6, Философия. Политология. Социология. Психология.	http://vestnik.unipress.ru http://elibrary.ru/title_about.asp?id=27512

Право	
Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 14, Право	http://vestnik.unipress.ru http://elibrary.ru/title_about.asp?id=28928
Вечерний Харьков	http://www.vecherniy.kharkov.ua
Вибори та демократія	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vtd/texts.html ; http://www.eli.org.ua/magazine
Вища освіта України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VOU/index.html
Вища школа	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSch/index.html
Військо України	http://www.vu.mil.gov.ua
Власть денег	http://www.vd.net.ua
Військо України	http://www.mil.gov.ua/viysko_ua/index.php
Вісник Академії адвокатури України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vaau/index.html
Вісник Академії прокуратури України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vnapu/index.html
Вісник Асоціації правників України	http://www.uba.ua/ukr/digest
Вісник Верховного суду України	http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/(firstview)/vis.html?OpenDocument&Count=1000
Вісник Вищого адміністративного суду України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vvas/index.html http://www.yurincom.com/ua/periodic_editions/bulletin_of_high_administrative_court_of_Ukraine
Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	http://vkksu.gov.ua/ua/about/visnik-vishoi-kvalifikatsiynoi-komisii-suddiv-ukraini
Вісник Вищої ради юстиції	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vvryu/index.html http://www.vru.gov.ua/index.php?u,visu,visnicku
Вісник господарського судочинства	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vgs/index.html http://www.yurincom.com/ua/periodic_editions/bulletin_of_economic_legal_proceedings/archive
Вісник Державної судової адміністрації України	http://www.yurincom.com/ua/periodic_editions/bulletin_of_state_court_administration_of_Ukraine
Вісник Книжкової палати	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/texts.html
Вісник Конституційного Суду України	http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9125
Вісник кредитно-економічного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vke/index.html http://kef.kneu.edu.ua/ua/publik_kef
Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlduvs/index.html

Е. О. Дідоренка	
Вісник Національної академії державного управління при Президентові України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vnadu/txts.html
Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/index.html
Вісник Національної академії наук України	http://www.nbu.gov.ua/portal/all/herald/index.html http://www.publications.nas.gov.ua/periodics/general/1/2006/Pages/issues.aspx
Вісник Національної академії прокуратури України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vnapu/index.html
Вісник Пенсійного фонду України	http://www.vpf.spov.com.ua
Вісник Податкової служби України	http://www.visnuk.com.ua
Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vsunud/index.html
Вісник Центральної виборчої комісії	http://cvk.gov.ua/visnyk
Вісник Центру комерційного права	http://www.commerciallaw.com.ua/uk/visnyk
Віче	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/viche/index.html ; http://www.viche.info
Високий замок	http://www.wz.lviv.ua
Влада. Людина. Закон	http://vlz.in.ua/ua/about
Вопросы философии	http://vphil.ru ; http://elibrary.ru/title_about.asp?id=7714
Вопросы экономики	http://www.vpf.spov.com.ua
Время	http://timeua.info/newspaper/index.html
Всесвіт	http://vsesvit-journal.com/index.php
Вузовский вестник	http://www.vuzvestnik.ru
Г	
Голос України	http://www.golos.com.ua
Государство и право	http://www.igpran.ru/journal/index.php http://elibrary.ru/title_about.asp?id=7774
Гражданское право	http://lawinfo.ru/catalog/magazines
Д	
Деловая столица	http://www.dsnews.com.ua
Демократична Україна	http://www.dua.com.ua
Демократичне врядування	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/index.html
Державне будівництво	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/index.html http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/index.html
Державне управління: теорія та практика	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/index.html

	Державне управління: удосконалення та розвиток	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Duur/index.html http://www.dy.nayka.com.ua
	Державний інформаційний бюлетень про приватизацію	http://www.spfu.gov.ua/ukr/journal.php http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dibpp/index.html
	День	http://www.day.kiev.ua/uk
	Діловий вісник	http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv
	Дзеркало тижня	http://dt.ua
	Дніпро	http://www.dnipro-ukr.com.ua/ednipro.html
	Дружба народів	http://magazines.russ.ru/druzhba
Е	Евразийский юридический журнал	http://www.eurasialaw.ru
	Екологічний вісник	http://www.ecoleague.net/65490196-172.html
	Економіка: реалії часу	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/econrch/index.html http://www.economics.opu.ua
	Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/index.html
	Економіка. Фінанси. Право	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Efp/index.html
	Економіка та право	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Epravo/index.html
	Економіка України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/EkUk/index.html http://www.economukraine.com.ua
	Економічний часопис – XXI	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ech/texts.html http://soskin.info/ea
	Експрес	http://www.expres.ua
	Енергетика і автоматика	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eia/index.html
	Ефективна економіка	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/EfEk/index.html http://www.economy.nayka.com.ua
Є	Європейські студії і право	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/esp/index.html ; http://url.eu/journal
	Європейське право (дод. до журн. “Право України”)	http://evropeyskoe.pravoua.com.ua
Ж	Журнал российского права	http://www.norma-verlag.com/journal
З	Заграница	http://www.zagran.kiev.ua
	Закон і Бізнес	http://www.zib.com.ua
	Закон и право	http://www.unity-dana.ru/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=4&id=16&Itemid=30
	Законность	http://pressa-lex.ru

	Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Znprudps/index.html
	Збірник систематизованого законодавства	http://www.buhgalteria.com.ua/VarArx.html
	Збірник урядових нормативних актів України	http://zakon.nau.ua/?uid=1067.1.5443&title=%C7% C1%B2%D0%CD%C8%CA%20%D3%D0%D F%C4%CE%C2%C8%D5%20%CD%CE%D0% CC%C0%D2%C8%C2%CD%C8%D5%20%C0% CA%D2%B2%C2%20%D3%CA%D0%C0%AF %CD%C8
	Земельне право України: теорія і практика	http://www.zempravo.info
	Знамя	http://magazines.russ.ru/znamia
И	Известия	http://www.izvestia.ru
	Известия высших учебных заведений. Правоведение	http://www.jurisprudence-media.ru/archive.php
	Иностранная литература	http://magazines.russ.ru/inostran
	История государства и права	http://lawinfo.ru/catalog/magazines
I	Інтелектуальна власність	http://www.intelvlas.com.ua
	Інформаційні технології і засоби навчання	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/index.html http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index
	Історія науки і біографістика	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/Title/index.html
К	Календар знаменних і пам'ятних дат	http://www.nplu.org/ua/events/calendar/calendar.htm
	Киевские ведомости	http://www.kv.com.ua
	Київ Weekly: Коментарії: знати і розуміти	http://www.kyivweekly.com
	Київський телеграф	http://www.versii.com/telegraf
	Когніція, комунікація, дискурс	https://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/home
	Коммерсантъ	http://www.kommersant.ru/archive.aspx?PublishingID=1
	Комсомольская правда в Украине	http://kp.ua
	Комунікація: влада – медіа – суспільство	http://pdp.org.ua/images/stories/materials/Communication-2_March2012_final.pdf http://ukc.gov.ua/media/communication
	Контракты	http://www.kontrakty.com.ua
Л	Львівська газета	http://www.gazeta.lviv.ua
	Людина і політика	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/LiP/index.html
	Людина і світ	http://old.risu.org.ua/ukr/resources/library/lis
М	Мала енциклопедія нотаріуса	http://www.yuradnik.com.ua/stride/men/index.php
	Международная жизнь	http://interaffairs.ru

	Мировая экономика и международные отношения	http://www.maik.ru/cgi-perl/journal.pl?lang=rus&name=mirek http://elibrary.ru
	Митна справа	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ms/index.html
	Молода нація	http://interaffairs.ru
Н	Народна армія	http://na.mil.gov.ua
	Нардна освіта	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/index.html http://www.narodnaosvita.kiev.ua
	Народне слово	http://www.slovo-unp.com
	Наука. Релігія. Суспільство	http://iai.donetsk.ua/general/frameset.php3?l=r&p=r&f=/general/izdaniya.php3?l=u
	Наука и жизнь	http://www.nkj.ru/archive
	Наука и религия	<a "="" href="http://publ.lib.ru/ARCHIVES/N/">http://publ.lib.ru/ARCHIVES/N/" Nauka_i_religiya"/_ "Nauka_i_religiya".html ; http://www.n-i-r.su
	Наука і оборона	http://www.nio.mil.gov.ua
	Наука і правоохорона	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nip/index.html
	Наука і суспільство	http://www.ursr.org/nis/index.html
	Наука та інновації	http://www.nbu.gov.ua/portal/all/scinn/index.html http://www.nas.gov.ua/scinn
	Науковедение	http://vivovoco.rsl.ru/VV/JOURNAL/SCIOLOG/SCIOLOG.HTM
	Наукові вісті Далівського університету	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nvdu/index.html
	Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/index.html ; http://nd.nauu.kiev.ua
	Науковий вісник Донбасу. Серія “Педагогічні науки”	http://alma-mater.luguniv.edu.ua/magazines/elect_v/index.htm
	Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України	http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/1_fset.html ; http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvknivs/index.html
	Науково-технічна інформація	http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/NTI/index.html
	Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. Информатика	http://unid.bsu.edu.ru/unid/res/ved/list.php?SECTION_ID=569
	Научные ведомости Белгородского государственного университета.	http://unid.bsu.edu.ru/unid/res/ved/list.php?SECTION_ID=570 .

	Серия: Философия. Социология. Право	
	Научные и технические библиотеки	http://www.gpntb.ru/ntb
	Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/VDDMA/index.html ; http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/TITUL.html
	Національна безпека і оборона	http://www.uceps.org/ua/section/National_Security_and_Defence
	Національне господарство України: теорія та практика управління	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NacGosp/index.html
	Наше наследие	http://www.nasledie-rus.ru
	Наше право	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nashp/index.html
	Новая Польша	http://www.novpol.ru
	Новий Колегіум	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NovKol
	Новини НАТО	http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm
	Нотариальное право	http://www.notarlaw.ru
	Нотаріат для Вас	http://www.palata.notariat.org.ua/journal/55.html
О	Общественные науки и современность	http://ecsocman.hse.ru/ons
	Освіта і управління	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OiU/index.html
	Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Or/index.html
	Освіта та право	http://obkom.kharkov.ua/category/gazeta
	Освітологічний дискурс	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/osdys/index.html
	Офіційний вісник Президента України	http://www.eai.gov.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=14&Itemid=37
	Офіційний вісник Президента України	http://www.eai.gov.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=14&Itemid=37
П	Персонал	http://www.personal.in.ua
	Пенсійний кур'єр	http://www.courier-pfu.com.ua
	Персонал	http://www.personal.in.ua
	Південноукраїнський правничий часопис	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pupch/index.html
	Підводні дослідження: Археологія. Історія. Дайвінг	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Pdaid/index.html
	Підприємництво, господарство і право	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pgip/index.html
	ПОЛИС. Политические исследования	http://www.politstudies.ru
	Політика і культура	http://www.pic.com.ua/arch
	Політика і час	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/zojsp/index.html

	ex.html http://www.uaforeignaffairs.com
Політична думка	http://www.politdumka.kiev.ua
Політичний менеджмент	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/PoMe/index.html ; http://www.politik.org.ua/vid/vid.php3
Порівняльне правознавство (дод. до журн. "Право України")	http://porivnyalne.pravoua.com.ua
Порівняльно-правові дослідження	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppd/index.html
Права людини	http://khp.org/index.php?r=1.5.1
Правничий часопис Донецького університету	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pchdu/index.html
Право військової сфери	http://www.azimut-ukraine.com/pravo
Право и политика	http://www.nbpublish.com/lpmag/index.html http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8991
Право і Безпека	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pib/index.html
Право і суспільство	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pis/index.html
Право та управління	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/prtup/index.html
Право Украины	http://pravoua.com.ua/ru/index.php?linkmy=news
Право України	http://www.pravoua.com.ua http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/PrUk/index.html
Правова держава	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Prav/index.html
Правова інформатика	http://ndcpi.org.ua/jurnal/index.htm
Правовая политика и правовая жизнь	http://elibrary.ru/contents.asp?titleid=25178
Правовий тиждень	http://www.lealweekly.com.ua
Правознавець Придніпров'я	http://www.dduvs.dp.ua/index.php?id=42
Проблеми системного підходу в економіці	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.html
Проблеми філософії права	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pfp/index.html
Проблемы права	http://www.problemyprava.ru http://elibrary.ru/title_about.asp?id=28705
Прокурорская и следственная практика	http://www.ksgp-cis.ru/state.php
Пропозиція	http://www.propozitsiya.com
Профиль	http://www.profil-ua.com/?view=archive
Публичные люди	http://pl.com.ua
Публічне адміністрування: теорія та практика	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/index.html
Публічне право	http://www.yourfuture.org.ua/ua/pubpravo

Р	Рідна школа	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/RSch/index.html
	Рідний край	http://web.poltava.ua/firms/pdpi
	Рішення Верховного Суду України	http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/(firstview)/rish.html?OpenDocument&Count=1000
	Российская газета	http://www.rg.ru
	Российская юстиция	http://lawinfo.ru/catalog/magazines/rossiiskaya-yustitsiya
	Российский судья	http://lawinfo.ru/catalog/magazines/rossijskij-sudja ; http://www.lawinfo.ru/ru/catalog/detail.php?BID=22&ID=325
	Российский экономический журнал	http://www.re-j.ru
	Российский юридический журнал	http://www.ruzh.org
	Российское правосудие	http://www.raj.ru/ru/academy/magazine.html
С	Світогляд	http://www.nbu.gov.ua/portal/all/Svit/index.html
	Свобода	http://www.svoboda.com.ua
	Свобода висловлювань і приватність	http://khp.org/index.php?r=1.5.3
	Сегодня	http://www.segodnya.ua
	Сегодня в Украине	http://www.uwtoday.com.ua
	Слобідський край	http://www.slk.kh.ua/arhiv.php
	Слово Просвіти	http://slovoprosvity.org
	Собрание актов Президента и Правительства Российской Федерации	http://www.szrf.ru
	Собрание законодательства Российской Федерации	http://www.szrf.ru
	Современное право	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=9117 http://www.info-pravo.com
	Соционика, ментология и психология личности	http://socionics.socionic.info/j/index.html
	СОЦИС. Социологические исследования	http://www.ecsocman.edu.ru/socis/volumes.html http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8227
	Соціальна психологія	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/SoPs/index.html http://www.politik.org.ua/vid/mag.php3?m=6
	Соціально-економічні проблеми і держава	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Sepid/index.html http://sepd.tntu.edu.ua/index.php/uk
	Соціологія: теорія, методи, маркетинг	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/STMM/index.html
	Спортивна наука України	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/title.html http://www.sportscience.org.ua
	Сравнительное конституционное обозрение	http://ilpp.ru/page_pid_610_lang_1.aspx

	Статистика України	http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/su/texts.html
	Столичные новости	http://cn.com.ua
	Студентський юридичний журнал (дод. до журн. "Право України")	http://student.pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=news
	Судова апеляція	http://kia.court.gov.ua/control/uk/index;jsessionid=EA6F2273330B059BE9AA7193C2CC63BF http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Suap/index.html
	Судова практика (дод. до журн. "Право України")	http://practice.pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=news
Т	Таврійські студії	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tavst/index.html
	Теоретичні та прикладні питання державотворення	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/index.html
	Теорія і практика інтелектуальної власності	http://www.ndiiv.org.ua/ru/zhurnal-teoryja-y-praktyka.html http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpiv/index.html
	Теорія і практика правознавства	http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=section&id=20&Itemid=209&lang=uk
	Теорія та методика управління освітою	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/index.html
	Технології розвитку інтелекту	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tri/index.html
	Технології та дизайн	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/td/index.html
	Товариш	http://www.tovarish.com.ua
У	Уголовное право	http://www.jurpro.ru/?page_id=107
	Українська правда	http://pravda.com.ua
	Українська газета	http://ukrgazeta.plus.org.ua/
	Україна молода	http://umoloda.kiev.ua
	Українознавство	http://www.ualogos.kiev.ua/text.html?id=168&category=4
	Українське комерційне право	http://www.commerciallaw.com.ua/uk/ppublications/magazine
	Українське слово	http://ukrslovo.org.ua
	Український історичний журнал	http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/UII/index.html
	Український соціум	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Usoc/index.html ; http://www.politik.org.ua/vid/mag.php3?m=8
	Український юрист	http://jurist.ua
	Універсум	http://universum.zu.edu.ua
	Урядовий кур'єр	http://www.ukurier.gov.ua/uk

	Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия "Юридические науки"	http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/UZTNU/index.html http://science.crimea.edu/zapiski/zapis_ser.html
Ф	Факты и комментарии	http://facts.kiev.ua/
	Финансы	http://www.finance-journal.ru/index.php?part=finance
	Філософія права і загальна теорія права (дод. до журн. "Право України")	http://filosofiya.pravoua.com.ua
	Філософська думка	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Philos/index.html
	Філософські обрії	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Filo/index.html
	Фінанси України	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/index.html
	Фінансове право	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fp/index.html
	Форум права	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/index.htm
Х	Харьковские известия	http://www.izv.kharkov.ua
	Хозяйство и право	http://www.hozpravo.ru
	Хрещатик	http://kreschatic.kiev.ua/
Ч	Часопис Академії адвокатури України	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/about.html
	Часопис Київського університету права	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Chkup/index.html ; http://kul.kiev.ua/gurnal-chasopiskup-
	Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право"	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Choasp/index.html ; http://lj.oa.edu.ua
	Часопис Парламент	http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine
	Часопис цивільного і кримінального судочинства	http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Chcks/index.html
	Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1, Економіка і управління	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chnch_ekon/index.html
	Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 2, Техніка і природа	http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chnch_tekh/index.html
	Чумацький шлях	http://www.dimsadgorod.com/magazines/chumazki_shlyah
Э	Экологическое право	http://www.lawinfo.ru/catalog/magazines/ekologicheskoe-pravo
	Экономические известия	http://www.eizvestia.com/
	Эксперт-криминалист	http://www.lawinfo.ru/catalog/magazines/ekspert-

		krimalist
Ю	Юридический вестник	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Yurv/index.html
	Юридична газета	http://www.yur-gazeta.com/
	Юридическая практика	http://yurpractika.com
	Юридическое образование и наука	http://law-info.ru/catalog/magazines/juridicheskoe-obrazovanie-i-nauka
	Юридична наука	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Jursci/index.html
	Юридична Україна	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Yurukr/index.html http://www.yurincom.com/ua/periodic_editions/legal_Ukraine/about_edition
	Юридичний авангард	http://www.juravanguard.com/index.php/about
	Юридичний журнал	http://justinian.com.ua/magazines.php
	Юридичний вісник України	http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/#top
	Юридичний радник	http://www.yurradnik.com.ua/stride/ur/index.php
	Юрист	http://lawinfo.ru/catalog/magazines/jurist
	Юрист України	http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Yurystukr/index.html
	Юстыцыя Беларусі	http://www.justbel.info

Електронні енциклопедії, довідники, словники

Британіка	http://www.britannica.com/
Великая Отечественная война (1941–1945)	http://bigwar.msk.ru/index.html
Вікіпедія	http://uk.wikipedia.org/wiki/
Все словари для ABBYY Lingvo	http://lingvodics.com
Всеукраїнська експертна мережа	http://expert.in.ua/baza/analitic
Енциклопедія історії України	http://history.org.ua/?encycllop
Енциклопедія Українського козацтва	http://web.znu.edu.ua/euk
Казачество XV–XXI вв.	http://www.cossackdom.com/troopsr.html
Люди	http://www.peoples.ru
Мир словарей Биологическая энциклопедия Большая биографическая энциклопедия Большой энциклопедический словарь Географическая энциклопедия Исторический словарь Литературные герои Математическая энциклопедия Медицинская энциклопедия Музыкальная энциклопедия Научно-технический энциклопедический словарь Политический словарь Психологическая энциклопедия Сексологическая энциклопедия Словарь аббревиатур Словарь имён Словарь индуизма Словарь мер и весов Словарь нумизмата Словарь русских фамилий Словарь символов Словарь синонимов Словарь филателиста Словарь эпитетов Советская историческая энциклопедия Социологический словарь Толковый словарь Философский словарь Экологический словарь Экономический словарь Энциклопедический словарь псевдонимов Энциклопедия мифологии Энциклопедия техники Этимологический словарь Юридический словарь	http://mirslovari.com
Нобелевские лауреаты	http://n-t.ru/nl
Онлайновый перекладач	http://www.translate.ru
Open Wiki	http://www.openwiki.org.ua/index.php
Почесні громадяни міста Харкова	http://region.library.kharkov.ua/buergers.php
Правителі України : портрети, життєписи, матеріали	http://pravyteli.uaweb.org

Англо-...

New Collegiate Dictionary
The Collaborative International Dictionary
of English
Англо-русский словарь Мюллера
Англо-русский словарь финансовых
терминов
Англо-русский словарь экономических
терминов
Англоязычный словарь военных
терминов
Большой англо-русский и русско-
английский словарь
Новый большой англо-русский словарь
Русско-английский словарь
биологических терминов
Русско-английский словарь
математических терминов
Словарь американских идиом

Испано-...

Большой испано-русский и русско-
испанский словарь

Итальяно-...

Большой итальяно-русский и русско-
итальянский словарь

Китайско-...

Большая китайская энциклопедия
Большой китайско-русский словарь

Латинско-...

Латинские философские термины
Латинско-русский и русско-латинский
словарь крылатых слов и выражений
Латинско-русский словарь

Немецко-...

Большой немецко-русский и русско-
немецкий словарь

Франко-...

Большой французско-русский и русско-
французский словарь
Dictionnaire de l'Académie Française 7ème
édition (1835)
Dictionnaire de l'Académie Française 8ème
édition (1935)

Толковые

Большая Советская энциклопедия
Большой энциклопедический словарь
Википедия
Современная энциклопедия
Толковый словарь Даля
Толковый словарь Ефремовой
Толковый словарь Ожегова
Толковый словарь Ушакова
Энциклопедический словарь Брокгауза и
Евфрона

Экономика, юриспруденция

Словарь бизнес терминов
 Словарь депозитарных терминов
 Словарь терминов антикризисного управления
 Словарь юридических терминов
 Финансовый словарь
 Экономический словарь
 История, этимология
 1000 биографий
 Биографический словарь
 Большая биографическая энциклопедия
 Исторический словарь
 Религиозные термины
 Словарь восточных терминов
 Словарь русских фамилий
 Этимологический словарь Фасмера
 Этнографические термины
 Медицина
 Большой медицинский словарь
 Медицинские препараты
 Медицинские термины
 Психологический словарь
 Словарь терминов сексологии
 Строительство, геология
 Словарь геологических терминов
 Словарь мер
 Строительный словарь
 Экологический словарь
 Разные
 Биологическая энциклопедия
 Малая энциклопедия русского рока
 Словарь логики
 Словарь нумизмата
 Словарь символов

Словопедія

Архітектура і монументальне мистецтво
 Власні імена людей
 Глосарій термінів Фондового ринку
 Економічна енциклопедія
 Енциклопедія політичної думки
 Крилаті вислови
 Літературне слововживання
 Моделювання економіки
 Музичні терміни
 Неправильно — правильно. Волощак
 Орфографічний словник української мови
 Словар українського сленгу
 Словник англіцизмів
 Словник бюджетної термінології
 Словник іншомовних слів
 Словник іншомовних соціокультурних термінів
 Словник мови Стуса
 Словник синонімів Полюги
 Словник термінів, уживаних у чинному Законодавстві України

<http://slovopedia.org.ua>

<p>Словник-антисуржик Стилiстичнi термiни СЦОТ (Словник церковно-обрядової термiнологiї) Термiнологiчний словник з економiки працi Термiнологiчно-правописний порадник для богословiв та редакторiв богословських текстiв (Институт богословської термiнологiї та перекладiв) Тлумачний словник з iнформатики та iнформацiйних систем для економiстiв (Л. С. Козловська, Н. М. Полiщук) Українсько-росiйський словник Управлiння якiстю (Вакулeнко А.В.) Уроки державної мови (з газети «Хрещатик») УСЕ (Унiверсальний словник-енциклопедiя) Фразеологiчний словник української мови «Як ми говоримо» Антоненка-Давидовича</p>	
Українська геральдика	http://heraldry.com.ua/index.php3?lang=U&id=1273#verh
Українська лiтературна енциклопедiя	http://www.ukrlib.com.ua/encycl
Харкiв. Золотi сторiнки	http://www.goldenpages.ua
Энциклопедия новых прочтений : литература и искусство	http://art-otkrytie.narod.ru
Юридичнi ресурси росiйського Інтернету	http://www.tarasei.narod.ru/resurs.htm
Юридический словарь, словарь юридических терминов	http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/slovar
Glossary Commander (служба тематичних тлумачних словникiв)	http://www.glossary.ru

Архівні установи

Україна

Державна архівна служба України (Укрдержархів)	http://www.archives.gov.ua
Український науково-дослідний інститут архівної справи і документознавства (УНДІАСД)	http://undiasd.archives.gov.ua
Державна наукова архівна бібліотека, м. Київ	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?dca08

Центральні державні архівні установи

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України)	http://tsdavo.org.ua
Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України)	http://www.cdago.gov.ua
Центральний державний архів зарубіжної україніки (ЦДАЗУ)	http://tsdazu.gov.ua
Центральний державний електронний архів України, м. Київ (ЦДЕА України)	http://tsdea.archives.gov.ua/ua
Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України)	http://cdiak.archives.gov.ua
Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України)	http://tsdial.archives.gov.ua
Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного (ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного)	http://tsdkffa.archives.gov.ua
Центральний державний науково-технічний архів України (ЦДНТА України)	http://www.archive.gov.ua

Місцеві державні архівні установи

Державний архів в Автономній Республіці Крим	http://www.daark.org.ua
Державний архів Вінницької області	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ra02
Державний архів Волинської області	http://volyn.archives.gov.ua
Державний архів Донецької області	http://dn.archives.gov.ua
Державний архів Дніпропетровської області	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ra04
Державний архів Житомирської області	http://www.archive.zt.ua
Державний архів Закарпатської області	http://dazo.gov.ua
Державний архів Запорізької області	http://www.archivzp.gov.ua
Державний архів Івано-Франківської області	http://daifo.if.gov.ua/main
Державний архів Київської області	http://dako.archives.kiev.ua
Державний архів Кіровоградської області	http://dakiro.kr-admin.gov.ua/index.php
Державний архів Луганської області	http://lg.archives.gov.ua
Державний архів Львівської області	http://www.archive.lviv.ua
Державний архів Миколаївської області	http://mk.archives.gov.ua
Державний архів Одеської області	http://derjarhiv.odessa.gov.ua
Державний архів Полтавської області	http://poltava.archives.gov.ua
Державний архів Рівненської області	http://archiv.rv.ua
Державний архів Сумської області	http://daso.sumy.ua

Державний архів Тернопільської області	http://dato.te.ua
Державний архів Харківської області	http://archives.kh.gov.ua
Державний архів Херсонської області	http://kherson.archives.gov.ua
Державний архів Хмельницької області	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ra22
Державний архів Черкаської області	http://ck.archives.gov.ua
Державний архів Чернівецької області	http://cv.archives.gov.ua
Державний архів Чернігівської області	http://cn.archives.gov.ua
Державний архів м. Києва (ДАК)	http://www.kiev-arhiv.gov.ua
Державний архів м. Севастополя	http://sev.archives.gov.ua
Галузеві державні архівні установи	
Галузевий державний архів гідрометеорологічної служби Міністерства екології та природних ресурсів України (ГДА Гідрометслужби)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba03
Галузевий державний архів Держкомгеології України – Державний інформаційний геологічний фонд (ГДА Держкомгеології України - Геоінформ)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba05 http://www.geoinf.kiev.ua
Галузевий державний архів Міністерства внутрішніх справ України (ГДА МВС України)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba01
Галузевий державний архів Міністерства екології та природних ресурсів України – Державний картографо-геодезичний фонд України (Укркартгеофонд)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba07
Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України (ГДА МЗС України)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba08
Галузевий державний архів Міністерства оборони України (ГДА МО України)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba02
Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ)	http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=78672&cat_id=78667 http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba04
Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України (ГДА СЗР України)	http://www.szru.gov.ua/index1.php
Галузевий державний архів Управління державної охорони України (ГДА УДО України)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba09
Галузевий державний архів фінансових посередників Фонду державного майна України (ГДА ФП ФДМУ)	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ba06
Архівні установи Національної академії наук України	
Інститут археології <i>Науковий архів</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?nan01 http://www.iananu.kiev.ua/Institute/uaarhiv.html
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка <i>Відділ рукописних фондів і текстології</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?nan02 http://www.ilnan.gov.ua
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?nan03

<i>Рукописні фонди</i>	
Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника <i>Відділ рукописів</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?nan05 ; http://www.lsl.lviv.ua
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <i>Інститут архівознавства</i> <i>Інститут рукопису</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?nan04 ; http://www.nbu.gov.ua http://www.nbu.gov.ua/archive/index.html http://www.nbu.gov.ua/library/ir.html
Архівні установи Міністерства культури і мистецтв України	
Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?mc02
Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка (ХДНБ) <i>Відділ рідкісних видань і рукописів</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?mc01 http://korolenko.kharkov.com
Архівні установи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України	
Наукова бібліотека Львівського державного університету ім. Івана Франка (НБ ЛДУ) <i>Відділ рукописних, стародрукованих та рідкісних книг</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?me01 http://library.lnu.edu.ua/bibl
Наукова бібліотека Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова <i>Відділ рідкісних книг та рукописів</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?me02 http://www.lib.onu.edu.ua
Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна <i>Відділ книжкових пам'яток, цінних видань і рукописів</i>	http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?me03 http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr
Архіви в світі	
5000 архівів світу в Інтернеті (Repositories of Primary Sources)	http://www.uiweb.uidaho.edu/special-collections/Other.Repositories.html
Міжнародні архівні організації	
Міжнародна Рада архівів (МРА) (International Council on Archives, ICA)	http://www.ica.org
– Міжнародна конференція Круглого столу архівів (International Conference of the Round Table on Archives, CITRA)	http://www.ica.org/1596/citra-conference/about-citra.html
– Європейське регіональне відділення Міжнародної ради архівів (European Regional Branch, EURBICA)	http://www.eurbica.org
– Євразійське регіональне відділення Міжнародної ради архівів (Eurasia Regional Branch, EURASICA)	http://archives.ru/international/eurasica.shtml
ЮНЕСКО (UNESCO)	http://www.unesco.org/new/en/unesco
Історичні архіви Європейського Союзу	http://vlib.iue.it/hist-eur-integration/Index.html
Європейська комісія із збереження та доступу (European Commission on Preservation and Access (ECPA))	http://www.dcc.ac.uk/resources/external/ecpa-european-commission-preservation-and-access
Збереження європейської фотографії задля доступу (Safeguarding European Photographic Images for Access (SEPIA))	http://www.dcc.ac.uk/resources/external/safeguarding-european-photographic-images-access-sepia
Міжнародний центр вивчення проблем збереження та відновлення культурної	http://www.iccrom.org/eng/01train_en/announce_en/2008_11Sharing_en.shtml

власності (спадщини) / (ICCROM)	
Міжнародний комітет історичних наук	http://www.cish.org/EN/index.htm
Міжнародний інститут архівознавства Трієсту та Марібору (International Institute for Archival Science of Trieste and Maribor, IIAS)	http://www.iias-trieste-maribor.eu/index.php?id=72&L=1
Міжнародна федерація кіноархівів (The International Federation of Film Archives (FIAF))	http://www.fiafnet.org/uk
Міжнародна федерація телевізійних архівів (The International Federation of Television Archives (FIAT))	http://www.fiatifta.org
Міжнародна асоціація звукових та аудіовізуальних архівів (International Association of Sound and Audiovisual Archives, IASA)	http://www.iasa-web.org
Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і інститутів (International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA))	http://www.ifla.org
Міжнародний інформаційний центр джерел балканських країн (International Information Centre on the Sources of Balkan and Mediterranean History (CIBAL))	http://www.balcanica.org
Міжнародна організація стандартизації (International Organization for Standardization (ISO))	http://www.iso.org/iso/home.htm
Міжнародна організація інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization (WIPO))	http://www.wipo.int/portal/index.html.en
Міжнародна рада наукових спілок (International Council for Science CODATA (ICSU))	http://www.codata.org
Світова методологічна організація (The World Meteorological Organization (WMO))	http://www.wmo.int/pages/index_en.html
Архівні служби, архіви і бібліотеки країн світу	
<i>Австралія</i>	
Національний архів Австралії (National Archives of Australia)	http://www.naa.gov.au
Австралійська асоціація архівістів (Australian Society of Archivists Inc)	http://www.archivists.org.au
<i>Австрія</i>	
Австрійський національний архів (Austrian State Archives)	http://www.oesta.gv.at/DesktopDefault.aspx?alias=oestaen&init
<i>Азербайджан</i>	
Національне архівне управління Азербайджанської Республіки	http://www.milliarxiv.gov.az
<i>Андора</i>	
Національний історичний архів Андори (National Historical Archive of Andorra)	http://www.arxius.ad/arxiuIngles/index.htm
<i>Бельгія</i>	
Національний архів Бельгії (State Archives in Belgium)	http://arch.arch.be
<i>Білорусь</i>	
Архіви Білорусі (Archives of Belarus)	http://archives.gov.by/index.php?id=sitenews
Національний історичний архів Білорусі	http://niab.by/old
Національний архів Білорусі (National Archives of the Republic of Belarus)	http://narb.by
<i>Болгарія</i>	

<p>Державна агенція "Архіви" Республіки Болгарія (Archives State Agency of Republic of Bulgaria) Національна бібліотека Святих Кирила і Мефодія (Saints Cyril and Methodius National Library)</p>	<p>http://www.archives.government.bg/index.php?lang=en&page=11 http://www.nationallibrary.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0155&g</p>
<i>Великобританія</i>	
<p>Національний архів Великобританії - Бюро публічних записів (Public Record Office) Бюро публічних записів Північної Ірландії (Public Record Office of Northern Ireland, PRONI) Королівська комісія з історичних рукописів (The Royal Commission on Historical Manuscripts) Національне бюро збереження (The National Preservation Office) Національна бібліотека Шотландії (National Library of Scotland) Національна бібліотека Уельса (National Library of Wales) Бібліотека Кембріджського університету (Cambridge University Library) Національний музей фотографії (National Museum of Photography) Центр консервації фотографій (Centre for Photographic Conservation)</p>	<p>http://www.nationalarchives.gov.uk/default.htm http://www.discovernorthernireland.com/Public-Record-Office-of-Northern-Ireland-PRONI-Belfast-P3031 http://www.nationalarchives.gov.uk/archives-sector/hmc.htm http://www.bl.uk/blpac/index.html http://www.nls.uk http://www.llgc.org.uk http://www.lib.cam.ac.uk http://www.tourist-information-uk.com/national-museum-photography-film-television.htm http://www.cpc.moor.dial.pipex.com</p>
<i>Вірменія</i>	
<p>Національний архів Вірменії (National Archives of Armenia)</p>	<p>http://www.armarchives.am/ru/content/93</p>
<i>Голландія</i>	
<p>Міжнародний інститут соціальної історії (ISG) Університетська бібліотека, Амстердам (University Library Amsterdam)</p>	<p>http://socialhistory.org/en http://uba.uva.nl</p>
<i>Греція</i>	
<p>Національний архів Греції (General State Archives of Greece) Американська школа класичних студій в Афінах (American School of Classical Studies at Athens)</p>	<p>http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=1&clang=1 http://www.ascsa.edu.gr</p>
<i>Грузія</i>	
<p>Національний архів Грузії (National Archives of Georgia)</p>	<p>http://archives.gov.ge</p>
<i>Данія</i>	
<p>Національний архів Данії (The Danish State Archives) Королівська бібліотека Данії (The Royal Library Slotsholmen) Державна і університетська бібліотека (Statsbiblioteket Arhus)</p>	<p>http://www.sa.dk http://www.kb.dk/en/index.html http://www.statsbiblioteket.dk</p>
<i>Естонія</i>	
<p>Національний архів Естонії (National Archives of Estonia) Державний архів Естонії (Estonian State Archives)</p>	<p>http://rahvusarhiiv.ra.ee/en/about_us/&i=1 http://riigi.arhiiv.ee/riaeng/reading-halls-2</p>

Естонський історичний архів (Estonian Historical Archives) Національна бібліотека Естонії (National Library of Estonia)	http://rahvusarhiiv.ra.ee/ehaest http://www.nlib.ee/?set_lang_id=2
<i>Ізраїль</i> Державні архіви Ізраїля (Israel State Archives) Центральні архіви історії єврейського народу (Central Archives for the History of the Jewish People Jerusalem) Яд Вашем: Національний меморіал катастрофи і героїзму (Yad Vashem: The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority) Центральний архів сіоністів (Central Zionist Archives) Всесвітня організація сіоністів (World Zionist Organization in Israel) Факультет гуманітарних наук Університету Тель-Авіву (Faculty of Humanities, Tel-Aviv University)	http://www.archives.gov.il/ArchiveGov_en http://cahjp.huji.ac.il http://www.yadvashem.org http://www.zionistarchives.org.il/Pages/Default.aspx http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Zionism/wzo.html http://humanities.tau.ac.il/site_eng/index.php/aboutus
<i>Ірландія</i> Національний архів Ірландії (National Archives of Ireland) Університетський коледж, Дублін (University College Dublin) Національна бібліотека Ірландії (National Library of Ireland)	http://www.nationalarchives.ie http://www.ucd.ie/archives http://www.nli.ie/en/homepage.aspx
<i>Іран</i> Національна бібліотека та архів Ісламської Республіки Іран (National Library and Archives of Iran, NLAI)	http://nlai.ir
<i>Ісландія</i> Національний архів Ісландії (National Archives of Iceland) Інститут Арні Магнуссона в Ісландії (Arni Magnusson Institute for Icelandic Studies) Національна і університетська бібліотека Ісландії (National and University Library of Iceland)	http://www.archives.is/index.php?node=english http://www.university-directory.eu/Iceland/Arni-Magnusson-Institute-for-Icelandic-Studies--University-of-Iceland.html http://landsbokasafn.is/index.php/english
<i>Іспанія</i> Управління державними архівами Міністерства культури Іспанії (Department General on State Archives, Ministry of Culture of Spain) Університетська школа бібліотекознавства і документації (Faculty of Library and Information Science, University of Barcelona) Національна бібліотека (National Library of Spain)	http://www.mcu.es/archivos/CE/InfGnral/GestionMinisterio/SubGnralArchivEstatales.html http://www.ub.edu/biblio/introduccio/versio-anglesa.html http://www.bne.es/es/Inicio/index.html
<i>Італія</i> Генеральна дирекція архівів Італії (General Direction for Archives of Italy, Direzione Generale per gli Archivi) Центральна національна бібліотека, Флоренція	http://www.archivi.beniculturali.it http://www.bncf.firenze.sbn.it

(Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze) Національна рада досліджень (National Research Council, CNR)	http://www.cnr.it/sitocnr/Englishversion/Englishversion.html
<i>Казахстан</i> Архіви Казахстана (Archives of Kazakhstan) Центральний Державний Архів Республіки Казахстан (Central State Archive Republic of Kazakhstan) Архів Президента Республіки Казахстан	http://kazarchives.kz http://www.unesco.kz/archive http://www.aprk.kz
<i>Канада</i> Бібліотеки та архіви Канади (Library and Archives Canada) Асоціація канадських архівістів (Association of Canadian Archivists) Канадська рада архівів (Canadian Council of Archives) Товариство архівістів Альберти (Archives Society of Alberta) Наші корені (Our roots) Канадська асоціація славістів (Canadian Association of Slavists (CAS)) Канадські славістичні студії (Canadian Slavonic Papers (CSP)) Центр ресурсів Центральної і Східної Європи імені Петра Яцика / Petro Jacyk Central and East European Resource Centre Українсько-канадський дослідно-документаційний центр (Ukrainian Canadian Research & Documentation Centre) Канадський інститут українських студій (Canadian Institute of Ukrainian Studies) Голодомор в Україні 1933 р. (Famine Genocide in Ukraine 1933) Літопис УПА (Chronicle of Ukrainian Insurgent Army)	http://www.collectionscanada.gc.ca http://archivists.ca http://www.cdncouncilarchives.ca http://www.archivesalberta.org http://www.ourroots.ca http://www.ualberta.ca/~csp/cas http://www.ualberta.ca/~csp http://pjrc.library.utoronto.ca http://www.ucrdc.org http://www.ualberta.ca/CIUS http://www.faminegenocide.com http://www.infoukes.com/upa
<i>Латвія</i> Національний архів Латвії (National Archives of Latvia) Латвійська академічна бібліотека (Academic Library of the University of Latvia)	http://www.arhivi.lv/index.php?amp&3 http://www.acadlib.lv/index.php?&56
<i>Литва</i> Департамент архівів Литви (Lithuanian Archives Department) Національна бібліотека Литви ім. Мартінаса Мазвінаса (Martynas Mazvynas National Library of Lithuania) Бібліотека Литовської академії наук (Library of the Lithuanian Academy of Sciences) Вільнюська університетська бібліотека (Vilnius University Library)	http://www.archyvai.lt/en/about-us.html http://www2.lnb.lt/lt http://www.mab.lt/en/home http://www.vu.lt/en
<i>Люксембург</i> Національний архів Люксембурга (National	http://www.anlux.lu/multi/fr

Archives of Luxembourg Національна бібліотека Люксембурга (National Library of Luxembourg)	http://www.bnl.public.lu/fr/index.html
<i>Молдова</i> Державна архівна служба Республіки Молдова (Arhiva Nationala a Republicii Moldova)	http://www.larchive-online.com/allarchives/archive-moldova.htm
<i>Нідерланди</i> Національний архів Нідерландів (National Archives of the Netherlands) Фотоархів Нідерландів (The Netherlands Photo Archives) Нідерландський інститут культурної спадщини (Netherlands Institute for Cultural Heritage) Державний Інститут військової документації (Netherlands Institute for War Documentation) Національна бібліотека (National Library of the Netherlands) Національна студія консервації фотографії (National Photographic Conservation Studios) Міжнародна документаційна компанія (International Documentation Company, IDC)	http://en.nationaalarchief.nl http://www.geheugenvannederland.nl/?nl/homepage http://www.geheugenvannederland.nl/?en/collecties/instituut_collectie_nederland/instituut_collectie_nederland http://www.narcis.nl/organisation/RecordID/ORG1236212 http://dspace.dial.pipex.com/cpc.moor/news3.htm http://www.idc.nl
<i>Німеччина</i> Федеральний архів (Bundesarchiv, Federal Archives) Архіви в Німеччині (Archive in Deutschland) Баварський центральний державний архів (Bavarian State Archives) Архів Баха у Ляйпцігу (Bach Archive Leipzig) Берлінська співоча академія (Sing-Akademie zu Berlin) Європейська Академія в Берліні (European Academy Berlin) Інститут збереженості архівних і бібліотечних матеріалів, Баден-Вюртемберг (Institut für Erhaltung von Archiv- und Bibliotheksgut Baden-Württemberg) Німецька бібліотека, Лейпціг (Die Deutsche Bibliothek - DDB, Leipzig) Німецька бібліотека, Франкфурт (Die Deutsche Bibliothek - DDB, Frankfurt) Державна бібліотека, Берлін (Berlin State Library) Баварська державна бібліотека (Bavarian State Library) Сервіс-центр збереженості бібліотечних, архівних і музейних матеріалів (ZFB Zentrum für Buch-Erhaltung GmbH, Service Centre for Stock Preservation for Libraries, Archives and Museums) Центр оцифрування, Геттінген (Gottinger Digitalisierungs Zentrum, GDZ)	http://www.bundesarchiv.de/index.html.en http://www.archive.nrw.de http://www.gda.bayern.de/english.php http://www.bach-leipzig.de/index.php?id=38&L=1 http://www.eab-berlin.de http://www.landesarchiv-bw.de/web http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html http://staatsbibliothek-berlin.de/en http://www.bsb-muenchen.de/Aktuelles-aus-der-Bayerischen-Staatsbibliothek.14+M57d0acf4f16.0.html http://www.zfb.com http://gdz.sub.uni-goettingen.de

Норвегія

Національний архів Норвегії (National Archives of Norway)
Норвезький інститут дослідження культурної спадщини (Norwegian Institute for Cultural Heritage Research, NIKU)
Норвезький інститут кінофільмів (Norwegian Film Institute)
Національна бібліотека Норвегії (National Library of Norway)
Каталог електронної бібліотеки Норвезького університету (The Bibsys electronic library catalogue)

<http://www.arkivverket.no/eng>
<http://www.ist-world.org/OrgUnitDetails.aspx?OrgUnitId=12bf224a42d24e3a91fe9930fba82016&SourceDatabaseId=e4fcfde0182a4589>
<http://www.nfi.no>
<http://www.nbr.no>
<http://www.bibsys.no/norsk/bibliotekar/bibsysx/index.php>

Польща

Генеральна дирекція державних архівів Польщі (State Archives in Poland)
Архів давніх актів (Archiwum Główny Akt Dawnych in Poland)
Архів електронних документів (Archiwum Dokumentów Elektronicznych)
Інститут бібліотечних наук Вроцлавського університету (Institute of Library Sciences, University of Wrocław)
Національна бібліотека (Biblioteka Narodowa, National Library of Poland)
Музей історії Польщі (Museum of Polish History)
Науковий архівний портал ArchNet (Research Archival Portal ArchNet)
Інтернет-портал для істориків (Portal on Polish History)

<http://www.archiwa.gov.pl/en/news.html>
<http://www.agad.archiwa.gov.pl>
<http://www.nac.gov.pl/ade>
<http://www.ibi.uni.wroc.pl>
<http://bn.org.pl/en>
<http://www.en.muzhp.pl/about-the-museum/193/about-museum.html>
<http://www.archiwa.net>
<http://www.polishhistory.pl>

Португалія

Національний архів Португалії (National Archives in Portugal)
Національна бібліотека Португалії (National Library of Portugal)

<http://dgarq.gov.pt>
<http://www.bnportugal.pt>

Російська Федерація

Федеральне архівне агентство. Портал Архіви Росії (Archives in Russia)
Всеросійський науково-дослідний інститут документознавства і архівної справи (ВНИИДАД)
Федеральні архіви
Архіви Міністерства закордонних справ РФ
Центральний архів Міністерства оборони РФ

Архіви суб'єктів Російської Федерації
Національна бібліотека Росії
Російська державна бібліотека
Бібліотека електронних ресурсів з історії
Державна публічна історична бібліотека
Державна бібліотека іноземної літератури
Московське міське об'єднання архівів

<http://www.rusarchives.ru>
<http://www.rusarchives.ru/vniidad/contact.shtml>
<http://www.rusarchives.ru/federal/list.shtml>
<http://www.mid.ru/ns-arch.nsf/iddobsh>
http://archive.mil.ru/archival_service/central.htm
<http://www.rusarchives.ru/state/list.shtml>
<http://www.nlr.ru>
<http://www.rsl.ru>
<http://www.hist.msu.ru/ER>
<http://www.shpl.ru>
<http://www.libfl.ru>
<http://www.museum.ru/R555>

<p>Військово-медичний музей (Military Medical Museum)</p> <p>Російські архіви он-лайн (Russian Archives Online)</p> <p>Археобібліобаза Росії (ArcheoBiblioBase Russia)</p> <p>Меморіал (Memorial)</p> <p>Корпорація "ЕЛАР"</p> <p>Всеросійське генеалогічне дерево</p> <p>Народний цифровий архів</p> <p>3 архівів російської революції</p>	<p>http://www.museum.ru/M170</p> <p>http://russianarchives.com/index.html</p> <p>http://www.iisg.nl/abb</p> <p>http://www.memo.ru</p> <p>http://www.elar.ru</p> <p>http://www.vgd.ru</p> <p>http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/52df4080be6d77c8c32568c00040bf59</p> <p>http://www.magister.msk.ru/library/revolt/revolt.htm</p>
<p><i>Румунія</i></p> <p>Національний архів Румунії (National Archives of Romania)</p>	<p>http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1</p>
<p><i>Сербія</i></p> <p>Національний архів Югославії (National Archives of Yugoslavia, Republic of Serbia)</p> <p>Національна бібліотека Сербії (National Library of Serbia)</p>	<p>http://www.arhivyu.rs</p> <p>http://www.nb.rs/index.php?change_lang=en</p>
<p><i>Словацьчина</i></p> <p>Словацький національний архів (Slovenský národný archív)</p> <p>Словацька національна бібліотека в Матіці Словенській (The Slovak National Library in Matica slovenska)</p> <p>Братиславська університетська бібліотека - Центр Національної бібліотеки (University Library Bratislava - National Library Centre)</p>	<p>http://www.minv.sk/?slovensky-narodny-archiv-1</p> <p>http://www.snk.sk</p> <p>http://www.ulib.sk/sk</p>
<p><i>Словенія</i></p> <p>Архіви Словенії (Archives of Slovenia)</p> <p>Історичний архів, Любляна (Historical Archives Ljubljana)</p> <p>Національний архів Словенії (Nationales Archives of Slovenia)</p> <p>Національна і університетська бібліотека Словенії (National and University Library Slovenia)</p>	<p>http://www.arhiv.gov.si</p> <p>http://www.zal-lj.si</p> <p>http://www.arhiv.gov.si</p> <p>http://www.nuk.uni-lj.si</p>
<p><i>США</i></p> <p>Адміністрація Національного архіву та документації США (US National Archives and Records Administration)</p> <p>Онлайнві виставки в Національному архіві США</p> <p>Українська вільна Академія наук (Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the US, Inc.)</p> <p>Академія дипломованих архівістів (Academy of Certified Archivists)</p> <p>Український інститут Америки (Ukrainian Institute of America)</p> <p>Інститут Гувера (Hoover Institution)</p> <p>Український науковий інститут Гарвардського</p>	<p>http://www.archives.gov</p> <p>http://www.archives.gov/exhibits/index.html</p> <p>http://uvan.us</p> <p>http://www.ukrainianinstitute.org</p> <p>http://www.hoover.org/#nogo</p> <p>http://www.huri.harvard.edu</p>

університету (Harvard Ukrainian Research Institute)	
Інститут єврейських студій (YIVO) (YIVO Institute for Jewish Studies)	http://www.yivoinstitute.org
Український інститут Америки (Ukrainian Institute of America)	http://www.ukrainianinstitute.org
Центр російських, східноєвропейських та євразійських студій Стенфордського університету (Каліфорнія) (The Center for Russian, East European & Eurasian Studies at Stanford University)	http://creees.stanford.edu
Програма українських студій Інституту Гаррімана (Ukrainian Studies Program, The Harriman Institute)	http://www.harrimaninstitute.org/programs/ukrainian_studies_program.html
Бібліотека конгресу США (Library of Congress)	http://www.loc.gov/index.html
Бібліотека Гарвардського університету (Harvard University Library)	http://hul.harvard.edu
Нью-Йоркська Публічна бібліотека (New York Public Library)	http://www.nypl.org
Меморіальний музей Голокосту США (United States Holocaust Memorial Museum)	http://www.ushmm.org
Український архів-музей в Клівленді, Огайо (The Ukrainian Museum-Archives (Cleveland, OH))	http://www.umacleland.org
Товариство американських архівістів (Society of American Archivists)	http://www2.archivists.org
Наукове товариство ім. Шевченка (Shevchenko Scientific Society Inc)	http://www.shevchenko.org/link.html
Асоціація слов'янських, східноєвропейських та євразійських досліджень (Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies)	http://aseees.org
Американська асоціація "Історія і комп'ютер" (American Association for History and Computing)	http://theaahc.org
Асоціація Україністів Америки (Ukrainian American Association)	http://www.ukrainianstudies.org
Архіви в світі, США: Першоджерела на мікрофільмах (Primary Source Microfilm)	http://www.gale.cengage.com/psm/index.htm
Зведений Національний каталог рукописних колекцій (National Union Catalog of Manuscript Collections (NUCMC))	http://www.loc.gov/coll/nucmc
Тарас Кузьо. Вибрана бібліографія наукових публікацій про сучасну Україну	http://www.taraskuzio.net/democraticrevolutions.html
Роберт Делоса. Українська мова: Навчання і дослідження: Довідник (Robert De Lossa: Ukrainian Language Teaching and Resources)	http://www.slavica.com/teaching/DeLossa.html
<i>Туреччина</i>	
Генеральна дирекція державних архівів Туреччини (General Directorate of State Archives of Turkey)	http://www.devletarsivleri.gov.tr/Forms/pgArchiveMain.aspx
Національна бібліотека Туреччини (National Library of Turkey)	http://www.mkutup.gov.tr
<i>Угорщина</i>	

Національний архів Угорщини (National Archives of Hungary)	http://mnl.gov.hu
Будапештський міський архів (Budapest City Archives)	http://bfl.archivportal.hu/index.php?lang=en
Бібліотека Угорської академії наук (Library of Hungarian Academy of Sciences)	http://www.mtak.hu/index_en.php
<i>Узбекистан</i>	
Агентство "Узархів" при Кабінеті Міністрів Республіки Узбекистан	http://www.gov.uz/ru/authorities/agencies/182
<i>Україна</i>	
Державна архівна служба України. Портал "Архіви України"	http://www.archives.gov.ua
Центральні державні архівні установи	http://www.archives.gov.ua/Archives
Український національний фонд	http://www.unf.kiev.ua
"Взаєморозуміння і примирення"	
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка	http://www.univ.kiev.ua
Науковий архів Інституту археології НАН України	http://www.iananu.kiev.ua/index.html
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України	http://www.ilnan.gov.ua
Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України	http://arheograf.org.ua
Інститут проблем реєстрації інформації НАНУ	http://www.ipri.kiev.ua
Інститут Юдаїки (Institute of Jewish Studies)	http://www.judaica.kiev.ua/IndexUkr.htm
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського	http://www.nbu.gov.ua
Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"	http://www.ukma.edu.ua
Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна	http://www.univer.kharkov.ua
Музейний простір України	http://prostir.museum.ua
Музейна експозиція "Забуттю не підлягає: Хроніка комуністичної інквізиції"	http://memorial.kiev.ua/expo/index.html
Асоціація секретарів та офіс-менеджерів України	http://www.secretariat.com.ua
Український центр дослідження Голокосту (The Ukrainian Center for Holocaust Studies)	http://www.holocaust.kiev.ua
Центр досліджень Визвольного руху	http://cdvr.org.ua
"Меморіал", Київська міська організація	http://c13376.entua.com
Громадський комітет для увічнення пам'яті жертв Бабиного Яру	http://www.kby.kiev.ua/komitet
Ресурсно-інформаційний центр Британської Ради (The British Council)	http://www.britishcouncil.org/ukraine.htm
Німецький культурний центр Гете-Інститут (Goethe Institut Kiev)	http://www.goethe.de/ins/ua/kie/deindex.htm
Французький культурний центр (Institut Francais d'Ukraine)	http://www.ifu.com.ua
Науково-інформаційний портал України	http://www.nbu.gov.ua/portal
<i>Фінляндія</i>	
Національна архівна служба Фінляндії (National Archives of Finland)	http://www.arkisto.fi

<p>Archives Service of Finland) Національна бібліотека Фінляндії (National Library of Finland) Проект "Пам'ять" (Muisti ("Memory") Project)</p>	<p>http://www.nationallibrary.fi http://www.kansalliskirjasto.fi/extra/tietolinja/0199/memory.html</p>
<p><i>Франція</i> Дирекція архівів Міністерства культури (Ministere de la Culture, Direction des Archives de France) Центр сучасних архівів (Le Centre des Archives Contemporaine) Архів фільмів Національного центру кінематографії (Les Archives du Film de Centre National de Cinematographie) Національна вища школа інформаційних наук і бібліотек (Ecole nationale superieure des sciences de l' information et des biblioteques (ENSSIB) Національна бібліотека Франції (Biblioteque nationale de France)</p>	<p>http://www.archivesdefrance.culture.gouv.fr http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr http://www.cnc-aff.fr/internet_cnc/Home.aspx?Menu=MNU_ACCUEIL http://www.enssib.fr http://www.bnf.fr/fr/acc/x.accueil.html</p>
<p><i>Хорватія</i> Хорватський національний архів (Croatian State Archives) Хорватська національна і університетська бібліотека (Croatian National and University Library)</p>	<p>http://www.arhiv.hr/arhiv2/index.htm http://www.cerl.org/resources/hpb/content/national_and_university_library_zagreb</p>
<p><i>Чорногорія</i> Державний архів Чорногорії (State Archives of Montenegro)</p>	<p>http://www.dacg.me</p>
<p><i>Чехія</i> Адміністрація архівів Міністерства внутрішніх справ Чеської Республіки (Department of Archives of the Ministry of Interior of the Czech Republic) Архів міста Праги (Archiv Prazskeho hradu- in Prague) Національна бібліотека Чеської Республіки (National Library of the Czech Republic)</p>	<p>http://www.nacr.cz/eindex.htm http://www.ahmp.cz http://www.nkp.cz/pages/page.php3?navez=O_nas&submenu2=9</p>
<p><i>Швейцарія</i> Федеральний архів Швейцарії (Swiss Federal Archives) Швейцарська національна бібліотека (Swiss National Library)</p>	<p>http://www.bar.admin.ch/index.html?lang=en http://www.nb.admin.ch/index.html?lang=en</p>
<p><i>Швеція</i> Шведський національний архів (Swedish National Archives) Національний архів аудіо- і відеозаписів (National Archive of Recorded Sound and Moving Image)</p>	<p>http://www.riksarkivet.se/default.aspx?id=9912&refid=4190 http://videoactive.wordpress.com/the-consortium/swedish-national-archive</p>
<p><i>Японія</i> Національний архів Японії (National Archives of Japan) Японський центр історичних документів Азії (Japan Center for Asian Historical Records)</p>	<p>http://www.digital.archives.go.jp/index_e.html http://www.jacar.go.jp/english/index.html</p>

Бази даних On-line (Databases Online)

загальнонаціональні та національні архіви

Національний архів <i>Австралії</i> (National Archive of Australia)	http://www.naa.gov.au
Доступ до архівів" (A2A), <i>Велика Британія</i> (A2A, Access to Archives, National Archives, UK)	http://www.nationalarchives.gov.uk/a2a
Архівні документи провінції Альберта, <i>Канада</i> (Archival Records of Alberta, Canada)	http://www.archivesalberta.org/general/data base.htm
База даних архівів провінції Онтаріо, <i>Канада</i> (Archives Descriptive Database, Canada)	http://ao.minisisinc.com/scripts/mwimain.dll?get&file=[ARCHON]search.htm
Канадська мережа архівної інформації (Canadian Archival Information Network)	http://www.archivescanada.ca/english/index.html
Мережа "ArchiviaNet", <i>Канада</i> (ArchiviaNet, Canada)	http://www.collectionscanada.gc.ca/02/02012302_e.html
Національна архівна база даних <i>Литовської Республіки</i> (National Archival Database, Lithuania)	http://www.archyvai.lt/lt/lvat.html
Національний реєстр архівів і рукописів <i>Нової Зеландії</i> (National Register of Archives and Manuscripts, New Zealand)	http://www.archway.archives.govt.nz/ViewFullItem.do?OID=19167977
"SEZAM", <i>Республіка Польща</i> (SEZAM, Poland)	http://www.archiwa.gov.pl/?CIDA=376
Реконституція Пам'яті <i>Польщі</i> (Reconstitution of the Memory of Poland)	http://www.archiwa.gov.pl/en/wspolpraca-i-projekty/projekty/prowadszone-przez-ndap/198-odtworzenie-pamici-polski-reconstitution-of-the-memory-of-poland.html?template=archiwa_home
База даних "Путеводители по архивам России" на порталі "Архивы России", <i>РФ</i> (спільний проект з East-View Information Services)	http://guides.rusarchives.ru/search/basic/BasicSearch.html;jsessionid=TejTLolAaJ7es_iO
Список фондів Національного архіву Республіки Карелія, <i>РФ</i> (Список фондів Національного архіву Республіки Карелія)	http://archives.karelia.ru/index.php/arkhivy-respubliki-kareliya
Архів <i>Республіки Словенія</i> , ARS (ARS, Republic of Slovenia)	http://www.arhiv.gov.si
Архівний пошуковий каталог (ARC), <i>США</i> (Archival Research Catalog, ARC, USA)	http://www.archives.gov/research/arc
Доступ до архівних баз даних (AAD), <i>США</i> (Access to Archival Databases, AAD, USA)	http://aad.archives.gov/aad
Національний зведений каталог рукописних колекцій (NUCMC), <i>США</i> (National Union Catalogue of Manuscript Collections, NUCMC, USA)	http://www.loc.gov/index.html
Національний архів <i>Угорщини</i> (National Archives of Hungary)	http://mnl.gov.hu
Архівна база даних, <i>Фінляндія</i> (The Archival Database, Finland)	http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/EtuSi vu.action
Федеральний архів он-лайн, <i>ФРН</i> (Bundesarchiv Online, Germany)	http://www.bundesarchiv.de/index.html.de
Державний архів <i>Хорватії</i> (State Archives of Croatia)	http://www.riarhiv.hr/fond_zoom.asp?signatura=114

Реєстр архівних фондів <i>Чеської Республіки</i> (Register of Archival Fonds, Czech Republic)	http://www.genealogienetz.de/reg/SUD/crarch-list.html
Федеральний архів <i>Швейцарії</i> (Federal Swiss Archives, Switzerland)	http://www.museen-bern.ch/27.html?&L=2
Національна архівна база даних (NAD), <i>Швеція</i> (National Archival Database, NAD, Sweden)	http://www.statensarkiv.se
інші	
Онлайнний путівник Архіву Відкритого Суспільства (On-line Guide to the Open Society Archives)	http://www.osaarchivum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2083&Itemid=132&lang=en
Поєднуючи канадійців, <i>Канада</i> (Connecting Canadians)	http://www.collectionscanada.gc.ca/gateway/index-e.html
Електронний каталог відеодокументів РДАКФД, <i>Росія</i> (Видеокаталог РГАКФД)	http://www.archiv.ab.ru/r-pol/repr.htm
Електронний каталог документальних фільмів РДАКФД, <i>Росія</i> (Электронный каталог документальных фильмов РГАКФД)	http://rgakfd.ru/catalog/films
Електронний каталог фотодокументів ЦДАКФФД Санкт-Петербурга, <i>Росія</i> (Электронный каталог фотодокументов ЦГАКФФД СПб)	http://www.photoarchive.spb.ru/help.html
Кінокаталог РДАНТД, <i>Росія</i> (Кинокаталог РГАНТД)	http://rgantd.ru/ecfilm/catalog.htm
Колекція фотодокументів РДАНТД, <i>Росія</i> (Коллекция фотодокументов РГАНТД)	http://rgantd.ru/elcatalog/photocat.htm
Меморіал : архіви Другої світової війни, пошук загиблих, <i>Росія</i> (Мемориал, Россия)	http://www.obd-memorial.ru
Пошукова система за фондами Музею КІНО, <i>Росія</i> (Поисковая система по фондам Музея КИНО)	http://www.rusarchives.ru/muslib/mkino/service.shtml
Радіофонд : електронний каталог Держтелерадіофонду, <i>Росія</i> (Радиофонд : электронный каталог Гостелерадиофонда)	http://www.gtrf.ru/ru/static/?id=119
Телефонд : електронний каталог Держтелерадіофонду, <i>Росія</i> (Телефонд : электронный каталог Гостелерадиофонда)	http://www.gtrf.ru/ru/static/?id=123
Тематична база на репресованих поляків..., <i>Росія</i> (Тематическая база данных на репрессированных поляков, проживавших в Алтайском крае и осужденных в 1919-1945 гг. по статье 58 УК РСФСР)	http://www.archiv.ab.ru/r-pol/repr.htm
Товариство "Єврейська спадщина". Архівно-бібліотечний каталог документальних джерел з історії євреїв, <i>Росія</i> (Общество "Еврейское Наследие". Архивно-библиографический каталог документальных источников по истории евреев)	http://www.jewish-heritage.org/skdir.htm
Каталог архіву та бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка, <i>США</i> (Shevchenko Scientific Society Online Catalog)	http://shevchenko.re-invent.net/query.aspx

**Інтернет-проекти,
пов'язані з писемною історико-культурною спадщиною**

Archivaria : журнал Асоціації канадських архівістів (Archivaria : Journal of Association of Canadian Archivists)	http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria
CULTIVATE : мережа використання культурної спадщини (Cultural Heritage Applications Network)	http://www.cultivate-int.org
EROMM : європейський проект реєстрації виробників мікрофільмів (European Registration of Microform and Digital Masters)	http://www.eromm.org
ERPANET : мережа збереження та доступу до електронних ресурсів (Electronic Resource Preservation and Access Network)	http://www.erpanet.org
InterHistory : каталог історичних науково-освітніх ресурсів	http://kleio.asu.ru/old/internet/index.shtml
Praxis International (раніше Центр досліджень Росії та Радянського Союзу, США)	http://merton.sscnet.ucla.edu/history/getty/centerhome.html
АДИТ : некомерційне партнерство "Автоматизация деятельности музеев и информационные технологии" (ADIT : Non-commercial partnership "Automation directions in Museums and Information Technologies")	http://www.adit.ru
Архів Бі-Бі-Сі	http://news.bbc.co.uk/onthisday
Архів Відкритого Суспільства, Східноєвропейський університет, Будапешт (Open society archives at CEU)	http://www.ceu.hu/video/2011-03-09/the-open-society-archive-a-unique-resource-and-learning-center-at-ceu
Архів Національної безпеки США	http://www.gwu.edu/~nsarchiv
Архіви європейського співтовариства на сайті Європейського університету у Флоренції (Welcome to the European University Institute, Florence)	http://www.eui.eu/Home.aspx
Архіви КППС і Радянської держави - Інститут Гувера (Archives of the Soviet Communist Party and Soviet State - Hoover Institution)	http://www.hoover.org/library-and-archives/collections/russia-cis/featured-collections/soviet-archives
Архіви Росії: Йельський проект (Yale Russian Archive Project)	http://www.yale.edu/rusarch/archive.html
Архіви ЮНЕСКО: Короткий путівник (Unesco archives. a short guide)	http://www.unesco.org/archives/new2010/index.html
Архівна мережа Європейського Союзу (European Union Archive Network, EUAN)	http://www.euan.org
"Архівна справа" ("Архивное дело: Генеалогия, родословные, архивный поиск, консультации")	http://www.larchive-online.com
Архівні колекції Бібліотеки Школи славістичних та східноєвропейських студій, Лондонський університетський коледж / School of Slavonic and East European Studies (SSEES) Library, University College London	http://www.ssees.ucl.ac.uk
Асоціація з документації та нових технологій (АДИТ)	http://www.adit.ru/default.asp

Асоціація "Історія і комп'ютер" (АИК)	http://kleio.asu.ru
Асоціація Єврейських генеалогічних товариств (Association of Jewish Genealogical Societies)	http://www.iajgs.org/index.php
Бібліографія трофейного мистецтва (BEUTEKUNST BIBLIOGRAPHIE / TROPHY ART BIBLIOGRAPHY)	http://www.ib.hu-berlin.de/~pbruhn/b-kunst.htm
Бібліотека електронних ресурсів з історії, історичний факультет МДУ ім. М. В. Ломоносова	http://www.hist.msu.ru/ER
Веб-проект Менасеха Бен Израеля (Menasseh Ben Israel WebDOC project)	http://www.knaw.nl/#projects
Відкриття архівів та історія комунізму (1990-2000): круглий стіл 19 Міжнародного Конгресу історичних наук (Осло, 2000) (The opening of archives and the history of communism (1990-2000))	http://www.oslo2000.uio.no/program/rt19.htm
Всеросійське Генеалогічне Древо : кільце генеалогічних сайтів (Всероссийское Генеалогическое Древо : кольцо генеалогических сайтов)	http://www.vgd.ru/cgi-bin/ringlink/list.pl?ringid=vgd;siteid=generalogyua
Втрачене мистецтво: База даних в Інтернеті (Lost Art Internet Database)	http://www.lostart.de/sid_4510DB5F20C4C0D778B28B6B122BFFFC/Webs/DE/Start/Index.html?_nnn=true
Генеалогія в Україні	http://genealogy.iatp.org.ua
Групи спеціальних інтересів, Галичина (Special Interest Groups (SIGs), Galicia)	http://www.jewishgen.org/GALICIA
Гуманітаристика і соціальні науки он-лайн (Humanities and Social Sciences Net On line (H-Net))	http://www.h-net.org
Документальний архів Першої світової війни (The World War I document archive)	http://wwi.lib.byu.edu
Документи з радянських архівів у Бібліотеці Конгресу (Documents from the Soviet Archives from the Library of Congress)	http://www.ibiblio.org/pjones/russian
Дослідницько-архівний проект "Сталінізм" (Університет Торонтський університет) (Stalin-Era Research and Archives Project)	http://www.utoronto.ca/ceres/serap
Електронні зображення і візуальні мистецтва : Конференції EVA (Electronic Imaging & the Visual Arts)	http://www.artinfo.ru/eva/EVA2000M/eva-papers/default.htm
Єврейські документи у Сімейно-історичній бібліотеці (Jewish Records in the Family History Library Catalog)	http://www.jewishgen.org/databases/FHLC
Європа: Проект цифрового збереження (Digital Preservation Europe Project)	http://www.digitalpreservationeurope.eu
Єврейське генеалогічне товариство (Jewish Genealogical Society)	http://www.jgsny.org
Європейський візуальний архів (European Visual Archive)	http://chnm.gmu.edu/worldhistorysources/d/214.html
З архівів російської революції (Из архивов русской революции)	http://www.magister.msk.ru/library/revolt/revolt.htm
Інтернет-екциклопедія України / The Internet	http://www.encyclopediaofukraine.com

Encyclopedia of Ukraine	
Інтернет-портал Американської асоціації музеїв "Походять з епохи нацизму" (Nazi-Era Provenance Internet Portal (American Association of Museums))	http://www.necip.org
Інтернет-ресурси документально-публіцистичних матеріалів з проблеми Голодомору	http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Resources.php
Інформаційна служба "Вигляд Сходу" (East View information services)	http://www.eastview.com
Карти губерній Російської імперії	http://maps.litera-ru.ru
Каталог інтернет-ресурсів "Історія" (The History Net)	http://www.historynet.com
Каталог інтернет-ресурсів "Історія мистецтва" (Art History Network)	http://www.arthistorynetwork.com
Каталог історичних ресурсів Канзаського університету (Kansas History Resources)	http://www.kansashistory.us/ksstateorg.html
Колекція спадщини німців з Росії (Germans from Russia Heritage Collection)	http://library.ndsu.edu/grhc
Культурна спадщина в цифрових технологіях "Адіт-Премія" (Cultural heritage in Digital technologies "Adit-Premium")	http://art-education.ioso.ru/chdt/main-engl.htm
Культурні цінності – Жертви війни (Культурные ценности – Жертвы войны)	http://www.lostart.ru/ru/svodnyj_katalog
Меморіальна фундація "Жертви комунізму" (Victims of Communism Memorial Foundation)	http://www.victimsofcommunism.org/about
Міжнародний історичний журнал (Международный исторический журнал)	http://history.machaon.ru
Міжнародний проект історії Холодної війни (The Cold War International History Project)	http://www.wilsoncenter.org/program/cold-war-international-history-project
Музеї Росії (Museums of Russia)	http://www.museum.ru
Музей Майбутнього (Музей Будущего: информационные технологии и культурное наследие)	http://www.future.museum.ru
Онлайновий архів Каліфорнії (On-line Archive of California)	http://www.oac.cdlib.org
Освітній Інтернет-довідник з сімейної генеалогії та історії, Європа (Family Genealogy and History Internet Education Directory-Europe)	http://www.academic-genealogy.com/regionalgenealogy.htm#EUROPE
Пам'ять світу : Всесвітня програма ЮНЕСКО (UNESCO Memory of the World Programme)	http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/flagship-project-activities/memory-of-the-world/homepage
Переміщені культурні цінності : проект Всеросійської державної бібліотеки іноземної літератури (Перемещенные культурные ценности : проект ВГБИЛ)	http://www.libfl.ru/restitution/index.html
Північно-Східний Центр консервації документів (Northeast Document Conservation Center)	http://www.nedcc.org/home.php
Портал у світ (Portals to the World)	http://www.loc.gov/rr/international/portals.h

	tml
Програма концентрації і відтворення архівів у світі Меморіального музею Голокосту США (The United States Holocaust Memorial Museum Worldwide Archival Acquisitions and Reproduction Program)	http://www.ushmm.org
Проект "Цифрова культура" (DigiCULT Project)	http://www.digicult.info/pages/index.php
"Радянський архів" Володимира Буковського	http://psi.ece.jhu.edu/~kaplan/IRUSS/BUK/GBARC/buk.html
Російська генеалогія (Russian Genealogy Resources)	http://www.distantcousin.com/Links/Ethnic/Russian.html
Російський архів (The Russian Archive)	http://www.aha.ru/~russarch
Російські архіви (The Russian Archive Series)	http://merton.sscnet.ucla.edu/history/getty/RAS.html
Російські архіви викривають, Бібліотека Конгресу США (Revelations from the Russian Archives)	http://www.loc.gov/exhibits/archives/intro.html
Російські архіви он-лайн (Russian Archives Online)	http://russianarchives.com
Русистика в Інтернеті (Russian Studies on the Web)	http://www.friends-partners.org/friends/edusci/educ/studies.html
Свідчення! Європа, відображена в архівах (Evidence! Europe reflected in Archives)	http://www.euarchives.org
Світ історії : електронний журнал (Мир истории)	http://www.historia.ru
Середньовічні рукописи в Інтернеті (Medieval Manuscripts on the Internet)	http://www.bj.uj.edu.pl/bjmanus/manus_e.html
Сімейно-історична бібліотека, Солт-Лейк-Сити, штат Юта, США (Family History Library)	https://familysearch.org/locations/saltlakecity-library
Слов'янські, Євразійські та Східно-Європейські Колекції, Університет Північної Кароліни (Slavic, Eurasian, and East European Collections, University of North Carolina at Chapel Hill Libraries)	http://www.lib.unc.edu/davis/gras/slavic
Спільна архівна спадщина народів і країн Центральної і Східної Європи (Common Archival Heritage of the Nations and States of Central and Eastern Europe)	http://www.archiwa.gov.pl/?CIDA=356
Спільнота музеїв світу (The World Museums Community)	http://icom.museum/err-404
Сталінська доба : дослідницько-архівний проект (Stalin-Era Research and Archives Project)	http://www.utoronto.ca/serap
Східноєвропейське генеалогічне товариство (East European Genealogical Society)	http://www.eegsociety.org/Home.aspx
Текстология.RU : електронний журнал	http://www.textology.ru
Трофеї війни : міжнародний вісник (Spoils of War: International Newsletter)	http://www.lostart.de/Content/07_Publikationen/RU/SpoilsOfWar/Spoils%20of%20War%201.html?nn=7948
Федерація східно-європейських товариств сімейної історії (Federation of East European	http://www.feefhs.org

Family History Societies)	
Форум "Оцифрована культура" (DigiCULT "The Digital Culture Forum")	http://www.digicult.info/pages/index.php
Центр з проблем інформатизації сфери культури (Центр по проблемам информатизации сферы культуры)	http://www.cpic.ru
Шлях до коренів : Єврейське генеалогічне товариство (Routes to Roots Foundation)	http://www.routestoroots.com

АСОЦІАЦІЯ ПРАВНИЧИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ
концепція

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Науково-дослідного
інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку
НАПрН України
д-р юрид. наук
проф. С. М. Прилипка

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Пасмор Юлії Вікторівни «Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової
науки в Україні: напрями консолідації».

Основні наукові висновки, положення і результати кандидатської дисертації Ю. В. Пасмор реалізовані у концепції щодо створення Асоціації правничих бібліотек України як стратегічного інноваційного напрямку об'єднання бібліотек, центрів для консолідації інфопотоків, банків даних, баз цифрових ресурсів у формуванні єдиного комунікаційного простору правової науки в Україні.

Заст. директора НДІПЗІР НАПрН України,
д-р юрид. наук, проф.

О. М. Ярошенко

**РОЗШИРЕННЯ КОНТЕКТУ ВЕБ-САЙТУ БІБЛІОТЕКИ
НАПрН УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого»
проф. А. П. Гетьман

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Пасмор Юлії Вікторівни «Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової
науки в Україні: напрями консолідації».

Основні наукові висновки, положення і результати кандидатської дисертації Ю. В. Пасмор реалізовані для розширення контенту веб-сайту бібліотеки НАПрН України за рахунок посилення інформаційно-аналітичного змісту діяльності на засадах урізноманітнення комунікаційних каналів, текстових інформаційних фондів, електронних бібліографічних ресурсів у єдиній бібліотечній мережі НАПрН України та НУЮА України ім. Ярослава Мудрого з метою підвищення рівня бібліотечно-інформаційного забезпечення наукових досліджень у сфері права.

Директор НДІПЗІР НАПрН України

С. М. Прилипко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

РЕКТОР

Харківської державної
академії культури,
доктор історичних наук,
професор В. М. Шейко

«_6_» грудня 2010 р.

АКТ

про впровадження основних наукових висновків, положень і результатів дисертаційного дослідження Ю.В. Пасмор «Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової науки в Україні: напрями консолідації» в Харківській державній академії культури

Основні наукові висновки, положення і результати дисертаційного дослідження Ю.В. Пасмор «Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової науки в Україні: напрями консолідації» реалізовано:

- в програмі, методиці та звіті про науково-дослідну роботу Харківської державної академії культури «Документально-комунікаційні структури: інноваційні стратегії розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000512);
- в підготовці навчально-методичної документації факультету бібліотекознавства та інформатики для вдосконалення й оновлення змісту, структури навчальних курсів «Інформаційне право», «Система електронних бібліотек і баз даних», «Комунікації в науці»;
- у чотирьох наукових публікаціях здобувача за темою дослідження, опублікованих у фаховому виданні «Вісник Харківської державної академії культури» у 2009-2010 рр.

Декан факультету
бібліотекознавства та інформатики ХДАК,
доктор педагогічних наук, професор

А. А. Соляник

Завідувач кафедри бібліотекознавства
та соціальних комунікацій ХДАК,
доктор наук із соціальних комунікацій,
професор

І. О. Давидов

Список використаних джерел

1. Акопян Д. А. Киберпреступления в информационной инфраструктуре общества : (обзор) / Д. А. Акопян, А. Д. Еляков // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 2009. – № 12. – С. 1–14.
2. Акулина Е. А. Информационное обеспечение системы органов, осуществляющих борьбу с преступностью в современной России (криминологическая оценка) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Е. А. Акулина. – М., 2003. – 182 с.
3. Андрейцев В. І. Наукові та науково-правничі школи: стан та проблеми правового регулювання / В. І. Андрейцев. – К. : Знання, 2009. – 414 с.
4. Антоненко С. А. До питання розроблення концепції та програми правової інформатизації України / С. А. Антоненко // Інформація і право. – 2012. – № 2. – С. 69–80.
5. Антоненко С. А. Електронні фонди нормативно-правової інформації Уряду України в Інтернеті (організаційно-правові аспекти) / С. А. Антоненко // Інформація і право. – 2012. – № 3. – С. 141–152.
6. Антонечко І. О. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія, питання, термінологія, форматне забезпечення / І. Антоненко, О. Баркова // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 2. – С. 11–22.
7. Антопольський А. Б. Информационные ресурсы России : науч.-метод. пособие / А. Б. Антопольський. – М. : Либерия, 2004. – 424 с.
8. Антошкин В. Н. Коммуникационное общество и законы его эволюции / В. Н. Антошкин, Г. Г. Муфтаев // Информационно-коммуникационные технологии управления. – М., 2004. – С. 16–30.
9. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / І. В. Арістова ; Нац. ун-т внутр. справ МВС України. – К., 2002. – 37 с.
10. Арістова І. В. Концепція інформаційних правовідносин: сутність та особливості використання у сфері банківської діяльності / І. В. Арістова, В. Д. Чернадчук // Інформація і право. – 2012. – № 3. – С. 47–56.
11. Арістова І. В. Наука “інформаційне право” на новому етапі розвитку інформаційного суспільства / І. В. Арістова // Правова інформатика. – 2011. – № 1. – С. 3–11
12. Арский Ю. М. Инфосфера: информационные структуры, системы и процессы в науке и обществе / Ю. М. Арский, Р. С. Гиляревский. – М. : ВИНТИ, 1996. – 489 с.
13. Артем'єва Д. В. Поняття та основні напрями інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки / Д. В. Артем'єва // Право і Безпека. – 2010. – № 4. – С. 97–103.
14. Афанасьев В. Г. Социальная информация и управление обществом / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1975. – 408 с.
15. Бабич В. С. Бібліографічно-інформаційні ресурси України з питань держави і права / В. С. Бабич // Бібліотечна планета. – 2000. – № 3. – С. 14–16.
16. Баранов О. А. Інститути інформаційного права / О. А. Баранов // Правова інформатика. – 2006. – № 11. – С. 40–46.
17. Баркова О. Презентація рукописів і стародруків у цифровому середовищі / О. Баркова, І. Остапова, Ю. Мордвинів // Бібліотечна планета. – 2005. – № 1. – С. 20–24.
18. Басаев Д. В. Системы автоматизации судебного делопроизводства в арбитражных судах / Д. В. Басаев // Арбитражный и гражданский процесс. – 2012. – № 7. – С. 32–34.
19. Бачило И. Л. Право и закон: инфокоммуникационный аспект / И. Л. Бачило // Информационное право. – 2012. – № 3. – С. 3–10.
20. Башун О. В. Трансформація універсальної бібліотеки як культурно-

інформаційного центру регіону : дис... канд. пед. наук : 07.00.08 / О. В. Башун ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2001. – 195 с.

21. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія / В. М. Бебик. – К. : МАУП, 2005. – 440 с.

22. Березняк Н. В. Досвід розбудови інформаційної інфраструктури інноваційної сфери у США / Н. В. Березняк, Т. К. Кваша, Г. В. Новіцька // Науково-технічна інформація. – 2012. – № 2. – С. 14–19.

23. Березюк О. Історія та сьогодення Київського юридичного товариства / О. Березюк // Юридичний журнал. – 2007. – № 11. – С. 135–136.

24. Бернал Дж. Наука в истории общества : пер. с англ. / Дж. Бернал ; под общ. ред. Б. М. Кедрова, И. В. Кузнецова. – М. : Изд-во иностр. лит., 1956. – 735 с.

25. Бескаравайная Е. В. Информационные потребности сотрудников Пушинского научного центра РАН / Е. В. Бескаравайная, Н. А. Слащева, Т. Н. Харыбина // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 9. – С. 20–24.

26. Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія / К. І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2008. – 576 с.

27. Беляков К. І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації / К. І. Беляков // Інформація і право. – 2012. – № 4. – С. 63–73.

28. Беляков К. І. Інформаційні засади інноваційного управління науковою діяльністю правоохоронних органів / К. І. Беляков, С. О. Захарченко // Право і Безпека. – 2002. – № 4. – С. 42–45.

29. Библиотека в эпоху перемен: философско-культурологические и информационные аспекты : информ. сб. (дайжест) / Рос. гос. б-ка, НИЦ Информкультура. – М. : Изд-во РГБ, 2005. – Вып. 4 : Профессиональная коммуникация в информационном обществе. – 156 с.

30. Біленчук П. Інформаційне забезпечення правоохоронних органів України / П. Біленчук, Л. Борисова // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали ІХ регіон. наук.-практ. конф. (13–14 лют. 2003 р.). – Л., 2003. – С. 475–477.

31. Білорус О. Г. Розвиток процесів глобалізації в постіндустріальну епоху / О. Г. Білорус. – К. : Ін-т аграр. економіки, 2007. – 54 с.

32. Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів : навч. посіб. / В. В. Бірюков. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. – 112 с.

33. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія / В. В. Бірюков. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. – 664 с.

34. Блек А. В. Информационное обеспечение научных исследований / А. В. Блек. – Л. : Наука, 1974. – 105 с.

35. Блюменау Д. И. Проблемы свертывания научной информации / Д. И. Блюменау. – Л. : Наука, 1982. – 166 с.

36. Бониц М. Научное исследование и научная информация : пер. с нем. / М. Бониц. – М. : Наука, 1987. – 156 с.

37. Борисова Л. В. Особливості формування криміналістичної характеристики злочинів у сфері комп'ютерної інформації / Л. В. Борисова // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – К., 2002. – № 2, ч. 1. – С. 50–53.

38. Брайчевский С. М. Современные информационные потоки: актуальная проблематика / С. М. Брайчевский, Д. В. Ланде // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2005. – № 11. – С. 21–33.

39. Брижко В. М. Методологічні та правові засади упорядкування інформаційних відносин : монографія / В. М. Брижко. – К. : ПанТот, 2009. – 415 с.

40. Брижко В. М. Основи систематизації інформаційного законодавства: теоретичні та правові засади : монографія / В. М. Брижко. – К. : ПанТот, 2012. – 304 с.

41. Брижко В. М. Про концептуальні основи системного впорядкування суспільних відносин в інформаційній сфері України / В. М. Брижко // Інформація і право. – 2012. – № 2. – С. 10–17.
42. Брофи П. Современная библиотека учебного заведения / П. Брофи ; науч. ред. пер. Я. Л. Шрайберг. – М. : Омега-Л, 2009. – 307 с.
43. Бугаев А. С. Семантика сетевых контактов / А. С. Бугаев, Е. Л. Логинов, А. Н. Ракитов // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2009. – № 2. – С. 33–36.
44. Букович У. Управление знаниями: руководство к деятельности : пер. с англ. / У. Букович, Р. Уильямс. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 504 с.
45. Булатов М. А. Противоречия в современном мире: в поисках новой формы диалектики / М. А. Булатов, В. Д. Белодед, К. С. Малеев. – К. : Наук. думка, 1992. – 198 с.
46. Булдакова Е. В. Информационно-библиографическое обеспечение специалистов в сетевой среде научных коммуникаций : дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Е. В. Булдаков. – СПб., 2005. – 209 с.
47. Булкин И. А. Проблемы идентификации дисциплинарных приоритетов в сфере исследований и разработок Украины. Ч. 2 / И. А. Булкин // Наука та наукознавство. – 2004. – № 2. – С. 56–73.
48. Бургин М. С. Информационные потребности и ресурсы / М. С. Бургин // Информационные ресурсы: создание, интеграция и использование : тез. докл. междунар. науч.-практ. конф. (п. Гута, 25 февр. – 1 марта 1996 г.). – К., 1996. – Ч. 1. – С. 24–28.
49. Василенко Л. А. Трансформация информационной культуры в постиндустриальном обществе / Л. А. Василенко, И. Н. Рыбакова // Информационная культура в системе государственного управления. – М., 2004. – С. 29–52.
50. Василик М. А. Основы теории коммуникаций / М. А. Василик. – М. : Высш. шк., 2003. – 486 с.
51. Васильченко М. Взаємодія бібліотек у рамках створення єдиної інформаційно-бібліотечної системи “Бібліотека – XXI” / М. Васильченко // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 1. – С. 8–9.
52. Васюк О. В. Дослідження інформаційних потреб фахівців-правознавців як фактор удосконалення системи інформаційного обслуговування в галузі права і юридичних наук / О. В. Васюк // Вісник Книжкової палати. – 2002. – № 10. – С. 22–25.
53. Васькова Н. И. Электронные источники правовой информации : учеб.-метод. пособие / Н. И. Васькова, М. В. Салменкова. – М. : Либерей-Бибинформ, 2006. – 120 с.
54. Вивчення користувачів комерційних і вільнодоступних електронних журналів / К. М. Найт [та ін.] // Електронні журнали. – К., 1999. – С. 117–125.
55. Влох Р. О. Система оцінки українських фахових видань / Р. О. Влох // Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. – 2009. – № 1. – С. 20–26.
56. Воробьев А. Г. О связи информационного обеспечения и инновационной деятельности / А. Г. Воробьев, В. И. Таницкий // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2006. – № 1. – С. 28–31.
57. Воройский Ф. С. Аналитическая обработка документов для обеспечения научных исследований и разработок / Ф. С. Воройский // Научные и технические библиотеки. – 2006. – № 2. – С. 23–32.
58. Воскобойникова-Гузева Е. В. Модернизационные модели развития библиотек / Е. В. Воскобойникова-Гузева // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2012. – Вып. 10. – С. 99–111.
59. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Модернізаційна стратегія розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери / О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 5. – С. 8–19.
60. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ в період глобалізації: визначення базових складових

/ О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2012. – Вип. 33. – С. 7–30.

61. Вяткин Ф. Электронный архив судебных документов / Ф. Вяткин // Российская юстиция. – 2003. – № 9. – С. 71–72.

62. Гарбо О. Информационные службы, библиотеки, архивы / О. Гарбо // Всемирный доклад ЮНЕСКО о коммуникации и информации в 1999–2000 гг. – М., 2000. – Гл. 7. – С. 59–65.

63. Герак Р. С. Правова система України: структура, основні принципи та функції / Р. С. Герак // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2001. – Вип. 14. – С. 48–54.

64. Гетьман І. В. Концепція правового спілкування: зміст, витоки, перспективи : монографія / І. В. Гетьман. – Х. : Право, 2007. – 240 с.

65. Гиляревский Р. С. Научная библиотека в эпоху электронных коммуникаций / Р. С. Гиляревский // Научные и технические библиотеки. – 1998. – № 7. – С. 3–12.

66. Гиляревский Р. С. Основы информатики : курс лекций / Р. С. Гиляревский. – М. : Экзамен, 2004. – 320 с.

67. Гольдгамер Г. И. Научно-информационная деятельность: практика и проблемы / Г. И. Гольдгамер. – М. : Радио и связь, 1987. – 280 с.

68. Гончарук Л. Інституційні засади регулювання національних інноваційних систем / Л. Гончарук // Віче. – 2008. – № 21. – С. 51–53.

69. Горбулін В. П. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання : монографія / В. П. Горбулін, О. Г. Додонов, Д. В. Ланде ; ІПНБ при РБОУ. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 164 с.

70. Гордукалова Г. Ф. Информационная статистика: потоки, основания, перспективы развития / Г. Ф. Гордукалова // Информационная Москва. – 2003. – № 25. – С. 135–146.

71. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / В. М. Горовий. – К. : НБУВ, 2005. – 300 с.

72. Граціанов А. І. Консолідація як форма упорядкування законодавства / А. І. Граціанов // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2001. – Вип. 12. – С. 11–13.

73. Григорьев В. Ю. Системный подход к формированию многофункциональной информационно-образовательной среды юридического вуза: создание и развитие предметного банка знаний / В. Ю. Григорьев // Известия вузов. Правоведение. – 2005. – № 5. – С. 230–241.

74. Гуцалюк М. В. Міжвідомчий банк даних статистичної інформації правоохоронних органів України / М. В. Гуцалюк // Сучасні проблеми інформатизації органів внутрішніх справ України : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 15 берез. 2001 р.). – К., 2002. – С. 20–24.

75. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова. – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.

76. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / І. О. Давидова ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 444 с.

77. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) : монографія / В. О. Даніл'ян. – Х. : Право, 2008. – 184 с.

78. Дворкина М. Я. Информационное обслуживание: социокультурный подход / М. Я. Дворкина. – М. : Профиздат, 2001. – 112 с. – (Современная библиотека ; вып. 11).

79. Деревянко А. С. Технологии и средства консолидации информации / А. С. Деревянко, М. Н. Солощук. – Х. : НТУ “ХПИ”, 2008. – 432 с.

80. Державна програма “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці” на 2005–2010 роки : затв. постановою Каб. Міністрів України від 07.12.2005 р. № 1153 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 49. – Ст. 3058.

81. Державна програма інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронних органів, діяльність яких пов'язана з боротьбою із злочинністю : затв. постановою Каб. Міністрів України від 08.04.2009 р. № 321 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 27. – Ст. 896.
82. Державна цільова науково-технічна та соціальна програма “Наука в університетах” на 2008–2012 роки : затв. постановою Каб. Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1155 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 72. – Ст. 2708.
83. Державна цільова національно-культурна програма створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» : затв. постановою Каб. Міністрів України від 17.08.2011 р. № 956 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2672.
84. Дерлеменко В. В. Система розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації в Україні: створення вітчизняної концептуальної моделі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 07.00.08 / В. В. Дерлеменко ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2005. – 44 с.
85. Дзьобань О. П. Комунікаційна природа інформаційного простору / О. П. Дзьобань, Ю. В. Мелякова // Інформація і право. – 2012. – № 2. – С. 81–88.
86. Дзьобань О. П. До проблеми коеволюції права й інформації / О. П. Дзьобань // Інформація і право. – 2012. – № 3. – С. 7–13.
87. Дмитришин В. С. Інформаційне забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності / В. С. Дмитришин // Наука та інновації. – 2007. – Т. 3, № 4. – С. 23–27.
88. Дука С. И. Информационное общество: социогуманитарные аспекты / С. И. Дука. – СПб. : С.-Петербург. ун-т, 2004. – 172 с.
89. Дурєєва Т. А. Адаптація комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. А. Дурєєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2010. – 20 с.
90. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К. : НБУВ, 2011. — 332 с.
91. Елепов Б. С. Информационное сопровождение научных исследований / Б. С. Елепов, Е. Б. Соболева // Информационные ресурсы России. – 1998. – № 2. – С. 29–31.
92. Ермакова В. В. Развитие информационного взаимодействия в рамках Содружества Независимых Государств: основы правовой стратегии / В. В. Ермаков // Информационное право. – 2012. – № 3. – С. 16–21.
93. Ємельянов С. Л. Генезис поняття “інформація” у законодавстві України в контексті проблеми її захисту / С. Л. Ємельянов // Право і Безпека. – 2012. – № 2. – С. 29–33.
94. Журавель В. Інформаційне забезпечення процесу розслідування: шляхи та засоби / В. Журавель // Вісник Академії правових наук України. – Х., 2004. – № 2. – С. 175–179.
95. Загуменна В. В. Інноваційні форми інформаційно-бібліографічного обслуговування / В. В. Загуменна // Шкільна бібліотека плюс. – 2007. – № 18. – С. 14–15.
96. Загуменна В. В. Сучасні проблеми теорії національної бібліографії / В. В. Загуменна // Вісник Книжкової палати. – 1996. – № 5. – С. 7–8.
97. Застосування сучасних інформаційно-аналітичних методів в процесі вивчення правових явищ / О. О. Морозов, В. Л. Косолапов, С. М. Смірнова, В. І. Суперсон // Наука та наукознавство. – 2001. – № 2. – С. 31–43.
98. Засурский Я. Н. Теория коммуникаций в контексте новых технологий / Я. Н. Засурский // Вестник Московского университета. Серия 10, Журналистика. – 2006. – № 3. – С. 3–7.
99. Захаров В. П. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур : навч.-практ. посіб. / В. П. Захаров, В. І. Рудешко. – Л. : ЛьвДУВС, 2007. – 372 с.

100. Захарова Л. А. Когнитивный подход к исследованию условий развития региональной системы / Л. А. Захарова, Г. В. Горелова, В. А. Верба // Искусственный интеллект. – 2004. – № 4. – С. 313–320.
101. Звездинский С. М. Научная организация информационной деятельности / С. М. Звездинский. – Изд. 2-е. – Львов : Каменяр, 1974. – 116 с.
102. Звездинский С. М. Этапы становления информационной деятельности / С. М. Звездинский // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 1979. – № 9. – С. 1–8.
103. Звіт про стан наукових досліджень у 2011 р. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т вивч. пробл. злочинності ; уклад.: В. І. Борисов, В. С. Зеленецький, В. С. Батиргарєєва. – Х., 2012. – 112 с.
104. Згуровський М. З. Оброблення наукових даних в умовах інформаційного “буму” / М. З. Згуровський, А. І. Петренко // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2012. – № 2. – С. 7–29.
105. Землянова Л. М. Современная американская коммуникативистика: теретические концепции, проблемы, прогнозы / Л. М. Землянова. – М. : Изд-во МГУ, 1995. – 270 с.
106. Земсков А. И. Создание новых информационных сервисов для цифровой эпохи – главная тема Билефельдского форума 2012 года / А. И. Земсков // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 9. – С. 97–106.
107. Земсков А. И. Электронная информация и электронные ресурсы: публикации и документы, фонды и библиотеки / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг. – М. : ФАИР, 2007. – 527 с.
108. Зименкова Н. Н. Коммуникация в процессе функционирования и развития общества : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Н. Н. Зименкова. – М., 2004. – 157 с.
109. Зинкявичене Ю. Совместный проект архивов, библиотек и музеев Литвы [Электронный ресурс] / Ю. Зинкявичене // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса : 17-я междунар. конф. “Крым–2010”. – Режим доступа : <http://gpntb.ru/win/inter-events/crimea2010/disk/4.pdf>. – Загл. с экрана.
110. Иванников А. Д. Синергетическая теория информационных процессов и систем [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Д. Иванников, В. П. Кулагин, А. А. Миронов. – М. : МГТУ МИРЭА, 2010. – CD-R (1 ед.).
111. Иванов П. Ф. особенности деятельности информационных и аналитических служб регионов / П. Ф. Иванов // Научно-техническая информация. Серия. 2, Информационные процессы и системы. – 2009. – № 2. – С. 10–18.
112. Иванов С. А. Статистический анализ документальных информационных потоков / С. А. Иванов, Н. В. Круковская // Научно-техническая информация. Серия. 2, Информационные процессы и системы. – 2004. – № 2. – С. 11–14.
113. Иванова Н. Г. Електронне інформування в правовій сфері як бібліотечний аспект розвитку інформатизації в Україні (1998–2008 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Н. Г. Иванова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 16 с.
114. Игнатова И. Г. Организация разграничения доступа на основе семантических уровней взаимодействия пользователей с информационной средой / И. Г. Игнатова // Информационные технологии. – 2005. – № 7. – С. 2–7.
115. Ильганаева В. А. Гармонизация культурной среды в условиях информатизации общества / В. А. Ильганаева. – Х. : ХГАК, 1999. – 36 с.
116. Ильганаева В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : словарь-справочник / В. А. Ильганаева. – Х. : Гор. тип., 2009. – 392 с.
117. Ильганаева В. О. Бібліотечна освіта в контексті еволюції системи соціальних комунікацій : автореф. дис. ... д-ра іст. наук. : 07.00.08 / В. О. Ильганаева ; НАН України, Нац. б-ка ім. В. Вернадського. – К., 1996. – 44 с.

118. Ільганаєва В. О. Інформація та знання в інформаційно-комунікаційних процесах / В. О. Ільганаєва // Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації. – 2009. – № 2. – С.149–153.
119. Информационные службы, системы и базы данных права Европейского Союза // Московская Государственная Юридическая Академия. Кафедра права Европейского Союза, Центр права Европейского союза. – Режим доступа : http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/inform_sl.htm. – Загл. с экрана.
120. Ієрусалимов І. О. Інформаційне забезпечення використання науково-технічних досягнень у розслідуванні злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / І. О. Ієрусалимов ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 1998. – 16 с.
121. Інноваційна модель віртуального інформаційного навчального середовища (ВІНС) : XII міжнар. вист. навч. закл. “Сучасна освіта України” – 2009, м. Київ / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; авт. проекту: В. В. Комаров [та ін.]. – Х., 2009. – 31 с.
122. Інтеграція права та інформатики: прикладний і змістовний аспекти : монографія / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого” ; за заг. ред.: В. Г. Іванов, В. Ю. Шепітько, В. В. Карасюк. – Х. : Право, 2012. – 248 с.
123. Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. І. Попик, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2011. – 224 с.
124. Інформатизація законотворчої, нормотворчої, правозастосовної та правоосвітньої діяльності : посібник / Секретаріат Верхов. Ради України, Акад. прав. наук України. – К. : Парлам. вид-во, 1999. – 199 с.
125. Інформатизація управління соціальними системами: організаційно-правові питання теорії і практики : навч. посіб. / за заг. ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного. – К. : МАУП, 2003. – 336 с.
126. Інформаційна діяльність в правознавстві: стратегія управління розвитком наукових досліджень, інноваціями, консалтингом, моніторингом, системою трансферу технологій в урядових структурах, університетах, дослідницьких центрах і в приватному секторі / за заг. ред. П. Д. Біленчука. – К. : Наука і життя, 2007. – 244 с.
127. Калитич Г. І. Консолідація інформації, знань і мудрості як основа проектування гармонійного поступу України / Г. І. Калитич // Науково-технічна інформація. – 2008. – № 1. – С. 50–55.
128. Калініна Л. Зміст і види правової інформації в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом / Л. Калініна // Нова педагогічна думка. – 2008. – № 1. – С. 12–16.
129. Каныгин Ю. М. Когнитивный поворот в обществе знания / Ю. М. Каныгин, Г. И. Калитич // Наука и науковедение. – 1993. – № 12. – С. 55–64.
130. Каныгин Ю. М. Основы когнитивного обществознания (информационная теория социальных систем) / Ю. М. Каныгин. – К. : Укр. акад. информатики, 1993. – 236 с.
131. Каптерев А. И. Информатизация социокультурного пространства / А. И. Каптерев. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 512 с. – (Специальный издательский проект для библиотек).
132. Каптерев А. И. Мультимедиа как социокультурный феномен : учеб. пособие / А. И. Каптерев. – М. : Профиздат, 2002. – 224 с. – (Современная библиотека ; вып. 20).
133. Карташов Н. С. Формирование библиотечно-территориальных комплексов / Н. С. Карташов. – Новосибирск : Наука, Сибир. отд-ние, 1978. – 238 с.
134. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура : пер. с англ. / М. Кастельс. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
135. Кириленко О. Г. Розвиток інформаційних технологій в бібліотеках ВНЗ України: сучасний стан та перспективи / О. Г. Кириленко // Діяльність бібліотек вищих навчальних закладів у світлі модернізації вищої освіти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.,

м. Севастополь, 19–21 трав. 2009 р. – Севастополь, 2009. – С. 3–6.

136. Кисельов М. Про створення єдиної інформаційної системи органів юстиції України / М. Кисельов // Право України. – 1997. – № 3. – С. 53–58.

137. Кисловская Г. А. Европейская цифровая библиотека = The European Library (TEL) / Г. А. Кисловская // Библиотекосведение. – 2006. – № 4. – С. 88–91.

138. Кияк Б. Р. Наукові фонди: становлення нової системи підтримки досліджень і розробок / Б. Р. Кияк // Наука та наукознавство. – 1999. – № 1. – С. 3–8.

139. Кияк Б. Р. Проблемний характер інформаційно-знаннєво-прогнозних атракторів у системі науки / Б. Р. Кияк // Наука та наукознавство. – 2009. – № 2. – С. 25–37.

140. Кобелев А. Н. Диагностика работы библиотек: информационно-аналитический компонент / А. Н. Кобелев // Научные и технические библиотеки. – 2010. – № 4. – С. 18–27.

141. Кобелев О. М. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен / О. Кобелев // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 10. – С. 22–25.

142. Коваленко І. П. Соціокомунікаційний аспект формування правової культури / І. П. Коваленко // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали міжнар. наук. конф., Харків, 26–27 лют. 2009 р. : у 2 ч. – Х., 2009. – Ч. 2. – С. 181–183.

143. Коган В. З. Теория информационного взаимодействия / В. З. Коган. – Новосибирск : Наука, Сибир. отд-ние, 1991. – 316 с.

144. Коготков С. Д. Формирование информационных потребностей / С. Д. Коготков // Научно-техническая информация. Серия. 2, Информационные процессы и системы. – 1986. – № 2. – С. 1–7.

145. Кожан М. П. Інформаційне забезпечення взаємин суб'єктів господарювання та органів судочинства / М. П. Кожан // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 12. – С. 177–184.

146. Колдин В. Я. Информационные процессы и структуры в криминалистике / В. Я. Колдин, Н. С. Полевой. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 133 с.

147. Колеснікова М. В. Поняття, сутність та значення інформаційного забезпечення правоохоронних органів України / М. В. Колеснікова // Право і Безпека. – 2011. – № 5. – С. 116–119.

148. Колин К. К. Социальная информатика : учеб. пособие / К. К. Колин. – М. : Мир, 2003. – 427 с.

149. Колин К. К. Феномен информации и научная парадигма / К. К. Колин // Наука та наукознавство. – 1998. – № 4. – С. 64–76.

150. Коммуникации в современной науке : сб. переводов / сост., общ. ред., вступ. ст. Э. М. Мирского, В. Н. Садовского. – М. : Прогресс, 1976. – 438 с.

151. Кондрашова В. І. Використання технологій електронних бібліотек у новому інформаційному суспільстві / В. І. Кондрашова // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали наук. конф. молодих учених, 25–26 квіт. 2006 р. – Х., 2006. – С. 213.

152. Конечкая В. П. Социология коммуникации : учебник / В. П. Конечкая. – М. : Междунар. ун-т бизнеса и упр., 1997. – 304 с.

153. Концепція Державної цільової науково-технічної програми впровадження і застосування грид-технологій на 2009–2013 роки : схвалено розпорядженням Каб. Міністрів України від 05.11.2008 р. № 1421-р // Офіційний вісник України. – 2008. – № 87. – Ст. 2923.

154. Концепція кодифікації інформаційного законодавства України : проект // Інформація і право. – 2012. – № 1. – С. 5–15.

155. Копиленко О. Л. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення: кол. монографія : у 2 ч. / О. Л. Копиленко, О. В. Богачова ; Ін-т законодавства Верхов. Ради

України. – К., 2010. – 696 с.

156. Коренной А. А. Информация и коммуникация / А. А. Коренной. – К. : Наук. думка, 1986. – 144 с.

157. Корнілова Є. О. Рейтинг фахових видань за ступенем інтегрованості до системи наукових комунікацій / Є. О. Корнілова // Науково-технічна інформація. – 2009. – № 4. – С. 63–67.

158. Коршунов О. П. Система документальных коммуникаций / О. П. Коршунов // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. – 2003. – № 2. – С. 121–126.

159. Коротникова Н. В. Интернет как средство производства сетевых коммуникаций в условиях виртуализации общества / Н. В. Коротникова // Социологические исследования. – 2007. – № 2. – С. 85–93.

160. Косолапов В. Л. Проблеми створення системи інформаційного забезпечення використання та захисту об'єктів інтелектуальної власності / В. Л. Косолапов, О. В. Отрішко // Науково-технічна інформація. – 2006. – № 1. – С. 10–14.

161. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель / Л. Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23–28.

162. Костирко Т. М. Система бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів: концептуалізація регіональних механізмів функціонування : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. М. Костирко. – Х., 2008. – 20 с.

163. Красилов А. А. Экономия информации и знаний / А. А. Красилов // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2005. – № 2. – С. 11–23.

164. Круковский Я. В. Информационная парадигма самоорганизации в обеспечении устойчивого развития современного общества [Электронный ресурс] / Я. В. Круковский // Проблемы устойчивого развития: иллюзии, реальность, прогноз : материалы VI постоян. действующ. науч. семинара “Самоорганизация устойчивых целостностей в природе и обществе”. – Томск, 2002. – Режим доступа : <http://pozdneyakov.tut.su/Seminar/a0102/a029.htm>. – Загл. с экрана.

165. Кудрявцева С. П. Міжнародна інформація : навч. посіб. / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. – К. : Слово, 2005. – 400 с.

166. Кузнецов Н. А. Информационное взаимодействие как объект научного исследования / Н. А. Кузнецов // Вопросы философии. – 1999. – № 1. – С. 77–87.

167. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун ; пер. с англ. И. З. Налетова. – М. : Прогресс, 1975. – 288 с.

168. Кунанець Н. Е. Консолідована інформація: сучасний фах для інформаційної галузі / Н. Е. Кунанець, В. В. Пасічник // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 лют. 2009 р. – Х., 2009. – Ч. 2. – С. 167–170.

169. Курс консолидации информации [Электронный ресурс] : руководство для обучения и тренинга по анализу, синтезу и переупаковке информации (предварительная версия) : PGI-86/WS/14 : Париж, май 1984 / ЮНЕСКО ; подгот. Тэфко Сарацевич ; пер. с англ. А. С. Деревянко (2010). – Режим доступа : <http://khrpi-iiр.mipk.kharkiv.edu/library/extent/ii/tef/index.html> (оригинал: <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000698/069802eo.pdf>). – Загл. с экрана.

170. Кушнарченко А. И. На пути к ноосферному государству : монография / А. И. Кушнарченко. – М. : Изд-во РАГС, 2000. – 257 с.

171. Лабораторія законодавчих ініціатив [Електронний ресурс] : сайт. – 2003– . – Режим доступу : <http://www.parliament.org.ua>. – Заголовок з екрана.

172. Лаврик О. Академическая библиотека в современной информационной среде / О. Лаврик. – Новосибирск : ГПНТБ СО РАН, 2003. – 214 с.

173. Лаврик О. Л. Информационное сопровождение как новый этап развития информационной деятельности / О. Л. Лаврик, Л. Б. Шевченко // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2006. – № 9. – С. 19–22.
174. Ламберт Г. Бібліотека у світі відкритого доступу до інформації / Г. Ламберт // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 5. – С. 9–10.
175. Легуша С. М. До визначення поняття та змісту консолідації – форми систематизації законодавства / С. М. Легуша // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К., 2005. – Вип. 10. – С. 396–403.
176. Лотман Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СП, 2000. – 704 с.
177. Лоу Д. Библиотеки в цифровую эпоху: воплощая будущее / Д. Лоу // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 5. – С. 68–80.
178. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія / Є. Д. Лук'янчиков ; Нац. акад. внутр. справ України. – К. : НАВСУ, 2005. – 360 с.
179. Луць Л. Консолідація як спосіб систематизації нормативно-правових приписів: теоретичні аспекти / Л. Луць // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XV регіон. наук.-практ. конф. (4–5 лют. 2009 р.). – Л., 2009. – С. 20–21.
180. Лучанська В. В. Формування системи інформаційно-бібліотечного забезпечення екологічної сфери Кримського регіону : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / В. В. Лучанська ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2004. – 20 с.
181. Мазов Н. А. Оценка использования журнальных фондов в научной библиотеке академического института: анализ цитирования [Электронный ресурс] / Н. А. Мазов // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса : 17-я междунар. конф. “Крым–2010”. – Режим доступа : <http://gpntb.ru/win/inter-events/crimea2010/eng/disk/130.pdf>. – Загл. с экрана.
182. Макарцев А. В. Применение аудиопотоколирования в ходе судебного заседания / А. В. Макарцев, М. М. Колесникова // Арбитражный и гражданский процесс. – 2012. – № 7. – С. 34–36.
183. Маковецький А. М. Наука і наукова діяльність як цінність / А. М. Маковецький, В. А. Маковецький. – Чернівці : Рута, 2002. – 158 с.
184. Малинников В. А. О классификации информатики и информации / В. А. Малинников, И. В. Соловьев, В. Я. Цветков // Materialy VIII mezinarodni vedecko-prakticka conferebce “Efektivni nastroje modernich ved – 2012”. Dil 15. Pravni vedy. Filosofie. Administrativa. – Praha, 2012. –S. 89–95.
185. Малицкий Б. А. Состояние исследования проблем науки и спользования научных знаний в Украине / Б. А. Малицкий // Наука та наукознавство. – 2000. – № 3. – С. 3–10.
186. Мальковская И. А. Профиль информационно-коммуникативного общества (обзор зарубежных теорий) / И. А. Мальковская // Социологические исследования. – 2007. – № 2. – С. 76–85.
187. Мамаева С. А. Ресурсы библиотечной деятельности: социологический подход / С. А. Мамаева // Петербургская библиотечная школа. – 1999. – № 3. – С. 10–17.
188. Маруженко О. Роль мережі Інтернет в інформаційному забезпеченні законодавчого процесу / О. Маруженко // Право України. – 2008. – № 9. – С. 126–129.
189. Марущак А. І. Проблеми правового захисту персональних даних в умовах соціалізації Інтернет-сервісів / А. І. Марущак, В. М. Панченко // Інформація і право. – 2012. – № 2. – С. 110–116.
190. Маршакова И. В. Система цитирования научной литературы как средство слежения за развитием науки / И. В. Маршакова. – М. : Наука, 1988. – 371 с.
191. Мастяниця Й. У. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання : монографія / Й. У. Мастяниця, О. В. Соснін, Л. Є. Шиманський. – К. : НІСД, 2002. – 141 с.

192. Меленко С. Г. Консолідація як засіб розвитку системи права України / С. Г. Меленко // Ерліхівський збірник. – Чернівці, 2002. – Вип. 3 : Наукові доповіді та повідомлення. – С. 114–116.
193. Меленко С. Г. Роль консолідації як виду систематизації нормативно-правових актів у процесі формування норми права / С. Г. Меленко // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2007. – Вип. 385 : Правознавство. – С. 29–33.
194. Меленко С. М. Консолідація: логіко-гносеологічний аналіз / С. М. Меленко // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2008. – Вип. 478 : Правознавство. – С. 10–16.
195. Меленко С. Г. Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. Г. Меленко ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2002. – 206 с.
196. Мелентьева Ю. П. Публичные центры правовой информации / Ю. П. Мелентьева. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 96 с.
197. Мертон Р. К. Социальная теория и социальная структура / Р. К. Мертон // Социологические исследования. – 1992. – № 2. – С. 110–125.
198. Мильнер Б. З. Управление знаниями. Эволюция и революция в организации / Б. З. Милнер. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 178 с.
199. Мириманова М. С. Информационно-когнитивные процессы и их роль в информатизации / М. С. Мириманова // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 1989. – № 11. – С. 62–64.
200. Миронов В. В. Коммуникационное пространство как фактор трансформации современной культуры и философии / В. В. Миронов // Вопросы философии. – 2006. – № 2. – С. 24–43.
201. Митин А. И. Автоматизированные рабочие места и новые информационные технологии в управленческой и учебной деятельности / А. И. Митин // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 2008. – № 3. – С. 23–27.
202. Михайлов В. А. Особенности развития информационно-коммуникативной среды современного общества / В. А. Михайлов, С. В. Михайлов // Актуальные проблемы теории коммуникации. – СПб., 2004. – С. 34–52.
203. Михайлова Т. В. Информационный портал молодых ученых Чувашии как условие формирования профессиональных ценностных ориентаций / Т. В. Михайлова // Alma mater : (Вестник высшей школы). – 2012. – № 10. – С. 117–118.
204. Михеева Л. Я. Информационное обеспечение юристов / Л. Я. Михеева, Н. А. Аринина // Библиография. – 1999. – № 4. – С. 52–55.
205. Мінченко А. В. Правова інформатика : концепція інформатизації : навч. посіб. / А. В. Мінченко. – К. : Арістей, 2003. – 288 с.
206. Мірошніченко М. І. Генезис правової системи України (особливості синергетичного аналізу) / М. І. Мірошніченко // Правова держава. – К., 2004. – Вип. 15. – С. 60–67.
207. Мірошніченко М. І. Методологічні передумови класифікації правової системи України / М. Мірошніченко // Право України. – 2003. – № 11. – С. 33–36.
208. Модерн-архітектура інформаційного освітнього середовища : (форсайт-проект Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого) : XIII міжнар. вист. навч. закл. “Сучасна освіта в Україні” – м. Київ (24–26 лют. 2010 р.) / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – 27 с.
209. Мохначева Ю. В. Информационное обеспечение научных исследований академическими библиотеками с использованием библиометрических методов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Ю. В. Мохначева ; Гос. публ. науч. техн. б-ка СО РАН. – М., 2008. – 17 с.
210. Наука в информационном обществе : [изд. ЮНЕСКО для Всемир. Саммита по

информ. обществу : неофиц. пер. с англ.] / М-во культуры и масс. Коммуникаций Рос. Федерации [и др.]. – СПб. : Изд-во РНБ, 2004. – 102 с. – Электрон. версия: www.ifap.ru/library/book096.pdf.

211. Наукова періодика України [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal>. – Заголовок з екрана.

212. Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.center.gov.by/index.html>. – Загл. с экрана.

213. Національна академія правових наук України – вища дослідницька установа у галузі юриспруденції // Право України. – 2011. – № 1. – С. 304–312.

214. Національний інформаційний суверенітет у контексті розвитку новітніх інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2011. – 160 с.

215. Немошкаленко В. В. Інформаційне забезпечення української науки / В. Немошкаленко // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 1. – С. 6–8.

216. Нестеров В. К вопросу о динамике сетевых сообществ [Электронный ресурс] / В. Нестеров // Флогистон : психология из первых рук. – Режим доступа : <http://flogiston.ru/articles/netpsy/groupdyn>. – Загл. с экрана.

217. Никитенкова М. А. Влияние развития информационно-коммуникационных технологий на формирование инфраструктуры инновационной экономики [Электронный ресурс] / М. А. Никитенкова // Россия и Америка в XXI веке. – 2010. – № 1. – Режим доступа : <http://www.rusus.ru/?act=read&id=189>. – Загл. с экрана.

218. Ніколас Д. Оцінка інформаційних потреб: методи і технології / Д. Ніколас. – К. : Британ. Рада, 1996. – 76 с.

219. Огурцов А. П. Научный дискурс: власть и коммуникация (дополнительность двух традиций) / А. П. Огурцов // Философские исследования. – 1993. – № 3. – С. 12–59.

220. Озер Е. Информационные супермагистрали для передачи знаний. Потребность в фундаментальной теории информации / Е. Озер // Международный форум по информации и документации. – 1995. – Т. 20, № 1. – С. 14–17.

221. Окинавская хартия глобального информационного общества : (Окинава, 22 июля 2000 г.) // Дипломатический вестник. 2000. – № 8. – С. 51–56.

222. Олейник А. Н. Научная коммуникация на стыке парадигм / А. Н. Олейник // Общественные науки и современность. – 2008. – № 2. – С. 116–128.

223. Оніщенко Н. М. Правовий конструкти: проблеми систематизації / Н. М. Оніщенко // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 5–8.

224. Онопрієнко В. І. Наукове співтовариство : вступ до соціології науки / В. І. Онопрієнко. – К. : ЦДПІН НАН України, 1998. – 98 с.

225. Організаційні та правові засади створення національного інформаційного простору / А. О. Морозов, В. Л. Косолапов, В. О. Ковтун [та ін.] // Наука та наукознавство. – 2000. – № 3. – С. 29–37.

226. Організація та стан науково-дослідницької роботи Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого” у 2011 р. / Нац. ун-т. “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”. – Х. : Право, 2012. – 60 с.

227. Орлов П. І. Інформація та інформатизація: нормативно-правове забезпечення : наук.-практ. посіб. / П. І. Орлов. – 2-е вид. допов. й переробл. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 576 с.

228. Остапов А. И. Библиотечная инженерия знаний / А. И. Остапов // Библиография. – 1996. – № 6. – С. 16–24.

229. Павленко Ж. О. Інноваційні процеси у правовій сфері в перехідний період до інформаційного суспільства / Ж. О. Павленко // Проблеми законності. – Х., 2007. – Вип. 88. – С. 190–198.

230. Павлуша І. А. Електронні бібліотеки: зарубіжний досвід, питання розробки української концепції / І. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 1999. – № 4. – С. 13–23.

231. Павлуша І. А. Створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / І. А. Павлуша ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – 208 с.

232. Панікаров В. Д. Проблеми розширення джерел інформації під час проведення судово-економічних експертиз / В. Д. Панікаров // Економіка, фінанси, право. – 2003. – № 11. – С. 20–22.

233. Пасмор Н. П. Інформаційно-комунікаційні модерні в діяльності бібліотек ВНЗ / Пасмор Н. П., Пасмор Ю. В. // Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (до 20-річчя створення АСІБТ та 45-річчя заснування ХДУХТ), 28 берез. 2012 р. – Х., 2012. – С. 39–41.

234. Пасмор Ю. В. Бібліотечно-інформаційне забезпечення правової науки в Україні: напрями консолідації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Ю. В. Пасмор ; Харк. держ. акад. культури ; наук. кер. Г. В. Шемаєва. – Х., 2011. – 20 с.

235. Пасмор Ю. В. Вплив електронних каналів на систему інформаційно-комунікаційного обміну в праві / Ю. В. Пасмор // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 29. – С. 65–72.

236. Пасмор Ю. В. Деякі проблеми інформаційного забезпечення споживачів правової інформації України / Ю. В. Пасмор // Від громадянського суспільства – до правової держави : тези ІІІ міжнар. наук.-практ. конф. (24 квіт. 2008 р.). – Х., 2008. – С. 77–80

237. Пасмор Ю. В. До проблеми визначення поняття “правова інформація” в системі соціальних комунікацій / Ю. В. Пасмор // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 24–25 квіт. 2008 р. – Х., 2008. – С. 252–253.

238. Пасмор Ю. В. Електронні ресурси правової галузі науки, освіти, практики / Ю. В. Пасмор // Сучасні проблеми юридичної науки : тези доп. та наук. повідомл. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів. – Х., 2008. – С. 49–52.

239. Пасмор Ю. В. Зарубіжні практики правових бібліотек і центрів / Ю. В. Пасмор // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 25–27 трав. 2010 р. – К., 2010. – С. 26–28.

240. Пасмор Ю. В. Інформаційне забезпечення правової науки (у контексті розбудови демократичного суспільства) / Ю. В. Пасмор // Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні (до 20-річчя Народного руху України за перебудову) : ХХІІ Харк. політолог. читання (матеріали міжнар. наук.-теорет. конф.). – Х., 2009. – С. 119–121.

241. Пасмор Ю. В. Інформаційні потреби науковців у галузі права в контексті соціальних комунікацій / Ю. В. Пасмор // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 31. – С. 216–223.

242. Пасмор Ю. В. Інформаційно-комунікаційні модерні бібліотеки юридичного вузу / Ю. В. Пасмор // Библиотека ВУЗа на новом этапе развития социальных коммуникаций : материалы междунар. науч.-практ. конф. (Днепропетровск, 22–23 апр. 2010 г.). – Днепропетровск, 2010. – С. 77–78.

243. Пасмор Ю. В. Консолідація в інформаційному забезпеченні інноваційного розвитку правової науки / Ю. В. Пасмор // Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15–16 листоп. 2012 р. – Х., 2012.

244. Пасмор Ю. В. Наукові дослідження в галузі права як об'єкт інформаційного забезпечення / Ю. В. Пасмор // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 30. – С. 187–194.

245. Пасмор Ю. В. Нова роль правничих бібліотек в інформаційному суспільстві /

Ю. Пасмор // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 9. – С. 14–18.

246. Пасмор Ю. В. Окремі питання формування системи інформаційного забезпечення правової науки (СІЗПН) / Ю. В. Пасмор // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 22–23 квіт. 2010 р. : у 2 ч. – Х., 2010. – Ч. 2. – С. 127.

247. Пасмор Ю. В. Питання інформаційного забезпечення правової науки: соціально-комунікативний аспект / Ю. В. Пасмор // Освіта регіону : політика, психологія, комунікація. – 2009. – № 4. – С. 150–154.

248. Пасмор Ю. В. Проблеми інформаційного забезпечення інновацій: соціально-комунікаційний аспект / Ю. В. Пасмор // Актуальні питання інноваційного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 42–47.

249. Пасмор Ю. В. Проблеми інформаційно-комунікаційного забезпечення політико-правової сфери / Ю. В. Пасмор // Влада та суспільство під впливом закону "циркуляції еліт" : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. : (ХХІІІ Харк. політолог. читання). – Х., 2010. – С. 138–140.

250. Пасмор Ю. В. Система інформаційного забезпечення правових наук: оглядовий аналіз джерел дослідження / Ю. В. Пасмор // Вісник Харківської державної академії культури. – 2009. – Вип. 26. – С. 133–142.

251. Пасмор Ю. В. Соціально-інформаційні структури у забезпеченні інновацій / Ю. В. Пасмор // Шляхи формування національної інноваційної системи та удосконалення інноваційного законодавства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 11 листоп. 2011 р. – Х., 2011. – С. 134–137.

252. Pasmor J. V. Social communication aspect of study of scientists and legal scientists information needs = Соціально-комунікаційні аспекти вивчення інформаційних потреб науковців-правознавців / J. V. Pasmor // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжнар. наук. конф., Харків, 18–19 листоп. 2010 р. – Х., 2010. – С. 232–234.

253. Пашкова В. С. Національні бібліотечні асоціації, 1876–2008 : монографія / В. С. Пашкова. – Х. : Акта, 2009. – 336 с.

254. Петров В. М. Информация и ресурс в социокультурных системах. 1. Основные фазы эволюции / В. М. Петров // Парадигмы ХХІ века: информационное общество, информационное мировоззрение, информационная культура : материалы междунар. науч. конф., Краснодар, 16–18 сент. 2002 г. – Краснодар, 2002. – С. 6–8.

255. Пилипенко А. Н. Классификация и систематизация законодательства Франции / А. Н. Пилипенко // Журнал российского права. – 2001. – № 9. – Електрон. версія: режим доступу : <http://www.ex-jure.ru/law/news.php?newsid=133>.

256. Питання Національної академії правових наук України : Указ Президента України від 21.05.2010 р. № 635/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 39. – Ст. 1296.

257. Поляков А. В. Коммуникативные предпосылки права / А. В. Поляков // Проблемы истории государственного управления: государственный аппарат и реформы в России : (к 200-летию министер. системы упр. в России) : материалы междунар. науч. конф., 24–25 окт. 2002 г., Санкт-Петербург. – СПб., 2004. – Ч. 2. – С. 68–71.

258. Поляков А. В. Общая теория права: проблемы интерпретации в контексте коммуникативного похода : учебник / А. В. Поляков. – СПб. : СПбГУ, 2004. – 864 с.

259. Понятійно-категоріальний апарат інформаційної сфери: правовий аспект [Електронний ресурс] : аналіт. зап. // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/532>. – Заголовок з екрана.

260. Почепцов Г. Коммуникативные технологии двадцатого века / Г. Почепцов. – М. : Рефлбук ; К. : Ваклер, 2001. – 352 с.

261. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук ; К. :

Ваклер, 2003. – 651 с.

262. Правова культура в умовах становлення громадського суспільства : монографія / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. – Х. : Право, 2007. – 248 с.

263. Правовая информатизация Республики Беларусь: становление и перспективы развития : монография. – Минск : Нац. центр прав. информации Респ. Беларусь, 2007. – 400 с.

264. Про Академію правових наук України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 23.07.1993 р. № 275/93 : [ред. від. 21.05.2010 р.] // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Заголовок з екрану.

265. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України від 31.07.2000 р. № 928/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 31. – Ст. 1300.

266. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V // Офіційний вісник України. – 2007. – № 8. – Ст. 273.

267. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки : Указ Президента України від 28.04.2004 р. № 493/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 18. – Ст. 1278.

268. Проект ТЕМПУС-ТАСІС JEP-23226 “Електронне навчання. Віртуальна юридична бібліотека” : підсумк. конф., 26-27 верес. 2006 р. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 11 с.

269. Прокофьев Г. Новые возможности поиска правовых актов / Г. Прокофьев, К. Сермавбрин // Хозяйство и право. – 2003. – № 11. – С. 119–120.

270. Райков А. Н. Интеллектуальные информационные технологии в управлении / А. Н. Райков // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 2009. – № 2. – С. 18–25.

271. Рачинський А. Сутність стратегії в поглядах науковців і практиків управління / А. Рачинський // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. – К., 2007. – Вип. 1. – С. 19–26.

272. Резолюция Всероссийского библиотечного конгресса: XVII Ежегодной сессии Конференции Российской библиотечной ассоциации : Пермь, 13–18 мая 2012 г. // Информационный бюллетень РБА. – 2012. – № 64. – С. 22–23.

273. Рекомендации ЮНЕСКО по многоязычию и доступу к киберпространству // Библиотекведение. – 2006. – № 2. – С. 90–98.

274. Риженко А. А. Про структурування інформації в інформаційно-аналітичних системах / А. А. Риженко // Науково-технічна інформація. – 2009. – № 1. – С. 35–38.

275. Рунов А. В. Особенности коммуникативной среды в моделях информационного общества : дис. ... д-ра социол. наук : 22.00.04 / А. В. Рунов. – М., 2005. – 321 с.

276. Сафиуллина З. А. Информация: ценность и оценка : науч.-практ. пособие / З. А. Сафиуллина. – М. : Либерия-Библиоформ, 2006. – 224 с.

277. Семантичний інформаційно-освітній портал (СІОП) : (інновац. розробка) : вист.-презентація “Інноватика в освіті України” – 2009, м. Київ / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; група моніторингу проекту: В. В. Комаров [та ін.]. – Х., 2009. – 19 с.

278. Семенюк Н. В. Філософія екобезпечного поступу людства в епоху глобалізації та інформаційної революції : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / Н. В. Семенюк ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 18 с.

279. Сенік В. В. Інформаційне забезпечення юридичної діяльності : курс лекцій / В. В. Сенік, І. С. Керницький ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Л., 2008. – 108 с.

280. Серегина К. М. Изучение информационных потребностей юристов как условие совершенствования библиографического обеспечения правовой деятельности : автореф.

дис. ... канд. пед наук : 05.25.03 / К. М. Серегина. – М., 1988. – 22 с.

281. Серова О. В. Доступность информации и электронные библиотеки / О. В. Серова // Современные технологии интеграции информационных ресурсов. – СПб., 2011. – С. 74–81.
282. Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності / за ред.: В. В. Дурдинець, В. О. Зайчук, В. Я. Тацій. – К : Навч. кн., 2005. – 642 с.
283. Скурко Е. В. Эффективность информационно-правового обеспечения законодательной деятельности: метод оценки / Е. В. Скурко // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2001. – № 3. – С. 33.
284. Слащева Н. А. Вклад Библиотеки по естественным наукам РАН в развитие библиометрических исследований / Н. А. Слащева // Вклад информационно-библиотечной системы РАН в развитие отечественного библиотековедения, информатики и книговедения : бил. науч. сб., посвящ. 100-летию Информ.-библ. совета Рос. акад. наук. – Новосибирск, 2011. – С. 242–253.
285. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій / М. С. Слободяник ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. – К. : Ред. журн. “Бібл. вісн.”, 1995. – 286 с.
286. Соколов А. В. Библиотеки и социальные коммуникации : лекции (Коммуникационная деятельность и коммуникационные явления) / А. В. Соколов // Научные и технические библиотеки. – 1994. – № 8. – С. 11.
287. Соколов А. В. Метатеория социальной информации / А. В. Соколов. – СПб. : Изд-во РНБ, 2001. – 351 с.
288. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации : учеб. пособие / А. В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 460 с.
289. Соловьев И. В. О содержании и взаимосвязях категорий “информация”, “информационные ресурсы”, “знания” / И. В. Соловьев, В. Я. Цветков // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2011. – № 6. – С. 11.
290. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України : монографія / О. В. Соснін. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 572 с.
291. Социальная коммуникация в современном мире : коллект. монография / под общ. ред. А. А. Деркача, Е. Б. Перельгиной. – М. : Альтекс, 2004. – 565 с.
292. Стан та перспективи розвитку інформаційної сфери України : зб. матеріалів / упоряд.: В. М. Брижко, О. В. Гладківська, М. Я. Швець. – К. : ПанТот, 2009. – 116 с.
293. Створення та використання електронних ресурсів в університетах України: за результатами дослідження / Укр. бібл. асоц., Наук. б-ка Нац. ун-ту “Киево-Могилян. акад.”, Проект ElibUkr “Електрон. б-ка України” [та ін.] ; [упоряд.: Ярошенко Т. О., Чуканова С. О.]. – К., 2012. – 64 с.
294. Столяров Ю. Н. Закон документного оснащения социальных коммуникаций / Ю. Н. Столяров // Библиотекосведение. – 2002. – № 6. – С. 22–30.
295. Стратегия модернизации библиотечного дела России [Электронный ресурс] : проект для обсуждения // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/law/11smbdr.html>. – Заголовок з екрана.
296. Сударикова Е. П. Современное состояние научно-вспомогательной библиографии по праву / Е. П. Сударикова // Система научно-вспомогательной библиографии и пути ее оптимизации. – Л., 1985. – Вып. 97. – С. 47–61.
297. Тараненко Ю. К. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення системи освіти і науки МВС України / Ю. К. Тараненко // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2001. – № 3. – С. 244–246.
298. Тацій В. Я. Правова наука в Україні: стан та перспективи розвитку / В. Я. Тацій // Вісник Академії правових наук України. – Х., 2003. – № 2/3. – С. 5–24.

299. Тацій В. Я. Проблеми наукового забезпечення законотворчості в умовах становлення національної правової системи України / В. Я. Тацій // Вибрані статті, виступи, інтерв'ю / В. Я. Тацій. – Х., 2010. – С. 549–567.

300. Терещенко С. С. Информационно-аналитическое обеспечение инновационной “Стратегии–2020” с использованием ресурсов баз данных ВИНТИ РАН / С. С. Терещенко // Научно-техническая информация. Серия. 1, Организация и методика информационной работы. – 2009. – № 2. – С. 25–32.

301. Терин В. П. Информационное и коммуникационное воздействие в условиях глобализации [Электронный ресурс] : [докл. на семинаре “Информационное общество: экономика, социология, психология, политика и развитие Интернет-коммуникаций”, 22 марта 2000 г.] / В. П. Терин // Человеческий потенциал России : информ.- исслед. портал Моск. гуманитар. ун-та / под ред. В. А. Лукова. – Режим доступа : <http://www.hdirussia.ru/174>. – Загл. с экрана.

302. Тилвол М. Изучение общения ученых через Интернет : [библиометр. анализ в науч. исслед.] / М. Тилвол // Научные и технические библиотеки. – 2004. – № 8. – С. 67–76.

303. Тихонова Е. В. Доступ к правовой информации в российском Интернет: утопия или реальность / Е. В. Тихонова // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : 10-я юбил. междунар. конф. “Крым 2003”. – М., 2003. – Т. 3. – С. 1224–1225.

304. Тихонова Е. В. Использование справочно-правовых систем в информационно-библиографическом обслуживании / Е. В. Тихонова // Информационно-библиографическое обслуживание: история и современное состояние. – СПб., 2003. – С. 127–139.

305. Тітар І. Консолідація як проблема визначення поняття / І. Тітар // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 4. – С. 39–54.

306. Токарська А. Комунікативний аспект права та правоохоронної діяльності: до постановки проблеми / А. Токарська // Право України. – 2006. – № 5. – С. 146–149.

307. Трунк А. Конференция о реформе гражданского процессуального и хозяйственного процессуального права в государствах-участниках СНГ / А. Трунк // СНГ: реформа гражданского процессуального права : материалы междунар. конф. – М., 2002. – С. 5–14.

308. Турич В. Г. Надлежащее информационное обеспечение – важнейший фактор повышения эффективности прокурорской деятельности / В. Г. Турич // Питання конституційно-правового статусу прокуратури України та удосконалення її діяльності. – Х., 1999. – С. 231–234.

309. Україніка наукова [Електронний ресурс] : реферат. база даних // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=REF_EX&P21DBN=REF&S21CNR=20&Z21ID. – Заголовок з екрана.

310. Уманський Ю. В. Інформаційне забезпечення системи державного управління : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Ю. В. Уманський ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.

311. Уолтерс Г. Дж. Информационная революция / Г. Дж. Уолтерс // Глобалистика : междунар. междисциплинар. энцикл. словарь. – М. ; СПб. ; Нью-Йорк, 2006. – С. 369–370.

312. Урсул А. Д. Путь в ноосферу (концепция выживания и устойчивого развития цивилизации) / А. Д. Урсул. – М. : Луч. 1993. – 275 с.

313. Уханова Н. С. Соціально-психологічні наслідки поширення сучасних інформаційних технологій (на прикладі твіттера) / Н. С. Уханова // Інформація і право. – 2012. – № 3. – С. 94–105.

314. Узбстер Ф. Теории информационного общества / Ф. Узбстер ; пер. с англ.:

М. В. Арапов, Н. В. Малыгина. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 400 с.

315. Филиппова Л. Я. Библиотечно-библиографические ресурсы украинского сегмента Интернет: анализ и характеристика [Электронный ресурс] : (учеб. курс для дистанц. обучения) / Л. Я. Филиппова. – Режим доступа : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/alumni/filippova.ppt#256,1>. – Загл. с экрана.

316. Філіпова Л. Я. Бібліографічні системи України в інформаційно-комп'ютерному середовищі: теорія, організація, технологія : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 07.00.08 / Л. Я. Філіпова ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 1999. – 34 с.

317. Філіпова Л. Я. Бібліотечні ресурси Інтернет для наукових досліджень / Л. Я. Філіпова // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні. – К., 2001. – Вип. 3. – С. 98–106.

318. Фірман В. М. Завдання удосконалення інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ у Західному регіоні України / В. М. Фірман, В. І. Руденко, В. В. Сеник // Сучасні проблеми інформатизації органів внутрішніх справ України : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 15 берез. 2001 р.). – К., 2002. – С. 18–20.

319. Хаависто Т. ИФЛА и библиотеки для общества знания / Т. Хаависто // Библиотекосведение. – 2006. – № 2. – С. 13–15.

320. Хартія Глобального Інформаційного суспільства // Правова інформатика. – 2003. – № 1. – С. 74–80.

321. Хохановський В. Геоінформаційна система як складова єдиної компютерної інформаційної системи правоохоронних органів / В. Хохановський, В. Корзун // Правова інформатика. – 2008. – № 1. – С. 62–66.

322. Цветков В. Я. Семантика информации / В. Я. Цветков // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2012. – № 10. – С. 4–7.

323. Цимбалюк В. С. Інформаційна культура як чинник національної інформаційної безпеки (організаційно-правовий аспект) / В. Цимбалюк // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – К., 2004. – Вип. 9. – С. 11–17.

324. Цимбалюк В. С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства / В. С. Цимбалюк. – К. : Освіта України, 2011. – 426 с.

325. Червякова О. Інформаційне забезпечення органів прокуратури: нові можливості / О. Червякова // Вісник прокуратури. – 2002. – № 3. – С. 96–97.

326. Черный А. И. ISI Web of Knowledge – современная система информационной поддержки научных исследований : (обзор) / А. И. Черный // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. 2009. – № 12. – С. 15–22.

327. Шабурова Н. Н. Моделирование системы информационного обеспечения современных форм научных исследований в академическом научно-исследовательском институте : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / Н. Н. Шабурова. – Новосибирск, 2006. – 13 с.

328. Швецова-Водка Г. М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій : монографія / Г. М. Швецова-Водка. – Рівне : РДГУ, 2001. – 438 с.

329. Швець М. Я. Системна інформатизація в правовій сфері / М. Швець // Правова інформатика. – 2003. – № 1. – С. 5–7.

330. Швець М. Я. Системна інформатизація правоохоронної діяльності : монографія / М. Швець, В. Буржинський, Б. Раціборинський. – К. : НД ЦПП АПрН України, 2007. – 382 с.

331. Шейко В. М. Перспективи розвитку соціальних комунікацій як нової наукової галузі / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 лют. 2009 р. : у 2 ч. – Х., 2009. – Ч. 1. – С. 3–8.

332. Шемаєва Г. В. Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси

розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2009. – 42 с.

333. Шемаєва Г. В. Електронні періодичні видання наукових установ України в системі наукових комунікацій / Г. В. Шемаєва // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 5. – С. 8–13.

334. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 289 с.

335. Шемаєва Г. В. Трансформація галузевої інформаційно-бібліотечної системи в умовах інформатизації : дис. ... канд. іст. наук. : 07.00.08 / Г. В. Шемаєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2000. – 215 с.

336. Шемаєва Г. В. Транспортування знань у каналах інформаційного забезпечення науки / Г. Шемаєва // Бібліотечна планета. – 2005. – № 4. – С. 29–31.

337. Шемшученко Ю. С. Юридична наука України на сучасному етапі / Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін // Правова держава. – К., 2005. – Вип. 16. – С. 5–9.

338. Шепітько В. Ю. Роль інформаційних технологій у підвищенні якості слідчої діяльності / В. Ю. Шепітько, В. В. Білоус, Л. І. Керик // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2009. – Вип. 17. – С. 252–264.

339. Шехурин Д. Е. Функциональный анализ информационных потребностей НИИ / Д. Е. Шехурин // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 1974. – № 1. – С. 5–12.

340. Шлыкова О. В. Интернет-ресурсы и услуги в социокультурной сфере : учеб. пособие / О. В. Шлыкова ; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. – М. : МГУКИ, 2000. – 102 с.

341. Шлыкова О. В. Культура мультимедиа : учеб. пособие / О. В. Шлыкова; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 415 с.

342. Шрайберг Я. Л. Свободный доступ к ресурсам библиотек сферы образования и науки страны: новый федеральный проект на российском библиотечно-информационном пространстве / Я. Л. Шрайберг // Научные и технические библиотеки. – 2012. № 7. – С. 5–10.

343. Шрейдер Ю. А. Когнитивный подход как средство преодоления противоречия между техническим и культурными аспектами знаний / Ю. А. Шрейдер // Международный форум по информации и документации. – 1992. – Т. 17, № 2. – С. 345.

344. ЮНЕСКО. Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры [Электронный ресурс] : офиц. сайт. – Режим доступа : <http://www.unesco.org/new/ru/unesco>. – Загл. с экрана.

345. Ющенко С. С. Інформаційно-правові системи: російський досвід / С. С. Ющенко // Радіоелектроніка. Інформатика. Управління. – 2007. – № 1. – С. 119–123.

346. Якимов В. И. Поиск в Интернете электронных ресурсов по узкотематическим направлениям. Методика оценки информативности и достоверности научных сайтов / В. И. Якимов, В. М. Еременкова, В. Г. Севастьянов // Научно-техническая информация. Серия 1, Организация и методика информационной работы. – 2006. – № 1. – С. 28–31.

347. Ярошенко Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки / Т. О. Ярошенко. – К. : Знання, 2010. – 215 с

348. Ярошенко Т. Наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. Ярошенко // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 5. – С. 17–22.

349. Benthal J. The Critique of Intellectual Property / J. Benthal // The Best of Anthropology today. – London, 2002. – P. 1–31.

350. Binfield P. PLoS One: background, future development, and article-level metrics [Electronic resource] / P. Binfield. – Available : <http://conferences.aepic.it/index.php/elpub/elpub2009/schedConf/presentations>. – Title from a screen.

351. Chiorazzi M. Law Library Collection Development in the Digital Age [Electronic resource] / M. Chiorazzi. – Available : <http://www.law.arizona.edu/Library/research/guides/paretoarticle.cfm?page=research>". – Title from a screen.
352. Communications Law : Journal of Computer, Media and Telecommunications Law / Bloomsbury Professional Ltd ; consultant ed. Howard Johnson ; production ed. Julian Harris. – Great Britan ; Totton ; Hampshire : Hobbs the Printer Ltd.
353. Communications Law Handbook [Electronic resource] / Bloomsbury Professional Ltd ; general ed. : Mike Conradi, Kemp Little LLP. – Great Britan ; Chippenham ; Wiltshire : CPI Antony Rowe, 2009. – Available : http://www.amazon.co.uk/Communications-Law-Handbook-Mike-Conradi/dp/1847663117#reader_1847663117. – Title from a screen.
354. Feigenson N. Law on Display: the digital Transformation of Legal Persuasion and Judgment / N. Feigenson, Ch. Spiesel. – New York : NYU Press, 2009. – 252 p.
355. Germain C. M. Legal Information Management in a Global and Digital Age : Revolution and Tradition [Electronic resource] / C. M. Germain. – Available : <http://www.llrx.com/features/legalinformationmanagement.htm>. – Title from a screen.
356. Giglia E. Information in Communication Paradigms and Technologies [Electronic resource] / E. Giglia, P. Calimberti // D-Lib Magazine. – 2009. – Vol. 15, № 7/8. – Available: www.dlib.org. – Title from a screen.
357. Greenleaf G. Emerging Global Networks for Free Access to Law / G. Greenleaf, F. Chung, A Mowbray // Journal of Electronic Resources in Law Libraries. – 2006. – № 1. – P. 1–54.
358. Hill G. Teaching Legal Research and Providing Access to Electronic Resources / G. Hill, D. Sears, L. Lyman. – Haworth Information Press, 2001. – 168 p.
359. Information and Communication Technology as a Priving Force of Change in Public Administration : Proceeding from the 3d workshop held in Prague Crech Republic, September 8–13, 1996. – Slovakia : Nispacel, 1997. – P. 205–246.
360. Library and Archives Canada [Electronic resource] : Report on Plan end Priorities, 2011–12 // Treasury Board of Canada Secretariat : web-site. – Available : www.tbs-sct.gc.ca/rpp/2012-2013/inst/bal00-eng.asp. – Title from the screen.
361. Law via the Internet : Free Access, Quality of Information, Effectiveness of Rights (Legal Information and Communication Tjechnologies). – European Press Academic Publishing, 2009. – 496 p.
362. Lee S. H. Preserving Our Heritage Protecting Law Library Core Missions through Uptaded Library Quality Assessment Standards / S. H. Lee // Law Library Journal. – 2008. – № 2. – P. 9–38.
363. Legal Information Access Centre (LIAC) [Electronic resource] : State Library of NSW South Wales : Access to quality legal information for the community. – Available : <http://www.legalanswers.sl.nsw.gov.au>. – Title from a screen.
364. Lenz K. Does Form Follow Function? Academic Law Libraries' Organizational Structures for collection Development / K. Lenz, H. Wohl // Law Library Journal. – 2008. – № 4. – P. 59–116.
365. Montgomery M. J. Document Supply in Changing World / M. J. Montgomery // Intellect and Doc. Supply. – 1993. – Vol. 21, № 24. – P. 24–29.
366. Paulus-Jagris D. Online Law Library Maps / D. Paulus-Jagris // Law Library Journal. – 2006. – № 40. – P. 691–702.
367. Pester D. Finding Legal Information : a Guide to Pint and Electronic Sources / D. Pester. – Oxford : Chandos, 2003. – 300 p.
368. Raitt D. Digital Initiatives Across Europe / D. Raitt // Computers in libraries. – 2000. – Nov./Dec. – P. 26–34.
369. RBAC List (Laboratory for Information Security Technology, George Mason University) [Electronic resource]. – Available : <http://www.list.gmu.edu>. – Title from a screen.

370. Russell G. Law Library Collection Development in the Digital Age / G. Russell, M. Chiorazzi. – Routledge, 2002. – 340 p.
371. Saracevic T. A. Course in information consolidation : a handbook for education and training in analysis, synthesis and repackaging of information (preliminary version) / T. A. Saracevic ; [for the General Information Programme and UNISIST]. – Paris : UNESCO, 1986. – IX, 128 p. – (PGI-86/WS/14).
372. SCOPUS [Electronic resource]. – Available : <http://www.scopus.com/home.url>. – Title from a screen.
373. Sokvitne L. Implementing an Open Jurisdictional Digital Repository – the STORS Project [Electronic resource] / L. Sokvitne, J. Lavelle // D-LIB Magazine. – 2004. – Vol. 10, № 6. – Available : <http://www.dlib.org/dlib/june04/sokvitne/06sokvitne.html>. – Title from a screen.
374. Teaching Legal Research and Providing Access to Eleconic Resources / ed.: G. Hill, D. Sears, L. Lyman. – New York : Haworth Information Press, 2001. – 168 p.
375. The Fourth Paradigm : Data-Intensive Scientific Discovery / ed.: Tony Hey, Stewart Tansley, Kristin Tolle. – Redmond, Washington : Microsoft Research, 2009. – 287 p.
376. Vintar M. Information and Communication Technology as a Driving Force of Change in Public Administration / M. Vintar, H. Reinerman. – Slovakia : NISPAcee, 1997. – 179 p.
377. Web of Science [Electronic resource]. – Available : http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/web_of_science . – Title from a screen.
378. Weldon Lorette S. J. The Odd Couple: SharePoint and Librarians [Electronic resource] / S. J. Weldon Lorette. – Available : <http://www.llrx.com/features/sharepoint.htm>. – Title from a screen.
379. Woo J. Copyright Law and Computer Programms : the Role of Communication in Legal Structure / J. Woo. – Garland Publishing, 2000. – 648 p.
380. World law resources [Electronic resource] // British and Irish Legal Information Institute. – Available : <http://www.bailii.org>. – Title from a screen.
381. Zhaao J. The Nature of Community Policing Innovations : do the Ends Justify the Means? / J. Zhaao, Q. Thurman. – Washington, 1996. – 22 p.

Annotation

The monograph is dedicated to defining directions in the system of improvement of informational maintenance of the legal science of Ukraine on the basis of consolidation.

It is grounded that the quantitative increase of legal information and knowledge, their diversity, ambiguity, spreading social communication space require improvement of informational provision of science in Ukraine on the basis of their consolidation. Problems of consolidation are regarded in researchers' publications: unification of efforts of social communication bodies, information services; type of systematization of statutory documents; dialectic process of thesis-analysis-synthetic modeling of information and knowledge.

Diagnosis of communicational legal environment of Ukraine is conducted in the research through studying peculiarities of activity of structures, which generate scientific information; analysis of documental stream from the point of view of their structural-semantic, target basis; research of conditions of informational streams and informational requirements of the users; revealing directions of consolidation as a strategy of development of a system of informational provision of legal science in Ukraine under conditions of modern social communications.

Main elements of informational infrastructure of the legal science are defined in the monograph: organizational, subject-functional, informative-communicative. The place of the law libraries, centers of legal communication as social communicators, which provide consolidation of legal information and knowledge, organize access to them, create conditions for professional communication is grounded.

Results of the research prove necessity of strengthening of social communication processes of consolidation of libraries, archives, centers with other information structures of legal communication environment of the society.

Directions of consolidation are defined as a process of integration of information components of communication environment of legal science and as strategic proof of further improvement of information service of researchers and jurists.

Statement about unified singularity of multi-level consolidation is proved, which include: strengthening system connections between social communication structures on national and international level; coordination and cooperation of activity of law libraries with information systems and organizations; joining efforts of researchers of legal, library, information, documental fields for provision of control of the quality of informational

provision of the users; integration of legal information resources as unity of all diversity of means and instruments of their representation in the channels of scientific communication; consolidation of information of branches of law and knowledge as subject structural units in the process of informational provision.

Concrete program of realization of directions of consolidation in informational provision of the legal science of Ukraine is developed, in the framework of which necessity of creation of Association of Law Libraries of Ukraine and a portal of consolidated information on jurisprudence problems is grounded.

Realization of the abovementioned directions will allow quality improvement of legal science under modern conditions of development of social communication.

Key words: consolidation, system of informational provision, social communication structures, law libraries, informational-communication environment of legal science.

Наукове видання

**Пасмор
Юлія Вікторівна**

**НАПРЯМИ КОНСОЛІДАЦІЇ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ПРАВОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ:
СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

Монографія

Редактори: М.О. Кабаченко, Г.М. Соловійова
Відповідальний за випуск Н. М. Ярошенко
Комп'ютерна верстка і дизайн І. В. Москалюк

Підписано до друку 28.01.2013 р.
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Ум.-друк. арк. 14,93.
Наклад 300 прим. Ціна договірна.
Зам. №2801/1

Надруковано з оригінал-макета,
виготовленого Видавництвом "Юрайт"
(Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої діяльності:
серія ДК № 4236 від 22.12.2011 р.),
в друкарні ФО-П Білетченко
(тел.: 057-758-35-98)